

Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

NAKLADNIK

Agencija za odgoj i obrazovanje
Donje Svetice 38, 10000 Zagreb
www.azoo.hr

ZA NAKLADNIKA

Jadranka Žarković-Pečenković, prof.
© **Agencija za odgoj i obrazovanje, 2016.**

UREDNIK

Miroslav Mićanović

ZBORNİK PRIREDILA

Mirela Barbaroša-Šikić, prof.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Armano Jeričević

OBLIKOVANJE I SLOG

Školska knjiga, d.d.

TISAK

Grafički zavod Hrvatske, d.o.o.
Zagreb

ISSN 1848-4344

Pripremljeno u Agenciji za odgoj i obrazovanje
 Zbornik izlazi jedanput godišnje
 Tiskano u Hrvatskoj 2016.

LiDraNo 2016.

Zbornik literarnih i novinarskih radova
učenika osnovnih i srednjih škola

Agencija za odgoj i obrazovanje
Zagreb, 2016.

Zahvaljujemo svima koji su pomogli u pripremi i ostvarenju Smotre LiDraNo 2016. – Osnovnoj školi Brodarica i ravnatelju Emilu Božikovu; Tehničkoj školi Šibenik i ravnatelju Josipu Belamariću.

Posebnu zahvalu dugujemo LiDraNo-vcima u Agenciji za odgoj i obrazovanje: Snježani Lončar, Mandici Vrbanović, Sandri Skopančić, Sandri Čelan-Bujas, Martini Šturm i Miljenki Galić, koje su „bile tu”, i s voljom i veseljem pomagale kad je bilo najpotrebnije.

I ne na kraju, zahvaljujemo Emici Calogjera Rogić i Školskoj knjizi uz čiju je potporu zbornik LiDraNo (2016.) objavljen.

Sadržaj

Mario Kovač: Brojkama se lako barata	9
--	---

Literarni radovi

Josip Zavelim Jurčević: Moj grad	13
Uma Gradac: Djevojka s drugog kata	13
Magdalena Živković: Tko je Terezi sašio traperice	16
Ena Bilen: Oči plavoga vuka	20
Ana Mihaljević: Posjet maminom djetinjstvu	22
Paula Pfeiffer Rimac: U Bajmoku.....	24
Kristina Pagon: Neponovljiva	26
Lucija Šušković: Moja privatnost	28
Josipa Vujić: Zatvorena vrata	30
Maja Grgić: Nema beda	32
Katarina Mirković: Dnevnički zapisi Uri L.	34
Laura Ivić: Prašina na vjetru	37
Heidi Kruljac: Beskućnik	40
Klara Križan: Pet glasova jedne drame	40
Maja Marković: Marina i planet snova	42
Nika Petriš: Susret s morskom sirenom	46
Gregor Petrović: Na prste	49
Lovro Zorić: Rubrika: Pitaj Lovru	51
Elizabeta Gelemanović: Ako izgubim i bitku i tebe	53
Monika Končurat: Kančuolica o trandalicalovici	55
Nikolina Frleta: Moja none	57
David Novosel: Slikar	59
Mia Lončar: Luka, Ana i zraka sunca	60
Lovre Jurjević: Operacija „kikiriki”	61
Kristina Penzar: Mačka	63

Alen Horbec: Što sam	64
Jana Skušić: Grmek i vrtek senjaju	64
Darija Gazdek: Rozika	65
Lucija Picig: Četiri godišnja doba	67
Hana Horvat: Crno-bijeli svijet u boji	71
Luka Lulić: Poetika hrvatskoga realizma	72
Antonija Žarković: Što će biti s knjigama	75
Nenad Lastavica: Nekoliko slika iz gradskoga života	78
Marta Pejić: Ravnica	81
Robert Sviben: Čovjek nije čovjeku pas	83
Franko Goričanec: Moj supertata	85
Stella Zavišić: Oprostite, gospođo, koliko košta ljubaznost	86
Mihael Stipanović: 1507	89
Ivona Lazarević: Dijete u vremenu	92
Sara Vrban: Povratak sa Sunca	92
Emma Chilicuisa: Košulja	94
Fran Nikolić: Bilo jednom kod ploče	96
Martina Čolakovac: Pretučeni snovi	98
Eva Bakrač: Isječak prolivenih riječi	100
Bartul Bulić: Romeo i Julija u Novom Zagrebu	102

Novinarski radovi

Dorotea Tušek: Upomoć, zovite istjerivače duhova	109
Lana, Đakmanec: Satovi imaju dušu	112
Zoja Sirovec: Iz albuma bake Lukice	116
Franko Gospić: Dok je sprovoda, bit će i zvonara	120
Petra Šoša: Pet priča	124
Iva Vedrana Rimac: Pomoćnik u nastavi, pomoć ili možda ne	126
Anamarija Plantak: Plavi svijet	129

Dora Balent: „Novi svijet” mijenja svijet	132
Bruno Butorac: Ma’ a salama i sretno	136
Svebor Vidiček: Ovisnosti i otuđenje	141
Tena Grujić: Tetoviranje – opasna moda	143
Laura Glasnović: Baku – grad u kojemu povijesno središte priča modernu priču	146
Klara Brničević: Gorka priča slatkog kraja	150
Josipa Gabud: Nema greške - greška (je) u našim zvijezdama	153
Marin Kujundžić: Moja staza i dalje teče	155
Matej Ivčević: „Jedna koza za jedan glas”, alegorija života?	156
Ema Muža: The Rocky Horror Picture Show	158
Andrija Golub: Snaga uličnog znanja	161
Doris Mašić: Alat za napad na neznanje	167
Laura Majer: „Moja su vrata rečenice”	170
Danijela Marušić: A i vi vodite ljubav?	175
Veronika Jović: Sve naše pijavice	177
Ana Brenčić: Za broncu trebalo je znoj prolijevati	181
Matija Borovac: Lajkom do propasti	183
Marko Mihoković: Bez doma i domovine	187
Popis sudionika	191
Članovi državnih povjerenstava Smotre LiDraNo 2016.	215

Brojkama se lako barata...

(uvodnik)

Dvadeset i pet godina može biti i puno i malo, ovisno o kontekstu. Ako gledamo cjelokupnu povijest našeg planeta, to je tek treptaj oka. Ako gledamo prosječni ljudski život, to je njegova trećina. Neki od vas, LiDraNovaca, nisu još proživjeli ni polovicu od te brojke. Cijela kraljevstva su nastajala i nestajala u tom vremenskom periodu a, eto, ove godine nam LiDraNo baš slavi taj jubilarni, dvadeset i peti rođendan. Obično kad dođemo do neke tako značajne obljetnice, skloni smo podvući crtu i napraviti inventuru do sada urađenoga. Kad bi u pitanju bile samo brojke, onda bi se sad bez problema mogli pohvaliti kako je u sklopu LiDraNOvih smotri nastupilo nekoliko tisuća djece i mladih te napisalo i recitiralo na tisuće radova, kako je napravljeno na stotine predstava te snimljeno na desetke radijskih emisija. Brojkama se lako barata! No, što je s osjećajima? Kako ukrotiti tremu prije izlaska na pozornicu, pred svoje vršnjake? Kako staviti završni potpis na svoj literarni ili novinarski rad prije negoli se provjeri i zadnja riječ, ma i zadnji zarez? Mnogim danas profesionalnim novinarima, književnicima i kazalištarcima, LiDraNo je bio prostor za prvo ozbiljnije suočavanje s takvom profesionalnom tremom. A trema ili strah pred publikom je dobra stvar, to znači da vam je stalo do mišljenja drugih i da stvarate sa željom da poruku svog rada prenesete ostalima.

Valja priznati kako brojni LiDraNovci nisu završili u umjetničkim ili novinarskim vodama. Mnogi od njih se više ne bave time, osim možda hobistički, nego su odabrali druge struke. Ima tu odvjetni-

ka, liječnika, nastavnika i raznih drugih zanimanja no i na sve njih odreda LiDraNo je pozitivno utjecao. Oni su postali ono što zovemo „kvalitetna publika”, ljudi koje zanima svijet oko njih, koji gledaju predstave, čitaju knjige i časopise te prate medije s razumijevanjem. Moglo bi se reći kako je LiDraNo jedan veliki inkubator koji vas, djecu i mlade, priprema za život. LiDraNo je i igralište na kojemu se može igrati s vršnjacima iz drugih gradova i županija, razmjenjivati ideje, gledati jedni druge i učiti. Školsko je doba kratko, proleti u trenu no zauvijek će vam ostati sjećanja i uspomene na njega. A, vjerujte mi, gledajući već godinama vaša ozarena lica, tremu prije nastupa i sreću nakon njega, siguran sam da će LiDraNo uvijek ostati svijetla točka u tim vašim sjećanjima. I čime god se bavili kada odrastete, nemojte zaboraviti taj užitak stvaranja i gledanja drugih kako stvaraju i dijele s vama svoja razmišljanja, svoje nedoumice i svoju sreću!

Mario Kovač

Literarni radovi

Moj grad

Budim se
Budi se i on
Živi
Diše

Ljudi mravi
Ulice duge
Misli su mi s mojim
Velikim prijateljem

Dobro se znamo
On i ja
Ne govorimo puno
 Pričamo pogledima

Josip Zavelim Jurčević, 7. r.
Osnovna škola Horvati, Zagreb
Voditelj: Ivan Kardum

Djevojka s drugog kata

Djevojka piše. Ona osjeća da u njoj raste nova galaksija svaki put kad se olovka u njenoj krhkoj i koščatoj ruci okrene na papiru. Djevojka misli da je zadovoljavajuće ispunjavati prazne stranice gustom paukovom mrežom grafitnih riječi. To je njoj sasvim dovoljno. Ona je osoba koja zna da postoji jedan zakon za nju, a drugi za Ljude. Ljudi žele za nju bolje. Po njima, Djevojka još uvijek nije uspješna. Ta riječ za njih ima neko nemilosrdno značenje. Ona je prethodni razred prošla s prosjekom 4.69. Kažu da to ne bi smjelo zadovoljavati Djevojku. Ona se pita, što im to znači?! Uspješna? Iza pridjeva ona često stavlja upitnike. Kao što rekoh, Djevojka hipnotički piše.

Sjećam se da je jednom okončala prepirku s Majkom: „Ali ti ne kažeš ništa što netko drugi već nije rekao.” To je Majku zaustavilo. Djevojka je itekako sposobna ušutkati usijane glave poput Majčine. Kao što spomenuh, Djevojka je sve brzo shvaćala i izražavala svoje ideje jednostavnim riječima prenoseći ih na papir.

Djevojci se u nekim trenucima zvukovi čine preglasni, a boje prejakе. Tupo lupkanje kazaljki na besprijekorno očišćenom satu njoj uvijek zvuči prijeteći. To ju je zavaralo ovaj put, kad je čula neobičnu buku s trećega kata. Osvrnula se po stanu, a žučkasta bilježnica s logom benzinske crpke, gdje joj radi Otac, skliznula joj je iz ruke i zakovitala se prema podu. Prvo je pomislila da je razlog toj uznemirujućoj buci njen mozak koji preuveličava svaki mali šum i pretvara ga u zvuk stampeda. Ipak, buka je postajala jača i jača, i ispijala i zadnje tračke inspiracije u Djevojci. Djevojka zgrabi svoju bilježnicu s poda i nastavi pisati.

Pišući o ljudima iz svog života postaje svjesna svih njihovih osobina. Ipak, kako ponavlja skupove slogova: „divna”, „visoka”, „jaka”, „slaba”, „nježna”, „ljubazna”, „hladna”, oni gube na značenju. Tek kad su na papiru i ona sama shvati da te nepovezane riječi nemaju važnosti, počinje ih prihvaćati i čak osjećati njihovu prisutnost. Zato, kad razmišlja o riječima kojima bi opisala Majku, shvati kako ne može ispisati nijedan pridjev koji bi odgovarao Majci i da je imenica „majka” sve što je na papiru ostalo o njoj. Na dnu stranice Djevojka doda: „Iz procesa ispisivanja ovih riječi o Majci shvatila sam da ništa o njoj ne znam. Željela bih opisati Majčin karakter, no shvaćam da je najznačajnija stvar o Majci njezina navika da ne kuca na vrata kad ulazi u moju sobu. Na primjer, ona bi kucanjem izdala svoju velikodušnost. Jer kako bi donosila vrući kakao i kucala u isto vrijeme? O nekome tko nam je uistinu blizak ne moramo sastavljati popise.”

Djevojčino pisanje nije bilo tek oblik umjetnosti, ono je bilo svojevrsna vodica za ispiranje usta, imenovanje koje ju je spašavalo od tuđe tuposti, sama nipošto nije bila tupa. Spomenut ću nešto neobično o Djevojci: ona uvijek misli da iza najboljeg slijedi još jedno najbolje, što je bila njezina najveća mana. Inače je puno razmišljala i premetala

ideje po glavi, misli su se po njenom mozgu meškajile poput sitnih crnih mekušaca kad su pod nožem.

Možda je samu sebe skrivala iza opširnih opisa ljudi koji su prolazili kroz njezin život, ne mogu reći, ali da je bez problema skicirala ljudske karaktere i postupke (kao i propuste u objema kategorijama) glatko se probijajući kroz ljudske nesavršenosti različitim vrstama riječi, e, to svakako jest. Sjećam se da nije bilo dana, a da nije osjetila struganje svoje olovke po papiru. Prvo pridjevi, pa pitanja, onda sve ostalo, pa opet – pridjev, pitanje, ostalo. Sve ono što drugi ni sami o sebi nisu znali, znao je Djevojčin papir s logom benzinske crpke. Otac je tamo radio već dvadeset i četiri godine.

Djevojka i danas po tko zna koji put pokuša u mislima ugušiti buku koja je zvučala kao nesnošljiv lepet milijuna krilatih stvorenja. Srijeda je. Dan koji je među ostalima poput bijele bojice u paketu sa šarenima. Beskoristan. Tri popodne. Točno dvadeset četiri sata otkad se jučer oglasilo ono prodorno lupanje. Opet vrijeme u kojem Djevojka pokušava zaboraviti na obaveze koje se omataju oko njezine svakodnevnice poput paučine. Vrijeme u kojem obično sjedi zatvorena i piše. Čim se dograbila svoje bilježnice i gurnula izvakanu olovku među prste, opet je začula istu buku, jednoličnu i napornu. Djevojka je više nije mogla ignorirati. Možda je negdje spomenuto da ona nije bila tip koji ignorira svijet oko sebe. Oluči se popeti kat iznad.

Uglavljuje se u kaput koji su joj Roditelji kupili prije par tjedana. Djevojka pomisli da kupnja tog kaputa nije bila korisna nikome (osim Trgovkinji) jer premda je blokirao hladnoću, ona je osjećala da je to samo zato što se hladnoća zaustavila (i grohotom nasmijala) kad joj je prišla i vidjela je u njemu. No, hladnoća se ne može nasmijati. Hladnoća nije osoba. „Ona je sablasni djelić svih nas”, zaključila Djevojka, postavši svjesna gromade leda koju je osjećala u prsima. Izlazila je iz svog stana dišući plitko. Tlo stubišta pod njenim nogama lomljivo je poput jajeta. Dolazi na treći kat i odlučno pokuša otvoriti velika, lakirana vrata stana iz kojeg je zvuk dopirao. Unutra su se, na njeno ogromno iznanađenje, krilati leptiri monotonih boja zabijali u sjajno

bijele zidove. Djevojka se vrati u svoj stan u nevjerici. „Jesam li dovoljno normalna?” Dovoljno bi bilo dostatno.

Majka i Otac se vraćaju kući. Klize unutra poput kakvih neznanaica, vrištavim glasovima nabrajajući što tko treba obaviti, što je tko krivo obavio i tako u krug. „Živi li netko na trećem katu?” pita Djevojka, pokušavajući biti ravnodušna. Majka, s ustima izobličanim od desetljećima starih lažnih osmijeha, počne objašnjavati kako tamo žive Papići, dok joj je glas drhtao od silnih čestica i veznika kojima je trovala svoje rečenice i punila praznine među zubima. „Ljudi koji izbjegavaju pridjeve nisu svjesni života oko sebe”, misli Djevojka. Oni zakrpavaju rupe česticama, veznicima i dahtanjima. Sjećam da se da je Djevojčina majka ponekad znala čak ostati bez svoje riječi. Imala je ona nekih tuđih riječi, no samo bi joj katkad nedostajalo vlastitih.

„Ovo ne može biti stvarno”, prošapće djevojka sebi u bradu, protrljavši oči zažarene od tjeskobe.

Papić ponosno preda svoje djelo Supruzi. „Baš sam dobro opisao ovaj lik Djevojke, zar ne? Priča mi je totalno groteskna. Čuj, leptiri u našem stanu!” Hvalio je vlastitu pripovijetku živahno se vrzmajući po stanu. „Kako da je nazovem? Djevojku? Neko obično ime ili po nekom mitološkom idiotu?”

„Ostavi tako kako jest”, odgovori Supruga guleći polutrulu bananu.

Uma Gradac, 8.r.

Osnovna škola Jabukovac, Zagreb

Voditelj: Slaven Šekuljica

Tko je Terezi zašio traperice?

Prije nekoliko dana, Tereza i njezina majka, odselile su iz naše zgrade. Nismo se ni oprostile. Zašto? Upravo o tome želim govoriti. Inače, nerado pišem. Lektiru prepisujem s interneta. Sada pokušavam rečenice

složiti u priču. Nadam se da ću u tome uspjeti i da će se moj tekst svidjeti urednici našeg školskog lista. Ako se to dogodi i priča bude objavljena, Tereza će je možda pročitati. Tada će shvatiti koliko mi je žao. Dakle, ovo bi trebala biti moja isprika upućena jednoj sasvim neobičnoj dvanaestogodišnjoj djevojčici po imenu Tereza.

Dvije nijanse istog glagola

Plavokosa Tereza i ja živjele smo u istoj zgradi, na istom ulazu. Moji roditelji i ja u velikom četverosobnom stanu, a ona s majkom u maloj unajmljenoj garsonijeri. Njezina majka čistila je stubišta. Tako je zarađivala za život. Tereza je išla u kvartovsku školu, a ja u elitnu s klasičnim programom, udaljenu najmanje jedan školski sat vožnje tramvajem.

Tereza voli sve ono što ja ne volim. Puno čita i izgovara, meni nerazumljive, rečenice. Preko priča propituje nedoumice i rješava brige. Obožava sumrake i bajke. Još uvijek se uspavljuje slikovnicama. Najmilija joj je *Tko je Vitku napravio košuljicu*. Rekla mi je to u povjerenju. Nju čita svakodnevno. Često se i rasplače. Valjda nad teškim djetinjstvom izmišljene obitelji. Njezina se mama jednom hvalila mojoj mami da je Tereza i tetama u vrtiću postavljala pitanja na koja one nisu znale odgovoriti. *Kako se zvala Crvenkapica prije nego što joj je baka kupila kapu?; Koliko je Trnoružici bilo godina kad se probudila?; Zašto princ nije pozvao Macu papučaricu da s njim potraži Pepeljuginu cipelicu?...* Meni to nikada ne bi palo na pamet.

Priznajem, bila sam ljubomorna na nju. Čudno. Hodam u najskupljim tenisicama u gradu, ljetujem u inozemstvu, znam englesku gramatiku bolje nego hrvatsku. Usprkos svemu, svakodnevno sam odlazila u Terezin stan i jako u tome uživala. Ona je rijetko dolazila k meni. Zbog toga sam se jako iznenadila kad mi je prije dvadesetak dana pozvonila na vrata. Bilo je kasno i bila sam već u pidžami.

– Oprosti, kasno je. Smetam? – izgovorila je uplašeno.

– Ne, samo izvoli. Upravo se spremam na spavanje. Sutra pišem test iz povijesti – odgovorila sam.

– Ma, znaš... kako da ti kažem... ovoga... – počela je mucati.

– Idemo u moju sobu. Tamo ćeš mi reći – željela sam je ohrabriti. Sjela je na nisku stolicu. Desnim dlanom trljala je natkoljenice. Gledala je u pod. Prstima lijeve ruke čopkala je usne.

– Sutra idemo na izlet u Trakošćan... Ovoga... mi smo... kako da kažem... siromašni. Znaš... ovoga... ja nisam moderna. Željela bih obući... ovoga... trapke kakve imaju sve druge cure – stidljivo je objašnjavala.

– Mislila sam da tebe moda ne zanima! – nasmijala sam se.

– Istina – odgovorila je kratko.

Onda je prešla na svoj specijalni jezik.

– I dalje mislim da je važnije brinuti o ljudskoj osjećajnosti nego se baviti isključivo vanjskim izgledom. Ne želim tragati za onim što nisam. Ne podnosim ozračje pomodnosti.

Ništa je nisam razumjela, ali ipak sam joj postavila pitanje.

– Stalo ti je kaj drugi misle?

– Dosadilo mi je. Ne želim se... ovoga... cijelo vrijeme braniti. Ne želim više biti glavna junakinja na temu lošeg odijevanja.

– I? – upitala sam.

– Možeš li mi posuditi one poderane? Takve sve cure nose... ovoga... Ponovno je postala bojažljiva.

– Naravno – spremno sam odgovorila.

Ustala sam i iz ormara izvukla troje plave i jedne crne trapke. Te-reza je odmah dohvatila crne.

– Mogu ove? Baš su dobro poderane.

Zagrlila me, ustala i krenula prema vratima. Zaboravila je, od uzbuđenja, i pozdraviti.

*

Nije me pozdravila ni nakon tri dana kad se, ponovno kasno navečer, pojavila na mojim vratima.

– Smetam... Izvoli... ovoga... vraćam ti – stajala je ukočena preda mnom.

– Uđi, opet sam u opremi za spavanje – pokušavala sam olakšati situaciju.

– Vidi – rekla je.

Iz vrećice je izvadila trapke. Prstima mi je pokazala rasparane dijelove. Rupe su bile šire, drukčije nego prije.

– Mama je noć prije izleta... ovoga... shvatila da si mi posudila poderane. Nije znala da je to moderno. Ujutro sam ih našla zakrpane, pa sam ih razderala, ovoga... Malo previše – govorila je kroz plač.

– Glupača! – poviknula sam. I nastavila: Nije ni čudo što ti se sav svijet smije!

Primitivke. Obje!

Tereza je spustila trapke i otrčala niz stepenice. Osjećala sam se grozno. Ni sad ne znam što mi se u tom trenutku dogodilo.

Sutradan sam, poslije škole, pozvonila na njezina vrata. Željela sam se ispričati. Nitko se nije javljao. Sljedećeg se dana ponovilo isto. Na satu hrvatskog, koja slučajnost, obrađivali smo Cesarićevu *Baladu iz predgrađa*. Sve me podsjećalo na Terezu. *I nema je mjesec, i nema je dva...*

Nakon nekoliko dana poštar je mojoj mami donio paket. Poslala ga je Terezina majka. Adresa mi je bila nepoznata. Otvorila sam *net* i upisala naziv ulice. Saznala sam da se radi o prigradskom naselju u istočnoj dijelu grada. U kutiji su bile iste onakve, samo nove, traperice, moja omiljena čokolada i slikovnica *Tko je Vitku napravio košuljicu*. Na prvoj stranici stajala je i posveta: *Draga M, tko odraste na ovoj priči, ne treba pokušavati drukčije. Šiti, sašiti, rašivati, rašiti. Svršeni i nesvršeni. Ali, ovdje nisu važni glagoli po vidu. Izgubljeno prijateljstvo ostavlja pustoš i tišinu.*

Prave Terezine rečenice. Prvi put sam shvatila što mi svojim neobičnim riječima želi reći. Plakala sam do kasno u noć. *Svjetlost crvenkastožuta* ulazila je u moju sobu.

Magdalena Živković, 7. r.

Osnovna škola Tina Ujevića, Zagreb

Voditeljica: Nevenka Tropina

Oči plavoga vuka

Ništa nije slučajno. S razlogom je Zemlja okrugla, a svemir beskrajan. S razlogom živimo i s razlogom dišemo. Možda nam ti razlozi nisu uvijek jasni, no negdje je sve to zapisano. Jednoga ćemo dana znati i razumjeti sve te znakove koje nam život donosi... Iako tijekom života prolazimo preko mnogih prepreka, razočaranja i padova, uvijek nas dočeka i uspon koji nam daje energiju da sve možemo ponovno prijeći ispočetka. Jer život je misija – netko je odmah otkrije, dok je drugi tek otkrivaju...

Ove misli potaknule su Lunu da svijet počne gledati drugim očima. U tom je trenutku ona postala odrasla mlada žena – žena koja je posve slučajno i neočekivano otkrila svoju misiju.

Luna je živjela s ocem. Majku nikada nije ni upoznala. Nitko nikada o njoj nije govorio, nitko joj nije želio reći razlog zašto ne odrasta u naručju svoje majke. Znala je često pitati oca o majci, no njemu bi tada samo potekle suze. Odustala je od postavljanja pitanja, borila se u sebi... Ni sama nije bila sigurna želi li ili ne želi znati tu toliko dobro čuvanu tajnu – istinu o svojoj majci.

Jednoga je dana bilo tako hladno da je led okovao cijelo selo. Luna je, kao i svakoga dana, pisala dnevnik. Odjednom je u daljini začula zavijanje. Pogledala je kroz prozor i ugledala plavoga vuka.

Potpuno nesvjesno izašla je van. Približila se polako vuku i stala pokraj njega. Nije osjećala strah. Osjećala je jaku povezanost s tim neobičnim stvorom. Pokušala ga je dotaknuti, no on se okrenuo i pobjegao prema šumi. Pogledala je na ručni sat, poklon od oca za petnaesti rođendan. Bilo je 17.05.

Gotovo cijele noći vuk joj je dolazio u san. I sljedećega je dana razmišljala o njemu i stalno pogledavala kroz prozor pitajući se hoće li ga ikada više vidjeti... Pitala se je li to bio san ili java, ali bila je duboko uvjerena kako je plavi vuk bio stvaran...

Ipak, točno u 17.05 opet je čula zavijanje. „Evo ga, znala sam da je stvaran”, radosno je rekla sama sebi i istrčala iz kuće. Opet mu je prišla bez imalo straha, no ovaj put vuk nije pobjegao, već ju je gurkajući pozivao da s njime krene put šume. Ušli su u duboku šumu, led se

caklio na sve strane, no kamo god je vuk prolazio, za njim je koračalo proljeće. Iz njegovih otisaka i tragova u snijegu raslo je cvijeće, iznad njega letjele su laste, a s njegovim zavijanjem počela bi svirka prirode. „Taj je vuk čaroban!” pomislila je Luna.

Imala je djevojka osjećaj kao da je ova neobična zvijer razumije, da može pričati s njom. U njegovu pogledu vidjela je kako razumije svaku riječ. Iako je željela zauvijek ostati s vukom, znala je da se mora vratiti kući. Nije željela da se otac brine. Nevoljko se vratila u svoju sobu i čekala novi dan, brojila sekunde i sate...

Sutradan u 17.05 vuk se opet pojavio. I poveo je u šumu. No Luna je odmah primijetila kako mu nedostaje rep. To ju je začudilo, ali je sama sebi rekla: „Ipak je ovo neobičan vuk. Ne može biti poput drugih vukova.”

U trenu je prošao još jedan prekrasan dan. Morala je kući.

Sljedeći dan nije bio nimalo drugačiji. Čim je ujutro otvorila oči, počela je razmišljati o neobičnom novom prijatelju. Čarobnome vuku. No nije se uputila prema šumi. Toga je dana obećala ocu kako će s njime poći u lov. I otišla je, ali misli su joj bile negdje daleko, uz vuka. No obećanje je obećanje... Obećala je ocu zajednički užitak i pokušala se prepustiti trenutku. A nije željela ni da otac postavlja suvišna pitanja zbog njezina čudnoga ponašanja.

Kući su stigli nešto prije 17.00 sati. Brzo se pozdravila s ocem i otišla užurbanim koracima prema šumi. I danas joj je vuk bio drugačiji – nije imao uši. No i dalje je bio neprirodno lijep.

Već sljedećega dana vuk se pojavio bez njuške...

Danima je gubio vučja obilježja i sve više nalikovao na čovjeka.

Prošlo je više od deset dana. Svaki su se dan viđali u isto vrijeme – u 17.05. I toga je dana djevojka došla u šumu. No toga dana nije čula zavijanje. Ni vuk se nije pojavio, a ona je osjetila golemu prazninu i tugu. Suze su joj same krenule niz obraze. Tada je začula kako je netko doziva i govori: „Nemoj da suze prekrivaju te divne obraze!”

Glas joj je bio stran, no nekako neobično poznat. Osjetila je dodir na ramenu i polako se okrenula. Ugledala je ženu s očima koje bi uvijek prepoznala. Bile su to oči vuka.

Dogodilo se to u 17.05. Bio je to dan u kojem je Luna pronašla svoju majku.

Ena Bilan, 7. r.

Osnovna škola „Brajda“, Rijeka

Voditeljica: Branka Perković-Jardas

Posjet maminom djetinjstvu

Ne opet, uvijek ista priča! Tek što uzmem iPad u ruke da bacim jednu partiju Bomber Friends s Anom (kunem se samo jednu), mama upada u sobu, crvena od bijesa, otima mi uređaj nabrajajući pri tom sve „blagodati“ njena i sve „poroke“ moga djetinjstva. Nikako da shvatim zašto uvijek misli da je njeno doba bilo bolje od moga. Na koji si način mogu predočiti kako je njoj bilo kad je imala trinaest godina?! Kada bih barem imala vremenski stroj da me prebaci u osamdesete godine prošloga stoljeća. To je, valjda, doba njenog djetinjstva. Razmišljajući o tome, odlazim na spavanje. Ljudi su izmislili različite uređaje i pomagala pa zašto se neki izumitelj nije dosjetio napraviti stroj kojim bi se moglo putovati kroz vrijeme.

U jednom se trenutku moj krevet počeo tresti. Pokrivač je skliznuo s mene i počeo lepršati kao da maše krilima. Zapanjeno sam gledala kako jurim nekim čudnim svemirom. Uokolo su letjele moje slike iz šestog razreda, petog razreda... iz vrtića... sve dok me više na njima nije bilo, a ljudi s tih slika bili su sve čudnije odjeveni...

Probudila sam se u svom krevetu i sve je bilo na svom mjestu. Čini se da je sve to bio neobičan san. Ustajem iz kreveta i posežem za svojom odjećom. Oblačim svoje omiljene traperice, veličina odgovara, ali kakav je to kroj?! Silazim u kuhinju i pitam mamu što se dogodilo s mojim trapericama, a ona me dočekuje u staromodnoj haljini na cvjetice s osmijehom na licu te me uvjerava kako je s trapericama sve u najboljem redu. Vadim iz kuhinjskog ormara svoju zdjelicu za žitne pahuljice s jogurtom, ali na stolu me već čeka bijela kava i kruh. Ajme,

s mojom mamom nešto nije u redu! Odlazim do telefona s namjerom da zovem tatu u pomoć. Ako nije u avionu na letu do nekog od svojih brodova, sigurno će se javiti, on je uvijek dostupan. Novo iznenađenje – nema telefona, na njegovom mjestu stoji velika kutija, valjda cijela telefonska centrala. Podižem tešku slušalicu i okrećem (da, dobro ste pročitali OKREĆEM, a ne tipkam) tatin broj mobitela. S druge strane slušalice ne događa se ništa, kao da tatin mobitel i ne postoji.

Sada više nemam vremena za gubljenje, moram požuriti u školu. Utrpam u torbu one dvije bilježnice koje su mi potrebne i tražim iPad (blažena nastava uz tu pametnu napravu, iako mojoj mami i njenim generacijama vjerojatno ni to nije normalno), ali njega nigdje nema, kao da je u zemlju propao. Valjda ga je mama sinoć dobro sakrila, ali žurim, navlačim tenisice i bježim iz kuće. Što će reći profesori kada vide da nisam donijela iPad? Što će mi reći prijateljice kada za vrijeme odmora s njima ne budem igrala naše omiljene igrice? A što će tek reći za ove tenisice na mojim nogama?! U žurbi nisam vidjela da sam umjesto svojih lijepih crnih starki obula jadne Startas Borovo tenisice. Joj, majko moja, što će mi se još danas dogoditi? Manja od makova zrna dolazim na školsko igralište, a tamo su već sve moje prijateljice. Štooo?! One ne igraju Bomber Friends, nego preskaču lastik. Svijet se danas okrenuo naopako. Čak se i na geografiji profesor nije naljutio na mene jer mi je iPad ostao kod kuće jer, vjerojatno ste već pogodili, nitko ga u razredu nije imao, ali je na mene sasuo bujicu riječi jer, jedina u razredu nemam bilježnicu, radnu bilježnicu, udžbenik, atlas, karte, slijepe karte i još neka meni nepoznata pomagala koja je spomenuo.

S obzirom na neobičnost cijeloga dana, u školi i nije bilo tako loše. Jedino su me svi blijedo pogledali kada sam se pobunila što za marendu umjesto pizze imamo kruh i pekmez. Vjerujte mi, nikad se nisam toliko napričala s prijateljicama kao danas i napisala toliko poruka na papiriće. Svaki smo se odmor igrale „školice” ili preskakale lastik na igralištu, a nakon nastave otišle smo u obližnji park i igrale se „kauboja i Indijanaca”. Više nisam primjećivala da nemam ni mobitel ni iPad. Čak sam pomalo počela i uživati u nečem, za mene, potpuno novom.

Međutim, ubrzo nakon večere uključila sam TV i ustanovila da imam „odličan” izbor od dva programa u crno-bijeloj tehnici. Vauuu! U 20:00 sati više ni na ta dva programa nije bilo ničega. Otišla sam u krevet i još malo čitala knjigu. Nije to bio ni Harry Potter ni Sumrak saga, nego knjiga o djetinjstvu dječaka sa Sutle koji je poslije postao slavna ličnost. Znači, to je čitala moja mama kada je bila djevojčica! Znači tako je provodila svoje djetinjstvo! Sve mi je odjednom postalo jasno.

Ugasila sam svjetlo, čvrsto se uhvatila za svoj krevet i tiho mu šapnula: „Molim te, vrati me u moje djetinjstvo!”

Ana Mihaljević, 7. r.

Osnovna škola Vežica, Rijeka

Voditeljica: Ester Acinger

U Bajmoku

U zraku se osjećao miris ljeta. Ocjene su bile zaključene i imenici zatvoreni. U školi se pričalo samo o praznicima. Moja prijateljica Tina svima se pohvalila da ide u New York.

U tom sam trenu osjetila zavist. Ona ide u New York, a ja na selo k baki!

Bajmok se ni po čemu ne može uspoređivati s New Yorkom. Tina ima jedva tri iz engleskog, a ja, koja najbolje u razredu govorim engleski, idem u Bajmok gdje svi govore mađarski! Samo na jednom katu zgrade u New Yorku ima više stanovnika nego u cijelom Bajmoku. A tko su stanovnici Bajmoka u usporedbi sa stanovnicima New Yorka? Umjesto dotjeranih Njujorčanki koje hodaju u cipelama s visokim petama, imaju ispeglanu dugu kosu i jedu salaticice, ja ću u Bajmoku sretati samo bakinu prijateljicu Mariku s crnim rupcem na glavi. Štipkat će me za obraze i čuditi se koliko sam narasla od prošloga ljeta

Mama, brat i ja putovali smo k baki vlakom. Podbočila sam se na prozorsku dasku. Pokušavala sam biti sretna, ali nije mi išlo. Neprestano sam razmišljala o tome kako će Tina uživati u New Yorku. U Bajmoku je jedna trgovina koja se zove Sokala i u kojoj se mogu kupiti samo kruh, kava i slične stvari. Tina će se sigurno vratiti iz New Yorka s najboljom odjećom iz trgovina na Manhattanu. Ja ću od bake dobiti samo pletene čarape. Nisam smjela ni pomisliti kako će na Petoj aveniji sretati slavne osobe. Sigurno će joj dati autograme i još će s njom napraviti selfije. Dok će Tina uživati u kazališnim predstavama na Broadwayu, ja ću i ovoga ljeta pratiti glavnu atrakciju u Bajmoku – nastup KUD-a Jedinstvo – Egyseg. Preda mnogom će se opet vrtjeti djevojke u dugačkim svilenim narodnim nošnjama s cvjetnim uzorcima i muškarci sa šeširima, prslucima i dubokim čizmama oko kojih su zvečke. Kada smo stigli u Bajmok, uhvatio me pravi očaj. Baka je odmah vidjela moje natmureno lice i pitala me što mi je. Ja sam rekla: „Ništa.” Ušla sam u kuću i počela listati knjigu.

Mama je znala što me muči. Njen plan da me razveseli počeo se ostvarivati tog popodneva.

Pozvala me u dvorište. Ispred dvorišnih vrata vidjela sam neobičan prizor. Bile su tu moje tete, stričevi, sestrične i bratići. Ispred njih stajala je crna kobilica Vranka upregnuta u prikolicu. U njoj su kocke sijena bile posložene kao sjedalice. Svi su uskočili u kola i smjestili se na kockama. „Ako se ne mogu zabavljati kao Tina u New Yorku, neću se zabavljati nikako”, rekla sam mami. Ipak sam sjela u kola. Osjetila sam miris sijena. Sunce je zalazilo okupano u zlato. Kopita crne kobile bubnjala su po poljskom putu i dizala oblake prašine. Iznad Vranke pucketao je djedov bič okićen crvenim i zlatnim vrpčama.

Dovezli smo se do polja zrele pšenice. Uz polje je bila mala livada. Mama je prostrla kockastu deku po travi. Baka je iz pletene košare izvadila lonac s fiš-paprikašem. Iz lonca se pušilo. Miris je bio oštar kao ljuta crvena paprika. Izvadila je bijelo vino za odrasle i sokove za djecu. Svi smo sjeli na deku. Jeli smo, pili, pričali i smijali se. Na kraju smo zapjevali Podvikuje bunjevačka vila, veselu pjesmu koja se pjeva u Bajmoku u vrijeme žetve.

Sunce je već posve zašlo kada smo pokupili stvari, poskakali u kola i krenuli kući. Bila sam sretna. Nisam više zavidjela svojoj prijateljici.

Nakon ljetnih praznika pitala sam Tinu kako se provela u New Yorku. Rekla je da je stalno padala kiša i da joj je bilo dosadno u hotelu.

Sva sreća što nisam išla u New York.

Paula Pfeiffer Rimac, 5. r.

Osnovna škola Eugena Kvaternika, Velika Gorica

Voditeljica: Jasminka Tihi-Stepanić

Neponovljiva

– *Pao mi je mrak na oči kad sam vidjela Andreu u hodniku.* – poslala sam Tamari poruku. Prelistavala sam Andreinu Facebook stranicu i krivila samu sebe što nisam poput nje. Nisam imala 800 likeova na slikama niti 2000 prijatelja. Ogorčeno sam bacila mobitel na krevet. Legla sam na pod i ispružila svoje koščate, nespretne noge. Duga, kovrčava, smeđa kosa s grozno oštećenim vrhovima nije se mogla mjeriti s Andreinom savršenom plavom kosom sa smeđim pramenovima, postepeno očišanom i sjajnom, mekom poput svile. Zagledala sam se u svoj stari, išarani školski ruksak i sjetila se Andreine nove torbe iz Gucci kolekcije s ružičastim remenčićima i leopardovim uzorkom.

– Saraaa! – prodorno kreštavi glas prenuo me iz razmišljanja. Zakolutala sam očima i otišla u kuhinju otkud je već dopirao dobro poznati miris sarme koju nisam podnosila.

– Da, mama? – pogledala sam u mamine razigrane smeđe oči. Raščupana smeđa kosa bila joj je svezana u punđu. Veselo je pjevušila neku pjesmu i pocupkavala. U prevelikoj žutoj majici, starim trapezicama, a na nogama moje ogromne, čupave, rođendanske papuče sa psećom glavom.

– Mama?! – rekla sam glasnije. Izvadila je slušalice iz ušiju i široko mi se osmjehnula.

– Sarči, trebam malu, evo ovoliku uslugu. – smijući se od uha do uha, pokazivala je prstima veličinu usluge. Pobjegao mi je osmijeh iako sam se iz petnih žila trudila biti ozbiljna i namrštena.

– A da? Čudno... Samo me čuješ kad trebaš moje male usluge. – pogledala sam je ispod oka i uzdahnula. Mama se pravila da me nije čula i u ruke mi stavila vrećicu, novac i papirić, a uz to ljubazno udjelila svoj uobičajeni savjet.

– Moraš ponekad izaći iz kuće, znaš! – ponovno sam pogledala u blaženo nebo i otišla u najbližu trgovinu. Protutnjala sam kroz hodnik izbjegavajući susjedu s drugog kata koja stalno zvuca kako me nikada ne vidi, kako sam previše u kući... Zatim me počne gnjaviti sa svojim unucima i jučerašnjim ručkom, a nakon svega toga mi još uvali punu vrećicu luka za mamu. Nekako sam se izvukla iz zamke i izlažeći iz zgrade, zalupila teškim željeznim vratima. Pogledala sam oko sebe. Morala se suočiti sa stvarnim svijetom. U glavi mi je već zvonilo mamino prigovaranje o tome kako stalno *visim na fejsu*. Odmahnula sam glavom nevidljivom sugovorniku i krenula prema trgovini. Pokušavala sam ne gledati svoj odraz u izlozima trgovina i praviti se da nisam svjesna svoje raščupane kose zavezane u visoki konjski rep, stare trenirke i patika sa šarenim vezicama. Ah, te patike... Čim sam ih pogledala, u glavi su mi sijevnule Andreine nove Prada čizmice koje su na me poslale roj ubadajućih ljutih misli. Uvrnutih misli zbog kojih nisam shvatila da sam pred trgovinom. Na brzinu sam kupila stvari s maminog papirića. Na povratku sam mislila kako ću se brzo baciti na krevet i pokriti toplom mekanom dekićom. Neizostavno, s mobitelom u rukama. Produljila sam korak, no iznenada sam iza sebe začula svoje ime.

– Sara, Sara! – odjekivalo je sve glasnije. Naglo sam se okrenula i vidjela Tomislava kako pedalira na svome biciklu prema meni. On je, naime, moj najbolji prijatelj, no zbog internetskih pustolovina sve se rjeđe viđamo.

– Tomi! Otkud ti! – veselo sam uzviknula. Došao je do mene i pozvao me da se pridružim njegovom društvu, no svjesna svoje odjeće i izgleda, sve sam više oklijevala. Tomislav je bio nepopustljiv, a ja...

popustljiva. Na brzinu sam odnijela mami vrećicu i rekla joj da ću biti vani. Zategnula sam konjski rep i odmaglila prema nogometnom igralištu gdje su me čekali Tomi i ostali. Sa svima sam se upoznala, a prvi pogledi su mi iskazivali dobrodošlicu. Ovdje nitko nije bio u modnim markama niti se ponašao kao da je iznad oblaka. Nitko me nije odmjeravao od glave do pete i čudno gledao moje šarene vezice, nitko nije želio biti bolji... Možda sam stvarno živjela u krivom svijetu? Počela sam se družiti sa zbrkanom Anom, kuštravim Tomom, nespretnom Lanom, bucmastom Marijom, glupavim Ivanom, prgavim blizancima Janom i Dorianom i naravno urnebesnim Tomislavom...

Svakodnevno provodeći vrijeme s njima, naučila sam puno o životu. Sad znam da ne trebam savršene prijatelje s interneta, da nije sve u novcu, odjeći i ljepoti... Ono bitno nije u punom džepu, nego u punom srcu. Svi smo mi na kraju isto. Ljudi. Sa svojim manama i vrlinama. Znam da me previše vremena na internetu udaljilo od stvarnog života. Od prijatelja i obitelji. Skoro sam ih izgubila. Samo zato što nisam imala hrabrosti izaći van, dignuti glavu i živjeti pravi a ne virtualni život. Znam, oni će biti tu kad mi bude najteže, a ne likeovi i skupa odjeća. Kako sam samo osuđivala sebe i istraživala svoje nedostatke, a nisam shvaćala koliko je svatko od nas poseban. Stalno sam se trudila biti boljom no što jesam, a nisam shvaćala da sam najbolja baš ovakva – neponovljiva.

Kristina Pagon, 7. r.

I. osnovna škola Varaždin, Varaždin

Voditeljica: Ana Ilić

Moja privatnost

Znate li što je privatnost? To je ono vrijeme koje želite provesti sami sa sobom radeći nešto bez njuškanja roditelja, ali i sve ono što želite zadržati samo za sebe. Svima je poznato kako roditelji imaju pravo na privatnost kad, gdje i koliko žele. Dječja privatnost uglavnom je

svedena na nekoliko kvadrata dječje sobe, ali zapravo ni tu privatnost nema privatnosti jer na nju vrebaju mnoge opasnosti.

Moja privatnost i ja dobro smo uigrani tim. Ona je uvijek tu za mene, stanuje u mojoj sobi i izlazi prema potrebi. Dok sam u sobi, ona stražari na vratima kao policajac, a na čelu joj piše PRIVATNO – NE ULAZI. Ponekad ju malo gurne moj tata dok provjerava pišem li zadaću pa ona padne na glavu i neko joj se vrijeme vrti. No, čim moj tata izađe iz moje sobe, ona čvrsto stane na noge i poput londonskih policajaca nastavi marljivo raditi. To je moja privatnost kad trebam mir i jedino ona to razumije. Međutim, dok u svojoj sobi s nekim razgovaram o tajnama, nešto tajanstveno pišem ili radim neko iznenađenje za svoje roditelje, ta privatnost također mora stajati ispred moje sobe. Tada obično sobu brani od moje mame koja ponekad uleti samo da provjeri jesam li gladna iako ima izraz lica kao da će pronaći Atlantidu.

Znate li kada moja privatnost uvijek, ali baš uvijek nastrada? Odgovor je – subotom. Sigurno se pitate zašto baš subotom?! E, taj dan moja mama zove dan čišćenja. A što najradije čisti? Da, da – moju sobu. U mojoj sobi napravi pravi mali dar-mar pa nakon toga ništa u sobi više nije isto, a moja privatnost uplašeno drhti u kutu. Zar ona ne zna što je privatnost?

Iako neki misle da je moj hobi bez veze, meni je odličan. Dakle, sve svoje stare igračke za koje me vežu uspomene, a koje više ne koristim, spremam u prozirne kutije kako bih ih mogla sačuvati. Ali moja sestra „obožava” baš te moje stare igračke pa ih, dok mene nema, a moja privatnost odmara, razbaca po cijeloj sobi na što je moja privatnost alergična. A tek kada tako neka igračka nastrada! Primjerice, mojoj najdražoj lutki otkinula je glavu. Kada se požalim roditeljima da je opet narušena moja privatnost, oni samo odmahnu rukom i objasne mi da sam prevelika za takvu dramu. Pa naravno da dramim jer je moja sestra ušla u zonu moje privatnosti.

Posebnu pozornost treba obratiti na braću. Oni ponekad zadaju privatnosti prave probleme jer su uvijek spremni dočepati se zapisanih misli o simpatiji ili, što je najgora opcija, dočepati se dnevnika i pobjedonosno ga odnijeti roditeljima. Tada je s privatnošću gotovo.

Umalo sam zaboravila. A privatnost na Facebooku? Oprezno birajte prijatelje, jer i oni za koje mislite da su vam najbolji, vašu će privatnost podijeliti s cijelim svijetom. Oprez s modernim bakama i djedovima! Oni kao ne razumiju ovu modernu tehnologiju, ali vas budno prate. Primjerice, moja baka čim vidi, odmah i „lajka” ono što sam objavila na Facebooku te brzinom brzom od najbržeg interneta javlja mojim roditeljima.

Kako bi moja privatnost što više i dulje bila na svojim nogama i branila moju sobu, trebala bih staviti neku povijesnu kletvu poput one faraonske ili neki super program koji bi kantom boje u sekundi pogodio onoga koji je moju privatnost narušio.

Moja Privatnost jako dobro pazi na mene, ali tko će paziti na nju? Pa pretpostavljam da ja. Ipak smo moja Privatnost i ja – jedno.

Lucija Šušković, 6. r.

Osnovna škola Čučerje, Zagreb

Voditeljica: Iva Uremović

Zatvorena vrata

Potječem iz ponosne loze „kolonaša”. Izraz je to za stanovnike niza kuća koje su se gradile od ljepenke blata i piljevine. U jednoj takvoj živio je moj otac sa svojim roditeljima, radnicima Drvnog kombinata u G. B. Tako se zvala tvornica u kojoj su radili moji djed i baka, njihovi roditelji, a i moji. S njom je raslo moje djetinjstvo.

Preko puta Kombinata prodavaonica je i površina za igru. Tu bismo mi djeca dočekivali roditelje iz prve smjene ili ih ispraćali u drugu. Zašto? Znali smo da će nam roditelji kupiti neki slatkiš prije nego odu na posao, ili s posla. Mama se znala ljutiti što mi tata istim slatkišem „pokvari ručak”, ali njemu, a meni još manje, to nije smetalo.

Riječ KOMBINAT zvučala je snažno i moćno poput dizalica koje su čeličnim rukama s teških kamiona spuštale ogromna debela slavonskog hrasta koji će Kombinat pretvoriti u čvrsti namještaj i najkvalitetniji parket koji će osvojiti domaće i strana tržišta. Div, star više od

120 godina, bio je ponos Hrvatske. S njegovih stolova jeli su Nijemci, Talijani, Danci i drugi narodi bližeg i daljeg svijeta.

Pred Kombinatom sam upoznala Antonelu i Gabrijelu čiji su roditelji došli zbog Kombinata i nastanili se uza nj. One su mi otkrile najnježniju tajnu koju im je Igor povjerio. Rekao im je da mu se sviđam i želio da mi to kažu. Taj Igor me vrlo brzo nakon toga primio za ruku i još brže ju ispustio kad je vidio da iz Kombinata izlazi moj otac.

Početak proljeća ove godine i tog sam petka stajala na istom mjestu nestrpljivo čekajući svog dragog oca. Sirena je odjavila završetak smjene. Dolazio je pogurene glave jedva vukući noge. Lice mu je bilo blijedo. Nije mi kupio sladoled, samo me snažno privukao sebi kao da se bojava da će me izgubiti. Kod kuće sam doznala da je ostao bez posla. Prvi put u očima svog snažnog oca vidjela sam suze. I majka je suzila, a i ja s njima.

Ono što se događalo negdje drugdje u Hrvatskoj i obećavalo da se neće dogoditi Kombinat, dogodilo se poput snažnog potresa koji je srušio cijelu našu obitelj. Tog ljeta zatvorili su vrata Kombinata. Neki su govorili da će nastaviti rad poslije ljetnog odmora i tzv. „remonta“, ali kad su tišinu noći parali zvukovi kamiona koji su odvozili strojeve, tata je rekao: „Gotovo je. Što ćemo sad?“

Počela je nova školska godina. Postala sam osmašica. To razdoblje godinama sam nestrpljivo čekala. Konačno najstariji u školi i ozbiljno neozbiljni. Ali ... Sa mnom nisu Antonela i Gabrijela. Zatvorena vrata Kombinata primorala su ih poslati jednu u Kanadu, drugu u Austriju. Igorovi su otišli u Irsku. Rastali smo se čvrsto stižući isprepletene ruke nastojeći ih zauzlati u neraskidivi gordijski čvor. Knedle u grlu nisu dale glasnicama da protisnu bilo koju riječ. Umjesto riječi govorile su suze koje su poput bujice grunule iz naših srca i preko očiju padale na šljunak ispred zatvorenih vrata našeg Kombinata. Poglavlje, zvano djetinjstvo, ponijelo je sa sobom ranjeno srce, zatvorena vrata i veliko pitanje: Što će biti sutra?

Josipa Vujić, 8. r.

Osnovna škola Garešnica, Garešnica

Voditeljica: Ivana Čuka

Nema beda

Kako dijete sa šest godina može u miru pratiti crtić, a da ga pritom roditelji ne zasmetaju svojim kao važnim životnim problemima? Pa zar stvarno puno traži?

„Pogledaj ti ove račune, svaki dan stižu sve veći i veći!” mahala je mama računima kao da u ruci drži buket cvijeća i nervozno lupala nogama.

„Ma hajde, nema beda, već ćemo to nekako riješiti”, smirivao je tata sad već uzburkalu situaciju.

„Ma da, stvarno nema beda, što se uopće brinem! Mogu izabrati da platim račune pa da nemamo što jesti ili da imamo što jesti, ali se ne moramo brinuti kad nam ovi iz ovrhe pokucaju na vrata. Stvarno sjajno, Gorane, odlična ti je ideja”, mama je bila sad već jako ljuta i tražila svoje cigarete po torbici.

„Lidija”, uzdahnuo je tata kao da mu treba vremena da razmisli što treba reći, „lijepo se smiri, plati račune novcima koje dobivaš od burze, a za hranu možemo staviti Vesni na brk pa kad dobijem plaću, vratit ću joj.”

Tada sam brzo ustala sa sofe i krenula prema sobi da upišem u bilježnicu taj neobičan izraz. Kako sam se približavala vratima, začula sam kako sestra s nekim priča.

„Ma nema beda, idem na taj koncert i gotovo, uopće me ne zanima što imaju za reći starci, punoljetna sam i mogu raditi što hoću.”

Brzo sam otvorila vrata, a ona mi se obratila: „Što hoćeš, tko ti je dao pravo da uđeš?” bahato mi se obratila i zakolutala očima.

„Sama sam si ga dala, to je i moja soba ako nisi znala”, namjerno sam je izazivala da vidim koji joj je sljedeći potez.

„Kao da i mogu što raditi u tvojoj prisutnosti”, rekla je grubo i zalupila vratima, a ja sam joj izbjelila jezik. Zagrlila sam svog među i uzela bilježnicu da napišem taj čudan izraz nekim svojim slovima jer sa šest godina nisam baš bila vješta u pisanju.

Razmišljala sam: teta Vesna stvarno ima male brćice, ali kako staviti silnu hranu na njih? Pa boljet će je! A kako će hodati i raditi? Morat

ću je to pitati kad ju sretnem, ona to najbolje zna. Tada sam izašla iz sobe i ugledala baku. Odmah sam joj potrčala u zagrljaj i poljubila ju.

„Ljepotice bakina, kako si mi?” veselo se osmjehnula baka. Kimnula sam joj glavom na odgovor. Najednom mi se približila i nešto stavila u džep hlača te šapnula na uho: „Ovo je samo sitnica, kupi si što hoćeš”, lagano se odmaknula i veselo zaigrala očima.

„A sad idi u sobu i ponesi par društvenih igara”, rekla je zapovijedajući, a ja sam u stopu doskakutala do svoje sobe. Kad sam ušla, sjela sam na krevet i iz džepa izvadila novčanicu. To nije bila neka novčanica od 20 ili 50 kn, nego ona koju tata daje teti u pošti kad plaća račune. Uzela sam svoju abecedu i počela slovkati: D-V-J-E-S-T-A K-U-N-A.

Vau, nisam mogla vjerovati! Počela sam pomno proučavati tu novčanicu. Na njoj je bio neki čovjek zalizane kratke kose, velikih brčina i madeža blizu usana koji sam odmah uočila. Taj se tipac zvao S-T-J-E-P-A-N R-A-D-I-Ć, a ime su mu tako stisnuli da sam se mučila čitajući slova dobrih petnaestak minuta. Kad sam se spremila izaći s puno igara u rukama, začula sam razgovor mame i bake. Mama se uzrujano žalila da ona tako više ne može, da računici stižu sa svih strana, a u frižderu pauci pletu mrežu.

„Posla nema, puć, novca nema, pff, ŠTO-DA-RA-DIM?” izgovarala je mama svaki slog pokušavajući istodobno paliti cigaretu i naglasiti svoju bespomoćnost. Baka ju je pokušavala utješiti govoreći da će joj mama vratiti posuđene novce kada već bude mogla, a da će ona svaki dan s djedom donijeti nešto hrane. Pritom je položila nekoliko novčanica na stol. Mama je istoga trena odmahнула rukom, ponosno uzdigla bradu i odbila bakinu ponudu ustvrdivši za sebe kako je samostalna i emnacipirana žena. Emcipirana?!

Željela sam i tu riječ pribilježiti, ali mi je nekako ishlapjela. Činilo mi se da ima neke veze s cijepljenjem, ali nisam bila u to sigurna pa sam odlučila pričekati povoljniji trenutak da priupitam mamu o značenju te riječi. Prije no što sam zatvorila vrata sobe, vidjela sam da su se mama i baka nježno grlile.

Legla sam na krevet te sam počela razmišljati: zacijelo je užasno dosadno biti odrastao. Stalno su u problemima, a skoro za sve govore

da nema beda. Novca nikad nemaju, troše ih na gluposti poput cigareta, a kasnije se žale. Najbolje je biti dijete, ovako kao ja, dobivaš pažnju, ljubav, gledaš crtiće, imaš prijatelje i bake koje pomažu kad je najpotrebnije... Samo sam zatvorila oči i zagrlila svog među koji se uvijek smijao, čak i kad sam bila tužna. Sigurno je neka tvornička greška. Pa ne može se stalno smijati! Ti ljudi baš ne rade dobro svoj posao, zaključila sam.

Maja Grgić, 8. r.

Osnovna škola Mate Lovraka, Zagreb

Voditeljica: Arijana Watz

Dnevnički zapisi Uri L.

8. listopada 2015., četvrtak, 8:10

Iz skloništa smo izašli prašnjavi i umorni. Zasljepilo me sunce. Nisam prepoznavala svoju ulicu jer je skoro i nije bilo. Nestalo je sve : mir, susjedi, moja i bratova škola, djedova trgovina u starom gradu, spomenici... Uništen je istočni zid Citadele koji sam vidjela s prozora naše kuće. Šutjeli smo i hodali preko ostataka svoga grada. Dvije ulice dalje čekali su nas kamioni koji su nas trebali prevesti u prihvatne centre u Turskoj. Teta Amira je predložila da odemo u Zandvoort u Nizozemsku k njezinoj rođakinji Leyli. Jedva smo nagovorili mamu, a tata je nabavio novac za put.

9. listopada 2015., petak, 7:30

Autobusima smo prešli Tursku do nekog gradića na Sredozemnom moru. Tu smo morali pronaći prijevoz do otoka Lezbosa. Put nije dugo trajao. Posvuda su bili krijumčari koji su za prijevoz tražili 2.500 eura po osobi. Nismo imali izbora. Još iste večeri odveli su nas do gumenih čamaca namijenjenih za duplo manji broj putnika nego što nas je bilo.

Brat Ely i teta Amira su sjedili na rubu, a mama, seka Abi i ja na podu pokraj njih. Nismo dugo putovali kad se odjednom prolomio vrisak.

Ljudi iz susjednog čamca završili su u moru. Ely je bez razmišljanja skočio u hladnu vodu.

Čulo se pljuskanje vode, pozivi u pomoć, a tamu su presijecala svjetla mobitela i baterija.

S vremenom je postajalo sve tiše. Tješili smo mamu da je Ely dobar plivač, a k tomu ima i prsluk za spašavanje. Mama je bolno jaukula dok je ispod Abi izvlačila narančasti prsluk.

Osjetila sam hladnu i bolnu prazninu u grudima. Grčevito sam stiskala bratov ruksak i pod prstima osjetila tvrde korice bratova dnevnika.

10. listopada 2015., subota, 8:45

Kiša je lijevala kao iz kabla. Gurali smo se između guste tamne šume i kanala punog mutne vode. Osjećala sam blato koje se migoljilo poput nečeg živog u mojim tenisicama. Više nisam osjećala hladnoću. Ljudi su nešto izvikivali, neko je dijete glasno plakalo. Svi su se

glasovi slijevali u žamor koji je prolazio pokraj mene dok sam ja držala torbu i bratov ruksak.

subota, 20:30

Tek kad sam ušla u autobus, shvatila sam da sam sasvim mokra i blatna do koljena, baš kao i Abi koja je drhtala u maminu krilu. Čekali smo petnaestak minuta dok se autobus nije napunio, a onda smo krenuli uz proklizavanje kotača kroz debelo blato. Vožnja nije bila udobna jer smo stiskali jedni druge isparavajući pritom vlagu iz svojih kišom natopljenih odijela.

11. listopada 2015., nedjelja, 0:05

Stigli smo u prihvatni centar. Onako umorne i pospane zasljepljivali su nas reflektori. Idući prema ulazu, činili smo bezličnu masu nevoljnika. Prihvatile su me nečije tople ruke i pružile plastičnu čašu s prevrućim čajem. Ukočeni i promrzli prsti nisu je uspjeli zadržati i sadržaj

se prolio po mojemu blatnjavom odijelu stvarajući mutne potoke koji su klizili prema podu prihvatilišta. Bilo me je sram. Umjesto prijekora, djevojka se nasmiješila, rekla nešto što nisam razumjela i otišla. Ubrzo se vratila s potpuno čistom odjećom moje veličine. Opet je progovorila jezikom koji nisam razumjela, a onda se blago nasmiješila kao da se nečega prisjetila i obratila mi se engleskim jezikom zamolivši me da odem u kabinu i presvučem se.

Skidajući se, osjećala sam neizmjernu tugu jer sam znala da s mojom odjećom odlazi i dio moje prošlosti. Osim duševne, osjetila sam i jaku fizičku bol dok sam skidala čarape. Moji krvavi žuljevi zalijepili su ih za kožu. Presvučena i suha zaputila sam se prema krevetu na kojem je bila Abi. Nisam ni primijetila da mi nedostaje bratov rucksak. Mama je bila na drugom krevetu, a tete nije bilo. Abi je spavala, a mama je samo držala oči zatvorene. Znala sam da misli na našega oca koji se teška srca odvojio od nas i poslao nas u „bolju“ budućnost i na Elyja koji je ostao u hladnom moru iako se očajnički nadala da će se odnekud pojaviti.

11. listopada 2015., nedjelja 9:20

Pojavila se teta Amira. Ona je primijetila da mi je u gužvi bratov rucksak gotovo neopazice kliznuo s ramena.

Pronašla ga je. I ona je znala da ga je čuvao kao najveću dragocjenost. Njezina najveća dragocjenost bila je uspomena na njega. Dok sam ga ja nosila često mi je prilazio i pitao: „Ej mala, gdje su mi krpice? Jesi li njuškala po dnevniku? Piši svoj!“

Ovo su povjerljive stvari i nisu za klinke. „Onda bi napravio strašan izraz lica i počeo me škakljati dok se ne bih nekako izvukla i pobjegla.“

Unatoč zabrani izvlačila bih debelu bilježnicu tvrdih korica oblijepljenih slikama wind – surfera na morima od Australije, Kariba, Južne Afrike do Skandinavije. Preko pola prednje korice bila je zalijepljena slika visokog tamnopusnog dječaka u surferskom odijelu koji podiže jedro na plaži s pješčanim dinama. Ely je volio surfati, ali je to mogao samo ljeti u Latakiji.

Osim toga, Ely je volio jesti ljuti kebab, igrati košarku sa svojim „gang-om”, dugo spavati, učiti noć prije ispita iz fizike i sanjariti kako putuje po svijetu na surferska natjecanja. Vodio je surferski blog. Na radnom je stolu imao zapisane sve šifre za slučaj da mu padne sustav ili se dogodi kakva slična „katastrofa”. Tko bi pomislio da će ta katastrofa biti rat, a ja postati vlasnica njegova dnevnika koji će odsada biti isписan mojim rukopisom i u koji ću pretakati svu svoju bol.

Katarina Mirković, 7. r.

Osnovna škola Matija Antun Reljković, Cerna

Voditeljica: Verica Špehar-Vratarić

Prašina na vjetru

– *Idemo, Abdul...* Majka mi lagano prišapne na uho i po prvi put u životu priželjkujem da me budi za školu. U kutu sobe već me čeka spakirani ruksak. Umjesto školskih knjiga majka mi je pažljivo spakirala samo nekoliko neophodnih stvari. Među njima najvrednija je slika mog oca kojeg pamtim po junaštvu kojim je samo želio mene zaštititi. Malena suza zasjala je u kutu majčina oka dok je po posljednji put gledala naš obiteljski dom. Jače sam joj stisnuo ruku u znak potpore, a ona mi je odgovorila nesigurnim smiješkom. – *Sve će biti u redu* – rekla mi je, pokušavajući i sebe uvjeriti neuvjerljivim riječima.

U trenu su mi proletjele uspomene na dane koje smo proveli na ovom mjestu. S grčem u srcu krenuli smo na put. Mama je položila ruku, hladnu poput kristalića leda, na bravu koja je glasno zaškripala. Ipak, odlučila je junački zadržati nesigurni smiješak koji je meni grijao lice poput vrelog ognjišta. Mama je iz džepa izvukla novi, tek kupljeni komad papira koji je postupno raširila. Do nosnica mi je dopro miris svježih tiskanih boje i ja sam se u trenu vratio u naručje svog dragog Oca koji mi čita najnoviju knjigu, a ja maštom putujem u zamišljeni svijet; čudno je koliko ti jedan običan miris može vratiti uspomene.

– *Ovo će biti naš novi dom* – kaže Majka.

– *Europa?!* – nervozno izustim dok mi sama riječ ne pokrene bujicu osjećaja.

Oko mene dječica odlučno drže ručice na ramenima svojih roditelja. Zbunjeno pogledam Mamu. Buka oko nas stvarala je savršenu tišinu u mojim ušima, čuo sam samo svoje misli koje pitaju kamo? i kako? Osjetio sam kako se topim i izlijevam na tlo dok mi se nekoć ukočena ruka odvaja od Majčine. U glavi mi se nastavlja vrtjeti film sa žućkastim slikama, nejasnim bliješćim uspomenama praćenim zvukovima poput udaraca kažiprsta o glatke tipke klavira, buke koja se pretvara u lijenu tišinu. Jedan treptaj, jedan uzvik, jedan pogled bio mi je potreban da se vratim u surovu stvarnost koju moja Majka jednostavno naziva – putem. Ponekad bih se probudio iz teška sna, pogledao bih prostrano nebo prepuno zvjezdica priželjkujući da mi oči pronađu najsjajniju koja bi mi dala barem mali komadić nade, barem malu zračicu svjetla na tamnom putu... Uspio sam prepoznati Majčino lice među svim ostalim; čvrsto me opet zgrabila za ruku i uvukla u gomilu koja hoda kuda je noge nose kao da je bježanje od onoga što je ostalo za nama – prava stvar za nas. Kao da je znala o čemu razmišljam, Majka mi je uzvratila da je uspomene ponekad najbolje pretvoriti u čestice prašine te pustiti da ih odnese vjetar.

Nažalost, što smo se više približavali cilju kojem smo krenuli, sve smo se više susretali s mrzovoljnim pogledima koji su najvjerojatnije mislili kako nismo ništa više nego sumnjivci koji narušavaju njihovo životno područje. Sve što sam mogao vidjeti bili su ljudi koji su svoju djecu hvatali za ramena te ih svom snagom udaljavali od mene. Osjećao sam se poput oštećenog komada odjeće na rasprodaji i taj mi se osjećaj nimalo nije svidio. Sve što sam mogao vidjeti bili su njihovi pogledi, oštri poput noževa koji su mi se zabijali u leđa. Nije mi trebalo puno da primijetim djecu, svoje vršnjake koji za ruke čvrsto drže svoje očeve, a oni im ulijevaju samopouzdanje i veliku količinu hrabrosti. U srcu sam osjetio preveliku želju da sam i ja jedno od te djece. Nepomično sam stajao na istom mjestu i gorko zaplakao. U ovom trenutku nipošto ne bih propustio promatrati pokvarene stroje-

ve. Jedino tako bih znao da nisam jedina stvar s greškom. Osjetio sam kristalne bisere kako mi klize niz obraze, promatrao sam ruke koje su se tresle. Nisam se više trudio suzdržavati, nisam osjetio preveliku želju da spasim svoje dostojanstvo. Osjetio sam da je to sve već davno nestalo. Kapci su mi se sklappali kad sam ugledao nekolicinu ljudi koji se penju po žičanoj ogradi i samo trenutak poslije padaju na tlo dok im crvena tekućina curi niz sve dijelove tijela. Sve što sam osjetio bile su užarene čestice prašine koje su mi se lijepile za lice. Želio sam da je sve ovo bezazlena igra kukala koju sam sa nekolicinom svojih prijatelja igrao u ljetnim popodnevim, no ovo je za razliku od kukala bila nemilosrdna igra života.

Sve se tako brzo dogodilo. U trenutku u kojem me Mama počela jače stiskati za oznojeni dlan hladne ruke, činilo se da ću oslijepiti od strašnih prizora, da ću oglušiti od oštih zvukova. Prigrlio sam se uz Mamu, prvi sam se put u životu osjećao tako nezaštićeno iako sam bio u njenoj blizini. Bio sam u strahu da ću je izgubiti kao što sam izgubio Oca... O, kako smo se nekad osjećali bogato ...jer smo imali jedni druge... Izgleda da je sve jednostavno otišlo u vjetar... Osjećao sam kako je sve ovo jedna nepredvidiva zamka... Bio sam okružen prestrašenim ljudima koji su me gušili više no prije. Nikad se nisam osjećao toliko usamljeno u prostoru ispunjenom ljudima.

– *Zašto bježimo?!* – okrenuo sam se prema Majci te sam u žaru straha jače stisnuo njezinu ruku.

– *Zašto bježimo kad nećemo pobjeći?* To je bilo ono što sam trebao reći, a nisam. Postao sam sit od tih riječi koje sam progutao, koje su htjele biti izgovorene, a nisu.

Laura Ivić, 8. r.

Osnovna škola Krune Krstića, Zadar

Voditeljica: Jadranka Tomas

Beskućnik

Stoji pored ceste danima već
poput stoljetnog kipa.
I nitko za njega ne mari
nitko ga ništa ne pita.
Umjesto ruha čistoga,
tuđi ga kaput grije.
Osmijeh zauvijek izbrisan.
Koje li brige krije?
Sam u sebe sklupčan,
zagrlio se snažno,
ni ljudi, ni sunce, ni kiša
ništa mu više nije važno.

Heidi Kruljac, 7. r.

Osnovna škola Žuti brijeg, Zagreb
Voditeljica: Kata Mišković

Pet glasova jedne drame

Glas prvi – Tara

Šum. Što se više uspinjem prema staklu obasjanom treperavim zrakama sunca, to je šum jasniji. Pretvara se u glasove i, na kraju, u glazbu, praćenu reklamom za magični lijek koji rješava sve probleme. Zatvaram vrata. Poznati miris ispunja mi nosnice dok se provlačim između naslaga prljave odjeće na podu. Čeka me hrpa prljavog suđa i opušci. On je zaspao na stolu prekrivenom računima koji nikada neće biti plaćeni.

Počelo je kao hobi, način za pronalaženje zanimacije u našem” bezbriznom” životu. Kako se kocka vrtjela, nalazili smo se u sve manjim i manjim prostorima. Sa sve manje želje za opstankom. Jedino što sada,

u ovom jedva dvosobnom stanu, daje trag da ovdje žive ljudi je radio. Radio koji bruji dan i noć. I ponekad, ponekad me uspije odvući u magični svijet. Svijet kao iz reklama. Gdje bih ponovo imala obitelj koja ne visi na rubu ponora.

Glas drugi – Radio

Došla je, konačno, Tara. Osoba koja me sluša. Više neću pjevati žoharima u sudoperu. Neću puštati vijesti spaljenim kaktusima. Od osam do četiri nikome nije stalo do mene. On se ponekad premjesti s kauča na stolac i obrnuto, no to je sve. Kad je Tara doma, osjećam se živo, kao da sam baš ja reporter. A ona sluša, sluša, kao da između reklama koje se stalno vrte, stvarno čuje sve što hoću reći. Kao da razumije. Njoj ispričam sve, i ogovaranja susjeda s petog kata i tobože zabrinuto zapitkivanje kako su. Kada je Tara tu, ne čujem stalno prigovaranje trosjeda koji ne može začepiti gubicu koliko je rupa zadobio i koliko mu je opruga nestalo (u glavi).

Glas treći – Trosjed

Dragi Bože, čuj mi želje, makni ovu propalicu s mene!

Još deset minuta, još samo deset minuta i osjetit ću njeno tijelo na svojim nikada opranim jastucima. Još samo deset minuta moram izdržati i ne udisati kiseo miris čovjeka koji mi je uništio život, čovjeka zbog kojeg sam izgubio sve opruge i izgled pristojnog trosjeda.

Glas četvrti – Stol

Dvadeset i osmi dan stojim ovdje neoprani. Moje staklo više nije sjajno i prozirno. Prekriveno je debelim slojem prašine, začina, mrlja od kave, a na vrhu je On. U početku sam se divio zaprljanim stolovima, htio sam biti zaposlen poput njih, no što sam više pripadao njima, to sam više shvaćao: to nije posao, to su problemi. Postao sam kao On.

Glas peti – Tata

U očima sam vidio samo brojke. Moram otići tamo, moram odigrati još jednu. Nije me briga za stan, račune... Tara? Moram igrati,

tako ću doći do novca. Moram odigrati još jednom. Glava me boli... Tresak me probudio. Tara? Netko je zalupio vrata... Nema nikoga. Nikoga koga mogu vidjeti... Možda je to bila...

Zvuk na radiju pojača se sam od sebe.

REKLAMA

Samo danas, u pola cijene, dobit ćete životno osiguranje. U pola cijene. Ali to nije sve! Dobit ćete i zdravstveno osiguranje. I osiguranje od života.

Da ne završite kao oni...

Klara Križan, 8. r.

Osnovna škola Brestje, Sesvete

Voditeljica: Ankica Blažinović-Kljajo

Marina i planet snova

Marina je pisala zadaću. Čula je roditelje kako se svađaju. Opet. Rade to već dva mjeseca.

Pogledala je sliku na zidu. Na njoj su ona, mama i tata. Nalaze se na nekoj planini. Bilo je to dok su je još vodili na izlete. I dok su bili sretni. Marini navru suze na oči. Kad bi barem mogla pobjeći iz ove noćne more! Zatvorila je oči kako bi otjerala suze. Kada ih je opet otvorila, pred njom su se stvorile stube napravljene od oblaka. Kao da su probile strop, vodile su ravno u nebo. Nije im se mogao nazrijeti kraj. Marina je bila šokirana. Željela je pobjeći k roditeljima, biti zaštićena od ovih čudnih stepenica. No nije mogla. Ne dok su ovako ljuti. Ipak, bilo joj je tek jedanaest godina i znatiželja ju je držala ovdje. Duboko je udahнула, skupila hrabrost i počela se penjati. Primijetila je da stube okružuje neobična žuta svjetlost. Izgledala je kao da se giba svakim njenim korakom. Kada je bila otprilike trideset metara iznad zemlje, poskliznula se. Vrisnula je od straha, ali nije pala. Odvila se od žute svjetlosti i ponovno se vratila na stube. Dotaknula ju

je, a bila je mekana poput kakvog želea. Nastavila se penjati ovaj put brže, uvjereni da ne može pasti. Nije sigurna koliko se tako penjala, ali kada je prošla oblake, ugledala je malen planet. Bio je okrugao i podijeljen na godišnja doba. Na vrhu je bilo proljeće, s desne strane ljeto, na dnu jesen i s lijeve strane zima. Okruživali su ga blagoruzičasti oblačići. Bilo je tamo i pegaza. Neki su letjeli uokolo, a neki su se odmarali na oblacima. Svi su imali bijelu kožu, ali je svaki imao grivu različite boje. Promatrajući taj čaroban okoliš, Marina nije niti primijetila da je došla do kraja stuba. Čim je sišla na vrh planeta (gdje je bilo proljeće), stube su nestale. I dalje očarana ovim prekrasnim mjestom, Marina je pred sobom ugledala pet životinja. Sve su izgledale uredno i nekako kraljevski. Prvo je ugledala mladog i snažnog jelena s golemim rogovima na kojima je nosio vijenac od lijepih ružičastih cvjetića. Pokraj njega nalazio se velik akvarij na kotačima, a u njemu dupin sa sjajnom i glatkom kožom. Nosio je ogrlicu od najljepših bijelih bisera. Zatim je ugledala bijelu sovu s crnim mrljama. Imala je krunu od raznobojnog jesenjeg lišća. Kraj nje je stajao sivi vuk s oštrim pandžama. Vršci ušiju bili su mu prekriveni ledom. Peta životinja je bila pegaz. Imala je istu snježnobijelu kožu kao i ostali pegazi, no griva joj je bila u svim duginim bojama. Oči su joj bile tamnoljubičaste i mirno se smješkala. Nije se mogla načuditi ljepoti tih životinja. Zatim joj je prišao jelen i rekao:

„Zdravo, moje ime je Loki. Kralj sam proljeća. Svaka životinja koju vidiš vladar je svojeg kraljevstva. Dupinu je ime Ela i ona je kraljica ljeta. Luna je sova i kraljica je jeseni. Kralj zime je vuk Kandža. Posljednja je Lola, predvodnica pegaza i vladarica neba. Dobro došla na Planet snova, Marina!”

„H-h-hvala,” promucala je Marina. Nije ju začudilo što joj je on znao ime. Pored pegaza i pričajućeg jelena nešto takvo nije nimalo neobično. Odjednom pogleda prema tlu i shvati da umjesto svojih izbljedjelih traperica i crvene majice ima svilenu bijelu haljinu. U njoj se osjećala lagana, kao da može letjeti.

„Bi li željela krenuti u obilazak planeta?” upitala ju je Lola. Po-tvrдно je kimnula i krenula šetati livadom s njom i Lokijem. Ostale

životinje su se vratile u svoja kraljevstva. Ubrzo su do njih doletjele ptičice. Veselo su cvrkutale i dale joj nježnu crvenu ružu. Češljale su joj kosu kljunovima i škakljale je krilima. Nakon nekog vremena došli su do kraja Proljetnog Kraljevstva. Pozdravila se s Lokijem i prešla u ljeto. Tamo je bosa trčkarala plažom dok joj je mek i od sunca topao pijesak grijao stopala. Iz mora su provirile šarene ribice te je dozivale u vodu. Kada je zaplivala, prišla joj je Ela i dopustila joj da sjedne na nju. Smijala se jašući dupina i gledajući kako ih ostale ribice pokušavaju preteći. Vožnja je završila kada su došli do granice između Ljetnog i Jesenskog Kraljevstva. Prije negoli se oprostila s Elom, ribice su joj dale gladak bijeli biser. Čim je ušla u jesen, kosa i haljina su joj se osušile. Tamo je bila šuma puna stabala obojanih u šareno, s tepihom od suhog lišća. Niotkuda su se pred njom stvorili ježevi i počeli je gađati otpalim lišćem. Marina je brzo prihvatila igru i s njima se gađala lišćem dok je sunce polako zalazilo. Kada je igra napokon završila, iz krošnje jednog drveta doletjela je Luna i nježno položila velik list pun jesenjih boja na Marinin dlan. Nakon što se oprostila sa svim životinjama, ona i Lola su se uputile prema Zimskom Kraljevstvu. Brijeg i grane drveća prekrivao je gusti snijeg. Na vrhu brijega čekao ju je Kandža, sanjke i zečiči. Iako je bila bosa i u haljini, dok je jurila prema njima, nije uopće osjećala hladnoću. Prvo je Kandža samo pogurivao Marinu i zečeve, no nakon nekog se vremena i on počeo sanjkati. Smijeh i veselje potrajalo je još dugo noć. Kada se počela vraćati u Proljetno Kraljevstvo, Kandža joj je poklonio malu zaleđenu pahuljicu. Oprostila se sa zečevima i otišla u proljeće. Lola ju je pitala:

„Jesi li sada sretna?“

„Da! Nisam bila ovako sretna otkad su se mama i tata počeli svađati,” odgovorila je. Kada je spomenula svoje roditelje, Marina se snuždila. Nedostajali su joj, no nije više mogla slušati njihove prepirke.

„Hej, nemoj biti tužna,” nježno joj je rekla Lola. „Dođi, vrijeme je da ti ja dam svoj poklon. Popni se na moja leđa.” Marina ju je poslušala. Čim se popela na njena leđa, Lola je poletjela. Uživala je u noćnom vjetriću u svojoj kosi i duginom tragu koji je Lola ostavljala za

sobom. Sletjeli su na oblak veći od ostalih. S njega se mjesec savršeno vidio te se činio ogromnim.

„Prepoznaješ li ovo?” upitala ju je Lola i kopitom udarila u oblak. Na mjesecu su se prikazivali Marinini roditelji kako se prepiru oko šalice za kavu.

„Da, opet se svađaju,” rekla je ona tiho. Lola je ponovno udarila u oblak, ali ovaj put s oba kopita. Preko mjeseca je brzo prešla zelena svjetlost. Marinini roditelji su se prestali svađati.

„Kako si to učinila?” zadivljeno je prošaptala Marina.

„Pomoću svoje čarolije u njihovim glavama pitala sam ih znaju li zašto se svađaju. Kada nisu znali, pokazala sam im koliko si tužna zbog njihovih prepirki i to im je oboma slomilo srca. Svakodnevno traže razlog za svađu jer nitko od njih nije želio priznati da je u krivu. Jedino što nisu shvatili da te to čini jako tužnom. Zato si ti danas ovdje. Naš planet je zadužen da učini djecu sretnom. Pod tim ne mislim na djecu koja su tužna jer nisu dobila željenu igračku. Mislim na djecu poput tebe koja svakodnevno prolaze kroz teške trenutke. No sada si sretna. Loki, Ela, Luna i Kandža učinili su te sretnom danas. Ja sam pomogla tvojim roditeljima da shvate kako nemaju razloga za prepiranje i pobrinula se za tvoju sreću u budućnosti. Sada možeš ići.”

Ponovno ju je nosila na leđima i spustila u proljeće. Tamo su je dočekali vladari godišnjih doba.

„Hvala vam na svemu. Doviđenja!” rekla im je Marina.

„Zbogom!” povikali su uglas. Pred njom su se stvorile stube koje su je i dovele ovamo. Počela se spuštati. Kada je došla ispod oblaka, izgubila je Lolu i ostale iz vida. Napustila je Planet snova.

Kao ni prvog puta, kada je sišla sa stuba, nije osjetila umor zbog hodanja. Stube su nestale, a ona je pogledala na sat. Prošlo je svega pola sata otkad je otišla! Opet je nosila traperice i majicu. Zadaća ju je i dalje čekala. Čim je sjela za stol, napipala je ispupčenje na džepu. Iz njega je izvadila crvenu ružu, bijeli biser, šareni list i zaleđenu pahuljicu. No, čim ih je uzela u ruku, nestali su. Bili su iz svijeta mašte te nisu stvoreni za stvarnost. Začula je mamu kako je zove na ručak.

Za stolom su mama i tata razgovarali. Opušteno i zadovoljno kako već dugo nisu. Čak su se i smijali! Bili su sretni, a bila je i Marina.

Maja Marković, 5. r.

Osnovna škola Ivana Zajca, Rijeka

Voditeljica: Vesna Božić

Susret s morskom sirenom

„Idemo, Nika, spusti se više dolje!” zvala me mama, a ja sam se i dalje pravila da ne čujem i igrala se u sobi sa svojim lutkicama. Bilo je to ljetovanje prije pet godina. Išla sam sa svojom obitelji na ljetovanje u južnu Dalmaciju, na poluotok Pelješac. Tada sam imala sedam godina. Nosila sam dvije visoke kečkice koje mi je mama stalno plela jer sam navodno izgledala preslatko. Zapravo još bi mi ih i danas plela kad bih joj dopustila. „Nika, krećemo, možeš nastaviti igru u autu”, ljubazno mi je rekla mama kad se pojavila na vratima moje sobe. Kimnula sam, ali igranje je puno zabavnije u sobi, jer je u autu, pretrpanom našim stvarima, premalo mjesta. Zato sam jedva čekala da dođemo u apartman.

Put do Pelješca je stvarno dug, pa sam odlučila sve skratiti spavajući. Zaklopila sam oči i zanemarila mamin i tatin razgovor o tome koliko se struje troši u apartmanu, te tutnjavu glazbe iz bratovih slušalica. Sanjala sam da skakućem po prekrasnoj plaži na čijim su rubovima stijene o koje se razbijaju valovi i pretvaranju u pjenu koja nestaje pod vodom. Iza stijene sam na tren vidjela nešto tirkizne boje. Izgledalo je kao veliki riblji rep. Približila sam se da vidim što je to. Bila sam nadomak otkrivanja tajne, ali u tom trenutku brat me je prodrmao i otvorila sam oči. Tata se parkirao ispred apartmana i u nevjerici ustvrdio da sam prospavala cijeli put. Bila sam tako tužna što sam se probudila. Nikad prije nisam sanjala tako čisto i jasno.

Nakon ručka mamu sam gnjavila da čim prije odemo na plažu. Proganjao me onaj san iz auta. Jasno sam se sjećala svakog detalja, što je bilo vrlo neobično. Na plaži sam prvo prošla torturu nanošenja kreme

za sunčanje i tek nakon toga dobila dozvolu da prošećem i upoznam plažu na koju smo stigli.

Hodala sam bosa dok mi je podnevnim suncem zagrijan pijesak svojom vrelinom bockao stopala i tjerao me da svako malo noge rashladim u moru. Prvi put sam bila na toj plaži, ali imala sam osjećaj kao da ju poznajem. Shvatila sam da ne hodam bez cilja, nego baš prema udaljenoj hridi za koju sam nekako znala gdje se nalazi. Pronašla sam hrid, ali ono što me čekalo bilo je pravo iznenađenje.

Na pijesku, napola uronjena u more, ležala je djevojka. Laktovima se upirući u pijesak, pogled je usmjerila negdje prema horizontu. Crvena, kovrčava kosa vijorila se na vjetru i padala joj preko zelenih očiju. Rep joj je bio napravljen od milijun malih listića koji su se prelijevali u tonovima plave i ljubičaste boje. Znala sam da je to moj san koji se nekako pretočio u stvarnost.

Kada se okrenula i zagledala u moje zapanjeno lice, znala sam da me je očekivala.

U glavi sam začula njen glas, premda nije otvarala usta. Riječi su tekle poput žubora planinskog potoka." Čekala sam te, imaš nešto moje", zabezegnula me glazba njezinih riječi. Što bih ja njezino mogla imati? „Moju čarobnu školjku”, zažuborila je. Ruka mi je dotaknula malu sedefastu školjkicu što je na kožnoj uzici visila oko moga vrata. Prošlo ljeto izronio mi ju je brat i od tada ju stalno nosim. Pogledala sam ponovno u sirenu i primijetila lančić na njezinom vratu. Bila je to školjka koja je izgledala baš poput moje. „Tvoja školjka druga je polovica moje i jako mi je važna. Mi morski ljudi u takvim školjkicama nosimo sjećanja naših predaka, nešto što nas uvijek podsjeća tko smo. Polovicu koju ti nosiš izgubila sam zbog svoje nesmotrenosti, a tvoj brat ju je izronio prije nego sam uspjela doći do nje. Cijele godine te čekam, ali tek kad si se počela približavati moru uspjela sam te dozvati u snu”, tekle su riječi u mojoj glavi. Posegnula sam iza svoga vrata i skinula kožnu uzicu sa školjkicom. Na tren sam ju zadržala na dlanu, a onda ga ispružila prema sireni. Ona je spojila moju polovicu sa svojom i iz školjke se razlila svjetlost, sjajna i topla, poput malog sunca oko njezinog vrata. Zahvalila mi je i rekla da je vrijeme da pođe.

„Čekaj! Hoću li te vise ikada vidjeti?” povikala sam. „Hoćeš, sigurno. Nosila si polovicu moje školjke oko vrata i tako došla do saznanja kojih još nisi svijesna.. Putevi će nam se još puno puta ispreplesti, a ti ćeš ponekad imati čudne snove u kojima ćeš pomalo otkrivati istinu o nama.” Uronila je u more, još jednom provirila glavom i nasmiješila mi se. „Kako ti je ime?” povikala sam. U mojoj je glavi zaszvirala glazba, ljepša od najljepših melodija, a njezino ime je zvučalo kao more. Ono je bilo onaj zvuk koji čujemo kada se povjetarc poigrava na moru, kada se valovi razbijaju o stijene, kada se voda prelijeva preko kamena...

Otišla je, a na mjestu gdje je zaronila uzburkala se bijela, čipkasta pjena, koja se ljuljala u ritmu malih valića. Osvrnula sam se oko sebe i vidjela da je plaža puna ljudi. Nitko se nije obazirao, nitko nije mogao vidjeti sirenu čije ime zvuči poput mora.

Otrčala sam do mjesta gdje smo se mama, tata, brat i ja smjestili na plaži. Oni nisu primijetili moj zamišljen, sanjarski izgled. Nekako sam znala da im o tome ne mogu pričati, barem ne još.

Od tada je prošlo šest godina. Još uvijek se nismo srele, ali ponekad kada sam sama, u glavi mi odzvanja žubor vode i huk vjetrom nošenih valova. Znam da me pozdravlja. Često sanjam toliko neobično i jasno da ne mogu razaznati granicu između sna i jave. U snovima upoznajem ljude mora i čitav jedan novi svijet o kojem nisam ništa znala, pa čak ni to da postoji izvan stranica ispisanih bajkama. Svake zime željno iščekujem ljeto i nadam se ponovnom susretu s onom čije ime žubori kao more...

Nika Petriš, 7. r.

Osnovna škola Dragutina Domjanića, Sveti Ivan Zelina

Voditeljica: Gordana Vučković Bikić

Na prste

Bilo je ljeto, vruće, sparno. Sve je treperilo u zraku. Ljetni praznici! Dugo sam ih čekao. Odmaranje, spavanje, kupanje s prijateljima, more...

„Roko!”, čuo sam mamu kako me zove, a ja ne mogu ustati iz kreveta. Noge kao da su mi od željeza, teške i nepomične. Skupio sam snagu i lijeno ustao već pomalo ošamućen od vrućine koja je ispunjavala moju sobu.

Dogovorili smo se ići na more: Luka, Marko i ja, na prvi dan ljetnih praznika. Prvi dan kupanja! Sve mi je odmah bilo lakše, pri samoj pomisli na to. Doručak na brzinu, spremanje ruksaka, kupaće na sebe i stižemo nas trojica, nerazdvojni još od prvog razreda. Završili smo peti i smatram das mo postal pravi dečki i da više nismo „bebači” kao oni u nižim razredima. Sada smo se toga riješili zauvijek i prošlo je vrijeme kada su nas zadirkivali dečki iz viših razreda.

Lukina mama odvezla nas je na plažu. Ona je bila danas zadužena za nas. Ležala je na ručniku u šumarku, dalje od nas, pa smo se osjećali kao da smo sami.

More kao da je čekalo samo na nas. Mirno, modro, plavo, svjetlucalo je na suncu koje se ogledavalo u njemu. Koja ljepota!

Marko je stavio svoje legendarne naočale za plivanje i prvi skočio u vodu. „Hajde dečki”, pozvao nas je, „voda je kao mlijeko!” Luka i ja stavili smo maske i skočili u vodu praveći se tako važni. Usput smo poprskali djevojčice koje su ležale na ručnicima tik uz more. „Koji luđaci!”, povikale su one.

Osvrnuo sam se i po prvi put u životu zagledao u djevojčicu. Bila je starija od nas, šesti ili sedmi razred, sigurno. Duga plava kosa, velike plave oči. Nastavio sam plivati, no svaku sam se sekundu okretao prema plaži.

„Daj Roko, dođi, što ti je?” Marko i Luka su me neprestano dozivali. Ništa im nisam rekao jer znam što bi se dogodilo. Ne bih mogao živ ostati od njih.

Plivali smo, ronili i izvodili razna čuda koja su samo nama bila smiješna i zabavna.

No, plavokosa djevojčica nije mi izlazila iz glave. Imao sam osjećaj da mi mozak kuha i od nje i od sunca. Jedva sam čekao da jedan od nas kaže da je vrijeme za sendviče i da izađemo iz vode. Po prvi put sam bio sretan kada sam vidio Lukinu mamu koja nas je zvala da izađemo iz vode.

Srce mi je lupalo kao ludo, kao da će mi iskočiti u more. Morali smo proći pored nje, ustvari i nismo, ali sam ja to želio.

„Da je poprskam vodom? Da joj zgazim ručnik?” Koje li mi sve gluposti nisu prolazile kroz glavu! Još samo par zamaha u void, još samo par koraka i... proći ću pored nje.

Luka je mlatio perajama želeći djevojčice opet poprskati, ali ja to ovoga puta nisam htio. Ustala je gledajući u more, a ja sam išao prema njoj. Sada mi je izgledala još ljepše. Popeo sam se na prste želeći biti viši, pogledao u njene plave oči i – zabio se u Marka.

On je, naravno, sve odmah „skužio”.

„Što se događa? Na prste, na prste!” rekao je i prasnuo u smijeh, a onda se uozbiljio i prijateljski šapnuo: „Ne brini, sljedeće ćemo godine biti viši od nje.”

Prvi put sam se zaljubio.

Gregor Petrović, 6. r.

Osnovna škola Kaštanjer, Pula

Voditeljica: Mirjana Fiorido

Rubrika: Pitaj Lovru

(Deset savjeta kako zavesti curu)

Bok! Ja sam Lovro. Donedavno manje poznati šminker i zavodnik u školi. Sve dok se nije pročulo kako su moji savjeti pomogli nekolicini prijatelja koje su snašli ljubavni jadi. Kako sam uvijek spreman pomoći, frendovi od mene nerijetko traže pomoć. Pogotovo kad je riječ o ljubavi. Dijelevći dobronamjerne savjete, postao sam pravi maher na tom području. I eto, sad sam stručnjak za ljubav, kratko prava faca. Savjeti o zavodjenju, koje sipam kao iz rukava, nekima su smiješni, a nekima su bogme itekako potrebni. Svatko ima svoju taktiku, netko bolju, netko lošiju. Sve ovisi o tome kakav ste tip, ali svatko tko se baca u akciju, mora dobro razraditi plan, bili macho ili nepopravljivi romantik. Ne možeš curi prići tek tako. Ako želiš doći do cilja i osvojiti odabranicu svoga srca, to mora biti ulet godine. Ako ne znate kako upecati onu koja vam se sviđa, na pravoj ste adresi. Ja sam onaj koji iz prve ruke zna kako se to radi (ako ne vjerujete, pitajte cure). Oni koji trebaju savjet, neka se pretvore u uho jer ću vam otkriti deset najvažnijih tajni uspješnog zavodjenja. Prvo i osnovno pravilo je imati cool friz jer cure padaju na cool friz, a to je beckamica, tj. visokostršeći šiljci na glavi, dobro nagelirani kako u trenutku šepurenja pred damom ne bi pali na tjeme. Ako niste sigurni da znate napraviti takvu frizuru, posavjetujte se s najbližim frizerom da ne biste slučajno napravili jež frizuru ili još gore irokezu jer to bi bio potpuni promašaj. Pomoć ne tražite od mame jer će vas zalizati, a tata će vam napraviti staromodnu frizuru kakvu je sebi pravio još prošlog stoljeća dok je zavodio mamu. Drugo pravilo je imati čiste zube jer nitko ne voli šmokljana sa žutim ili još gore crnim zubima koji u kombinaciji s onim zdravima izgledaju kao klavirske tipke. Ako imate problema u usnoj šupljini, pod hitno idite kod zubara jer vam savršeni friz neće pomoći pri upucavanju ako ne riješite zubni kamenac i karijes. Na trećem mjestu je pamet bez koje također ne ide. Uz dobar izgled i lijep osmijeh poželjno je da i imate nešto u toj lijepoj glavi i da koja pametna izađe iz usta koja imaju

blistav osmijeh. Ako vam znanje nije baš na zavidnoj razini, počnite učiti. Čitajte sve što vam dođe pod ruke, a ako treba idite čak i na instrukcije iz onoga što vam baš ne leži. Bez znanja nema dobre spike koju cure vole. Važno je biti in, tj. informiran u sve dnevne novosti iz svijeta i šire da pokažeš curi da nisi od jučer. Priče koje joj ušiljiš moraju biti pametne, napete i mrak. Nemoj da tvoj pametni telefon bude pametniji od tebe. Uz mudre izreke dobro dođe i da joj malo laskaš jer svaka voli čuti da je baš ona najljepša od svih. Jednostavno, pretvori se u slatkorječivog pametnjakovića. Četvrto mjesto na tablici mojih mudrih savjeta pripada duhovitosti jer se cure vole smijati. Neslane i isfurane šale ne dolaze u obzir. Ne pričajte šale nepoželjne za zgodu u kojoj se nalazite. Npr. ako je djevojka s kojom želite na spoj plavuša, zaboravite viceve o plavušama. Peto pravilo rezervirano je za sport. Djevojke vole dobre sportaše koji se iskazuju na terenu. Ako niste sportski tip, postanite. Kupite sportsku odjeću i počnite trenirati neki od sportova. Na šestom mjestu je prijateljstvo. Cure vole da imaš puno prijatelja koji misle da si zabavan. Skompaj se sa što više ljudi i budi dio svake ekipe jer ako si usamljen, čudan si. Glazba je također važan faktor. Cure obožavaju dobru mjuzu pa je moj sedmi savjet da proučiš top ljestvicu najslušanijih domaćih i stranih pjesama pa pred ogledalom izvježbaj ples tako da se pripremiš ako se nađeš u prilici da moraš pokazati svoje plesne sposobnosti. S dvije lijeve, nećeš nikoga osvojiti. Ako ti ples baš ne ide, uzmi si nekoliko sati glazbene poduke i nauči odsvirati barem neki glazbeni ulomak da ju impresioniraš. Kako bi dodatno očarao djevojku, moj osmi savjet ti je da pažljivo slušaš sve što ti govori. Upamti što voli pa joj to pokloni, kad joj je rođendan da joj ne zaboraviš čestitati, kamo voli ići pa je tamo odvedi... Deveto pravilo je za iskrenost koja ne mora uvijek biti potpuna. Nekad nešto curi moraš i smuljati, npr. ako ti se ne sviđa njezina prijateljica, nemoj joj to reći, već se pravi da uživaš u njezinom društvu. I posljednje zlatno pravilo glasi – nemoj joj odmah reći da je voliš jer cure to znaju dobro iskoristiti. Ne žuri se i osjećaje ne pokazuj olako. Neka te riječi zasluži. Ne izgovaraj ih dok se ne uvjeriš da je baš ona prava. Moram priznati da je lakše dijeliti savjete, nego provesti ih u

djelo. Ali ne brinite, ako ste šarmantan džentlmen koji je usvojio navedena pravila, nijedna vam neće odoljeti.

Lovro Zorić, 6. r.

Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić”, Đakovo

Voditeljica: Mihaela Andabak

Ako izgubim i bitku i tebe

Bio je ponedjeljak, sat nakon velikoga odmora. Nastavnica je nešto pitala, a ja sam podigla ruku, ne zato što sam znala odgovor, već zato što mi nije bilo dobro.

Nastavnica mi je rekla da izađem malo van na zrak. Izašla sam iz učionice i prijateljica Marija za mnom.

Negdje na hodniku zavrtjelo mi se u glavi, zacrnjelo pred očima i više se ničega ne sjećam.

Probudila sam se u bolnici, pored mene su bile mama i prijateljica. Pogledala sam ih poluotvorenim očima i pitala što mi se dogodilo i kako sam došla u bolnicu.

Mama mi nije ništa odgovorila samo me zagrlila i rekla da će sve biti u redu. Počela sam razgovarati s Marijom o školi, o drušvu iz razreda... mama je okrenuta prema ormaru spremala, zapravo preslagivala moje stvari, čula sam šapat. Molila je. Dok je molila, čulo se tiho lupkanje kuglica nanizanih na krunici. Uvijek je u džepu imala krunicu.

U sobu je ušao liječnik sa sestrom. Nešto je zapisao na papir koji je bio obješen o krevet, pogledao mi je lice i svjetiljkom pogledao oči. Rekao je da će opet uskoro doći, vjeruje, s dobrim vijestima. Sestra mi je izvadila krv. Otišli su.

Nitko nije pričao, samo sam ja i dalje ispitivala: kako sam stigla u bolnicu, zašto su me ovamo dovezli, tko me dovezao...

Marija mi je rekla: „Dovezao te princ.”

Princ, jaoooo pa onda ja to sigurno sanjam...princ je moja tajna, naša tajna...znamo ju samo Marija i ja. Nisam sanjala, Marija je rekla

da nas je stvarno on dovezao jer je onoga dana, kada mi je bilo loše, bio pred školom i čekao mlađu sestru. Uživala sam u sreći, bila sam sretna što mi je baš tada pozlilo...

Dok smo Marija i ja razgovarale, u sobi se zaista pojavio princ. Došao je, sjeo kraj mene na krevet, a Marija je nečujno izašla iz sobe. Zahvalila sam mu što me dovezao u bolnicu i nastavili smo razgovor s puno smijeha, kao da i nismo u bolnici. Idućih sam dana lebdjela od sreće, iako sam i dalje bila u bolnici.

Jednoga je jutro u bolničku sobu došla mama. Imala je u rukama veliki kovčeg. Moram u Zagreb u bolnicu. Moji nalazi nisu dobri.

Liječnik i ona ista sestra došli su s nalazima i rekli mi da se presvučem jer idemo odmah. Mama je stvari s bolničkog ormarića slagala u kovčeg. Bila je blijeda, tiha, ali ipak nekako brza, okretna. Vidjela sam da je u jedan pretinac kovčega spustila krunicu.

Drugoga dana boravka u zagrebačkoj bolnici mama je došla je do moga kreveta, sjela, zagrlila me... znala sam da nije dobro jer me čvrsto držala i nije mogla govoriti. Nije bilo suza, nisu potekle, ostale smo zagrljene... ne znam koliko je vremena prošlo... lagano me pustila. Rekla je da sada počinju dani kada moramo biti jaki, kada moramo vjerovati, moliti i željeti život. Krunica se opet našla u njezinim rukama, a usne su se micale moleći... dani i noći su prolazili, bol, mučnine, strah... Molila je tako noćima, čula sam ju kroz san, bila je uvijek uz moje uzglavlje... uspavljivala me molitvama, šuškanjem krunice. Snažila me svojom snagom. Ponekad sam mislila na svojega princa. Marija mi je rekla da će doći, samo ne zna kada. Vjerovala sam da hoće, znala sam...

Jednoga dana u moju zagrebačku sobu došao je i princ. Bilo je vrijeme kada mi je bilo bolje pa smo mogli normalno razgovarati. Nisam imala kosu...bila sam ružna... Rekao je da nije bitno imam li kosu ili ne i rekao je da sam njegova najljepša princeza. Ha!!! Ja... ja... njegova... i to još princeza!!! Pričao je o sutra kao da ovo moje danas ne postoji. Rekao je da zna da ćemo izaći iz ove bitke jaki, jači nego što mislimo. Rekla sam mu da se bojim. Da se bojim da ću izgubiti i bitku i njega... Bit će tu, uz mene, uz nas govorio je držeći me za ruku kao da me nikome ne da.

Sjećam se... bilo je podne, trebala sam popiti lijekove. Mama je u sobu ušla sjajnih očiju iz kojih samo što nisu potekle suze. Lice joj je bilo rumeno kako već dugo nije bilo... nalazi su dobri, idem kući, bolest je nestala. Možemo nastaviti živjeti. Bitka, bitka je dobivena!!! Ljudi, idem kući!!!

Kod kuće sam. Koračamo prema ilačkome svetištu. Mama, princ, Marija i ja. Svi molimo, zahvaljujemo na snazi i volji koju Si nam dala... a suze teku i teku...

Elizabeta Gelemanović, 8. r.

Osnovna škola Ilača – Banovci, Ilača

Voditeljica: Senija Komić

Kančuolica o trandalicalovici

Žveljarin je pokuaziva osan uri i jua san se odma skočila iz postelje. Jedva san čekala da pruojde marinda pa da zovin Koščicu. Nuas dua za danas smo smislili jedan plan. Najpri neka pruojde marinda.

Tuac je na sto doni friške tunjevine. Brzo smo to izili, a jua san priko oka gledala babu da vidin kad će krienuti. Cili dan proviest će kod sestrie di griedu stavljati gnuoj na muasline. Mati će cilo jutro biti u Mavri, a tuac je reka da i un grie iz kuće. S bratuon će loviti mušuni. Meni su rekli da čuvun kuću jer da san velika. Kad su svi zamuakli, odma san trknula do Koščice pa smo se zajno jopet vratili doma. Dugo već sinjan babinu trandalicalovicu u šupi, u cuaklenon ormuaru. Ne duaj, bože, da je kigod tuakne. Ona ju sića na uoca ki ju je napravi za nju kad je bila muala. Ormuar je bi zalokotun, ali jua san znala da baba ključ drži u letici u svojoj kamari. Odma smo ga vazeli i krienuli u šupu. Koščica je brzo otvori ormuar pa smo poletili izvaditi trandalicalovicu. Zajno smo je povukli, a unda nan je pala i trisla na tluoh. Srića da se ni polomila. A unda se ništo zatrieslo. Ozguor su se počeli dindilati vrči za vino i siglji za muasline. Provali smo ji pridržati da ne panu, ali unda je Koščica drosnija i rukun povuka šprualjke ozgor, ča

san ih sa bratun izronila prošlo lito. Nekako se pridiga pa smo zajno iznili trandalicalovicu iz šupe.

Jedva san čekala svoju prvu trandaluandu, ali prvo je tribalo konuop dobro zaviezati za griedu. Kad je bilo gotovo, za provu san prva sela jer san lakša. Koščica me je gurnu. Ajme, ki je to bija gušt trandalicati se na babinoj trandalicalovici! Posli je sija Koščica, a unda jopet jua. Dok san letila po zruaku, odjedanput san ozguor vidila babu kako pomalo grije prema nami iz Uotrića. Ajme, ča se brzo vrnila, pomislila san u sebi. Ča joj sestra ni spriemila obid?

Biće da smo se mi ipak malo zaigrali pa su ure brzo prošle. Oba smo čekali pištulu i da nan baba zadimi dvi-tri kapiluade, a Koščica je već počēja hljincati.

Baba je malo stuala, a unda su njoj suze počele teć niz obraze dok je gladila svoju trandalicalovicu. Samo je rekla da je vrnemo na mi-sto kad se iztrandalicamo. Siguro se sitila lipi ditinji dneiva pa nan je sve oprostila.

Rječnik

kančuolica – zgoda; trandalicalovica – ljuljačka; žveljarin – budilica; tuac – otac; jua – ja; Mavre – dio mjesta Kali; sinjati – gledati; kigod – tkogod; zalokutan – zaključan; letica – ladica; kamara – soba; trisla – pala; tluoh – tlo; siglji – vjedra za guster-nu; šprualjak – okrugli glatki kamen; dindulati – ljuljati se; trandalicati – ljuljati se; trandaluanda – ljuljanje; prova – proba; ozguor – odozgo; grije – ide; Uotrić – dio mjesta Kali; grieda – greda; vrnila – vratila; pištula – prodika; kapiluada – pljuska; zadimiti – udariti; hljincati – plakati; dneivi – dani

Monika Končurat, 5. r.

Osnovna škola Smiljevac, Zadar

Voditeljica: Marina Marijačić

Moja none

Petak je popodne, dolazim doma i zaželin malo mira. Izvalim se i legnem u tinal, udahnem slobodu kad odjednom niko šuškanje papira, privrtanje stranica. To je moja none, opet ju je uvalila nostalgija za Varbovskom i Foron pa vrti stare slike iz nekog još starijeg albuma. None bi tila čakulat i neka joj bude. Dižen se i teškon mukon sidan za stol, slušan priču koju ću van ispričat.

Moja none, kako i sama zna reć, ima osandest i sedam godišća životnog iskustva i prava je zvir. Rođena je Vrbovljanka, ponosna dišpetožasta Hvaranka. Hodila je u samo četiri razreda osnovne škole, al je zato svašta u životu lavorala. Jedno je vrime, dok je još bila dite, radila u tvornici sardinih di je solila sardele, bila je i remeta, čistila je carkvu i svašta ništo. Preživila bi none još tri rata, nevere i trista čuda, a ne ono malo mižerije.

Do četrdeset i nekog godišća živila je u Varbovskoj. Nisu bili gladni, a ni siti, imali su taman koliko je tribalo. Kad je bila dite, nonin je brat bi remeta. Za vrime rata on je pogini. Pop u Varbovskoj je ti da njezina mat i ona preuzmu službu u carkvi. Mat se bila ništo razbolila i onda je none morala svako jutro i večer zvonit, a suboton je čistila carkvu. Imala je samo dvanaest godišć, bila je sitna, a zvono je bilo veliko i tiješko. Tad su u mistu bili Talijanci. Svaki je dan zvonila Zdravo Mariju i molila se da Talijanci odu iz mista.

Ne voli none da joj se smeta dok pripovida, ali su nan jedanput zasmetale maškare. Ja san in dala ništo kuna, a none je poludila i vikala: „Ča in ne daš koju naranču ili koji cukarin?!”, znala san da sad ide nova štorija. Odma se sitila priče o narančama i cukarinima. Kako je tada bija II. svjetski rat, puno je judi iz Dalmacije evakuirano u Ell Shatt. Moja je none ostala na Foru. Živili su skromno i ufali se da će rat šta prije završit. Kad je rat svršija, ljudi su se vraćali iz bijega i sa sobon su nosili naranče. Forani nisu znoli ča je to. Čudili su se narančama iz Afrike. Prvo su mislili da su to niki narančasti baluni, pa veliki cukarini, tek su kasnije svatili da je rič o voću. Meni je to smišno, jerbo su naranče obično voće i mogu se kupit bilo di, isto ka i čokolata. None

kaže da se u njeno vrime o čokolati moglo samo sanjat. Imali su nike male bomboncini koje su činili od cukra i zvali su se – *cukar de orzo*. Bila je sritna i s njima, jer za boje nije znala. Čokolatu je, kaže, vidila jedan jedini put, i to u suside.

None uvijek zna ča oće. Tako je znala da će se udat za nona, jer je bija vridan i pošten čovik. Puno je volija nonu, on je partija na oni svit. Kad priča o njemu, oči joj se zacakle suzan. Ne volin kad none plače, zato o nonu ne pričamo puno. Znan da je bi ribar i da je doma donosi pune kašete ribe. None kaže da su živili ka golubi i nosili svoje brime. Uvijek su imali lipe bokune i volili su ih dilit s drugin judima. U Varbovskoj je tada živila siromašna Rakelina. Puno mi je putih none pričala obo njoj. Rakelina ni imala di spat i ni imala ča jist. Niki zločesti svit bi joj se ruga, činili bi joj dišpete, a moja none ju je puno puti primila u svoju kuću. Dala bi joj posteju i obid.

None se uvijek juti kad čuje da se malo dice rađa. Ona je u ljubavi s nonon rodila šestero dice (pet ćeri i jednega sina), i sa sviman je znala upravit. Kaže da je u starosti postala bogatašica jer ima jedanaest unučadih. Svih voli i svi ju uveseljavadu, ali mislin da mene nikako najviše voli. O tomu pssst, ni riči! Često je unuci zovedu *stara*, a none in reče da osandeset i sedan godišć ni puno i da ima još puno do sto.

Rič po rič i none je mislima odlutala u Varbovsku, u dane svoga ditinstva i mladosti. Razmišljan kako bi volila čistit carkvu, zvonit Zdravo Mariju, jist cukarine, čudit se narančan, divit se čokolati, solilit sardele, pomagat Rakelini i bit puno zajubjena. Iz sanjarenja me budi none: „Ajde mala, ča si se incukala?! Vaja čagod i lavorat!”

Rječnik

none – baka; tinel – dnevni boravak; niko – neko; uvatila – uhvatila; Varbovska – Vrbovska; For – Hvar; tila – htjela; čakulat – razgovarati; sidan – sedam; osandeset i sedan – osamdeset i sedam; godišće – godine; zvir – zvijer; dišpetožasta – prkosna; lavorala – radila; sardinih -srdele; remeta – zvonar; carkva – crkva; ništo – nešto; mižerija – bijeda, siromaštvo; tribalo – trebalo; vrime – vrijeme; pop – svećenik; mat – majka; dvonaste – dvanaest; tiješko – teško; Talijanci – Talijani; mista – mjesta; pripovida – pripovijeda, prepričava; nan – nama; cukarin – slatkiš; štorija – priča; judi – ljudi; ufali – nadali; znoli – znali; balun – lopta; rič – riječ; smišno – smiješno;

bomboncin – bombon; čokolata – čokolada; cukar – šećer; susida – susjeda; oće – hoće; vridan – vrijedan; partija – otputovao, suzan – suzama; bi – bio; donosi – donosio; brime – teret; bokune – komade; putih – puta; obo – o; spat – spavat; jist – jesti; svit – svijet; dišpet – inat; posteja – postelja; obid – objed; uvik – uvijek; sviman – svima; unučadih – unučadi; uveseljavadu – uveseljavaju; zovedu – zovu; incukala – zbunila, začudila; rič – riječ

Nikolina Frleta, 5. r.

Osnovna škola „Trstenik“, Split

Voditeljica: Viktorija Caktaš

Slikar

Volim slikati sunčane dane i kišne trenutke. Mogu naslikati leptire koji lepršaju u zraku. I ptice, s vremena na vrijeme. Naslikat ću i grebicu s cvijećem koja je u proljeće tako lijepa. I maglovite noći, uske uličice i kamene stube.

Mogu naslikati svačije lice okrenuto prema meni: tužno, vedro, ozbiljno, neozbiljno, ružno, lijepo, zbunjeno, uplašeno, znatiželjno...

Slikam sobu i svjetlost koja obasjava tamne kutove. Na krevetu sjedi lutka s plavim očima i širokom haljinom, a drveni konjić njiše se već godinama. Gle, šalica za čaj iz prošlih vremena u ruci koja se lagano trese.

Slikam drumske razbojnice i bogate putnike u kočijama. Slikam staromodno i moderno.

Hoćete li nešto odabrati?

Ako želite, mogu smisliti još.

Srdačno Vaš

D. N.

David Novosel, 3. r.

Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić, Prigorje Brdovečko

Voditeljica: Zvezdana Žlebački Cukor

Luka, Ana i zraka sunca

Zraka sunca ušla je kroz širom otvoreni prozor u učionicu. Prošetala je po zidovima zanimljivih boja, a i s ponekom mrljom na njima. Zaletjela se i u široki ormar, ušla u njegov gornji dio i zamalo u njemu zaglavila jer je učiteljica baš tada zatvarala vrata. Zatim je produžila do Luke i zapela za Lukinu crnu i, kao četka, oštru kosu. No ubrzo je skliznula do Lukinog džepa na jakni. Valjda je pošakljala Luku jer on je gurnuo ruku u džep i u ruci mu se našao papir. I baš je tada zvonilo za odmor.

Dok je većina učenika istrčala iz razreda, Luka je razmatao papirić koji je našao u džepu. Zraka sunca zurila je preko njegovog ramena u pismo. Luka je dobio svoje prvo ljubavno pismo!

„Tko ga je napisao?” pitao se Luka jer pismo nije bilo potpisano.

I zraka sunca to je isto htjela doznati i zato je zavirila u svaku otvorenu bilježnicu svih djevojčica u razredu. Ali ništa. I Luka je išao za zrakom, ali ni on nije ništa otkrio. A onda se zraka ispružila prema Ani i obasjala njenu dugu plavu kosu. Obasjala je zraka i Lukine plave oči koje su gledale u Anu. I tko zna dokle bi se tako njih dvoje gledalo sa sjajem u očima i kosi da nije zvonilo za početak sata.

Ušla je učiteljica i odmah rekla: „Danas radite u paru!”

Luka je brzo sjeo k Ani. Ana se nije začudila. Mirno je upitala: „Od čega počinjemo?”

„Ma meni je svejedno,” počeo se Luka iza uha.

Nije se uplašio, i nije se previše zbunio, i nije grizao usnicu, i znoj mu nije natopio ovratnik. Samo se već treći put primio za uho. Jer Ana, baš ta Ana, napisala mu je pismo. Vidio je njen rukopis kad je otvorila bilježnicu. Zajedno su sjedili i drugi i treći sat, i sigurno još sjede zajedno u klupi.

Otada Luka nikada više nije gledao iza sebe, u sjenu. Jer u sjeni je bio onaj jako zbunjena Luka koji grize usnicu, i kojemu znoj natapa ovratnik, i koji se boji svega kao susjedovog psa s velikim bijelim očnjacima. Eto, da nije bilo zrake sunca, Luka se nikada ne bi promijenio. Zato joj Luka uvijek namiguje. Često i s oba oka.

Mia Lončar, 6. r.

IV. osnovna škola Bjelovar, Bjelovar

Voditeljica: Slobodanka Martan

Operacija „Kikiriki”

Konačno sam dobio pravi rođendanski dar, a onda – šok! Mama nije htjela ni čuti za papige.

Da sam mogao staviti titlove ispod tog pogleda, pisalo bi: PAPIGE? DVIJE? DVIJE PAPIGE?! KAKO DA NE!

A onda je krenulo...

– Nema papiga u ovoj kući! Samo mi to još treba! Dosta mi je onih stotinjak dnevno po školi pa da sad i ove doma slušam! Kriještanje po cijeli dan! Nema! – moja mama, koja je inače učiteljica, bila je odlučna.

– I još čišćenje kaveza, hranjenje – nastavila je – A tko će to? Ja, naravno! Sve ću morati JA, a ti ćeš imati neke izlike. *Nisam napisao domaći ili Imam informatiku danas popodne.* Ponavljam: NEMA papiga u ovoj kući – mama je očito pobješnjela.

Imao sam još jednu opciju – tatu. Tata je uvijek na mojoj strani. Valjda. Mislim da jest. Ma, sto posto! Zapravo, stvarno se ne sjećam kad je zadnji put uopće vikao na mene. Tata je spavao na kauču kao beba. Trebao sam se samo držati svojih uspješnih metoda buđenja.

– Tata... – pokušavao sam nježno.

– Proba, proba... Jedan, dva, tri! – to je tata govorio u snu. (Moj tata, inače, radi u kazalištu gdje mora provjeravati rade li mikrofoni i takve stvari.)

– Testing, testing – tata je i dalje isprobavao mikrofone.

– Tata! Trebam te pitati nešto jako važno – nisam odustajao.

Tata se napokon probudio, trljajući oči.

– Smijem li držati papige u kući?

– Papige?

– Papige... da... papigice... ptičice male... slatke.

– Što kaže mama?

– Ona ne bi... – pokušao sam objasniti.

– Ni ja – odgovori tata bez oklijevanja i opet se baci na kauč.

Neko vrijeme samo sam stajao u čudu. Kad sam se pribrao, uzeo sam kavez i otišao u sobu. Moram nešto smisliti. Za početak skriven ću ih u ormar. Nee! Što kad mama bude stavljala izglačanu odjeću na vješalice i ugleda ih? Hm, trebam ih nekako stopiti s okolinom. Znam! Staviti

ću kavez ispod svoga radnog stola i prekriti ga pokrivačem. Papige će misliti da je noć pa ne će kriještati. Znam da će, jadne, biti zbunjene: dan, noć, noć, dan, ali to mi je zasad bilo jedino rješenje. Trebam im još pribaviti hranu. Džeparac sam tek dobio. Dobro je. Brišem znoj s čela. Slijedi povratak u stvarnost. Domaća zadaća. Prvo sam zatvorio vrata i pustio papige da lete po sobi dok pišem. Moraju se malo razgibati, brzo će im opet noć, njihova noć. Ali prvo im trebam dati imena. To je bilo lako. Nazvao sam ih po svojim najdražoj grickalici: Kikiriki! – Kiki i Riki. Imao sam još jedan problem od 128 cm, ali, vjerujte mi, trenutačno veći od Velebita. Moj brat! Moj braco, bratac, mudrac. Odmah ga pozovem i nagovorim da uzme pola moga džeparca u zamjenu za šutnju. Dogovor je pao. Znači, pola za ptice, pola za njega, mami kažem da kupujem sebi sendvič... i... ostanem gladan! Joj, već sam gladan od same pomisli. Naglo sam ožednio od uzbudjenja i krenuo po vodu u kuhinju. Kiki i Riki munjevito su doletjeli za mnom. Moj brat zavrištao je kao da ih prvi put vidi. (Moram priznati da je dobar glumac.) Naravno, odmah je dojurila i mama. Pripremio sam se za paljbu. Onda su oboje, iz čista mira prasnuli u smijeh. Pokušao sam se i ja smijati s njima, ali sam se više čudio čemu se smiju.

– Tvoja... majica... – i dalje se smijao moj braco i upirao prstom na moja leđa.

Brzo sam skinuo majicu i imao što vidjeti. Kiki i Riki ostavili su svoj trag na mojim leđima. Njihov izmet na mojoj najdražoj majici sa slikom psa s naočalama! Nije mi bilo do smijeha, a pogotovo što sam morao čuti kakva me kazna čeka. Mama je nakratko napustila sobu, a onda se vratila s odlukom: Moram sam oprati majicu i usisavati kuću cijeli mjesec, a za papige sam dobio probni rok od petnaest dana. Odahnuo sam. Iz svega sam izvukao dvije važne pouke:

1. nikad se ne ćeš izvući pored mamina oka sokolova
2. u laži su kratke nožice.

Lovre Jurjević, 5. r.

Osnovna škola Smiljevac, Zadar

Voditeljica: Marina Marijačić

Mačka

na vrh
uha ima
buha jaooo
češka grebe mijao
zelen oko lijevo desno
njuška crna brku tijesno
zube ima gric pa gric
mica maca
mici mic
oko vrata
ogrlica : feš
frajlica lijepa mica
krzno meko toplo sjajno
baš je tebi maco baaaajno
imaš zdjela imaš klopa Friskas
Whiskas sve Europa mlijeko imaš
vrhnje sir imaš jastuk imaš peć imaš
amo tamo svuda leć svi te glede svi te
maze na te paze ali nekad na rep zgaze
onda frkneš onda vrištiš , kao ekspres
lonac pištiš : kaj si blentav ? kaj si
slijep ? stao jesi na mooj reeep

moj reeep
rep
moj
rep
moj

Kristina Penzar, 6. r.

Osnovna škola Stenjevec, Zagreb

Voditeljica: Zlata Begović

Što sam?

Miese me črnoga,
pečedu me bieloga,
vidiš me saki Boži den.
Što me ima, tie je srečen.
Božji sem dar.

Bolši sem nek zelje,
miese me od sikakve melje.
pečedu me sake noči,
a po duhi, ti znaš što sem,
ak i zapreš oči.

Rječnik

miese – mjese; pečedu – peku; saki dan – dvaki dan; bolši – boli; sikave – različite;
melje – brašno; duhi – mirisi; sem – sam; zapreš – zatvoriš

Alen Horbec, 4. r.

Osnovna škola Metel Ožegović, Radovan
Voditeljica: Đurđica Ribić

Grmek i vrtek senjaju

Sne nam nišči nemre zeti,
vu snima vse smijeme želeti.
Vrtek je senjal
gda ga je krasil zeleni grm,
da mu je na diku i ponos bil,
gdo da je prešel
da se je zgledal,
i svietu o njegve lepote povedal.

Negde pak dalke
grmek kraj puta senja
kak vu vrtu bi štel živeti,
a ne vu draču
gde ga ni niti videti.

Dani su išli,
oni su senjali,
a da jen za druguga
nisu niti znali.

Kak i grmek,
vsaki od nas mora znati
da nečijem življenju
smisla more dati.

Rječnik

nišči – nitko; nemre – ne može; zeti – uzeti; gdo – netko; prešel – prošao; zgledal .
okrenuo, svrnuo pogled; dalke – daleko; štel – htio; drač – korov; jen – jedan; vsaki
– svaki; življenje – život

Jan Skušić, 5. r.

Osnovna škola Oroslavje, Oroslavje
Voditeljica: Vesnica Kantoci

Rozika

Glazbena škola i sviranje violine danas su moja svakodnevica, no vjerojatno to ne bi bilo tako da nisam pošla na upis sa starijom sestrom i mamom. Zapravo, ja sam se u glazbenu školu upisala sasvim slučajno.

Bilo je to kad sam imala četiri i pol godine. Moja se sestra upisivala u glazbenu školu. Učionica je bila puna djece koja su čekala na red za prijamni ispit i upis. Ja sam stajala sa strane i promatrala uzbuđenje

djece koja od straha nisu znala otpjevati niti najjednostavniju pjesmicu. Pred nama su sjedili profesori poredani jedan do drugog, listali su nekakve papire te oštro i brzo nešto bilježili. Moja se sestra dobro snašla sa svojom pjesmicom i za trenutak su se ozbiljna lica profesora razvedrila. Na pitanje koji bi instrument željela svirati, ona je zacvrkutala: „Violinu!” i to je bilo to. Takvo što nije moglo proći bez moje reakcije. Hrabro sam stala pred profesore i rekla da želim svirati glasovir. „Sigurno i ljepše pjevam od ove djece ovdje!” rekla sam odrješito i sigurno. Jedna stroga profesorica rekla mi je da bih mogla pjevati u dječjem zboru, no ja sam uporno tražila da me upišu na glasovir. Zapjevala sam gromko i iz svega grla, a djeca su se zlurado smijuljila jer sam, naravno, bila premalena za glazbenu školu.

Kad je čuo kako lijepo pjevam, profesor violine rekao mi je da na popisu učenika za glasovir nema više mjesta, no da bi me rado primio kao svoju učenicu. Odluka je pala. Ta ja ionako nisam baš previše znala razliku između glasovira i violine. Još mi je samo nedostajala violina. Problem je bio riješen u tren oka jer se uključio tata te mi je na računalu pokazao različite violine: plave, ljubičaste, bijele i smeđe, ali meni je za oko zapela ružičasta violina sa sitnim bijelim i ljubičastim cvjetićima. Možda je nekome na prvi pogled izgledala kao igračka, no čim sam je ugledala, znala sam da je napravljena kako bi mi bila najbolja i vjerna prijateljica.

Čim je stigla, nadjenula sam joj ime Rozika. S njom sam svladala prve grube i nespretne poteze gudalom, prve škripave tonove i pjesmice, prve nastupe i koncerte... zajedno smo osvojile nagradu na našem prvom natjecanju. Uvježbavanje skladbi s Rozikom za mene je bilo kao igra s pravom prijateljicom. Obje smo rasle, ja doslovno, a zvukovi koje je ona ispuštala kad sam na njoj svirala postajali su sve ugodniji, nisu više škripali kao u početku, već su tekli poput slapova. Sve je bilo sjajno – sve do dana kad mi je učitelj odugovlačeći rekao da trebam novu, veću violinu. To je značilo da više neću svirati na svojoj Roziki. Na trenutak sam pomislila da će to biti kraj našeg prijateljstva, no dogodilo se upravo suprotno: tada je Rozika dobila počasno mjesto u mojoj sobi, ali i u mojem srcu. Na njezino je mjesto došla violina

moje starije sestre. Bila je to obična, smeđa violina, ni po čemu posebna ili različitija od svih ostalih. U stvari me najviše ljutilo to što ni ja bez svoje Rozike nisam bila posebna jer je rijetkost vidjeti nekoga tko svira ružičastu violinu. Ipak, prihvatila sam stvarnost onakvu kakva je bila i svoj violinistički put nastavila sa sestrenom običnom violinom. Godine su prolazile i ja sam svirala na smeđoj violini, no moj je učitelj znao priču o Roziki. Jednog me dana upitao bih li mogla prodati Roziku jednoj drugoj učenici u školi. Zadrhtala sam, od straha ili od uzbuđenja, to me pitanje toliko potreslo, toliko mi je misli u tom trenutku proletjelo glavom, toliko me istovremeno rastužilo i razljutilo da je sve što sam uspjela izgovoriti bilo: „Nije na prodaju!”

Ne znam što je učitelj tada pomislio o meni. Možda sam ga iznenadila, možda je takav odgovor i očekivao, no tu je razgovor o Roziki bio završen. U tom sam trenutku po prvi put shvatila što bi za mene značio gubitak dragog bića, gubitak prijatelja, i neka se crna sjena strepnje nadvila nad moju dušu. Još i danas kad moja mlađa sestra ili brat dođu u moju sobu, Roziku sakrijem u ormar kako je ne bi oštetili. Sviram je u posebnim prigodama kao što su rođendani moje braće ili blagdani, a ponekad samo otvorim njezin kofer da se prisjetim dana provedenih s njom. Sigurna sam samo u jedno: moja najbolja prijateljica bit će zapamćena zbog svoje posebnosti i različitosti i ni u kojem slučaju nije na prodaju!

Darija Gazdek, 6. r.

Osnovna škola Novi Marof, Novi Marof

Voditeljica: Sunčica Križan-Kadi

Četiri godišnja doba

Stavak Jesen

Njišu se gornjogradske krošnje platana u svom ranojesenskom obilju. Usput nastaje igra sjenki koju često promatram kroz prozor svoje

sobe. Volim takva popodneva. Uzimam kofer s police. Spuštam ga na krevet pokušavajući lagano otvoriti gornji dio, no primijetim da zatvarač ne klizi onako glatko kao što sam očekivala. Moja se violina, već pomalo istrošenih žica, još uvijek nalazi na starom mjestu. Poznati miris instrumenta s kojim sam odrastala prolazeći vlastite uspjehe i neuspjehe, podsjeti me da počinje nova školska godina. Tražeći note, naiđem na prilično zahtjevnu skladbu koju sam svirala na završnom koncertu. Uzimam violinu u ruke i nježno ju prislanjam uz bradu. Poznati zvuci uskoro ispune sve kutke sobe. Moji prsti još su uvijek u igri, pomislim. Brzi ritam mi, srećom, nije stvorio probleme nakon kraće ljetne stanke. Na poledini Miranovog *Concertina u starom stilu* nalazi se običnom olovkom neuredno napisano mjesto i vrijeme završnog koncerta. Mala izgrizena olovka, poput dobre vile, uvijek je stajala na stalku kako bi nam učiteljica mogla napisati podsjetnike na naše note.

Vjetar je jače zapuhao. Ruke mi zadrhte pri pomisli na koncert. Nekako sam se uvijek u sebi opirala javnim nastupima. Čak i kada sam razmišljala o budućnosti i violinističkoj karijeri, moj bi san grubo prekinula pomisao na nastup pred publikom. Osjećala sam se nemoćno. Bila sam zarobljenik vlastitog straha, nedostatka samopouzdanja i hrabrosti. Zanimljivo je kako čovjekovi strahovi mogu nadvladati njegov talent i trud. Učiteljica je moj strah od pozornice teško prihvaćala. U meni je vidjela mladu nadu, veliku priliku. Uvijek bi me gurala među najbolje. Negdje u meni, zatvorena poput školjke, čuči hrabrost, ali strpljivo čeka neki svoj trenutak. Ponekad sam se osjećala manjom nego što sam zapravo bila. Posramila bi me krivo odsvirana nota na violini ili dobivena loša ocjena. Rastem sa stavom da je znanje naša osobna iskaznica. Ah, opet zvučim kao učiteljica...Gudalom prelazim po žicama, note se stapaju jedna s drugom, zadovoljna sam. Violinu, nakon što sam skinula *mostić*, zajedno s notama odlažem u meku unutrašnjost prostranog kofera.

Stavak Zima

Po sedmi put sviram isti takt, a moje me gudalo uporno ne sluša. Prsti ne žele odsvirati točan *flageolet* na četvrtoj žici. Oči mi postaju

vlažne, osjećam kako iznutra kipim, gubim strpljenje. Prelazim na drugu stvar, ali se opet vraćam *flageoletu* na četvrtoj žici i ponovno ga ne mogu odsvirati. Prošlog tjedna učiteljica mi je priopćila da ću sudjelovati na natjecanju violinista. Unatoč mom protivljenju trudila se predstaviti mi ga kao izvrsnu priliku da pokažem što mogu:

– Imaš uho za violinu i osjećaj za muzikalnost. Nagovorila me. Ne moram niti spominjati da su mi se ruke oznojile čim je spomenula riječ natjecanje. Predstavila je to kao reviju violina. Iz sata u sat me poticala i strpljivo objašnjavala:

– Ne možeš uvijek živjeti u sjeni i dopuštati strahu da preuzme vlast nad tobom i tvojim talentom. Učiteljica se zalaže za mene. Ponekad to iziskuje velik napor i protivljenje mom mišljenju. Ne volim zimu. Kroz hladan prozor gledam lagane pahulje u tkanju bijelog prekrivača nad gradom. Gole grane starih platana izgubile su se u gustoj paučini od snijega. Sige više s krovova gornjogradskih kuća. Čini mi se kako su ove godine veće, kao da su im vrhovi oštrije nego prije. Kućom se širi pucketanje vatre u starom zidanom kaminu. Unatoč tomu meni je hladno. Violina. Udaljile smo se. Pritisak raste svakim novim otvaranjem kofera. Strah. Napetost. Ne volim zimu.

Stavak *Proljeće*

Iskričavo zelenilo krošnji platana veličanstven je prizor. Šetači u popodnevnim satima zastaju pod njihovim krošnjama pogledom tražeći najviše grane. Kao da dodiruju nebo.

Cijeli mi dan u uhu zvoni *Canzonetta* Dore Pejačević. Zavoljela sam njene *flageolette*. Počela sam odlaziti na klavirske pratnje kako bih bila spremna za audiciju, a zatim i za natjecanje mladih glazbenika. Svirat ću pred desetak diplomiranih glazbenika. Učiteljica kaže kako se veseli mom nastupu.

Audicija.. Počinjem. *Concertino* i *Canzonetta* teku glatko. Zahvaljujući tremi postigla sam odličan vibrato. *Ples klompi*, zadnja skladba na programu, nije ispunila sva moja očekivanja, kao da mi je nekoliko tonova ispalo iz ruke. Srećom, note nisam zaboravila. Do kraja sviram bez pogreške...

Pripreme za natjecanje. Velike. Najveće pripreme u mom školovanju. Vježbam u tišini svoje sobe. Prolaze sati i sati vježbe. Stablo platane u divnoj je zelenoj raskoši.

Zrak treperi od jutarnje svježine. Sunce polako zagrijava grad.

Ulazim u malu dvoranu glazbene škole namijenjenu koncertima. Pokušavam smireno udahnuti nekoliko puta kako bih se barem nakratko riješila treme. Mnogo sam puta u mislima proživjela ovu situaciju i suočavala se s vlastitim strahom. Ruke prislanjam o hlače ne bih li obrisala znoj. Nadam se da to nitko ne vidi. Osjećam kako mi gudalo koje držim u desnoj ruci lagano treperi, noge podrhtavaju. Obrazi su se zarumenjeli. Tihim koracima približavam se pozornici...

Stavak *Ljeto*

Otpuštam gudalo, savijam note i odlažem violinu u kofer. Prstima lagano prođem po žicama. Zatvarač sada klizi glatko.

Vruće je. Gledam kroz prozor. Moj obzor čini more u zlatnom sjaju. Cvrčci se radosno dovikuju, glasniji su od šuma valova. Njima ne trebaju note. Nebo je vedro. Ovog ću ljeta slušati Vivaldija. Dobila sam taj CD za rođendan. Osjećam se slobodno, iako se pomalo nostalgично prisjećam svojih glazbenih početaka. Ljubomorno ću čuvati te uspomene u nekoj svojoj tajnoj ladici. Sve ono što sam smatrala teretom, zapravo sam duboko zavoljela... Moja mi je violina pomogla u odrastanju. U punom smislu te riječi. Hrabrost? Oslobodila se okova i dočekala svoj trenutak. Na proljetnom natjecanju. Na jesen ću upisati srednju glazbenu školu...

Lucija Picig, 8. r.

Osnovna škola Ljudevita Modeca, Križevci

Voditeljica: Danijela Zagorec

Crno-bijeli svijet u boji

Profesor klavira! Kako to zvuči zastrašujuće! Ali ne ako poznajete Domagoja. Tipa koji nas uči svirati klavir, koji mrzi crno-bijeli svijet, pije mnogo kave, još više puši, jede burek u pauzama između predavanja i strastveno voli glazbu.

Vrijeme je završnih ispita. Svi smo u holu škole. Ukočeni. Ozbiljni. Nitko ni sa kim ne razgovara. Trema nas guši kao jastuk pritisnut na lice. Hodnikom prolazi, bolje rečeno juri Domagoj, a učenici koji ga prate gube dah u nastojanju da održe korak s njim.

Vidjevši nas kako, onako pokisli, čekamo u hodniku, upita: „Is-pit?“ Mi potvrđujemo nijemim klimanjem glave, a on – proždirući po dvije-tri stepenice odjednom – dometne: „Aha, samo da znate: i krv vadimo!“

I usprkos velikoj tremi i uzbuđenju, ova nam upadica izmami osmijeh na lica. Prvi toga dana. Odmah se nekako lakše diše. Kao i kad petljam s nekom klavirskom frazom, a on mi počne svojim teškim prstima svirati po ruci.

Neki kažu da ljudi plavih očiju imaju „leden“ pogled, da su „mrtvi-hladni“ i još nešto u tom stilu. Ali, ako znate Domagoja, ne možete u to povjerovati! Kad se razmaše svojom glavom s crnom kosom i počne žmirkati svijetloplavim očima, odmah pomislite na najgore. Ali samo na tren... Nakon ponekog ružnog (ili možda tužnog?) pogleda, dijete skriveno u njemu ponovo ispliva na površinu. Dok sjedi za klavirom, a prsti mu maze crno-bijejele tipke, lice mu postane nekako drugačije, pojave se neke grimase, oči su čas zatvorene, čas širom otvorene i uprte nekud uvis kao da u zraku traži nadahnuće, inspiraciju... U tim trenucima i mi ostajemo bez teksta. A on se samo nasmije i promrmlja da se ljubav prema glazbi može izraziti na tisuću načina.

Nekad je želio biti stomatolog. A završio je za klavirom. Ne razumijem kakve veze ima popravljanje zuba sa sviranjem klavira. No, i to je Domagoj! Domagoj koji se žali da živi u crno-bijelom svijetu: cijelog se života druži s crno-bijelim tipkama klavira, crnom pisaljkom piše note po bijelom papiru, ima crnu kosu, svijetle oči, oblači

crni sako, crnu ili bijelu košulju... Pomalo dosadno, zar ne? I bilo bi da nije markera svih vrsta, kričavih boja, kojima puni naše knjižice kao da su slikarsko platno. Pa one sad izgledaju kao licitarska srca. A obol želji da postane liječnik plaćaju bilješke u knjižicama ispisanе, mora se priznati, urednim rukopisom: „*Terapiju prstiju provoditi svakodnevno i ne prekidati je!*” ili „*Etidu uzimati dva puta dnevno – ujutro i navečer!*”...

Pauzu između vježbanja i predavanja koristi za svoje poroke: kavu, burek i cigarete. Kaže da ga to, navodno, smiruje nakon slušanja našeg loše uvježbanog građiva. A najgore je što mi ne znamo govori li ozbiljno ili se – po svom običaju – samo šali.

Što bi na ovo, da ima priliku pročitati, rekao Domagoj, tip koji nas uči svirati klavir, koji mrzi crno-bijeli svijet, pije mnogo kave, još više puši, jede burek u pauzama između predavanja i strastveno voli glazbu? Ne znam! Zaista ne mogu ni pretpostaviti! Ali u jedno sam sigurna: sve ove riječi kojima sam uredno ispunila bjelinu papira bile bi mu monotone i gotovo sigurno bi ih obojio svojima markerima.

Hana Horvat, 8. r.

Osnovna škola Donja Dubrava, Donja Dubrava

Voditelj: Željko Kovač

Poetika hrvatskog realizma

Sredinom miseca prosinca za vrime velike magle i vrag zna kakvog vrime, tren sunce tren kiša bali, sve samo nije ledeno i nema bure koja j' u nas posle Stipanje poželjna, u kvarat do pet, kad radnički bus proigra kroz selo i kad pulestar zakukuriče, ja se dignen. Prije toga čujen mater kroz zatvorena vrata sobe: „Diži se! Sutra ti je ispit! Imaš i drugoga posla!”

Vremenski okvir: 1880. nova generacija pisaca, 1881. umire A. Šenoa, 1892. Moć savjesti, 1895. studenti ... Izvedi narod moj: o Gospode, /

I skini ga iz ropstva zlopatna, / I skini mu sa vjeđa pospanih / još onu mrenu tvrdu, zlokobnu'

Prvo što napravim uzmem dve kante od jupola, u jednoj potopljeni kriv, a u drugoj spirne za prasad, u koju metnem šaku ninske krupne soli iz Studenca što sam jučer kupja na akciji od 20% i dobija paket kamomile. Kad bacim prasadin spirne i nalijem vode u kamencu, š njima sam gotov do sutra. Prospen kokošan kriv i bacim po sića vrmente te tucnja što sam neki dan punu karijolu doveza na probušenoj gum. Potom sam očistija ispod tučića i bili pilića te metnija novu piljevnu i dâ prekrupe i koncentrata. Nakon toga 25 ovaca i 11 koza izrena na lednu koju sam ogradja farmerskon žicon i falilo m' pet metara, a tu sam usika drače da ne bižu. Kravu sam oča pomust, al' niđe špaga da joj rep zavežen za nogu da ne mlatara. I nisan naša špaga, nego sam mora s gaća skinti onaj što inače lozu vežen. Ali ja pomuza kravu koja j' dala sedan litara! Nešto sam mora i ostavt za tele koje j' okopnilo. Eto te vraže, krava se ritne i nogon prolije vareniku.

... okreće se prikazivanju društvene stvarnosti. U književnost ulaze pisci gotovo svih hrvatskih regija ... 'Gle zapad tamo, istok amo gled' / I sjever ondje i ovuda jug, / A sve sam ovo napunio ja / Života klicom, svim je mio vijek / I svačije je pravo disati.'

Doručak. Ija sam priške s pršuton i ovčjeg sira te popija bilu kavu u koju sam umaka suvi kolač. Čuja je nešto se oko štale uzvrpoljlo, kad ono ora ćapa šarog pulestra, pravog, dab tri kila ima. I što ću ja, crni kukavac, počnen se babuljin za njin bacat. Ode i ostavi poluživog pulestra kojega je ka miš pusać očerupa ispod krila. Mora sam ga sikron rastavit od života da ga spasim. Vidin zatin ovčina najedanput leže, a ja odma pomisli: pa nije vrat da je opet poskok za glavu uja ka što m' se već desilo. Kad ono ona se poče janjiti. Ja brže-bolje dovati balu sena i baci pod nju da se janje ne razboli na onoj gnjil pa jope davat pesto kuna veterinaru za cjepivo.

Zvoni crkva. Podne. Ja u kuću na ručak, a na stolu pule, puža i ve-provne od juče. Za ručkon tema je bila kako smo na lito balal u kupli seno, i kako j' balačica balivala a nije veživala, i kako j' tribalo ić kupti u Jamatve špaga te jope bacat nevezane bale isprid balačice. Popijen

dva prsta graševine, Kutjevo, berba 2000., i prst Radenske. Oča san upalti IMT 539 Delux kax – neće ni da čuje. Ja ulija pet litara lože, vode u hladnjak, dvotaktola i antifrizu. Vergla, vergla i kresne treći put iz prve. Zakačja prikolcu i zaveza isprid tora da đubar izbacin. Zaboravja da j' guma od karijole probušena. Uze ja sebe i pravo u Jamatve. Kupin pet metara farmerske žice, bujol za karijolu, ureje i kasa da bacin po ditelni. Vratin se kuć đubar izbacivat, dvi pune prikolice razbacan po njiv da, kad kiša padne, zafrezan.

Tematske cjeline: selo – grad, težak život radništva ... 'I prosuo se narod pustom / Ko oblaci od guste prašine, / Kad zaigraju kolo vjetrovi. / A šta je život – ko i pustara, / A što su ljudi – ko i prašina,'

Vraćajući se iz polja, počnen rastovnu sić sikron da lugar ne čuje i usičen šmrike da prikrijen rastovnu, a i triba za dim za bile i crne divence, pečence, kosti i rebra. Dođen kuć, baba me pošalje u apoteku da joj medicinu dignen za pritsak, za cukar, za kolno te brufene. Ja oden, dignen likove i stanen u prčvarnicu da srknen jednu kavurnu s varenkon i sok od barakokulce sa srkalcon iltiga potezalcon. Vratin se kuć, a sunce već zašlo. Unda j' došlo vrime večere, i to boba i ključne. Naja san se i oča obać mrgilje i ošce. Posle oden leć i pokrijen se biljcon.

Aj, to je dakle zemlja Hanaan?! / I zato si nas vuko pustom, / Da još nam za nju valja strmoglav / Niz ovo gadno brdo srnuti, / Da padnemo na hladna ognjišta!

U zoru, kad sunce izađe, ja se probudin. Priko noći je padala kiša, a ujutro stala. Idealno vrime da iden uparat sokobera, žutance i komurača i puža riščana načagljat te isprobat nove nože od freze da zafrezan đubar koji san razbaca. Oden na ispit.

I tebi baš što goriš plamenon / Od ideala silnih, vječitih, / Ta sjajna vatra bit će smrt, / Mrijeti ti ćeš kada počneš sam / U ideale svoje sumnjati!

Rječnik

Stipanje – Sv. Stjepan, blagdan; kvarat – četvrt, pulestar – pijetao; kriv – kruh; spirna – otpadak hrane; metnen – stavim, kupja – kupio; kamenca – kamenica, posuda isklesana od jednog komada kamena za držanje ulja; vrmenta – kukuruz; tucanj – vrsta trave; karijola – kolica na dva kotača; gum – gumi, bili – bijeli; izrena – gonio;

ledna – ledina; ogradja – ogradio; m’ – mi; usika – isjekao; bižu – bježe; oča – otišao; nide – nigdje; ostavt – ostaviti; nogon – nogom; j’ – je; varenka – mlijeko; ija – jeo; priška – beskvasni kruh; popija – popio; suvi – suhi; ora – orao; ćapa – uhvatio; šarog – šerenog; babulji – kamenje, pusać – vrsta miša; sikron – sjekirom; uja – ugrizao; gnjila – vrsta zemlje; jope – opet; pula – palenta; veprovna – veprovina; lito – ljeto; bala – pravili bale, balačica – stroj za baliranje sijena; veživala – vezivala, ulija – ulio; zakačja – zakaćio; prikolca – prikolica; bujol – unutarnja guma; zafrezan – izorem, rastovna – hrastovina; sić, usičen – sjeći; šmrika – smreka; prikrijen – prekrijem; di-venge, pečence – kobasice; kuć – kući; cukar – šećer, dijabetes; kolno – koljeno; liko-vi – lijekovi; prčvarnica – neugledno, loše ugostiteljsko mjesto; barakokulca – vrsta breskve; srkalca, potezalca – slamka; iltiga – ili; unda – onda; boba i ključne – jelo od boba i pršuta, naja – najeo; obač – obići; mrgilj – kamen međaš; ošac – žica; posle – poslije; biljac – pokrivač od vune; uparat – ubrati; sokober – razne jestive trave; žutanca – žutenica, samonikla zelen; komurač – koromač, začinska biljka; riščani – vrsta puževa; načagljat – naći; freza – poljoprivredni stroj za rastresanje, rahljenje zemlje.

Luka Lulić, 3. r.

Tehnička škola Zadar, Zadar

Voditeljica: Nataša Kolanović

Što će biti s knjigama?

Jeste li se ikada zapitali koliko ljubitelju knjiga znače knjige? Mislim, knjige nisu ovdje da nas uveseljavaju zar ne? Istina, one su utješne, a ponekad kada pročitamo dobru knjigu teško nam je se nositi sa stvarnošću, kao da nam knjige razbijaju naše iluzije stvarnosti i pogode točno gdje boli, točno u srce. Bez obzira na to, knjige su prijateljice onih koji ih vole, one su spremne čekati i voljeti svakoga. John Green je rekao da su one univerzalni „luzeri”, sklone su tome da „izvise”, ako ih ostavio negdje po strani čekat će nas, ako ih negujemo voljet će nas zauvijek. Knjige su spremne voljeti svakoga i uvijek imaju otvorena vrata. George Gordon Byron znao je reći da se nikad ne bi osjećao samim kada bi uvijek mogao čitati. One su tješitelji, jednako kao što je J.K.Rowling rekla da riječi mogu biti i iscjelitelji i oni koji zadaju ozljede. Knjige su odgojitelji za one koji ih žele upoznati. Stranče,

jesi li ih ikada upoznao, ali zaista upoznao? Knjige su prošle teška vremena... ispisivane su na glini, na krhkim papirusima, pa sve dok nisu doživjele luksuz papira, svog vječnog saveznika. Papir i knjiga su poput vječnih ljubavnika, prošli su pakao, ali i dalje se trude ostati zajedno. Proglašavani su kvariteljima mladeži, zajedno su umirali u vatri, zajedno sljubljeni, nerazdvojni... spaljeni živi. Sada ih ponovno baš kao u Drugom svjetskom ratu žele razdvojiti. Knjige će popirimiti „e-format“, što god to značilo! Bit će elektroničke?! Papir će biti odbačen? Zaboravljen? Spaljen? Izgubljen? Izbrisam s lica zemlje?!

Poznajem jednu djevojku po imenu Hazel, veoma čudno ime zar ne? Dobro i nije tako čudno, ako uzmemo u obzir da je Hazel Amerikanka. Čudnom zgodom upoznala sam je prošlo ljeto. Bio je vruć dan i nekako samotan, žega je zaogrnila čitavu moju ulicu i osjećala se sparina i doza melankolije u zraku. Nisam podignula rebrenice, kroz procijepe ulazila je žarka svjetlost u moju sobu i obasjavala policu s fotografijama, knjigama i igračkama iz djetinjstva, sentimentalna sam... Neka unutarnja želja vodila me put knjižari, a onda sam između police srela Hazel. Kao da bismo posezale za istim knjigama i gledale iste knjige, u tom trenutku dobila sam čudan osjećaj. Nisam znala Hazel u tom trenutku, zbilja nisam, ali osjećala sam da znam njenu najveću intimnu tajnu, da je poznajem, pravu nju! Upravo u tom trenutku dok smo stajale kraj iste police i gotovo posezale za istom knjigom opet mi se dogodilo to...jedno čudo... spoj naših psiha. Ne uzimamo knjige u ruke slučajno, mi podsvjesno točno znamo zašto nas neka određena knjiga privlači, ali to ne možemo racionalno objasniti. Naš izbor knjiga je gotovo kao postupak nadrealističkih slikara, oslikava snove, naše misli, našu dušu. A što su knjige nego duhovna hrana? Ovaj susret prema pretpostavkama mnogih medija i institucija, ne bi bio moguć i ja ne bih osjetila to što sam osjetila i ne bih spoznala to što sam spoznala? Ne bi bilo knjižara i ugaslih antikvarijata. Pa mi imamo elektroničke knjige, zar ne? Za otprilike tri godine, dragi stranče, ne ću znati što je to miris novih stranica knjige ili ne ću oživjeti napuštenu knjigu iz antikvarijata. Sentimentalno ću posezati za starim knjigama iz svoje biblioteke i osjećati u nosnicama samo miris starog

papira, baš kao što posežem za starim igračkama i samo po njihovom opipu vraćat ću se u svoj „Combray”, tako ću listajući stare knjige zamišljati kakav su miris imale te knjige tek kada sam ih kupila, baš kao malenom Marcelu stare knjige, moje će stare knjige biti moj lipov čaj i moj Madeleine. Više od svega ću žaliti što neću osjetiti novu knjigu u svojim rukama, njen miris i zadovoljstvo dok ju kupujem, jer osjećam kako će me oplemeniti. Zapravo, najviše ću žaliti nove naraštaje koji ne će znati što je knjiga, prava knjiga, stvarna knjiga, ona knjiga koju držiš među rukama i čije stranice okrećeš u svojoj pustolovini čitanja. Sve će se čitati na laptopu, mobitelu, tabletu. Hazel sigurno ne bi mogla dugo gledati u ekran svog laptopa, njoj su oči suzile i od obične knjige, a ipak je voljela čitati svoju najdražu knjigu „Kraljevsku tugu”, Petera van Houtena. Nekad bi izgubila dah i uvijek se pitala što se događa s hrčkom Sizifom na kraju knjige, bez obzira što je znala da ne će saznati, jer je toliko puta pročitala tu knjigu. Prsa bi joj se nadimala od uzbuđenja i morala je odložiti knjigu da se smiri, jer njena pluća u kojima je bolest uznapredovala nisu mogla podnijeti uzbuđenje. Hazel je svugdje sa sobom nosila svoj spremnik kisika i cjevčice koje je imala u nosu da lakše diše. Hazel tvrdi da je od kemoterapije sva podbuhla s kratkom kosom i buljavim očima, ali moj Bože, ona je prekrasna! Kada bi samo to znala! Pitam se što će Hazel čitati kada sve knjige postanu elektroničke. Mene bole oči nakon nekog duljeg vremena gledanja u osvijetljeni ekran, što će onda Hazel, ako joj bolest ipak nije uznapredovala i ako je ipak živa. Kako će ona čitati kada je i ovako slaba. Može slušati knjige, naravno, audioknjige su vrlo praktične, ali Hazel voli dirati, mirisati knjige... možda je Hazel srela ili čula za Liesel Memminger, koja je dobila priliku ispričati svoju priču 2005. godine. Tko zna? „Neke beskonačnosti su veće od drugih”, odnosno neke su manje. Hazel je to spominjala, kao i njen prijatelj Augustus više puta... Možda je Hazel imala kraću vječnost od Liesel, ne znajući da je nekad živjela ili živi djevojčica, žena, njoj toliko slična. Liesel nije željela spaliti knjigu na večernjem okupljanju u nacističkoj Njemačkoj, dapače iza ugla je čekala da sav svijet pođe kući i da „ukrade i udomi spaljenike koji su još možda živi”. Tako je „krala

„knjige i postala” kradljivicom knjiga”. Tko zna možda bi se Hazel s njom složila, možda bi Hazel voljela Liesel kao što ih ja obje volim, možda bi Hazel vidjela svog heroja u Liesel Memminger.

Ako se pitate što je s Hazel... Ne znam! Zadnji put sam se čula s njom kad se obraćala Augustusu, svom „prijatelju” na dvjesto šezdesetoj stranici. Znam da Augustu nije živ, a Hazel, ako nije ovdje živa, živa je u srcima koja ju vole. Živi i u meni. Možda bih mogla pitati Johna Greena i pitati što je bilo s Hazel, ali znam da mi ne bi htio reći, jer ni sam ne zna. John Green je stvorio Hazel da živi između stranica knjige, ne u pdf formatu, John Green je stvorio knjigu da stoji na mojoj polici pročitana, a ne da čeka u „košu za smeće” da je izbrišem nakon čitanja jer mi zauzima previše prostora na memorijskoj kartici. Dragi stranče, što će biti s knjigama?

Antonija Žarković, 4. r.

Ženska opća gimnazija Družbe sestara milosrdnica s pravom javnosti, Zagreb
Voditeljica: Višnja Jukić

Nekoliko slika iz gradskog života

Znate one široke, ponekad pomalo sumorne ulice, koje se često zovu bulevar ili avenija, čiji najveći dio zauzima široka asfaltirana cesta s nekoliko traka, zatim sa svake strane pješačka i biciklistička staza, niz stupova javne rasvjete, ponegdje drvoredi i visoke, glomazne, betonske zgrade – tipski i funkcionalno? Sad zamislite u takvoj jednoj ulici zoru nakon kišne noći, recimo u lipnju. Polumrak (sunce tek izlazi), cesta je mokra, zrak svjež, čak pomalo puše vjetar, tek iz pokojeg prozora svijetli, na jednom balkonu netko puši i promatra. Tu i tamo prođe koji automobil ili gradski autobus s nekoliko putnika. Sve u svemu, mirno i prilično mrtvo. Za mnoge još nije počeo onaj komad života koji su za taj dan isplanirali.

A sada u jednoj zgradi slijeva, na sedmom katu, na jednom balkonu koji je zatvoren onim prozorima s crnim željeznim okvirima što do-

lje imaju rebraste aluminijske ploče – jer nije bilo dovoljno prostora u stanu – zamislite jednoga mladića nagnutog kroz prozor. Riječ je o *nesuđenom* studentu arhitekture i urbanizma Nema cigaretu ni šalicu kave u ruci, ondje je samo kako bi se nadisao zraka. Doduše, ne samo zato. Nije mu prvi put da ovako pomno, gotovo *studiozno*, promatra tu svoju ulicu: na toj će velikoj platformi ubrzo krenuti u pogon današnja smjena života. Svjetla u stanovima, svjetla u stubištima, svjetla na automobilima, konačno *sunce* u punom sjaju. Autobusi, rampa, vlak, semafori, djeca, studenti – zupčanik po zupčanik, pokretna će se traka zavrtjeti.

Kad je tek izašao na prozor, bio je sretan i zadovoljan. Ne iz nekog određenog razloga: bio je sretan jer je zrak svjež i jer je jutro i bio je sretan zbog mirisa kiše i zbog svih onih *malih stvari* za koje se inače kaže da čine sreću. A nije to zapravo obična sreća – samo što za taj osjećaj nema adekvatne riječi – to je onaj osjećaj kad čovjek spozna (a ta se spoznaja njemu događala periodično) da je on tek jedan od načina na koji se manifestirao svemir, da on postoji u svemiru i da svemir postoji njime. Nažalost, ta mu je spoznaja dolazila sve rjeđe i u tom raspoloženju ne bi ostajao dugo. Intenzitet je postupno opadao i, kad je sunce potpuno izašlo, harmonično ga je raspoloženje već bilo potpuno napustilo, a njegovo je mjesto zauzeo osjećaj praznine, koji je u zadnje vrijeme postao u njegovu životu nešto poput lajtmotiva što ga prati bez njegove volje.

Okolo tri popodne vrućina je bila najnepodnošljivija. Prolazio je pored jednoga podrumskog stana s rešetkama na otvorenim prozorima iz kojih je dopirao vonj vlage i kanalizacije. I ondje žive neki *ljudi*, neprozračeno, zatočeno, s prozorima što su za njih visoko pod stropom, a ostalima u razini donova kojima pogaze bačeni opušak cigarete (ako imaju i toliko obzira) i što na njih prolaznici ne obraćaju pozornost osim ako se odolje ne diže smrad, buka ili svjetlo električne žarulje. Zar i tako, poput štakora, da žive *ljudi*? Zdesna su mu bili veliki prljavi tamnozeleni kontejneri od debele plastike, prenapunjeni ljudskim

otpadom. Na zgradi ispred koje su stajali, na suncu (koje u onaj stan ne prodre ni u jedno doba dana) se sjao golemi plakat s reklamom za jedan supermarket. Osoba na plakatu ima najlažniji mogući široki osmijeh, a ispod nje je velikim slovima otisnut isto tako lažno prislan slogan i sve je toliko jadno i prozirno da je gotovo uvredljivo za dobar ukus i zdrav razum.

Sve je to popratila i jedna skupina turista umirovljenika u *organiziranom obilasku grada* s druge strane ulice, samo što se to njih nije nimalo ticalo. Oni su tu samo promatrači, nije to njihov život. U krajnjoj liniji, došli su da vide *nešto lijepo*, da se *lijepo provedu*. Zašto oni da razmišljaju o tome kakvi su stvarni životi ljudi ovoga grada, kada im je on samo jedan u nizu muzejskih izložaka. Večeras će se vratiti u svoju hotelsku sobu, pojesti svoju *plaćenu* večeru, odspavati u svome *plaćenom* krevetu i ujutro krenuti dalje svojim *plaćenim* autobusom. Sve su to oni uredno *platili* i *zaslužili* i tko su sada jedni štakori iz područja ili jedan propali student da ometaju njihov doživljaj? Možda će se jednom, kada budu gledali svoje loše snimljene fotografije, sjetiti kako im je u tome gradu bilo sasvim lijepo, osim što je bila užasna vrućina. A možda i neće.

Sunce je zašlo, a olakšanje nije dolazilo. Zrak je i dalje ustajao, nezdravo topao od cjelodnevna grijanja, ne može se disati ni na otvorenom prozoru. Gradski beton još isijava nakupljenu toplinu i uopće se na svemu živom i neživom osjeti da je cijeli dan tuklo sunce.

Da je bar negdje na obali Mediterana, tamo se lakše diše i lagodnije preživljava ljeto. Sjeća se mirisa crnogorice i soli u zraku i širokoga mora i horizonta što ga čini samo jedna ravna linija i odbleska mjeseca na površini i šuma valova i toploga kamenja na kojem sjedi. Tamo je priroda blaža prema čovjeku, tamo ga nikada nije gušilo ni pritiskalo, tamo je sloboda!

A on je ovdje, zarobljen među betonom i ljudima, njihovim tvorevinama, zahtjevima, očekivanjima, lažima, prevarama, podlostima, spletkama i besmislicama. Sve je oko njega sasvim ljudsko, a odvi-

še nečovječno, neprilagođeno životu i čovjeku. Možda je ipak sve to uzalud, možda čovjek može živjeti dobro samo u prirodi. S tim se mislima zaputio niz ulicu – i ovu će noć provesti tumarajući poznatim putevima po svome gradu, s nadom da će ga zora uhvatiti u nekom još nepromotrenom i neistraženom uglu.

Nenad Lastavica, 4. r.

II. gimnazija Osijek, Osijek

Voditeljica: Valerija Karačić

Ravnica

Nakon što je mama ispratila susjedu zabrinutu zbog pojave čudnih pasa u našoj ulici ispruženoj uz rub šume, začuh zatvaranje ulaznih vrata i škljocanje ključa u bravi. Umorna sam, knjiga mi klizi iz ruku, gasim svjetlo i tonem u san.

Pred zoru me probudilo glasanje pasa. Njihov isprekidan i nervozan lavež nije prestajao. Toj buci, uz neprestano cviljenje i neprekidno zaskakivanje na klimava metalna vrata dvorišta, pridružio se i naš pas. Ustadoh i pođoh k prozoru. Jasnoću zore pojačavala je ulična svjetiljka. Veliko polje uz kuću okovano mrazem ćutjelo je hladnoću zajedno s pogrbljenim stablom i usamljenim šumarkom u kojem se s proljeća gnijezde fazani. U daljini naziru se svjetla prigradskog naselja i debeli masni dim iz obližnje tvornice šećera. Otvaram prozor. U zraku miris repinog rezanca. Tad se sjetih maminih riječi kako svaki dan pogledom prati kilometrom udaljen autobus kojim se vraćam kući. Za sunčanih zimskih dana na udaljenoj cesti što vodi prema gradu, bijelu monotoniju zimskog pokrivača razbijaju razne boje vozila što se polako kreću smrznutom cestom. Svaki put pomislim na Ne ljuti se čovječe i figurice u boji koje zbog lošeg bacanja kocke sporo idu prema svom cilju. Prekidaju mi misli glasovi koji izlaze iz zaparenih usta neumornih pasa.

Vraćam se u krevet. Dobro se ušuškavam u toplu deku koju sam dobila od bake za imendan na dan sv. Martina. Duboko zabijam nos u nju i pokušavam namirisati zadnji trag dunja što se uvukao u tkanje. Naime, u jesen i zimu moja baka stavlja dunje ne samo na ormar, već i unutar njega. Zato bakine stvari imaju najljepši miris. Nasmijah se kroz nos. O moj Bože, pa i odjeća pokojnog djeda mirisala je isto!

Psi ne prestaju lajati. Skoro je svanulo. Subota je, a ja ne mogu zaspati. Gledam u strop. Podsjeća me na ravnicu u kojoj sam odrasla. Široka, ravna, nepregledna, krotka, pitoma i mirna. Ravničarski život opušten je i predvidljiv. Dani se povlače jednolično, jedan za drugim, kao zrna pijeska u pješčanom satu. Pogled preko ravnice daleko seže. Obzor je dobro vidljiv, pogotovo ljeti. Ravnica užarena suncem često zna stvoriti privid, siguran zaklon od sunca. Ta fatamorgana gostoljubivosti stvori okvire iz kojih je teško izaći. U tim okvirima slično se živi, radi, slično se odijeva, pleše, slično se voli. Jednolično plivanje u velikom, mirnom koritu istih navika, uvjerenja, stavova i tradicije ponekad zna biti naporno. Ravnica je nepregledna te se zato mnogi problemi mogu naširoko zaobići. Ako ih pristojno ne zaobilazimo na ravnom otvorenom prostoru, postajemo nezaštićeni, izloženi, transparentni i ogoljeni...

Žamor dolazi izvana. Tata izlazi smiriti psa, zove mamu. Pazeći da ne probudim sestru, zaogrnutu dekom, tiho se iskradam iz sobe. Smrznuta trava škripi mi pod tatinim prevelikim cipelama. Susjeda u rukama drži zadavljeno jare, jedno od četiri koje gladni čagljevi nisu mogli odvući. Klonula glava isplaženog jezika i zaledjenih očiju njihala se lijevo, desno. Ostavljajući trag za sobom, krv je kapala po susjedinim cipelama dok se gegajući sa svojim nesretnim teretom udaljavala u dvorište. Sve jasnije uočavam putokaze krvavih tragova koji završavaju u šumi. Pomislih, šuma se zloslutno prepriječila obzoru ravnice.

Marta Peić, 4. r.

Gimnazija Županja, Županja

Voditeljica: Ljiljana Bilbija

Čovjek nije čovjeku pas

Kuja nije prestajala lajati. Tako smo ju zvali, Kuja, jer nitko nije znao njeno pravo ime, a i nije nas previše zanimalo – ovo je bilo dovoljno pamtljivo i korisno. Već je puna tri sata trčala uz hrđavi drot i muklo, kao da ju nešto guši, zavijala u zimski sumrak. Ne znam na koga, jer cesta je pusta i nitko njome ne šeće. Studen i ledena kiša potjerale su ljude u njihove domove i ulica je postala prazna. Da katkad ne prođe koji auto, učinilo bi mi se da živim u slici, trenutku zarobljenom u vječnosti. Čak se ni ikakvi drugi zvukovi ne čuju; zamrlo je i glasanje drugih pasa koji bi ponekad, ponukani Kujinom upornošću, razdraženo odgovarali na njezin hropot.

No Kuja nije odustajala. Lajala je jače i glasnije nego ikada dosad. Stajao sam uz prozor i promatrao kako suludo trči ukrug cijelog susjednog dvorišta. Nedavno se bila otrgnula s lanca i odonda se nitko nije usuđivao ući k njoj; hranu smo joj bacali preko ograde, a vodu je pila iz mlake kraj urušene staje. To je zbog njene naravi: divlje, vražje, labilne, neodgojene. Za nju nije vrijedilo: *Tko laje, taj ne grize*. Više no jednom znala je ujesti prolaznike koji bi se nesmotreno naslonili na plot. Htjeli su zvati živodera, ali moja je sestra branila Kuju tvrdeći da je takva zbog svježe tuge za svojim vlasnikom. Bijaše to neki stari djedac, naborana lica i isušena tijela, koji je umro prije dva mjeseca od srca. Otišao je u park, sjeo na klupu i zauvijek zaspao. Sjećam se da je cijeli taj dan Kuja provela sjedeći zavezana za svoju kućicu i iščekivala svoga gazdu. Kada se naposljetku nije pojavio, povukla se u osamu. Negdje oko ponoći počela je zavijati i otada nije prestajala. Pokušali smo joj naći nova gospodara, ali tko želi staru agresivnu životinju?! Tako je ona sada živjela od ostataka ručkova i starih kuhanih kostiju, vukla se iz dana u dan i opstajala samo zahvaljujući naklonosti moje sestre. Susjedi su također govorili da bi je se trebalo riješiti, jer svima ide na jetra i pili im živce tanke poput struna. A Kuja je lajala, lajala bez odmora, svima u lice, sveprisutna i neumoljiva, lajala kao da joj život ovisi o tome.

Ali danas je još gora. Nije prestajala tuliti na prazninu, a njezino je režanje vibriralo u zraku, ulazilo kroz pore da same naše srži. Zabrinuo sam se da je možda bolesna; danima je bila na kiši i hladnoći i ne bih se čudio da je nešto pokupila. Spomenuo sam svoju bojazan majci, a ona je na to kratko rekla: „Ne laje kuja sela radi, nego radi sebe.” Dalje nisam ispitivao, iako mi majčin odgovor nije pojasnio ama baš ništa. Moje sestre nije bilo kod kuće; smrkavalo se. Znao sam da će, ne zašuti li uskoro, Kuji ovo biti posljednja noć. Susjed s druge strane ulice bivši je vojnik, raspaljive ćudi i već se nekoliko puta mašao stare dvocijevke. U kuhinji sam uzeo nekoliko napolitanki i izišao u hladno dvorište. Sjetio sam se da ju je starac znao hraniti njima.

Ograda između mog i njenog dvorišta korodirana je žica. Kleknem pored nje; padala je noć i crnilo je prekrivalo svijet. Nisam vidio Kuje, ali pouzdano sam čuo kako sopće među grmljem na drugom kraju travnjaka. Izvadio sam napolitanku iz džepa i tiho zazvao psa. Dokasala je oprezno; ugledao sam dva ispitujuća oka u tami. Shvativši što držim u ruci, prišla je ogradi. Vlažnom je gubicom onjušila, potom zubima zgrabila keks i halapljivo ga stala gutati. Tih nekoliko trenutaka bez lajanja bilo je toliko iznenadno da je sama tišina bila neobična i imala težak zvuk. Pružio sam joj ostale napolitanke; jela ih je žudno. Počelo je sniježiti i prve su se pahulje rastapale na Kujinu krznu baš kad je progutala posljednji komadić. Tada se okrenula i izgubila u sjenama. Uskoro je započela ponovno lajati i nije prestajala čitavu noć...

... Jutro nakon više-manje neprospavane noći. Iz snova u kojima su se miješale zima, bolest i susjedova puška, prenela me tišina bez Kujina lajanja i zla slutnja. Ubrzo se nađem u dvorištu. Snijeg je preko noći napadao do koljena i svijet je bio tek opreka bjeline tla i sivila neba. Susjedno je dvorište bilo prazno; Kuje nije bilo. Zasljepljen brigom i snijegom, nisam ni primijetio da sestra stoji do mene. Pogledala me i šapnula: „Netko je ostavio otvorena vrata.”

I doista, ulaz u Kujino dvorište bio je odškrinut. Otisci psećih šapa vodili su kroza nj dalje niz ulicu i polako nestajali pod nanosima novog snijega. Ne znam gdje su završili, ali znam da se sreća doista

nalazi negdje drugdje, i, ako laješ dovoljno glasno, možda te netko uistinu poslušaju.

Robert Sviben, 3. r.

Srednja škola Zlatar, Zlatar

Voditeljica: Ljerka Gajski Markulin

Moj supertata

Moj je pravi tata otišao. Mama kaže da je otišao prije nego je mene rođa donijela. Nema veze. Sada imam supertatu. On skriva da je junak, no ja sam ga prokužio. Nisam tako glup kao što on misli.

Pratim svaki, ama baš svaki njegov korak. Nema ga doma nijedne večeri. To je vrijeme kada spašava ljude i bori se protiv zlih stričeka. Za to vrijeme moja je majka kod kuće i plače.

„A zakaj se cmizdriš?” pita ju mlađa sestra. „Stroh me!” tiho odgovara mama. Vjerojatno ju je strah da se tati nešto ne dogodi kad spašava one zgodne tete. I to sam vidio. Vidio sam kako na rukama nosi tete koje je upravo spasio.

Uvijek me probudi kad dođe kući. Iz kuhinje se čuje vika: „Kaje, pak si niš ne skuhalo? Sam toga močjaka?” To se on obraća mojoj mami. Još uvijek ne znam zašto mu ne skuha nešto fino, kad čovjek tako puno radi. Nekad radi tako puno da se i onesvijesti. Tada ga mama mora nositi u krevet. Ako ipak uspije ostati budan, onda se iz sobe čuje samo neko lupanje i vika. Tata tada viče na nekom čudnom jeziku i spominje i baku i djeda i ujaka i ujnu. Ne znam zašto ih spominje. Kad sam ga jednom to pitao, povukao me za kosu, a to me zaboljelo. Više ga ništa ne pitam.

Mama me ujutro probudi s nekom maramom preko lica. Crvene je boje. Jako je ružna i ne znam zašto ju nosi. Onda nam skuha doručak. Tada razmišljam o kravama. Znae, ja jako volim krave zato što je tata jednom mojoj mami rekao da je krava, a ja jako volim svoju mamu.

Volim i svoju školu. Dečki su fora, jednoga ništa ne razumijem kad govori, a drugi stalno trči po razredu. U razredu su i tri djevojke. Dvije

me stalno diraju i nešto pitaju, a ona treća samo šuti. Djevojke tučem. Naročito onu koja šuti. Tata kaže da su sve žene zlo. Tata je uvijek u pravu. Mog tatu svi poštuju. Pogotovo kada me vozi u školu. Onda se drugi tate smiju od sreće jer je moj tata tu.

Moj tata ima supersnagu koju mora trenirati. To radi tako da najprije slomi stolicu ili neki drugi predmet, a zatim snagu pokazuje mami, ponekad i meni ili mojoj sestri. Tako je bilo i kad je mama tati pokazala neki papir. To je tatina slaba točka. Svaki superheroj ima svoju slabu točku. Kod mojeg supertate to nije zeleni kamen, već taj običan papir s velikim crnim natpisom. Mama ga je sakrila. Nisam siguran, ali mislim da na njemu piše: *Rastava braka*.

Rječnik

močjak – jelo od pšeničnog ili kukuruznog brašna

Franko Goričanec, 1. r.

Gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec, Čakovec

Voditeljica: dr. sc. Zdravka Skok

Oprostite, gospođo, koliko košta ljubaznost?

Ključevi. Mobitel. Novčanik. Prekapam po torbi užurbano silazeći niza stepenice. Jednom rukom otvaram vrata zgrade, a drugom tipkam poruku Sanji: „Kasnim, nemoj me čekati na stanici, vidimo se na poslu.” Vrata se nisu posve ni zatvorila, niti sam pošteno napustila prilaz, a mobitel se već oglosio. „Joj, ne opet. Požuri!” stajalo je u odgovoru. Potrčala sam prema tramvajskoj stanici. Jutro je bilo hladno, bez trač-ka sunca. Zima je brzo preuzimala svoje mjesto, a ja nisam dovoljno brzo trčala. Shvatila sam to u trenutku kada sam pokušala utrčati u tramvaj, a vrata su mi se zalupila pred nosom. Odnosno, vozač mi je zalupio vratima pred nosom i kiselo mi se nacerio kroza staklo dok je tramvaj polazio sa stanice. Mogao je pričekati pola sekunde, izbjeći mogućnost da mi priklješti nos između vrata te mi nesumnjivo popraviti dan. Koliko bi ga koštalo da je pričekao?

„Mogu li sjesti?“ začuo sam ženski glas. Trgnuo sam se. Čovječe, baš mi je to danas trebalo! Imam tjelesnu temperaturu čiji je iznos jednak temperaturi koja se mjeri na ekvatoru ljeti, jedva dišem i glava mi je veća od ovog tramvaja! Ogorčeno sam se okrenuo spremajući se biti istjeran sa svoga sjedala i primoran stajati još trideset minuta vožnje. Žena srednjih godina i prosijede kose pokazivala je na sjedalo pored mene. Iznenađen ugodnom gestom koju inače nisam navikao vidjeti u tramvaju, promrmljao sam: „Slobodno.“ Žena se nasmiješila, no brzinom metle Harryja Pottera na njezinu je mjestu osvanula druga žena pritom trknuvši prosijedu gospođu. Činila se mlađom, ali sa sigurnošću mogu reći – nepristojnijom. Cijelo vrijeme listala je naslovnicu Instagrama ne obazirući se na živuće organizme oko sebe. Nisam želio dijeliti zrak s osobom koja ne doživljava svoje maloprijašnje djelo. Pristojnoj ženi ponudio sam svoje mjesto i napustio tramvaj na prvoj stanici. Ići ću pješice radije nego misliti o ljudskoj bezobzirnosti. Koliko bi je koštalo da se bar ispričala?

Pokušavala sam pronaći ključ kojim bih otključala vrata raja. Ili pakla. Kako god shvatiš posao asistentice urednika časopisa. Na desnoj ruci imala sam naslagane prijenosno računalo, najnoviji primjerak dnevnih novina i kavu za van. Lijevom sam prekopavala po svojoj platnenoj torbi na rame pokušavajući pronaći ključ. „Hej!“ doviknula sam kolegici koja je išla u mom smjeru. Lagano mi se osmijehnula, toliko lagano da nisam čak ni sigurna je li to bio osmijeh. „Možeš mi ovo pridržati, molim te? Samo sekundu da pronađem ključ!“ rekla sam joj kada je prišla bliže. Nije se zaustavila, već je usput promrmljala nezainteresirano: „Žurim.“ Sasvim šokirana gledala sam za njom. Je li se ovo stvarno dogodilo? Odmahnula sam glavom i odložila stvari na pod spremna za još jednu turu traženja ključeva. Koliko bi je koštalo da mi je pomogla?

Hodao sam s Patrikom jedne zimske večeri prema kinu. Cijelim putem jadao mi se kako ga mama špota zbog jedinice iz kemije, a ja sam mu pokušavao objasniti da bi ponekad trebao poslušati što mama govori, na što je on odgovorio s još više jadanja. Taman sam mu htio ponoviti već rečeno, dok odjednom nisam osjetio bolni pritisak u

desnoj strani tijela te vidio dječaka koji pada sa *skateboarda*. „Jesi dobro?” upitao me Patrik procjenjujući koliko mi je grimasa bolna dok sam se držao za rame. Bio sam dobro, osim što je bol pulsirala u mom desnom ramenu obećavajući jako šarenu masnicu. Dječak, otpilike petnaestogodišnjak, ustao je, otresao blato s kape koja mu je pala s glave kada se zaletio u mene te nam isplazio jezik. Patrik ga je pogledao u čudu, a ja sam odustao od namjere da upitam mladog vozača je li dobro. „Koze!” povikao je u našem smjeru, stao na *skateboard* i nastavio voziti kao da se ništa nije dogodilo. „Čovječe,” nasmijao sam se, „ovo mi još nitko nikad nije rekao!” Patrik se glasno cerekao. Bol u ramenu je nestajala, ali počeo sam osjećati bol u sebi. Nije mi se sviđjelo dječakovo bezobzirno ponašanje. Koliko bi ga koštalo reći: „Oprosti!”

Napokon kod kuće! Toliko me cijelo tijelo boljelo od napornoga radnog dana da čak nisam ni osjećala mekoću fotelje na kojoj sam sjedila. Toliko sam ljudi vidjela! Vidjela očima, ali ne i srcem. Vidjela sam ih i njihove životne priče kružile su oko mene. Dok sam čekala idući tramvaj, a vjerojatno sam ih par i propustila, pristiglo mi je nekoliko Sanjinih poruka u stilu da je šef tamo i da je ljut, da se požurim i slično. Bez obzira na to što sam se trebala požuriti, odlučila sam raditi nešto što nikada ne radim. Sjela sam i gledala ljude. Gledala sam njihove svemire i njihove „ja” kako dolaze i odlaze. Čekaju. Neki suviše bezobrazni, neki vedri i nasmiješeni, neki zabrinuti, a neki pomalo odsutni. Svatko od njih imao je svoj svemir, svoje brige, svoj posao, svoje kašnjenje, svoju obitelj, svoje prijatelje... I velik dio njih ponašao se kao da je „veliki svemir” njihov svemir. Bakice u utrci za sjedalo u gradskom prijevozu, djevojke u redu na kiosku, vozači automobila neprestano trubeći prigovaraju... Svi oni mogu mijenjati svoj svemir kako žele i čak prepustiti mjesto u tramvaju, mjesto u redu, zaustaviti ruku prije no što potrube. Mogu mijenjati ovaj svijet mijenjajući sebe. Mogu uljepšavati dan ljudima oko sebe jer jednog dana neće više biti te bakice. Neće više biti kioska ni reda ispred njega. Neće više biti vozača. I što će ostati iza njih? Sjećanje na njihova djela. Oni su bljesak u vremenu, ali njihov utjecaj je zauvijek.

Reklama za mikser s 9 brzina upravo se vrtjela na TV-u. Bila je navedena cijena i sve moguće kvalitetne i manje kvalitetne osobine proizvoda uz koji, ako nazoveš odmah, dobiješ zdjelu za juhu gratis. Prikazan je i broj telefona. Utipkala sam broj u mobitel, a zatim se začuo zvuk uspostavljanja linije. Nakon nekoliko sekundi javio se glas: „Dobar dan, izvolite?” Upitala sam ženu s druge strane linije: „Oprostite, gospođo, koliko košta ljubaznost?” Gospođa je ravnodušno odgovorila: „Trenutak samo, pričekajte da provjerim.”

Stella Zavišić, 3. r.

Gimnazija Bjelovar, Bjelovar

Voditeljica: Mirjana Maretić

1507

Na četiri, tri, pa sad i na dva kotača vozio sam svoj crni bicikl. Ništa neobično. No ipak, nije to ono što mi sada prekida misli. Moj stari, crni brdski bicikl, nije baš nešto naročito oku mio, ali je služio svrsi. Pogotovo ljeti. Moj bicikl nije ni previše brz ni okretan, ali ima jednu divnu, živu osobinu, taj neživi predmet. Unatoč raznolikoj kvaliteti putova po kojima je gazio svojim debelim, crnim gumama, oduvijek je bio savršeno čist i blistav. Nikakvo blato nije ga moglo zaprljati. Takva možda malo čudna karakteristika bicikla nikada me nije izravno zaokupljala. Sve do prije par dana.

Naime, ta zgoda mi često prekida misli, a vjerujem da ću, kad stignem do kraja shvatiti zašto. Jedan prosječan dan bio je vrijeme radnje, a mjesto radnje je vrlo dinamično, s obzirom da sam upravljao cestovnim prometom u blizini Cibonina tornja uz svježe obojanu, žutu traku, koja predstavlja granicu na pločniku za dvije najneodgovornije skupine u prometu: pješake i bicikliste. Ja sam također jedan od takvih. Ne zato što sam zlonamjeran, već često zamišljen. Naime, oduvijek sam volio voziti baš po toj liniji, po toj granici koja je nerijetko uzrok sukobima između dviju skupina. Jednostavno sam uživao

u gledanju linije dok su gume savršeno poravnate s tom trakom fluorescentnog finiša. Sunce je već bilo na zalasku te je lijepo obasjavalo cijeli pločnik, ni previše ni premalo. Tim se osjećaj zadovoljstva u meni tiho potencirao. U tom trenutku sam pogledao na zaslon pedomata i vidio zanimljivu brojku: 1507. I da sam zamijetio bilo kakve točke ili razmake, možda ne bih ništa ni spominjao danas, ali nisam zamijetio ništa no četveroznamenasti digitalni, crni broj. Zbilja nisam imao na umu predstavlja li broj datum, udaljenost ili vrijeme. Možda je to i brzina, iskazana kao broj s dvije decimale, samo nisam primijetio točkicu ili zarez koji se obično nađe na takvim uređajima. Stoga sam odlučio ići metodom eliminacije. Bio sam poprilično siguran da datum nije, pa sam to odbacio, a odmah u tom trenu, kao podsjetnik da je u srpnju toplo, a da dani dugo traju, zaključio sam da sunce ne zalazi u 15:07h. U tom trenu sam bio u Veslačkoj ulici. Golubovi su po običaju nadgledali podvožnjak s vrha željeznog nadvožnjaka. Na stupovima tog podvožnjaka vječito su stajali plakati što reklamiraju ostarjele domaće pjevače i isprane nekadašnje zvijezde. Dosta sam puta prevalio i primijetio sam da je i dalje 1507 na ekranu. Eliminirao sam onda udaljenost iz tog razloga kao objašnjenje za taj lijepi broj. I zaista je lijepo bilo misliti o tome, pogotovo kad su mi oči skrivene iza sunčanih naočala, zaštićene, što od sunčeve svjetlosti, što od mrkih prolaznika. Sve to me zaokupiralo dok sam prolazio pokraj studentskog doma i pogazio umalo jednu krupniju, dosta stariju gospođu, ali vatrenog karaktera. Usprkos naporima da ne gledam u pod dok vozim, nisam se mogao sačuvati od te napasti te sam joj sasvim slučajno izmasirao nogu višecolnim gumama. I bilo mi je krivo, zbilja! Sve do trenutka kad je progovorila. Ja sam stao da se ispričam, a ona me napala. Šutke se popnem se na bicikl, i u tom trenutku sam bio siguran da nešto ne valja s mojim pedomatom. Broj se nije mijenjao, a izgledao mi je kao da mu nije to baš u nekom skorijem planu. Nisam ni do Srednjaka dojahao kad sam osjetio da me noge počinju peći kao sam vrag. Bilo mi je jasno da sam puno vozio, ali previše jaka je bila bol. Stoga, postojala je samo jedna mogućnost, a to su gume. Dam si truda i dovučem se do Srednjaka u neki park i čim sam sišao s bici-

kla, čujem šištanje. Okrenuo sam Bukefala naopako da mu provjerim kopita pa zaključim kako prednja guma pušta. Naravno, da se ne bavim drugim, manje bitnim stvarima u životu, možda bih i znao kako pronaći mjesto puknuća gume. Sva sreća pa je moj Čaća majstorčina. Sjećam se još uputa: pljuneš na dio koji se čuje i vidiš dal' idu baloni. Nada umire posljednja, kažu popodnevnici stručnjaci. Oprao sam gume, a i dio bicikla, koliko sam se ispljuvao po njemu i mislim da se tu prelama moja priča.

Tek kad je guma bila potpuno mokra, shvatio sam da je moja dijagnoza besmislena. Ništa neću postići s otkrićem puknuća. Zato odlučih privezati bicikl uz kafić koji podsjeća na slike iz doba socijalizma. Uvjerim se još jednom da nemam novca na računu da nazovem Čaću pa krenem na tramvaj. Skoro da sam prešao cestu kako kad se sjetim da sam zaboravio skinuti pedomat s guverнала. Neki kroner bi ga mogao skinuti i zapiti. Kako su se misli nizale, tako sam brže koračao da spasim svoj pedomat. Kad sam prišao mjestu gdje sam ga privezao, primjetio sam da bicikla nema. U panici sam stajao na zapišanom kutku i primjetio samo jedan dio svoje imovine. Pedomat. "Ajde barem nešto!". Dignem ga s poda i pogledam pažljivo. Više nije prikazivao broj 1507, već je bio ugašen, prazan. Postao je beskorisna cigla, cigla koju nisam cijenio dok je bio cool gadget. U tom trenutku sam osjetio bol zbog tuge i ljutnje, ali i zato što me nešto ugrizlo za nogu. Da, ugrizla su me tri kilograma čelika. Moj lanac me zavezao. Kad sam se okrenuo, shvatio sam da sam u njegovom svijetu, u svijetu šarafa, kotača i mašinica. Gledao me poput ljutitog pazikuće koji očekuje novac od režija, ali s dozom iskrene tuge. Bili smo skupa privezani moj crni bicikl i ja i pred rijeku bačeni da prihvatimo svoju sudbinu i izmirimo se s onim što nas čeka sutra. I klonuli predmet je za mene utjehe vrijedan, ali dotukla me činjenica da je jedina riječ koju je uputio meni bila: „Zašto?!" Moja priča se prelomila.

Mihael Stipanović, 3. r.

IX. gimnazija, Zagreb

Voditeljica: Ljiljana Miler

Dijete u vremenu

Dijete mi pruža ogledalo
Nijemo mi pruža
Okruglo ogledalo

Imam bradu, i nemam je,
Kravatu nemam u ogledalu.
Musav sam od pekmeza
Onog od jagoda
Što je baka pravila

Dijete nosi ručni sat
A sat žuri
I ja žurim za satom
Žurim za djetetom
Musavim od pekmeza

Ivona Lazarević, 4. r.

Gimnazija A. G. Matoša, Đakovo

Voditeljica: Nikolina Mandić Matijević

Povratak sa Sunca

Prekrivam se bojama. Oblačim se u narančastu, žutu i plavu. Dodajem zelene narukvice i hodam.

Putujem s naslaganim bojama na nagoj koži. Gaćice i grudnjak su mi ostale ležati na razvrćenoj posteljini. Smjestile su se pokraj kritika pomažući im smisliti nove uvrede koje će me dočekati kada se vratim sa Sunca.

Šećem oguljenoga tijela. Ali ne smeta mi. Vihor dahće u mene i ja to osjećam. Za promjenu ja to osjećam, a ne slojevi kojima sam prekrivena.

Dišem. Upijam. Golotiram.

Tko bi rekao da te tako male stvari mogu tako obuzdati. Držati te i pritiskati. Istiskati te preko rubova.

Ne gledajte me tako! Ne osuđujte me očima i tim vašim unutarnjim glasovima! Briga me za vas i vaša gledišta! Ja stojim na svome! Tu vrijede drugačija pravila, moja pravila!

1. Grudnjaci služe za držanje naranči da im ne bi bilo neugodno.

2. Ključevima samo otključavajte vrata, a zaključavajte tapšanjem po kvaki četiri puta.

3. Glasno uzvikujte *deja vu* kada gledate ponovljeni film.

4. Činite bez premca pogreške, pogotovo u ljubavi. Ustvari, živite samo od ljubavi.

5. Nosite boje bez odjeće ili odjeću bez boja.

6. Kada vidite dugu, ne trčite prema kraju, nego stanite na sredinu.

8. Ne spominjite broj _____. Preskočite ga u svim slučajevima i zaboravite na njega.

9. Trgujte samo osmijesima i poljupcima.

10. Ne poštuju pravila. Osim da se jagode jedu subotom u 16:16.

Živimo, jedemo, pijemo, dišemo... Predbilježeni smo određenim postupcima, zavareni sa životom pomoću njih. A ostalo činimo samo. Potpuno slobodno. Jer zakoni društva nisu zakoni. Zakoni države nisu zakoni.

Zato završiti ovo mogu kako god želim. Prkosim, stajem na pola reč

Sara Vrban, 4. r.

Prirodoslovna i grafička škola Rijeka, Rijeka

Voditeljica: Andrea Fodor Matijević

Košulja

12. 09. 2001.

Malo mi je falilo da razbijem ogledalo u svojoj sobi. Na kraju sam ga samo prekrrio dekom. Ne mogu se više gledati, dok nosim te majice i haljine i ovu dugačku kosu. Zovu me roditelji na večeru. Imamo goste. Opet. Odlično.

16. 09. 2001.

Ukrao sam tatinu košulju i strpao je u torbu prije nego što sam izašao iz stana. Dugo nisam doživio tako nešto uzbudljivo. Presvukao sam se na stubištu i stavio kosu u rep. Na putu do škole vidio sam odraz sebe u ogledalu... Nisam već dugo imao tako veliki osmijeh na licu.

Kad sam stigao u razred, skoro svi su mislili da sam novi učenik. Trebalo im je dosta da skuže da sam to ja. Kad su me pitali što se događa, lagao sam i rekao: "Samo isprobavam novi stil."

Nitko nije posumnjao.

Ušao sam natrag u stan sa suknjom i žutom majicom. Očeva košulja spremljena u torbi. Bio je dobar dan.

26. 09. 2001.

Potukao sam se s nekim curama poslije škole prekjučer. Dobro, ne baš potukao. One su došle i potpuno me istukle. Ponovno sam si nekako uspio iskrvariti ruke. Nisu mi vjerovali da sam dečko. Jedna cura je bila iz mog razreda. Kući sam došao s krvavim rukama, skoro slomljenim nosom i muškom odjećom (ruke su me previše boljele da otkopčam košulju).

Mama je plakala, tata je uzeo remen i na kraju sam otišao u krevet...

05. 11. 2001.

Odrezao sam si kosu... ODREZAO SAM SI KOSU!!!!

Ne mogu biti sretniji. Imam kratku kosu! Osjećam se... Ugodno. Dobro. Odlično! Roditelji, naravno, nisu bili sretni. Mama je opet plakala, morao sam bježati od tate. Sad sam na stubištu. Nisam htio pobjeći od doma. Ne bih im to mogao napraviti. Znam da im se ne sviđaju moje odluke, ali još uvijek ih volim.

Kasnije tog dana

Vratio sam se gore u stan nakon dva ili tri sata. Nisam siguran. Smirili su se, ali ne dovoljno. Mama se zaključala u sobu, a tata samo zuri u TV. Probao sam se odšuljati u sobu, no prije nego što sam zatvorio vrata, iza sebe čuo sam tatu kako šapće "Ne, ne mogu prihvatiti vlastitu kćer." Zatvorio sam vrata.

7. 11. 2001.

Jedva sam izlazio iz sobe zadnja dva dana. Danas ću im objasniti. Napokon će shvatit...zar ne? Mislim, moraju shvatiti! Pa roditelji su mi!

8. 11. 2001.

Ipak sam ostavio za danas da im objasnim. Sad je negdje oko pola poslije ponoći. Razgovor nije baš dobro prošao. Ne vjeruju mi. Misle da je ovo samo faza i da sam ovo pokupio s televizije. Misle da mi osjećaji nisu stvarni. Što bih trebao napraviti? Nastaviti ovako se osjećati? Ono, kada se ne osjećaš dobro u vlastitoj koži? Kada to nisi ti.

Ne! Nikako!

10. 11. 2001.

Htio sam pobjeći. Skoro i jesam. Sve je bilo spremno. Imao sam nešto ušteđenog novaca, dovoljno za hranu i bus. Dovoljno odjeće (ukradenu od bratića, većinom. Neće mu nedostajati). Bio sam spreman, nisam se ni htio išuljati ovaj put. Ruka mi je bila na kvaki...

Da nisam oklijevao...

Da mi nisu pali ključevi...

Da se nisam okrenuo kada sam čuo zvuk...

Da me mama nije zaustavila...

Uspio bih. Stvarno bih.

Volim ih previše.

Emma Chilicuisa, 1. r.

XV. gimnazija, Zagreb

Voditeljica: Senka Škrnjug

Bilo jednom kod ploče

Preživio sam! Jedva. Danas sam se izvukao. Bilo je blizu, sada se čini da je sve u redu. Mrzim hladnokrvno listanje stranica dnevnika. Beščutno otvaranje listova dok u nama vibriraju eritrociti, a koža reflektira nemir u kapima znoja. Živim svaki trenutak otvaranja u strahu. Hoću li danas ja biti odabran u ovome učeničkom ruletu? Naravno, i među nam učenicima ima iznimaka. Neki ovaj trenutak doživljavaju hladnokrvnije od profesora.

Nisam taj. Doživljam svako odgovaranje dramatično kao da odlazim u bitku. Tresem se, drhtim kao *jasika*. Život je učenika poput malog broda na nemirnom moru. Banalne usporedbe, ha. Kratkotrajno se umirim tek kad dobijem dojam da je današnji rafal ispucan. Osjećaj je to kojemu kličem, koji veličam, pred kojim uzvikujem *ave*. Sanjam to uzvišeno stanje.

U učionici je. Jednim hladnokrvnim pogledom odmjerava već izmorenu vojsku punu rana. Dolazi do stola, stavlja dnevnik na stol. Zar samo tako da padnem? U glavi mi se vrti 1678 filmova, od horora do komedije. Uzima ga u ruku. Rastvara ga. Ustajem. Bilo mi je suđeno. Krećem.

Nisam uspio preživjeti prvu fazu, moji načini opet *ne pale*. Mogu vam objasniti o čemu je točno riječ.

Prvi način: boli vas briga, znate da vam je jedinica suđena. U mom slučaju – nemoguće. Nemogućnost je već zapisana u datumu rođenja, OIB-u, matičnom broju, adresi stanovanja i broju telefona. Tu sam nemoćan.

Drugi način: panični atak. Što ću sada? Ništa ne znam. Hiperventiliranje, želja za izvršavanjem *terorističkog* napada u učionici kao sasvim odličnog rješenja aktualnog problema. Razmišljam kako primjerice mogu snažno lupiti šakom po klupi. Svi će pogledati u mene, čuditi se, pitati, smijati se, a onda me *poslati... Poslati, poslati...*

Treći način: magične sposobnosti. Pokušavate postati nevidljivi. U mom slučaju postoje limitirajuće činjenice uvjetovane skromnom visinom kao i blještavim tranzistorom na zubima. Zabijate se ispod

klupe, imate iznenadni svrab oko gležnjeva i pokušavate otpuzati do vrata. No, ipak, svi putovi vode do ploče.

Nakon neuspješne primjene navedenih *načina* započinje informativni razgovor u četiri oka. On vas gleda, vi gledate njega. I to traje. Snimanje počinje. *Bilo jednom kod ploče*. Akcija! Gledam ga. Gleda me. Razmišljam. Muči li njega to što će mi dati jedan? Izgleda hladnokrvan. Je li on tata? Sigurno nije. Izgleda baš kao tip čovjeka koji nema dijete. Ne znam kako izgleda čovjek koji nije tata, mislim ne mogu ga opisati, ali nekako umišljam da prepoznam. Da se razumijemo, ovdje nije riječ samo o godinama. Vidi mu se u očima to. Ima podočnjake. Nije dobro spavao. Tu smo slični. Ja sam se isto tresao cijelu noć pred ovim. Čekam... Čekam prvo pitanje. Ne da mu se ispitivati. Da mu se da, već bi me izrešetao. Gleda u mene nekako dobro, sada. Ne gledaju svi profesori isto. Postavlja prvo pitanje, a ja ga ne razumijem. Možda ga više i ne čujem. Pokušavam govoriti suvislo, ali riječi koje ne kontroliram izlaze iz mene. Zapravo, mislim o ovome: doći ću kući, reći kako je bilo... Govorim, ali sada ne znam sluša li me uopće. Cure iz prvih klupa smješkaju se, one uvijek sve znaju i još mu dobacuju, a usput i meni, da je pitanje lagano. Opet me gleda, pa postavlja takozvana potpitanja. Ajme meni! Zvoni. Ta svih mi bogova! Kako? Tresem se. Nešto nerazumljivo dobacuje. Gledam ga. Stojim. Pogledavam prema razredu. Otišli su. Dolazim do klupe. Uzimam torbu. Izlazim iz razreda. Potišten sam. Pripremio sam se za jedinicu. Otišao je samo tako, hladnokrvno, kao da ne mari. Kakav kaubojski obračun! Očekivao sam barem pogodak u noge ako je već promašio prsa.

Kad završi snimanje, izdresirano vučete umrtvljeno tijelo. Sve dijagnoze paničnog ataka odjednom nestanu. Dijagnoza poznata u medicinskoj literaturi kao *sindrom nedoticanja knjige*? Je li baš tako? Postoje i slučajevi kada ste, ipak, otvorili knjigu. Iščitavate riječi, pokušavate upamtiti, vičete, mašete rukama, artikulirate, ne ide. Jednostavno ne želi ući u glavu. Ljutite se, bacate knjigu. Naravno postoji mogućnost da ste zadovoljni. Postoji stanje uma kada znate, ali, ipak, ne želite se junačiti. Čuvate svoje znanje, ali kad dođe red na vas, nemate izbo-

ra. Primorani ste izići na dvoboj. Odlazite neranjeni, često s dobrim ocjenama.

Život na liniji zabavan je, adrenalinski park. Imam preporuku za lakše preživljavanje. Držite se svoje fronte. Ne vjerujte neprijatelju. Treba preživjeti mnogo više od jednog dana.

Fran Nikolić, 1. r.

Klasična gimnazija, Zagreb

Voditeljica: Anđela Vukasović Korunda

Pretučeni snovi

Ležim. Suze. Brišem ih nadlanicom. Sklapam oči. Misli optužuju: „Nervozna. Hladna. Povučena.” Osjećam strah čim netko naglo podigne ruku ili mi se približi. Sram, jer plačem. Bijes, jer sam slaba. Tuga, jer se davna prošlost ne može vratiti. Tjeskoba, jer loša sjećanja iznova naviru...

21. rujna 2009.

Imam deset godina. Volim sanjariti i lutati ulicama zamišljajući oblake kao bijela krila anđela na plavetnom nebu. Ne smijem se dugo zadržati izvan kuće. Ugledam zvijezde kako mi namiguju s noćnog neba. Zaboravih na vrijeme. Na povratku kući strah mi kola žilama. Oči ne mogu zadržati izdajničke suze, a on ne može zadržati ruku koja je doletjela iznenađujućom snagom i brzinom. Ne znam što se dogodilo dalje, ali jecaji me još uvijek proganjaju u snu.

5. veljače 2010.

Matematika. Prezirem brojeve i onu jedinicu koju sam prešutjela. Nikad neću zaboraviti njegov pogled pun razočaranja. Riječi su se lomile, duboko urezale u pamćenje. Suze nisu pomogle.

14. kolovoza 2012.

Požalila sam se kako me ruke bole od teškog rada. Lijenost i neposlušnost su nedopustivi, pogotovo nemarnoj djeci kao što sam ja. Ali kao što on kaže, barem sam osnažila. Sad mogu obavljati još teže poslove.

9. svibnja 2013.

Više ne sanjarim. Sve tajne držim za sebe. Ne pričam jer nemam prijatelja. Nitko me ne razumije. Pogledi poruge i ismijavanja. Najbolje me razumije maleni jastuk na mome krevetu koji čuva suze i tajne. Moj najbolji prijatelj...

24. prosinca 2014.

Često se kajem zbog riječi koje izgovorim. Svaku moju on sasiječe. Nemilosrdan je. Stoga okrenem leđa i odem.

Zabranio mi je viđati obitelj. One drage ljude koji su mi donosili lutkice za rođendan ili stavljati novac u džepove kad moji roditelji ne bi gledali. One koji su me zadirkivali zbog dječaka u susjedstvu. Nisam ih mogla odbaciti. Prekršila sam naređenje. I zaradila nekoliko modrica.

2. listopada 2015.

„Trebalo te naučiti uljudnom ponašanju!” Ne može me kriviti što sam se ironično nasmijala na njegove riječi. Možda trebam naučiti kada pregristi jezik i ušutjeti. Vuče me za kosu. Moja snaga ne može konkurirati njegovoj. Padam. Udara me nogama. Osjećam kako mi beton dere kožu. Udara me kao da sam vreća smeća. Ništa...

A nekada mi je tim rukama micao kosu s očiju, brisao musavo lice. Učio me voziti bicikl bez pomoćnih kotačića. Skrivao čokolade na tajnim mjestima koja bih uvijek pronašla... Žudim za ocem kakav je prije bio.

Teško mi je držati lažni osmijeh na licu, skrivati modrice i čuvati tajne koje me izjedaju iznutra. Komu se mogu povjeriti? Bi li mi itko vjerovao? Bi li mi pomogli? Osjećaj napuštenosti i usamljenosti me prati kao sjena.

Kad bih mu barem mogla reći koliko mi znači unatoč svemu i, da mu opraštam. Kada bih barem mogla opet čuti riječi ponosa i nježnosti prije odlaska na počinak: „Ti si moja princeza!” Ali, ostaju mi samo pretučeni snovi.

Martina Čolakovac, 3. r.

Obrtničko-industrijska škola Županja, Županja

Voditeljica: Mandika Juko

Isječak promlivenih riječi

Njezina kosa je bila crna. Crna poput ugljena, tamnija od mojeg najnovijeg kaputa i sunčanih naočala koje bi nemarno objesila za tanak ovratnik svoje majice. Vibrantna i upečatljiva. Bila je ravna i duga, poput zavjese od satena pod kojom bi se sakrivala od svijeta i palila znatiželju slučajnim prolaznicima. Znala je bljeskati poput biča za njenim tijelom, motati se poput zmije oko njenog vitkog vrata, lepršati poput bestežinskog šala duž njenih leđa i njihati se uz njene kukove, plešući oko njenih rebara. Ponekad bi zaostajala za njom jer se kretala prebrzo čak i za samu sebe, lamatala bi poput zastave nošene vjetrom koja signalizira uzbunu. Dok je ležala, plutala bi oko njene uske glave poput kapi tinte u vodi, rasula bi se po jastucima poput sitnih oniksovih oblutaka ogrlice strgnute s nečijeg vrata. Pretapala bi se u nezamislive tonove pod uvredljivo običnim svjetlima grada i blještavim reklamama za restorane u centru koji bi bojili njeno lice u sve moguće boje.

Kosa joj je bila tako meka pod mojim prstima, poput najfinije svile, a onda bi procurila kroz njih poput sitnih zrnaca pijeska. Svaka vlas kao da je bila građena od bezbroj riječi njezinih omiljenih romana, natisnutih u najneobičnije fontove; njezinih vlastitih priča napisanih najjeftinijom kemijskom olovkom ili nekom mekanom grafitnom olovkom koju bi neprimjetno izvukla iz džepova moje jakne. Da su ljudski prsti sitniji i osjetljiviji, siguran sam da bi među njezinim ča-

đavim pramenovima napipali guste otiske grubih kiša koje je prezirala gledati kroz staklo, osjetili biste duge stanke u njezinim rastresenim monolozima, toplo krčkanje jedine gramofonske ploče njezinog omiljenog *benda* i par nesretnih, napuklih vlasi koje joj svakim danom iznova zapinju u patentni zatvarač kožne jake. A sjajila se poput svježeg nalakiranog auta, dijamanta koji je suviše vrijedan da bi bio za prodaju, poput treperave kristalne čaše u kojoj se ljeska najbistriji viski.

O, bila je zasljepljujuća. Blistavija od njenih očiju koje su bile pre-mazane milijardama odblesaka sunca, bilo u staklima izloga, jezerima na rubu grada, zrcalnim naočalama njezinih prijateljica ili neuglednog prstenja koje kao da je zauvijek nataknila na svoje prste. Rijetko ćete vidjeti tako istrošene i bistre oči, ulaštene titravim osvjetljenjem noćnih klubova, automobila u prolazu i knjižara neisplativo udaljenih od naše četvrti. Oči su joj bile poput zasebnih planeta. Ne, ne mislim na onaj beznadan i romantičan način. Doista su izgledale poput planeta pod izravnim trakom svjetla džepne lampe. Pune zelenih izbočina i smečkastih udubina nalik živome pijesku, urešene pokojom pjegom i crnom rupom u sredini koja bi svakim danom iznova gutala moje postojanje. Bile su kao planeti koji u sebi sadrže centar galaksije. Ne, bile su kao svemiri. Dvije dimenzije sakrivene pod nanosima mračnog vjetra i tamnim valovima zapanjene tišine – njenom kosom.

Eva Bakrač, 1. r.

Gimnazija Sisak, Sisak

Voditeljica: Jasminka Sedić

Romeo i Julija u Novom Zagrebu

ULOGE: Pripovjedač, Romeo, Julija, Julijin otac, Julijina majka, Spremačica

Pripovjedač: (*sam na pozornici*)

Nu male ča na ponistri stoji,
A isprid nje momak koji se ničeg ne boji!
Vid' ga, lip, kršan, od formata momak,
Na rukaman mišice i pun pločica stomak.
A nu nje, lipa, visoka, tanka,
Reka' bi čovik, prava Imočanka!
Obično u priči imamo jednog glavnog lika, o moj Bože,
Al' u ovoj našoj i sa dva se može!
No da ne duljin dugo, priđimo mi na stvar
Da nam predstava ne izgubi žar!

Julija: (*na prozoru, tipka po mobitelu*)

Uh, idem okinut jedan selfie!
Kaj ima nova na internetu? Besplatno putovanje za Grčku, Delfi!

Romeo: Julija, Julija, pa di si mala?

Julija: Joj Romeo! Takva si budala!

Pa znaš li ti koliko je sati?

Romeo: Ma daj! Samo se ti meni vrati!

Julija: Ma ja bi', ali ne da mi tata...

Romeo: Kad god dođem on zatvori vrata!

Ako treba, evo ja ću se popet'
Samo me strah da ne padnem opet!

Julija: Pa nemoj se penjat'! Jesi lud?

Kako ćeš gore? Nemaš kud!

Julijin otac: (*uzrujano*)

Šta mi se penješ po prozoru, bolan?

M'rš doma, sjedaj za volan!

Pripovjedač: Šta's sad? Majke t' mile!

Spasit' ga ne mogu ni dobre vile!

Evo, već sad vidite da nas nešta ludo čeka,
Ne znate ča? Aj neka!
Ako mislite da znate priču ovu
Pripremite se da čujete verziju novu!
Julijin otac: Ajde, jes' čuo? M'rš, crta!
Id' van iz mog vrta!
Romeo: U cijelom Novom Zagrebu ja tebe nađem!
Kaj mi bi pa da u ponoć izađem?
Julija: Hej! Ja te čujem tu gore!
Pravi bi me muškarac čeka' i do zore!
Romeo: Julija, ja bi' za tebe i pogin'o!
Kaj se ne sjećaš kol'ko sam te puta vodil u kino?
Julijina majka: Kaj se drečite tam dole?
Budem se ja morala spuštati iako me noge bole?
Julija: Joj Romeo, daj doma odi!
Romeo: Al' moje srce me samo tebi vodi!
Julijin otac: Ma vodim te ja u policiju, hajvanu jedan!
Ne mogu da spavam od tebe cijeli tjedan!
(*Spremačica odjednom iza Romeovih leđa*)
Romeo: Aah! Preplašen sam na smrt!
Spremačica: Ma, nemojte se vi smest'! Ja samo čistim vrt.
Uh, vid'la sam nešto, da nije možda krt!
Romeo (začuđeno): Zakaj čistite u ponoć?
Spremačica (ironično): Eto tak, ne mogu si pomoć.
Julijin otac: Šta pričaš? Trebaš da čistiš!
Plaćam te da radiš, a ne da misliš!
Pripovjedač: Zaplet se stišće! Uf, za Božje ime!
Za ovak'i kaos ja neman rime!
Šta li slidi? «Ko će ga znat»?
Mene samo straj da ne izbije rat!
Julijina majka (s kuhačom): Sad mi je dosta! Bum po tebe došla!
Imam s mangupima posla! Ne znaš kaj sam prošla!
'Ko se maća laća
Uvek je bolja kuhača!

Romeo: Molim vas, nemojte! Znete da sam dobar!
Nemojte da me sutra pokopa grobar!

Julija: Romeo, bježi! Ne znaš kaj ti se sprema!
Mama je opasna, to nije dilema!

Julijin otac: Ma vraćaj se gore, ženska glavo!
Razbit će te ovaj levat pravo!

Julijina majka: Pusti me! Dobit će on po glavi!

Romeo: Aaah! Zvat ću telefon plavi!

Julija: Mama, vrati se kući,
Nemoj mi Romea tući!

Julijina majka: Kad te razbim, neće te ni'ko žalit'!

Spremačica (zbunjeno): Ovaj... Treba li vam cvijeće zalit'?

Julijina majka: Ne, ne trebaš!
Sam' možeš batine da gledaš!

Pripovjedač: A ča li to našeg Romea snade?
Kladin se da bi u zemlju propa' rađe!
Luda baba! Mislin da niste očekivali to,
A sad će dragi Romeo dobit batina sto!
Isprid prozora nasta pravi raspašoj,
Toga ima samo u Lipoj Našoj!
Kladin se da se u grobu okriće Šekspir Viljam
Ako znate na ča ciljaj!

Izvinite ča san vas u napeton momentu prekinija,
I ča san vas za užitak zakinija.
Romea još uvik u kuću ne puštaju,
A ja ću jednostavno pustit' publiku da guštaju!

Spremačica: Dosta! Dosta! Dosta!
Rekel bi čovek da je familija prosta!
Derete se kak' da ste primitivci,
A meni već polako slabe živci!
Jedna poštena familija se ne ponaša tak'
Rekel bi čovek da je svaki od njih ludak!
Rekli bi da tu nekaj ne valja!
Pa čuje vas se sve do Borongaja!

Romeo: Pa ja sam probal fin bit'..
Spremačica: Ma bil si ti fin moju rit!
To vredi za sve vas!
Bogec, dragi, daj im spas!
Ja tu rintam po cele dane,
A ovaj fakin usred noći bane! (*Romeu*)
Lepo mi je mama govorila: „U ime familije naše,
Milice, dušo, ne radi za bogataše!”
Mogla sam bit' uspešna, imat karijeru,
A sad moram tu slušat' vašu aferu!
Ja za vas moram svaki dan cveće lit',
ma sram vas može bit'!
Bežim u tramvaj, nemam pokaz,
Sutra me nema, dajem otkaz. (*Odlazi bijesno, ali ponosno.*)
Romeo: Gledajte, mislim da je u pravu...
Julijina majka: Ma razbila bum ti ja glavu!
Julijin otac: Ajd' ženo, smiri se bona.
Možda je stvarno u pravu bila ona.
Nemojmo više praviti' belaj i buku,
Razbit ćeš malome ruku.
Julija: Hajde, mama, tata dobro govori,
Sad reci: „Romeo, sorry!”
Julijina majka: Ne bum ja nikaj rekla,
A tebe sam se skoro i odrekla!
No dobro, kasni je sat!
Budem išla spat!
Julija: Laku noć!
A tata, mogu li ja s Romeom poč'?
Julijin otac: Ajde, ajde bježi!
Ali kad se voziš, pojasom se veži!
(*Julija potrči Romeu u zagrljaj*)
Romeo: Jel' se još na mene ljutiš?
Julija: Ma budalice moja, bolje bi ti bilo da šutiš.
(*Njih dvoje odlaze.*)

Pripovjedač: Ča je lipo gledat ljubav kako frca,
Kako se spajaju dva srca.
Priča se sritno završila iako tako nije tribalo bit'
Bolje bit' sritan nego po cile dane suze lit'
Zašto umrit' na kraju kad život je čudo?
Zašto bit' oprezan kad moš trčat' u rudo?
To bi bilo sve ča san ima za reč',
Više od ovoga bilo bi preveć.
Tu bi bija svršetak,
Napravili smo predstavu za četvrtak iako bi rađe za petak!

Bartul Bulić, 2. r.

I. gimnazija, Zagreb

Voditelj: Ivan Janjić

Novinarski radovi

Đakovački osnovci u potrazi za novom zabavom

Upomoć, zovite istjerivače duhova

Iznenadili smo se kada smo saznali da po školi kruže priče o tome kako neki učenici predmetne nastave pokušavaju prizvati duh Charlija. Tzv. Charlie Charlie Challenge ili Charlijev izazov nova je zabava među tinejdžerima koji, nesvjesni opasnosti, u polumraku svoje sobe žele saznati odgovore na pitanja na koja im nitko na svijetu ne može odgovoriti. Nitko osim Charlija. Znatizeljni po prirodi, odlučili smo o tome saznati nešto više, a nismo ni slutili u kakvu smo se avanturu upustili.

– Dogovor padne u školi da se navečer nađemo kod nekoga tko smije zaključati svoju sobu tako da nam nitko ne smeta. Na stol stavimo list papira, a na papir dvije olovke u obliku znaka plus. U gornjem lijevom i donjem desnom polju plusa napišemo NO, a u gornjem desnom i donjem lijevom polju YES. Važno je da gornja olovka savršeno balansira na onoj ispod nje tako da imate osjećaj kako ju i najmanje strujanje zraka može pomaknuti. Charlie, Charlie, are you here? Can we play? pitanja su pomoću kojih bi, barem prema uputama koje smo našli na internetu, razgovor s Charlijem trebao započeti. Prije nekoliko dana pokušavali smo na taj način sigurno sat vremena dozivati Charlija, koji je zbog popularnosti očigledno bio prezauzet da bi nam se javio, pa nam je dosadilo te smo uključili PlayStation 3 i ubacili F.E.A.R., FPS igricu o duhovima, i pošteno se isplašili, kad se već Charlie ne javlja – uspjeli smo saznati od jednog šaljivdžije iz osmog razreda, očigledno razočaranog neuspjehom prizivanja. Otkrio nam je i da se u njegovom razredu priča kako su u dozivanju Charlija više sreće imali sedmaši.

Prije no što krenemo u potragu za sedmašima uključenim u Charlijev izazov, recimo nešto o tome tko je zapravo Charlie i zašto se javlja. S obzirom na različite informacije koje smo pronašli o sudbini dječaka Charlija, izdvojili bismo onu koja kaže da je Charlie žrtva kobne prometne nezgode. Odgovorit će na sva vaša pitanja, no to ima i svoju cijenu. Charlie će se, prema legendi, zauzvrat nastaniti kod onih koji

traže odgovore i među njih unijeti nemir i kaos. Točnije, Charlie zapravo lovi one koji ne pozdrave na kraju prizivanja i tako ne dovrše igru, a Charliju ne zatvore prolaz.

Što se tiče same igre, Charlijev izazov izgleda kao suvremena inačica stare španjolske igre papira i olovke koju su generacijama igrale djevojčice u Španjolskoj pokušavajući doznati koji su dječaci iz razreda zaljubljeni u njih. Izazov je postao viralan 29. travnja 2015. kada su iz Dominikanske Republike na YouTubeu objavili video prizivanja Charlija u jednoj lokalnoj školi. Charlie se s YouTubea preselio na Twitter i do sada je hashtag #CharlieCharlieChallenge twitan više od 1,6 milijuna puta.

Vratimo se sedmašima koji su, navodno, imali više uspjeha u razgovoru s Charlijem. Jedva smo pronašli jednog koji je pristao na razgovor, te nam potvrdio: Da, nekoliko smo puta imali osjećaj kao da je s nama još netko u sobi. Postalo bi hladnije i učinilo nam se kao da se olovka pomiče prema odgovoru. Uplašili smo se i u panici koja je nastala netko je uzviknuo: Upomoć, zovite istjerivače duhova! Na svu sreću, nismo primijetili da se poslije nešto čudno dogodilo pa smo se pola sata kasnije smijali kao ludi. Ne pada nam na pamet ponoviti to opet! – iskren je sedmaš koji je poželio ostati anonimn.

I što sad? Ima li istine u ovim riječima ili su u strahu uistinu velike oči odlučili smo saznati od starijih, iskusnijih i mudrijih. Učiteljica hrvatskoga jezika Mihaela Andabak rekla nam je da ne vjeruje u duhove, no priznaje da su česta tema u književnim djelima. – Učenici se čitajući lektiru od petog do osmog razreda s duhovima susreću češće nego što mislimo. O duhovima čitaju u romanu *Koko i duhovi* Ivana Kušana, na neki način tema su i Krilićeve Čudnovate istine, Dinko Šimunović duhove spominje u svojim pripovijetkama *Duga* i *Alkar*, a spomenula bih i nezaboravan dio o duhu, tj. Cobri, iz dvorca Schonbrunn u popularnim *Smogovcima* Hrvoja Hitreca. Ima ih i u medijskoj kulturi jer su česti u filmovima, sjetimo se samo Caspera, vjerojatno najpoznatijeg dobrog duha na svijetu.

Zanimalo nas je što o Charliju i njegovom prizivanju misli školska psihologinja Lilja Kolar koju smo prije toga upoznali s onim što su

doživjeli učenici. – Za psihologe strah je emocija koja često nastaje kada nam se nešto što je u potpunosti nestvarno učini stvarnim. Smatram da su se učenici sedmih razreda samo bojali i u tim su trenucima utjecajem svojih misli probudili strah koji je izazvao navedenu reakciju. Vjerojatno ste čuli da postoje nazivi za različite strahove ili fobije, pa tako postoji i malo poznata spektrofobija ili strah od duhova, čak i panofobija ili strah od svega. Ovo sam navela više kao zanimljivost, naravno da u ovom slučaju nije riječ o fobiji jer je njihov strah bio kratkotrajan. Bolje su odreagirali osmaši koji nisu dopustili strahu da ih blokira već su svoje misli usmjerili na nešto drugo, npr. igranje računalne igrice. Važno je primijetiti i blagu dozu ironije u njihovim riječima koju smatram pozitivnom i dobrim načinom borbe protiv straha.

Po završni komentar o prizivanju duha dječaka Charlija uputili smo se u Župni ured svih svetih u kojem nas je dočekao đakovački župnik Tomislav Ćurluka. – Bog je stvorio anđele, tj. dobre duhove, no neki od tih anđela okrenuli su se protiv Boga, postali su zli i priklonili se vragu. Duhove je najlakše shvatiti ako ih usporedite s vjetrom (što je zapravo i odgovarajuća usporedba jer je na grčkom i hebrejskom riječ duh ista kao i riječ vjetar) koji je nevidljiv, no ipak je vidljivo ono što vjetar radi: diže lišće u zrak, savija grane drveća, pravi valove... Dobri duhovi, tj. anđeli, potiču nas da činimo dobra djela, volimo jedni druge, čuvaju nas od opasnosti, od grijeha... No postoje i zlodusi ili demoni i ne treba se igrati vatrom. Budući da sam i sam u nekoliko navrata svjedočio egzorcizmu, savjetovao bih svima koji požele prizvati Charlija ili bilo kojeg drugog zloduha da to više ne rade jer ne znaju što čine. Jednom sam prilikom gledao kako djevojčica vašeg uzrasta pomiče ormar koji je deset puta teži od nje. Ormar, ne olovku! Pretpostavljam da oni koji prizivaju zloduhe to rade zato što su besposleni pa im svašta padne na pamet. Meni se od najranijeg djetinjstva do sada nikada nije dogodilo da sam danima bez posla. Uvijek nešto radim pa nemam vremena razmišljati o glupostima. No ako se već zloduh dozove, važno je što prije odreći ga se u ime Isusa Krista pomoću tzv. molitvi za oslobođenje. Blaženi Alojzije Stepinac imao je svoju moli-

tvu za oslobođenje koja se nalazi i na internetu i koju bi molio ujutro i navečer te preporučivao drugima. U težim je slučajevima potreban svećenik i svi oni koji imaju takvih poteškoća mogu slobodno doći k nama i porazgovarati sa svećenikom.

Iz Župnog smo ureda izašli na ulicu prekrivenu snijegom. Hladan vjetar šibao nam je lica i ruke pa smo brže – bolje radi zaštite, sjetivši se župnikove priče o vjetru i duhovima, navukli kapuljače i rukavice. Sada o duhovima znamo sve, ili gotovo sve, a treba li Charliju poslije svega što smo saznali više otvarati vrata, odlučite sami.

Dorothea Tušek, 8. razred OŠ

OŠ Ivana Gorana Kovačića, Đakovo

Voditelj: Ante Andabak

Urarstvo – obrt u izumiranju

Satovi imaju dušu

U samom središtu Zagrebačke ulice u Novom Marofu stoji jedna neobična kuća. Visoka željezna ograda, rešetke na prozorima u prizemlju, uvijek su golicale moju maštu. Smještena u neposrednoj blizini policijske postaje ta kuća budila je u meni misao kako su upravo tu zatočeni lopovi i kriminalci koje je policija uhvatila. I danas s oprezom prilazim toj kući. Visoko iznad ograde tabla s crnim natpisom: URAR. Škripa šarki dok otvaram teška željezna vrata, škripa šljunka pod mojim nesigurnim nogama, ali novinarski zadatak tjera me da gotovo nečujno pokucam na staklena vrata okovana teškim željezom. Smiješak! Simpatičan starčić poziva me da uđem.

Dalek je put od klepsidre do atomskog sata

Dok mi pogled luta po nevelikoj, nevjerojatno urednoj prostoriji prepunoj satova, gospodin Krunoslav Pisačić već se smjestio iza stakla velikog pulta i poziva me da mu se pridružim. Intenzivan miris ulja golica mi nosnice dok me neobični satovi znatiželjno promatraju. Razmišljam odakle sva ta starina, jesu li ukradeni, koliko vrijede pa

mi se i rešetke na prozorima čine opravdanima. Kao da mi čita misli, gospodin Pisačić progovara: „Urarskim poslom bavim se preko pedeset godina – skupilo se toga, nešto je poklonjeno, nešto kupljeno... mjeriti vrijeme od davnine je bila ljudska potreba, a izrada naprava kojima se to radi veliki tehnički izazov. Dalek je put od klepsidre do atomskog sata!” E, sad sam znala da o satovima znam malo ili ništa, ali mi je postalo jasno značenje simbola *h* kojim se označava vrijeme, a dolazi od latinskog *hora*. Kao što kažu junaci Šenoinih romana: „Hora je!” Valja krenuti s pitanjima. Iako sam malo „proguglala” o urarskom zanatu na internetu, moj me sugovornik uvjerio da je znanje stečeno iskustvom i radom s ljubavlju najvrednije.

Živa enciklopedija

Tako sam saznala da je klepsidra jedan od prvih primitivnih satova koji mjeri vrijeme istjecanjem vode (može i pijeskom, izgaranjem svijeće), dok je atomski sat vrlo složen elektronički uređaj čija se pogreška procjenjuje na jednu sekundu u tri milijuna godina! Svrha i starih i modernih satova je da pokazuju točno vrijeme. Mehanizmi satova tijekom povijesti modernizirali su se. Osnovna razlika između starih, tj. klasičnih satova, i novih satova u tome je što su stari bili mehanički i imali pogon na oprugu ili utege (morali su se navijati), a moderni satovi su uglavnom elektronički i pokreću se na baterije (srebrno-oksidne i alkalne). Odjednom su preda mnom okrugli, četvrtasti, veći i manji satovi koji pod vještim prstima gospodina Pisačića enciklopedijski točno razotkrivaju tajnu svoje unutrašnjosti: „Glavni su dijelovi mehaničkog sata pogonski mehanizam, što može biti opruga ili uteg, zatim oscilator (njihalo) te sustav zupčanika za prijenos kazaljke i obavljanje popratnih funkcija sata. Kazaljke su mala ili satna i velika ili minutna, a nalaze se na osovinama te se okreću preko brojčanika koji je tradicijski podijeljen na 12 sati. Neki satovi pokazuju datume i kalendar. Neki otkucavaju na pune sate, neki na polovice i četvrtine sata, neki zvone, i to su budilice, a neki pokreću figurice ljudi ili životinja.” Prekrasna kukavica zakukala mi je pod rukom, a kućište rezbarenog sata s viticama vinove loze gotovo mi je ispalo iz ruku. „Najstariji načini mjerenja vremena potječu iz Mezopotamije dije-

ljenjem obdanice na 12 dijelova računajući od izlaska Sunca. Tako je podne bilo u šest sati! I noć se dijelila na različit način, a za potrebe svakodnevnog života obično na četiri *straže*. Tek u novije vrijeme podjela na 12 dijelova proširila se i na noć. Današnje brojanje od ponoći novijega je datuma, negdje od 19. stoljeća.”

Od vinkovačkog kalfe do marofskog majstora

Promatrajući majstorove spretno ruke kako rastavljaju i ponovno sastavljaju satove, pomislila sam kako je posao urara veoma težak i zahtijeva puno strpljenja, stoga me zanimalo kako se očito živahan dječčić odlučio za zanimanje koje zahtijeva preciznost i mirnoću.

„Kad sam imao dvanaest godina, umro mi je otac. Obitelj se našla u teškoj situaciji i morao sam krenuti na školovanje k ujaku u Vin-kovce. To je za moju majku bilo najprihvatljivije rješenje. Moj prvi susret s urarskim poslom i urarskom radionicom dojmio me se, vidio sam da je posao interesantan i pomalo, učeći ga, zavolio sam ga. Vrlo mlad otišao sam od kuće pa mi je često nedostajala obitelj, prijatelji i rodni kraj. Sve to pretrpio sam sa sviješću da moram završiti školu, steći zanimanje i priliku da zaradim za svoj kruh. Otkada sam krenuo u srednju školu i na šegrtiju (praksu), bavim se ovim poslom. Prvo mi je radno mjesto bilo u ujakovoj radionici gdje sam kao kalfa (rad-nik) radio sedam godina. Svoj vlastiti obrt otvorio sam 1978. godine u Novom Marofu. Trenutno obavljam usluge popravka satova kao sporedno zanimanje, uz mirovinu.” Majstor otvara ladice pulta, a iz dubine izviruju brojne opruge, stakalca, vijci, poluge složeni u kutijice u savršenom redu. „Većina satova danas kineske je proizvodnje koja nije naročito kvalitetna. Za stare (mehaničke) satove (ručne i stolne) imam još nešto dijelova iz stare zalihe. No, dijelovi se više ne mogu kupiti. Proizvode se samo cijeli satovi (ne i dijelovi). U budućnosti, novi, plastični, baterijski satovi bacat će se i reciklirati, a mehanički će biti sve skuplji i moći će se popravljati isključivo u licenciranim servisima. Najveći izazov svakom uraru jest intrigantan sat, a zove se „Velika komplikacija”. To je sat koji uz pokazivanje vremena ima još barem tri druge funkcije (kalendar, alarm, mjesečeve mijene itd.). U

izradi se koriste najkvalitetniji materijali: zlato, platina, drago kamenje i sl. To je mehanički sat i proizvodi se uglavnom ručno. Ljudi ga kupuju radi prestiža, vrlo je skup, a popravlja se samo kod proizvođača. Teško je popravljati i zidne satove zato što zidni sat ima tri opruge i komplicirano izbijanje jer izbija četvrt, pola, tričetvrt i cijele ure plus koliko je sati. Za svakog urara popravljati takve satove pravi je izazov, a svaki popravljeni sat koji točno radi, izvor je velikog zadovoljstva za svakog majstora.”

I satovi imaju dušu

Iako se osjećam kao u muzeju, ipak živimo u 21. stoljeću pa me zanimalo jesu li današnji moderni satovi zahtjevnije građe nego stari. Majstor je sjetno uzdahnuo: „Današnji moderni satovi industrijski su proizvodi za široku potrošnju, točni i bez duše. Ništa ne može zamijeniti klasični sat čiji otkucaji podsjećaju na otkucaje srca. Za mene, ti satovi imaju dušu. Najbolji su klasični satovi na oprugu, a to su kronografi, pa automatski i na kraju obični satovi. Najkvalitetniji satovi proizvode se u Švicarskoj, Japanu, Francuskoj i Njemačkoj. Najpoznatije marke klasičnih mehaničkih satova su Breitling, Rolex, Omega, Zenith, Seiko, Tag heuer itd.

Izazovi 21. stoljeća

Nekada je urarstvo bio jako cijenjen obrt od kojeg se moglo lijepo živjeti. Danas je to obrt u izumiranju. Tome je pridonijela pojava jeftinih elektroničkih satova kod kojih, uz izmjene baterija, gotovo da i nema popravaka, a u zadnje vrijeme i pojava mobitela koji svi imaju i funkciju sata pa ljudi više i ne nose sat. Danas se jako teško može živjeti samo od popravaka satova. Već dvadesetak godina nije bilo upita za izučavanje urarskog obrta. To je razumljivo jer se danas od toga obrta teško može živjeti i mladi za njega zato i nemaju interes. Zadnji urari u Hrvatskoj školuju se u Zagrebu i uglavnom su obiteljski vezani za taj obrt. Uz popravke satova svi današnji urari imaju zlato i trgovinske satovima. Suvremene tehnologije uvelike su promijenile urarsku struku i umanjile važnost sata u ljudskom društvu. Gospodin Pisačić

vadi iz unutarnjeg džepa kaputa prekrasan okrugao sat i ja znam da nam je vrijeme iscurilo. No još stižem saznati da su prvi džepni satovi nastali u Nürnbergu u Njemačkoj početkom 16. stoljeća pa se zato i zovu nürnbergsko jaje. Ostavljam iza sebe ugodno suglasje otkućaja satova, savršen red u vrijeme kada svi nekuda žure, a čini se kako samo urari, smireni nad svojim satovima, spokojno upravljaju vremenom.

Lana, Đakmanec, 8. razred OŠ
OŠ Novi Marof, Novi Marof
Voditeljica Sunčica Križan-Kadi

Lukrecija Brković, prabaka vrijedna divljenja

Iz albuma bake Lukice

U prošlost se ne može. Nitko ne može vratiti vrijeme za pet minuta, a kamoli za desetke čovjekovih godina. Da je to moguće, još bih se malo zabavljala uz svoju baku Lukicu.

Nije mi bila baka, niti se zvala Lukica. Tako sam ju zvala od milja. Bila mi je prabaka, a ime joj je bilo Lukrecija. Da sam izgovarala *prabaka Lukrecija*, jezik bi mi se slomio. Najčešće prabake i pradjedove i ne upoznamo. Zato tvrdim da je Lukica za mene bila pravi dobitak, baš kao onaj na lotu. Nije ni čudo da njezino ime potječe od latinske riječi koja znači dobitak ili korist. Ona je za mene bila jedna luckasta prabaka za koju sam bila jako vezana. Od nje sam puno naučila, uz nju je uvijek bilo smijeha i veselja, uz nju sam se dobro najela...

Mladost

Lukica je rođena Zgrehčanka, a rodila se 1932. godine u obitelji Klarić. U rodnom je gradu završila drugi razred osnovne škole, zatim se preselila u Varaždin. Bila je najstarije od šestoro djece u obitelji. Kad je Lukrecijina mama preminula, njen se otac ponovno oženio te dobio još sedmero djece! Nakon što se udala za mog pradjeda Rudolfa Brkovića, s njim je otišla živjeti na Vinicu, u malo i slikovito selo na

granici Hrvatske i Slovenije, poznato po vrijednom parku s dvorcem Opekom i po grofu Bombellesu koji je u taj kraj dovezao jedan od prvih automobila. Poduzetna Lukica zaposlila se u srednjoj poljoprivrednoj školi koja se i danas nalazi u sastavu Arboretuma Opeke. Radila je kao blagajnica i tajnica, kuhala je direktoru kavu. Govorila je da je ona tajnica jer čuva mnoge tajne.

U albumu

Među stvarima koje sam pronašla u staroj kući svoje prabake, bio je i jedan album. Korice su ukrašavale razne figure, točke i crte utisnute na površinu albuma. U lijevom kutu pisalo je velikim slovima: ALBUM. Mirisao je na baku, ali i na starost i vlagu. Na prvim stranicama nalazio se tekst pisan prostoručno i potpisan imenom moje prabake, a zapravo to je bila čestitka pradjedu Rudolfu za 27. rođendan. Između listova sa slikama, žuti papir odvajao je stranice da se slike međusobno ne zalijepe. Ispod slika, zapisana je godina i mjesto. Na nekoliko slika bio je mačak, čak tulipan, a najviše je bilo onih s putovanja: Crikvenica, Padova, Sveta Barbara na kojoj su sagradili vikendicu s vinogradom... O svom pradjedu Rudolfu ne znam previše jer ga nisam uspjela upoznati, no prema slikama sam, osim da je bio brkat što odgovara njegovu prezimenu, zaključila da je bio i veliki ljubitelj automobila. Odlazio je čak u Njemačku na sajmove. U to doba u Vinici su bilo svega tri auta. Djed Rudolf imao je stari BMW smeđe boje, uvijek *uglancan* toliko da si mogao vidjeti svoj odraz u njemu. Jako ga je volio, održavao i brinuo se o njemu da ga je čak vozio s kožnim rukavicama na rukama. Vozio je i motor. Pričali su mi da je s Lukicom na motoru obišao mnogo zanimljivih mjesta i država. To je dokaz da je moja baka bila *cool*, makar nije imala vozačku.

Uvijek spremna na sve

Rodivši mog djeda Ljubeka, a onda i njegovu sestru Pupu, Lukica je imala sve više posla, ali sve je spretno rješavala. Uvijek je imala plan B. Kad bi čula da netko nekamo putuje, u neki poznati grad ili državu, sve

bi učinila da ide s njim. Govorila je da nije baš neki *domobran*. Voljela je ljetovanja na moru. Namjestili bi šator, donijeli jastuke za plivanje, kuhali na mini šporetu u malom lončiću i jednostavno – uživali.

Pustolovnost je očito odlika Lukičine obitelji. U albumu sam pro-našla i pisma koje joj je pisao brat Ernest. On je nakon Drugog svjet-skog rata pobjegao u Kanadu. U jednom pismu Ernest je baki pričao kako mu je u Americi jako dobro, samo mu fali jedna prava domaća *puca* koja zna ispeći štrukle. Baka Lukica je odmah imala ideju i za par mjeseci je teta Branka otputovala u Ameriku, nakon nekog vremena se udala za Ernesta i dandanas su sretni. Čak nas ponekad nazovu, a i posjetili su nas prije nekoliko godina. Teta Branka još danas u Ame-rici peče zagorske štrukle.

Znatiželja

U albumu se skrivalo još nešto zanimljivo i vrijedno: rodoslov! Izradila ga je sama Lukica. Na prljavobijelom papiru istipkan je na pisačoj mašini. Na njemu su napisana imena i prezimena, godi-ne rođenja, od kud tko dolazi, tko je što bio, sve do neke Lukičine prabake grofice. Da, sve je to ona istražila. Mnogo je tu neobičnih imena: Alfons, Ernest, Nedeljko, Agneza, Otilija... Ta su imena u ono vrijeme bila popularna. Meni se baš sviđaju i ne znam zašto više nisu u modi. Nadam da ću i ja granati taj rodoslov pa će se još jedno neobično ime naći na njemu.

Sama i hrabra

Lukičina djeca Ljubek (moj djed) i Pupa otišli su svaki na svoju stranu, pradjed Rudolf je umro, a prabaka je ostala živjeti sama. Že-ljela je biti spremna ako joj dođe kakav lopov jer je živjela u kući na rubu šume. U kredencu je zato uvijek imala spremljen pištolj. Pištolj plašljivac. Kad bi usred noći začula neko šuškanje, uzela bi ga, otvorila prozor, opalila nekoliko puta i vratila se spavati. A iza vrata je imala veliku batinu za slučaj da ju netko napadne s druge strane. Kad bi pao snijeg, a baka bi morala do centra Vinice u dućan, uzela bi sanjke i

jednostavno se spustila. Kako je živjela sama, nije puno trošila. Zнала je reći: „Niť potrošim za struju, niť za vodu, ali zato za telefon...” Obožavala je telefonirati. U hodniku je bio ormarić sa staklenim vratima u kojemu je bilo najmanje osam starih telefona. Puno puta mi ih je baka posudila za igru s prijateljicama.

Slavlja

Voljeli smo obiteljska slavlja s Lukicom. Svake godine kad bi se slavio Božić, nećiji rođendan, Uskrs, baka Lukica ispekla bi svoje poznate kiflice. One su bile male, bijele, a kad bi ih jeo, iz usta bi ti letio ukusan štaubšećer. Kiflice bi ti se topile u ustima. Moj brat Ivano ih je od milja zvao *kiflići*. Najčešće bi on sam pojeo punu vrećicu. Baki je uvijek bilo drago čuti pohvale. Prije ručka ona je bila glavna pri molitvi. Zahvalila bi Bogu na darovima i svima glasno zaželjela dobar tek, a kad bi svi zajedno, nakon ručka sjeli oko malog stolića u dnevnom boravku i pili kavu, baka bi pričala kojekakve priče, ali i rado slušala i smijala se tuđim pričama. Nakon što bi svi ispili svoju kavu, Lukrecija bi uzimala šalicu po šalicu i iz nje gatala. Sjećam se da je u mojoj šalici jednom vidjela putovanja. I doista, kasnije sam puno putovala sa svojim sportskim klubom: Francuska, Italija, Njemačka... Baka je uvijek bila u pravu.

Ah, ta starost

Svaki čovjek mora ostarjeti. To je tako i drukčije ne može. Neki ljudi uđu u duboku starost, a neki u plitku. (Ako je duga starost duboka, zašto kratka ne bi bila plitka?) Moja prabaka također je morala ostarjeti. I ostarjela je. No nju godine nisu sprječavale da i dalje dolazi proslaviti rođendane, da ode na misu, da kuha. Uvijek sam rado dolazila k njoj. Njezin *sinek*, moj djed, svakodnevno joj je donosio križaljke koje je ona ispunjavala bez pol muke. A kad je došla u duboku starost, ostavila je svoje šarene ormare, bunde, ručne satove, keramiku, stari nakit, slike, torbice i spomenare. Preselili smo je u starački dom.

Tamo su je njegovali, hranili i kuhali joj, pomagali, vodili u šetnje, a mi bismo je često posjećivali.

Onda je baš na Majčin dan te 2014. *dedi* zazvonio mobitel. Zvali su ga iz staračkog doma. *Deda* je polako, gledajući u pod izašao iz kuhinje i nakon toga je zavladao muk.

Zoja Sirovec, 6. razred OŠ

OŠ Vidovec, Vidovec

Voditeljica: Kristinka Štefan

Većina starih zanata u zadarskom zaleđu polako odumire, njihovi meštiri možda su posljednji od svog ceha...

Dok je sprovoda, bit će i zvonara

Zvonar Zoran Ražov iz Škabrnje siguran je da će zvonara biti koliko i sprovoda, a trebaju i svećenicima. S druge strane prođe i godinu dana da zadnjem škabrnskom kovaču Budi Ražovu nitko ne donese lemeše na kovanje, a Pešo Mikić jedan od rijetkih navrćaća s benkovačkog pazara ...

Nekada davno nije se za svaku stvarčicu išlo k liječniku, bolove u križima i uganuća rješavali su kostolomci, a fibru travari ili babe vraćare. Pune ruke posla imali su postolari koji su popravljali i krपालi višegodišnju obuću, a još više kovači i mlinari. Ma, tko je mogao zamisliti život na selu bez konja i konjske potkove, kose ili sjekire? Nekad je svako selo u zadarskom zaleđu bilo poznato po nekom starom zanatu pa se točno znalo da u tom i tom našem selu, živi onaj što radi najbolje bačve, peke, kuje lemeše, potkiva konje ili radi najbolje buće za boćanje. A danas? Kako koji starac umre, kuća se zatvara, sela umiru. A s njima i stari zanati. Sličnu sudbinu doživljava i Škabrnja koja je nekad bila poznata po ulici starih zanata. Tako su se u toj ulici našli: mlinar, kovač, postolar, zvonar, navrćać, stolar, bravar, lončar i majstor zaprežnih kola. Od nekadašnje ulice zanata ostala je ulica bez zanata. Tu i tamo ostao je još koji profesionalac koji se opi-

re proizvodima jeftine radne snage s Istoka. A što kad on ode, tko će sačuvati našu tradiciju? Ima li šanse da se znanja starih zanatlija, koja su prenošena s koljena na koljeno, zaštititi kao kulturno dobro? Nešto naše. To i te kako tišti starije Škabrnjane, među njima i njihova jedinog kovača Budu Ražova.

Mali lemeš za suvenir

– Po godinu dana prođe, a da nitko ne donese lemeše za oranje. Jedino još ima posla oko brušenja sikira i klepanja motika. A i kako će, evo sada u Škabrnji nema nitko konja, a prije svaka kuća ispod dva nije brojila. Poljoprivreda se više ne radi, stari odlaze, mladost to ne zanima, tako je to. Ja ću raditi dokle budem mogao, a poslije je kraj. Poslije mene u Škabrnji više neće biti kovača ni kovačije. A nekad su kod moga oca i mene dolazili iz svih sela Ravnih kotara. Nešto čujem da bi ovo trebalo zaštititi, kao nematerijalno kulturno dobro. To bi bilo dobro, treba sačuvati nešto od čega su ljudi živili i što je nekad bilo ugledno zanimanje – kaže Bude.

Većina misle kako je lako klepati lemeše, motike i sjekire, potkivati konje. Ali nije, ima tu posla koji je dosta prljav jer željeza se moraju ugrijati u žarećem ugljenu da bi se mogla kovati. A Bude ga s lakom radi i žareći ugljen rukom zgrće. Do sada je puno iskovao lemeša, motika, sjekira i raznih alatki, a u zadnje vrijeme, u nedostatku posla, radi male suvenire.

– Takva su vrimena došla da ti mali lemeši i sjekirice kao suveniri najbolje idu. To je to, nema više za kovača pravog posla – kaže Bude.

Zoran siguran u budućnost

U jedno je njegov susjed i zvonar Zoran Ražov siguran, a to je da će zvonara biti sve dok je sprovoda. Ma stvarno, kakav bi to sprovod bio da se ne čuje brecanje zvona što je običaj našeg zadarskog zaleda.

– Za to se ja ne brinem. Dok ljudi umiru i zvona će zvoniti. Mora. Di će sprovod bez zvona. Ne može. Ne tuka. A i zvona na groblju nisu na struju pa očeš – nećeš mora neko potezat. Mene je oduvik ovo zanimalo, uz svećenika biti i zvoniti. Nije to neki veliki nauk, imaš dva

konopa za zvona i paziš da se lipo poklapaju i uvijek na usluzi svećeniku. A narod to pripozna i cijeni i kad je blagoslov kuća za Božić uvijek ti nešto dadu kuna – kaže Zoran.

Navrćanje sve traženija usluga

Ravni kotari, koliko kod mogu, nastoje očuvati svoju tradiciju, štoviše ponosno je i pokazuju na jednom od najvećih sajmova ovoga kraja, tradicionalnom benkovačkom, koji se održava i po buri i po zvizdanu svakog desetog u mjesecu. Sajam obavezno pohodi i Pešo Mikić iz Raštevića.

U njegovu selu, a i šire, nema tko ga ne zna. Svoju djecu je othranio navrćanjem (kalemljenjem). I danas, a 76. mu je godina još se bavi tim zanatom i ne posustaje.

– Naučije sam posa navrćanja prije 50 godina. I sa svojih deset nokata svašta radija. Ali, ja bez rada ne znam i ne mogu, i svaki dan malo radim. Ako ne radim u polju, onda kod kuće i uvijek ima posla. Ne znam ni sam koliko sam loza i voćki navrnija po zadarskom, šibenskom i splitskom području. A kad nije sezona navrćanja onda orezujem voćke i tako u krug – priča Pešo.

Nije to lagan posao, pedantan je, pažljiv, za dobre živce jer radi se s oštrim nožem. Kao i u svakom zanatu i u ovome ima tajni koje Pešo čuva u glavi i nema ih komu povjeriti jer posao nije zanimljiv za mlade. Zna dobro kako poslije njega u ovom kraju više nema niko-ga tko bi se kalemljenjem pozabavio, i da će tada biti gotovo s ovom pričom. A siguran je i kako će za desetak godina, a možda i ranije, to biti jako tražena usluga.

– A ža mi je, kako neće, falit će toga. Ali neće imati ko više radit. Nema interesa. Ima nas par još koji se s ovim bavimo, a svi smo već stari ljudi. A to je naša tradicija i povijest – kaže Pešo, koji svoje dnev-nice naplaćuje i do 500 kuna.

I njega smo priupitali što misli o tome da se naši tradicionalni zanati zaštite i sačuvaju od odumiranja.

– A kako ne bi bilo dobro?! To bi bilo odlično. Ima tu puno zanata koji odumiru i valjalo bi to sačuvati kako se ne bi samo pričalo

kako je nekad bilo i kako su to radili neki ljudi iz tog vremena – veli Pešo Mikić.

Zobnice babe Boje

Malo južnije u selu Prkos baba Boja Gospić prede na tkalačkom stanu. Ne zna ni sama koliko je torbi, ruksaka, biljeca, carzi i zobnica napravila. Mogla bi, kaže, s njima cijelu kuću napuniti. Dobar dio pređe završio je izvan Hrvatske, u iseljeništvu, našim ljudima, a najdraže joj je raditi zobnice, odnosno šarene torbe.

– Za zobnicu mi, ako joj se posvetim, treba dan i po, I još dan da joj se sašiju rubovi, okiti šiškama i opletu uzice. Vjerovali ili ne, zobnice i danas znaju nositi neke mladenke, a nekada je bio običaj svakog svata darivati zobnicom. Onda nas je bilo više tkalja. A danas san ja sama – priča Boja.

S vunom nije lako, zahtjeva dosta strpljenja i preciznosti. Boja mustre, kao i sve druge koje su se tim bavile, ima u malom prstu. Od boja su joj, kaže, najdraže crvena, zelena, bijela, plava i žuta. Zna dobre da poslije nje u ovom kraju više nema nikoga tko bi se zobnicom pozabavio, i da će tada biti gotovo s ovom pričom.

– Tribalo bi se ovo nekako zaštiiti, da i mi možemo nekoga podučiti. Ovako će sve propast. Evo, jednom kada ja oden, pitam se tko će se time više baviti. Samo će se pričati priče i od toga neće biti ništa – veli Boja Gospić.

Franko Gospić, 6. razred OŠ
OŠ Vladimira Nazora, Škabrnja
Voditelj: Marin Pavičić

Pet priča

Udruga Kosa ljubavi djeluje od travnja 2015. godine. Pokrenule su je dvije mlade žene Biljana Bjelajac Poznić i Marijana Čergar. Prikupljaju donacije za vlasulje od prirodne kose namijenjene osobama oboljelim od malignih i autoimunih bolesti. Pokrenule su cijelu Hrvatsku, dobile Ponos Hrvatske, lavina dobrote je krenula... a ja nisam znala da ću biti njen dio.

Petra

Zovem se Petra. Idem u 6. b razred. Imam zdravu, veselu i skladnu obitelj. Imam brata koji me uvijek nasmijava. Treniram atletiku. Volim se družiti s prijateljima, slušati glazbu, voziti bicikl... Odlična sam učenica i slažem se sa svima u razredu. Kažu da sam omiljena. Imam prekrasnu dugu smeđu kosu koja je moj zaštitni znak. Puštam je već duže vrijeme, seže mi do pola leđa. Znam da i dečki vole cure s dugom kosom. Ne pada mi na pamet šišati se. Sve do jednog dana... *(Ne znam što je kemoterapija i što su maligne bolesti.)*

Ana

Ana je moja profesorica hrvatskog jezika. Dobrodušna je i uvijek nasmijana. Na satu Hrvatskog jezika jako je zanimljivo. Često nam priča o nekim životnim situacijama. Tako nam je na jednom satu pričala o Kosi ljubavi. Početkom svibnja gledala je prilog na televiziji o toj udruzi i došla na ideju da organizira doniranje u došašću, u našoj školi. Poziva sve učenice i kolegice da doniraju kosu. Nada se da će se javiti bar dvadesetak djevojaka. Napravila je plakat. Sve je to bilo lijepo za čuti i vidjeti, ali moja prva reakcija bila je: „Nema šanse!” Čak sam to rekla glasno. Kad sam došla kući, počela sam razmišljati o tome. Prespavala. Shvatila sam da tim curama neće brzo narasti kosa i da bi ih moja kosa usrećila. Razgovarala sam s roditeljima i oni su me podržali. Sve se okrenulo.

Biljana

Biljana je osnovala udrugu Kosa ljubavi. Sve je počelo u travnju kad joj je prijateljica došla na posao i pitala je zna li nešto o tome gdje se može donirati kosa. Ona joj je rekla da ne zna. Te su joj se riječi stalno motale po glavi. Osjetila je kao neki poziv odozgo i rekla sama sebi: „Ti ćeš to organizirati u Hrvatskoj!” Krenulo je preko noći. Grupa je osnovana 22. travnja 2015. godine. Od tada do danas stiglo je preko 3000 donacija. Ni sama nije očekivala da će u Hrvatskoj pokrenuti toliki val dobrote. Putuje, ponekad ostavlja svoju obitelj i pomaže drugima. No, ne kaje se. Došla nas je podržati. Jako je draga i vesela, puna energije. Ima veliko srce. Objasnila mi je kako vlasulju rade ručno vlasuljari i kako je potrebno 80 do 110 sati rada. Na kraju naše akcije zaključila je da smo rekorderi u Hrvatskoj po broju donacija (55) i po broju frizera (13). Bila je jako ponosna, a mi još više.

Antonija

Antonija je mlada djevojka iz Zadra koja boluje od Hodgkinovog limfoma. Druga je djevojka koja je dobila vlasulju. Pozvali smo je da dođe te subote 19. prosinca u našu školu, no dan ranije bila je na kemoterapiji i nije se dobro osjećala. Njena priča dirljiva je i nesvakidašnja. Htjela je donirati svoju kosu, no ubrzo se razboljela. Bolest je bila galopirajuća pa je na kraju dobila vlasulju od svoje kose i nekoliko donacija. Moja učiteljica Ana upoznala ju je prošlog ljeta i rekla da je to djevojka puna nade, vjere i optimizma. Nasmijana. Imala je puno životnih planova, a sada ima samo jedan – ozdraviti.

NN

Draga moja!

Znam da ću te jednog dana upoznati. Nekako se nadam da to neće biti skoro, jer mi se čini da tako odgađam tvoju bolest. Bilo mi je neobično kad je Biljana rekla da donatori upoznaju osobu kojoj su donirali kosu, a ti ćeš imati nešto moje. To me i veseli i rastužuje. Znam da ti je teško, ali budi hrabra i ustraj. Sjeti se svih lijepih i bezbrižnih dana, neka ti oni budu zvijezda vodilja. Ne gubi nadu. Ne znam oda-

kle si, ne znam kako se zoveš, ali znam da će jednog dana moja peta priča dobiti ime.

Petra Šoša, 6. razred OŠ
OŠ Bartula Kašića, Zadar
Voditeljica: Ana Lisica

Pomoćnik u nastavi, pomoć ili možda ne

Često se pitam, kako bih se osjećala u školi da nemam pomoćnicu u nastavi? Bi li mi bilo lakše sklopiti prijateljstva? Kako bi izgledali moji odmori i s kime bih sjedila u klupi?

Ponekad se pitam, razumiju li djeca iz moga razreda, zašto ja imam pomoćnicu i pitaju li se kadkad kako se osjećam? Na puno pitanja koja mi se javljaju, ne znam odgovor, ali na neka ću pokušati odgovoriti.

Znam da djeca imaju različite potrebe. Ponekad trebaju i posebnu pomoć. Vrsta pomoći ovisi o poteškoćama koje djeca imaju. Poteškoće mogu biti lakše i teže.

Ja imam problem s koncentracijom i pažnjom. Zašto je tomu tako, ne znam. Znam da mi je ponekad doista teško u školi. Zbog toga sam dobila asistenticu koja mi pomaže u praćenju nastave u školi. Isto tako znam, da je svoj djeci važna uloga učitelja u nastavi, a nama pogotovo.

Učiteljica ili učitelj je osoba koja mora znati kako raditi s djecom s poteškoćama. Lako je prepoznati kada se radi o tjelesnim problemima, jer se to uglavnom vidi okom. U tim slučajevima nekako nam se čini da svi znamo što je učeniku potrebno – možda dobra invalidska kolica, posebni ulazi u školu, toaleti, razredi u prizemlju ako škola nema lift i slično. No, teško je znati kako postupati kada je učenik npr. nemiran. Moja mama kaže da se nekad za takvo dijete reklo "to dijete je živo srebro", a danas postoje različiti medicinski nazivi za takvo ponašanje.

A kakva su moja iskustva?

Meni su moji profesori dobri. Kada je potrebno, dodatno me podsjetite kada pišemo testove, podcrtaju mi ključne riječi u knjizi ako ja ne stignem ili preko razrednika pošalju poruku mojim roditeljima i oni tada dođu na informacije. Poneki nastavnici posebno mi prilagode testove, napišu ih većim slovima na papir ili mi smanje broj pitanja na testu na što ja imam pravo. Kada trebam usmeno odgovarati, oni mi kažu kada će to biti. Meni to puno pomaže i to je sigurno jedan od razloga zašto imam dobre ocjene.

Osim mojih učitelja, u mom obrazovanju važnu ulogu igra i moja pomoćnica Tamara. Nju imam od ove godine. Tijekom školovanja imala sam više pomoćnica i sve su one ostavile dubok trag na moj život.

Moja iskustva s pomoćnicama jako su dobra. Sve su mi bile drage: Sara, Marija, Aleksandra, Petra i danas Tamara.

Sve one su se trudile da prepisem s ploče sve što treba, pazile su da u informativku zapišem sve što je za zadaću. Ako nisam sve zapisala, one bi sve detaljno zapisale. To moju mamu ljuti, jer ona misli da je to moja obaveza. Pomoćnica mi pomaže kada se rješava radna bilježnica na satu.

U nižim razredima pomoćnica je sa mnom bila cijeli dan, a danas je Tamara sa mnom samo na nekim predmetima: matematika, hrvatski jezik, fizika i kemija. To je dogovor mojih roditelja sa stručnom službom u školi. Svi oni smatraju da je vrijeme da se osamostalim. Kažu da sam velika. Meni se to i sviđa i ne sviđa.

Moram priznati, *ponekad ne želim imati pomoćnicu.* To je onda kada nešto moram napraviti na nastavi, a meni se baš ne radi. Tada mi Tamara govori kako to moram napraviti, a ja to ne želim. U tim trenucima se ne slažem s njom i mislim kako je drugim učenicima lakše, jer njih nitko ne tjera da rade. Čak mi se čini kako je tada manje volim.

Mi, djeca s određenim poteškoćama, vrlo često imamo još jedan ozbiljan problem, često nemamo prijatelje u razredu. Možda se mi drugima činimo malo čudnim, ali vjerujte to baš i nije istina. Svatko od nas je poseban na neki svoj način i mislim da ne bismo trebali tako gledati jedni na druge. ***Svi trebamo prijatelje.*** U nedostatku

pravog prijatelja u razredu, najviše mi pomaže Tamara jer sa mnom razgovara i provodi vrijeme za vrijeme odmora i pravi mi društvo da ne budem sama. Tamara sa mnom razgovara o svemu, ona mi pomaže da se uključim u razgovore drugih učenika, ali meni se čini da su drugi učenici pomalo razervirani baš zato što je ona uvijek pored mene. Tada bih htjela da nije sa mnom i da i ja mogu podijeliti tajne s drugim „curama” u razredu.

Tamara je odlična pomoćnica i trenutno moja najbolja prijateljica. Iako je moram dijeliti s Anjom iz drugog razreda, ona je uvijek tu za mene. Pomaže mi u nastavi, razumije moje potrebe, a posebno moje teškoće. I ona se trudi da nađem prave prijatelje i društvo. Zbog toga mi je jako draga i veoma ju volim.

No, ne želim zaboraviti ni Saru koja je bila moja prva pomoćnica, Aleksandru koja se najduže družila sa mnom niti Petru koja je sa mnom prošla sedmi razred. Moja Petra danas je teško bolesna. Želim joj da brzo ozdravi i drugoj djeci pruži sve ono što je meni pružila, jer znam da će ona i njima biti sjajna.

Na kraju, što da vam kažem. *Sretni su oni učenici koji nemaju nikakvih problema i sve mogu sami.* Nažalost, ima puno nas, drugih učenika koji imamo nekakve probleme koji se vide ili ne vide. Svima nama treba nečija pomoć. Pomoć može biti od učitelja tako da imaju više strpljenja i razumijevanja za nas, da nam prilagode nastavu da bude zanimljiva, da nas usmjere na ono što je bitno. Pomoć može biti od pomoćnika ili pomoćnica koji su sa nama i bez kojih bi nam bilo jako teško, i oni trebaju imati strpljenja i razumijevanja za naše bubice koje nisu uvijek namjerne. *Bez pomoćnika bi nam bilo puno teže.* Ipak, mislim da najviše pomoći može biti od drugih učenika u razredu tako da razgovaraju s nama, da nam ponekad pomognu u nastavi, da nam budu prijatelji. Tada se mi nećemo osjećati usamljeno, već ćemo se svi osjećati jednako sa svim svojim različitostima.

Nadam da ću u srednjoj školi pronaći prijatelje koji će me više razumjeti, a djeci kojoj pomoć treba želim neku Tamaru, Mariju ili Petru jer će im život biti puno lakši s pomoćnicima u nastavi.

Iva Vedrana Rimac, 8. razred OŠ

OŠ Petar Zrinski, Zagreb

Voditeljica: Julija Vejić

Posebnost koja krasí

Plavi svijet

Plavi svijet u kojemu želim govoriti nije morski svijet ili spektar boja. Plavi je svijet svakodnevica moje obitelji. U taj nas je svijet uveo najmlađi član obitelji, moj brat. Pitate se zašto plavi svijet? Plava je boja simbol autizma, biološko razvojnog poremećaja mozga koji moju obitelj potiče da plavi svijet otkriva, popravlja i živi. Nisu mi poznati uzroci, no pretpostavlja se da tu ulogu imaju genetika i vanjski uvjeti.

Slijepé ulice

Naš se svijet obojio u plavo nakon prehlade koja je u potpunosti promijenila život moje obitelji. Do te prehlade brat je govorio riječi poput *mama, gol, halo-halo* i slično. Nakon toga sav se napredak na području govora gubi. Ne gubi se samo govor, nego i kontakt očima. Od hrane dolazi u obzir samo juha i meki kruh. Plač bez vidljivog razloga, ljutnja zbog oblačenja i skidanja odjeće također su postale sastavnice plavoga svijeta. Odlazak u veću grupu ljudi bio je nezamisliv. I najtiši je zvuk bio problem.

Da je u pitanju nešto vrlo ozbiljno, shvatila je naša liječnica opće prakse te uputila moje roditelje i brata na pretrage. Roditelji su hodali od liječnika do liječnika. Bratu je utvrđena smetnja u jezičnom govornom razvoju s elementima autizma. Najvažnije je bilo što prije započeti rehabilitaciju i socijalizaciju koja je najveći problem autizma. Roditelji su nakon ovog saznanja svaki dan putovali u Zagreb jer je poželjno da takva djeca imaju svakodnevni višesatni defektološki i logopedski tretman tijekom kojega se savjetuju i roditelji. U svemu

tome važna je upornost jer su moji roditelji naišli na puno slijepih ulica iz kojih su se morali vraćati na početak.

Moj mali braco

Počeci su uvijek teški, a teškoće nisu zaobišle ni naš plavi svijet. Autizam sa sobom donosi bezbroj stereotipija (kretanje bez svrhe), koje su i ne baš tako lijepe. Kod mojeg brata očitovale su se kao okretanje raznih stvari u krug, gledanje brzih reklama i neprekidno gledanje crtića

Potruga za Nemom

Beskrajne šetnje radi razgledavanja prometnih znakova i nošenje brata čvrsto zamotanog u pokrivaču najmanje jedan sat umarale su ionako već preumorne roditelje. Ako je moj brat nešto poželio, počeo je plakati i mi smo morali pogađati što želi. Nismo li kojim slučajem pogodili želju, uslijedilo je bacanje na pod i udaranje po glavi.

Danas svoje želje izražava govorom, što je velik uspjeh. Obožava kuhanje, pečenje kolača i glačanje. Ja na početku nisam shvaćala ozbiljnost situacije. Pa kako i bih, imala sam samo tri godine. Sjećam se da je trgao moje crteže (još jedna stereotipija), no to ne pamtim kao nešto loše. Sve to smatrala sam normalnim, uobičajenim, pa čak i česte odlaske roditelja i brata u Zagreb. Zbog terapije moji su roditelji više vremena provodili s bratom nego sa mnom. Ponekad mi je to zasmotalo, no znam da me vole istom jačinom kao i brata. S vremenom sam shvatila da imamo mnogo zajedničkoga: najdraža nam je crvena boja, uživamo grickati grickalice, a i voljeli smo se igrati frizera.

Mnogi me pitaju kako razgovaram s bratom. Moj odgovor je: *Sa svim normalno*. Kad nešto poželi, napravi tužan izraz lica i ja ga ispitujem što želi. On mi odgovori ili me odvede do mjesta na kojem se taj predmet nalazi. Naš razgovor započnem ja tako da ga ispitujem o školi, prijateljima... Mislim da mu koji put jako dosađujem. Zajedno igramo igrice koje jako voli. Obožava gledati serije u kojima se puno pjeva te spotove pjesama. Na tabletu ima dosta naših zajednički *selfija*. Zna me on naljutiti, kao i svaki brat, ali ne bih ga mijenjala ni za što na svijetu. Jako sam ponosna na njega. Nikad nisam gledala na autizam kao na nešto neobično, čudno ili izrazito negativno, jednostavno to

vidim kao jednu posebnost koja ga krasi. On je moj mali braco, a ja sam njegova starija sestra.

Plavi svijetu u školi

U školu je brat krenuo s dvije godine odgode. Od prvog razreda nastavu prati uz podršku pomoćnika. Djeca iz razreda lijepo su ga prihvatila. Bila sam sretna zbog toga, no nije sve išlo glatko. Naime, ljudi s autizmom ne mogu uvijek reći što žele i to ih jako muči. Ta je muka strašna i oni zbog nemoći počnu plakati i udarati sami sebe. Takvo je ponašanje postalo sve učestalije u drugom razredu. Stanje se smirilo i poboljšalo uz pomoć logopeda, defektologa i neurofeedback-a. Neurofeedback je računalno potpomognuta metoda treninga moždanih aktivnosti. Tim treningom pomiču se granice tolerancije i strpljenja te produžuje koncentracija što pomaže kod praćenja nastave, a poboljšanja su vidljiva i u socijalizaciji.

Treći je razred sa sobom donio puno iznenađenja. Učiteljica mu je postavila malo teži matematički zadatak koji je izvanredno riješio. Sada, u četvrtome razredu, usmeno zbraja i oduzima te množi i dijeli brojeve do milijun. S vremenom se otkrilo i veliko znanja u stranim jezicima na što sam malčice ljubomorna jer meni baš i nisu jača strana.

Škola i prijatelji puno znače momemu bratu pa na praznicima jedva čeka da počne nastava.

Daj mi vremena, budi mi prijatelj

Porazna je činjenica da pravog lijeka za autizam nema, ne postoji nikakva uputnica koja bi to riješila. Rješenje se nalazi u okolini koja ih potiče i vuče iz njihovog plavog u naš šareni svijet. Tu veliku ulogu ima obitelj. Osobama s autizmom ili bilo kojim drugim poremećajem treba pristupiti s puno ljubavi i strpljenja jer oni su svjesni naših osjećaja.

Moja majka na ovaj način objašnjava plavi svijet: *Pruži mi ruku! Ne boj se! Primjerom mi više puta objasni što od mene očekuješ, budi mi prijatelj! Imaj sa mnom strpljenja. Ja te čujem, ali moje uši čuju i sve uokolo, možda ti to i ne čuješ. Moje oči vide tebe, ali su ugledale i*

nešto sa strane. Ponovo me pozovi, ponovi mi pitanje i daj mi vremena da ti odgovorim!

Anamarija Plantak 8. razred OŠ

OŠ Vladimira Nazora, Sveti Ilija

Voditeljica: Maja Priher

Terapijsko jahanje

„Novi svijet” mijenja svijet

U srcu Međimurja, u Hodošanu, smjestilo se jahalište Novi svijet. Mjesto gdje su svi jednaki, gdje nema različitosti, gdje se cijeni dostojanstvo drugih. Kada sam se još prije godinu dana bavila jahanjem, susretala sam na jahalištu mnogo djecu. Ona ne polaze jahanje kao ja rekreativno, već iz sasvim drugih razloga. To su djeca s posebnim potrebama kojoj jahanje pomaže u razvoju i poboljšanju zdravlja. Uz njih je u svakom trenutku Miljenko Tišljarić kojeg svi od milja zovemo striček. Miljenko Tišljarić već se 13 godina bavi terapijskim jahanjem. Upravo njima posvetio je sav svoj život. Željela bih da me odvede u taj predivan svijet.

Zbog tete s Down sindromom sve je započelo

„Kak mali mel sam tetu z Down sindromom. Si klinci su ju obožavali! Ona se z 35 godina još uvijek igrala v pesku z nama decom”, prisjeća se Miljenko osobe zbog koje je prvi puta osjetio senzibilnost za drugačije od sebe. Upravo ona je odlučila o njegovom daljnjem životu, o radu s djecom s posebnim potrebama. Prije nego se počeo baviti terapijskim jahanjem, educirao se 6 mjeseci u Beču te na raznim seminarima u Hrvatskoj. Ipak, najviše su mu pomogle knjige po kojima se školuju defektolozi, a koje proučava potpuno sam. U novije vrijeme rad mu je olakšao program Brain Gym (gimnastika za mozak) za koji i sam kaže: „Te vježbe su mi stvarno pomogle. Koristim ih u radu z decom za poticanje iskustva učenja celim mozgom. Prilagodil sam deci one vježbe z Brain Gyma koje moreju delati na konju.”

Samo treba znati gledati

U terapijskom jahanju nisu dovoljne samo edukacije i pročitane knjige. Važan je individualni pristup, komunikacija, a ponekad tek posvećenost i trenutak pažnje prema djetetu. Svatko od njih to zaslužuje, a striček Miljenko je taj koji im to pruža. S djecom emotivno komunicira, na njih gleda kao na osobe sa svim njihovim manama i vrlinama te ga djeca zbog toga često doživljavaju kao prijatelja. Promatrajući, otkriva njihove dobre i loše strane te način na koji će nešto postići. Tijekom godina rada dolazi do novih spoznaja, do nečega što mu samo djeca mogu pokazati. Objašnjava: „Pri nama u Hrvatskoj je veliki problem kaj se sve dela po knjigama, a svako dete je drugačije. Ako nisi kreativan, nema napretka. Samo treba znati gledati, deca ti sve pokažu sama.”

Osim za Miljenka, djeca su jako vezana i za konja s kojim rade. Konj je životinja s kojom se nakon određenog vremena razvija jedinstvena povezanost. Njegov utjecaj znan je u terapijskom jahanju. Najvažniji je ritam kojim se konj kreće. Hod konja prenosi prirodni podražaj na tijelo jahača. Terapeut određuje ritam koji ovisi o bolesti ili poremećaju. Ako je riječ o poremećaju kod kojeg tijelo radi ubrzano, konj mora hodati polako, da bi ga usporilo. U suprotnom slučaju, konj hoda brže da bi djetetu protresao cijeli organizam, da bi ono osjetilo svaki mišić. Tijekom hoda, djeca rade mnoge vježbe koje zahtijevaju njihovu koncentraciju i napor. Neke stvari im je teško odraditi, no daju sve od sebe. Striček Miljenko za sebe kaže da je strog, ali pravedan, pa djecu ponekad na kraju čeka nagrada, a ponekad i kazna. Nagrada je često samo poljubac u obraz, no njima puno znači. Kad ne odrade zadatke, najveća kazna im je ignoriranje i ljutnja. „Kad shvate da se ljutim, trudili budu se napraviti samo kaj im se ja okrenem i nasmijem. Dok sam ja sretan, i oni budu!” s osmijehom objašnjava terapeut.

Najbolja reklama su zadovoljni roditelji

Nevjerojatno, koliko malo im je zapravo potrebno za sreću. Osmijeh drugoga... A kad su oni sretni, sretni su i njihovi roditelji. Roditelji najčešće dolaze kada su umorni od traženja, kada više nemaju izbora.

Često su nerealni u očekivanjima te im treba vremena da prihvate da je došlo do poteškoća. U Hodošanu pronalaze ono što su tražili godinama. Njihovo je zadovoljstvo vidljivo. „Počeli smo delati sa samo nekoliko dece. Nikad se nigde nismo reklamirali. Najbolja reklama je *od usta do usta*. Najbitniji su zadovoljni roditelji”, dodaje Miljenko. Roditelji se susreću kod liječnika te pričaju o svojim iskustvima. Zbog toga danas na jahanje redovito dolazi 87 djece. Dolaze djeca iz Zagreba, iz Slovenije, s područja Novog Marofa, iz Međimurja i okolice. Prije je bilo najviše djece s problemom cerebralne paralize. Danas je najviše onih s ADHD-om i autizmom. „S hiperaktivnošću je veliki problem. Samo motori delaju, nigdar se nema mira. S njom u paketu onda još dođu poremećaji u ponašanju i dosta toga”, ističe Miljenko.

Posljednja nada

Jedan upravo takav dječak, tijekom mog posjeta jahalištu, dotrčao je do stričeka Miljenka. Vedar i zaigran Filip učenik je 4. razreda. Njegova dijagnoza je atipični autizam, ADHD i dislalija. Svoj red za jahanje nestrpljivo je dočekao. Za vrijeme dok je neumorno odrađivao svaki novi izazov koji mu je striček Miljenko zadao, njegova mama Svjetlana Vugrinec podijelila je sa mnom svoje iskustvo: „Jedan roditelj, čija je kći dolazila ovdje, preporučio mi je jahanje. Došla sam vidjeti nešto novo što još nismo probali. Odlazili smo defektologu, psihologu, prošli smo tisuću terapija, ali tek ovdje je dobio osjećaj za druge, tek ovdje je shvatio da nije u redu kad vrišti, kad stvara scene gdje god se pojavimo. Trebalo mu je mjesto gdje će se osloboditi, a da ne shvati da je na terapiji, da bude u prirodi na svježem zraku, a ponajviše mu je trebala osoba s kojom može razgovarati. On i Miljenko savršeno funkcioniraju. Puno puta njemu je rekao stvari koje meni nije nikada. I dok god u Miljenka bude imao povjerenja, gledat će ga kao svog prijatelja. Jahanje je u Filipu izgradilo novu osobu.”

Filip je i prije bio društveno dijete, no nije znao na koji način bi pristupio drugima. Jahanje mu je oko toga jako pomoglo. Tek je na konju počeo drugačije doživljavati različite životne situacije, kontro-

lirati svoje ponašanje. Otkrio mi je: „Super mi je ovdje, volim jahanje. Konji su moje najdraže životinje.”

Ono bez čega Filipovi roditelji nikako ne bi uspjeli je ogromna podrška. Najveću podršku dali su im udruga Pogled i sam Miljenko. „Udruga Pogled je udruga roditelja djece s autizmom. Njih sam uvijek mogla pitati za pomoć, za sve što nam je trebalo. Pomogli su mi da prihvatim stvari kakve jesu, da i sama shvatim da to nije ništa *vanzemaljsko*”, dodaje Svjetlana. Osim udruge, Miljenko im je bio velika podrška. Svjetlana naglašava kako nije provodio terapiju samo na Filipu, već je znao prepoznati i njezino raspoloženje te je pomogao i njoj. Prisjeća se: „Bio je fantastičan, nemam riječi.”

Mnogo više

Mama Svjetlana dokaz je da se sve može promijeniti. Uz pozitivan stav, odlazak na jahanje i prijatelja kao što je striček Miljenko stvari su krenule nabolje. Filip je samo jedno od djece kojoj je ovaj nesebični pomagač uljepšao djetinjstvo. Da bi se djeci potpuno posvetio, odrekao se on mnogo čega u životu. Prije godinu dana odustao je čak i od rekreativnog jahanja te se posvetio samo onima kojima njegova pomoć zaista treba. Terapijsko jahanje put je koji je izabrao i kojim će koračati zajedno sa sretnom, razigranom i prije svega nasmiješenom djecom!

Ah, kad bi barem cijeli svijet osjetio malo dobrote i pozitivnog duha ovog mjesta. Kad djecu ne bi gledali po onome što im nedostaje, nego po tome što imaju, ljubavi, snazi, pozitivnoj energiji. Novi svijet ne bi bio samo naziv jahališta, već nešto mnogo više...

Dora Balent, 8. razred OŠ

OŠ Prelog, Prelog

Voditeljica: Ivana Samardžija-Bermanec

Razgovor sa Sandrom Raković volonterkom UNICEF-a u izbjegličkom kampu

Ma'a salama i sretno

„Činim najnormalniju stvar za koju osjećam da bi trebala biti u suštini ljudske prirode, a ne izuzetak vrijedan divljenja. I zapravo sam jako zahvalna na prilici da radim ovaj posao i da sam tu gdje jesam.”

Psihologinja Sandra Raković je donedavno radila u mojoj školi. A onda je posao u školi zamijenila onim u izbjegličkom kampu Opatovac. Zbog zimskih uvjeta kam Opatovac je zatvoren, a ona pomaže i dalje u zimskom prihvatnom centru u Slavonskom Brodu.

Radili ste kao psihologinja u osnovnoj školi. Zašto se napustili stalan i siguran posao?

Prvo pitanje i odmah u „sridu”. Znaš, nekad potrebu za sigurnošću zamijeni potreba za promjenom, dođu trenuci u životu kad ti nešto postane rutina i kad ti glas iznutra kaže da je vrijeme za probati nešto novo, upustiti se u avanturu, zažmiriti i vjerovati da ćeš ipak biti vođen i da će se stvari posložiti. Nešto iznutra ti govori da se ne trebaš bojati, iako možda izvana sve izgleda i zvuči ludo... Uglavnom, nije lako izaći iz te sigurne zone i upustiti se u nepoznato, ali nekad je to potrebno učiniti kako se ne bismo uspavali, kako bismo se osjećali živima, kako bismo slijedili svoj put.

I tako je Vas put doveo do izbjegličkoga kampa. Kada ste i kako počeli raditi u kampu?

Da, mene je put doveo do kampa u kojem radim i pomažem izbjeglicama koje bježe iz svojih ratom porušenih domova. UNICEF je angažirao Društvo za psihološku pomoć kako bi pronašao psihologe za rad s djecom na terenu, u kampovima, i kako to obično bude... prava informacija ti dođe u pravo vrijeme. I ja počinjem raditi za njih.

Bilo je to krajem listopada 2015. (upravo u vrijeme prestanka rada u školi). u Početku sam bila dio mobilnoga tima koji je dolazio i odla-

zio, a od prosinca 2015. radim kao dio stalnoga tima udruge RODA, za UNICEF. Naša glavna briga je skrb o djeci.

Jeste li zadovoljni organizacijom rada u kampu i imate li uvijek sve što je potrebno kako biste pomogli izbjeglicama kad dođu?

Kamp je jako dobro organiziran i može primiti puno izbjeglica, postoje čak i šatori koji se griju u slučaju da se izbjeglice duže zadrže. Trenutačno je zbog hladnog vremena njihov ostanak u Hrvatskoj vrlo kratak, pa samo nekoliko sati nakon što su došli odlaze za Sloveniju. A kad vlak dođe, sve je spremno, svi smo na svojim pozicijama i priča počinje. Prije njegovog dolaska obnavljaju se zalihe (odjeće, hrane, higijenskih potrepština...). Nama se, naprimjer, događa da oskudijevamo sa zimskim jaknicama za djecu i bebe, hlačicama itd., ali stalno su neke akcije prikupljanja pa zajedno s ostalim organizacijama unutar kampa rješavamo tekuće probleme. Ono što je stvarno lijepo osjetiti ovdje na terenu je međusobna podrška i povezanost različitih organizacija, a sve oko istog humanog cilja. Svi smo jednaki bez obzira na položaj i status. Tu smo jednostavno ljudi koji pomažu ljudima.

U kakvom stanju dolaze izbjeglice? Koliko traje i kako izgleda njihov put do Hrvatske?

Nekim put do Hrvatske traje po nekoliko tjedana, a nekim po nekoliko mjeseci ovisno o tome otkud dolaze i s kakvim se problemima na putu susreću. Put im nije lak i priče su svakojake. Prije nego što krenu, prodaju vrijednosti koje imaju, ono što se prodati uopće da i s tim novcem kreću na svoj put prema Europi, bivajući često opljačkani i izmanipulirani. Sjećam se da mi je jednom prišao otac s petero male djece i pitao me koliko će morati platiti putovanje vlakom kako bi s obitelji otišao iz Hrvatske u Sloveniju. Rekao mi je da se boji da više nema dovoljno novca. Njegovo umorno lice prekrile su suze kad sam mu rekla da se prijevoz u ovom vlaku ne naplaćuje.

A kakvi dokaze? Dolaze jako umorni, neispavani, pothlađeni, gladni i prljavi, a opet ponizni i iskreno zahvalni na pruženoj pomoći.

Tko se najviše brine o djeci u kampu i kakva pomoć im je najpotrebnija? Uspijete li se poigrati s njima i malo ih razveseliti?

Glavnu brigu o djeci smo preuzeli mi, odnosno UNICEF, a moram spomenuti i Save the Children koji ulaže trud u brizi o djeci. Svakodnevno radimo na zbrinjavanju male djece i trudnica, uočavanju onih kojima je pomoć potrebna. Odvodimo ih liječniku i nalazimo im prikladnu odjeću, a majkama s malim bebama osiguravamo sigurno i toplo mjesto za prematanje i dojenje te ih savjetujemo kad zatreba. I da, igramo se s djecom, kad vrijeme i priliko to omogućuju, vraćajući i njima i sebi osmijeh na lice. Cijeli naš tim, zajedno s prevoditeljima, ima 20-tak ljudi, a radimo i danju i noću... jer vlakovi „ne pitaju”, dolaze i odlaze.

Kakvom se životu nadaju i kakav život očekuju izbjeglice u zemljama u koje odlaze?

A nadaju se životu bez bombi, bez straha za život... nadaju se onome o čemu mi i ne razmišljamo. Neki možda imaju nerealna očekivanja, a neki prate zbivanja i znaju da ih ne čeka med i mlijeko, svjesni su situacije, ali opet kažu da im je rizik koji preuzimaju dolaskom ovdje ipak manji od rizika koji preuzimaju ostankom ondje.

Opišite nam jedan svoj radni dan. Što točno radite? je li Vam posao fizički naporan? Koliko sati dnevno radite?

Dakle, kako vlakovi stižu i danju i noću tako su i moje smjene takve, dnevne i noćne. Uvijek traju dvanaest sati. Od osam sati ujutro do dvadeset navečer, ili od dvadeset navečer do osam ujutro. I, iako tih dvanaest sati zvuči jako puno, moramo iskreno priznati da mi tih dvanaest sati često bude lakše nego onih šest što sam radila u školi. Dinamika je drukčija, sve je drukčije.

U svaku nam smjenu dođu najčešće dva vlaka. Kad je hladnije, manje ih je. Čim zatopli, više ih je, i po četiri. Broj dolazaka ovisi o vremenu i uvjetima na moru s obzirom na to da u Grčku dolaze morskim putem iz Turske, a svi znamo što im se događa tamo na pučini i koliko moraju biti oprezni.

Trenutačno se ne zadržavaju dugo u kampu, radi se o brzom tranzitu, pa ih se nakon registracije i zadovoljenja osnovnih potreba šalje dalje na put. Dok su u kampu, imao otprilike tri sata koja nastojimo iskoristiti najbolje što možemo kako bismo im pomogli. Bude kao, bude gužva, a onda kad odu, opet se pripremamo kako bi sve bilo spremno za novi vlak. I tako dvanaest sati prođe začas.

Iscrpljujete li se emocionalno? Pretpostavljam da razgovarate s ljudima dok im pomažete. kako se nosite s njihovim tužnim i teškim sudbinama?

Da, bude teških priča, i da, znaju me potresti, ali me nekako više vodi zadovoljstvo što mogu pomoći, što mogu s njima razgovarati, što toj maloj ukakanoj bebi mogu promijeniti pelene, dati čistu odjeću, promrzloj djeci mokru odjeću i obuću zamijeniti suhim čizmama i suhim čarapama. Sretni su kad dobiju igračku, a ja kad im izmamim osmijeh.

Koja će Vam se potresna priča osobito urezati u sjećanje?

Mnogo je teških priča. Dosta je obitelji kojima su djeca umrla ili poginula na putu, nogo je samohranih majki koje putuju same s djecom jer su im muževi ubijeni. U ovom trenutku na našem planetu događaju se uistinu grozne stvari ljudima poput nas. Izdvojila bi jednu priču koja se nije dogodila u mojoj smjeni, a koju su mi ispričale kolegice i prevoditelji. Događalo se to za vrijeme jedne noćne smjene prije otprilike mjesec dana. Jedan naš prevoditelj primio je usred noći telefonski poziv i čuo očajni glas svoga nećaka koji je s hrpom drugih izbjeglica putovao čamcem prema grčkoj obali. Čamac je počeo propuštati vodu, valovi su ih nosili, nisu mogli stupiti u kontakt s grčkom obalnom stražom, ljudi su vrištali, zazivali Boga, a cijela naša smjena iz kampa svjedočila je užasu koji se u tom trenutku događao negdje daleko nasred mora u noći. Izgubili su se i na pomolu je bila još jedna katastrofa. Svi su se brzo organizirali, nećak je poslao njihove GPS koordinate koje su brzo poslana policijskom stožeru u kampu. Oni su kontaktirali grčku službu i spasitelji su ih uspjeli na

vrijeme spasiti. Tjedan dana kasnije njegov je nećak prošao kroz naš kamp. Ova je priča imala sretan kraj, ali, nažalost, mnoge ga nemaju. Samo u siječnju ove godine poginulo je gotovo 300 ljudi (a od toga mnogo djece) pokušavajući se domoći sigurne obale. O tome se više ni ne govori u vijestima.

U svakodnevnom gledanju bespomoćnih ljudi vjerojatno ne razmišljate o sve češćim terorističkim napadima islamskih terorista u Europi, ali, ipak, pomislite li katkad da pomazete nekom teroristu?

Više sam o tome razmišljala prije nego sam počela raditi ovdje. Da, brinulo me što se to zapravo tu događa, što je u ovoj ogromnoj migraciji ostalo skriveno ispod tepiha.

Sada više o tome ne razmišljam, sada vidimo ljude koji doslovno bježe kako bi se spasili, a da u svakom žitu ima kukolja, to znamo i mi ovdje.

Mjesecima pomazete nesretnim ljudima. Jeste li ponosni na sebe zbog toga?

P iskreno nisam nešto ponosna na sebe, ali sam sretna što sam ovdje i što radim nešto što je u skladu s mojim vrijednostima. Činim najnormalniju stvar za koju osjećam da bi trebala biti u suštini ljudske prirode, a ne izuzetka vrijedan divljenja. I zapravo sam jako zahvalna na prilici da radim ovaj posao i da sam tu gdje jesam.

Slijedim svoj put.

I za kraj, Ma'a salama – (sami pronađite prijevod)

Bruno Butorac, 8. razred OŠ

OŠ Nikole Hribara, Velika Gorica

Voditeljica: Ivana Đaković

Ovisnosti i otuđenje

Danas se u svijetu mogu uočiti nove vrste ovisnosti s obzirom na nagli razvoj tehnologije, ali krenimo od najpoznatije ovisnosti – one o drogama. Na primjeru ove ovisnosti može se stvoriti poveznica s ostalim vrstama ovisnosti te prepoznati veliki društveni problem čije rješenje zahtjeva korjenite promjene.

Upitajmo se na početku što primjerice stvara ovisnost o heroinu. Logično je zaključiti da sama konzumacija stvara ovisnost. Ako se tri tjedna koristi heroin, postaje se ovisnik zbog određenih kemijskih spojeva u njemu, ali to je donekle i netočno, zapravo, mnogo toga što znamo o ovisnosti nije dovršena priča, a evo odgovora i zašto.

Ako na primjer slomite kuk, dobit ćete lijek u kojem ima diamorfin i to ćete koristiti tjednima, ili čak mjesecima. Diamorfin je čisti oblik heroina, mnogo jači od onog koji se prodaje na ulici i koji dileri razrjeđuju. Logika nalaže da bi ljudi koji u bolnicama primaju luksuzni heroin trebali postati ovisnici, no to se ne događa. Ova teorija utemeljena je na pokusima provedenim u 20. stoljeću. Pokus je jednostavan.

Štakor se stavi u kavez u kojem su dvije posudice s vodom, od kojih je jedna zaražena heroinom ili kokainom. Gotovo svaki put kad bi se provodio ovaj pokus, štakori bi pili iz posude u kojoj je voda pomiješana s drogom o kojoj bi postali ovisni i na kraju uginuli. Ipak, jedan se profesor psihologije, a to je bio Bruce Alexander, upitao što bi bilo kad bi štakor imao i druge mogućnosti, kad ne bi bio sam zatvoren u malom kavezu. Odlučio je izgraditi park za štakore, pokazao se kao raj za štakore. Bio je to, naime, kavez pun loptica, tunela i „prijatelja” s kojima se može igrati. Isto tako su imali na izbor čistu i drogiranu vodu. Zanimljivo je da štakori gotovo nikada nisu pili vodu s drogom, a i kad jesu, niti jedan ju nije pio zbog navike niti se predozirao. Pitamo se ima li to možda veze samo sa štakorima.

Da vam bude jasnije, postoji i jedan slučaj s ljudima u sličnim uvjetima, a to je Vijetnamski rat. U njemu je 20% američkih vojnika koristilo heroin. Amerikanci su se bojali da će se nakon povratka u do-

movinu boriti s tisućama narkomana, no istraživanje je dokazalo da je 95% vojnika jednostavno prestalo koristiti drogu.

Ako vjerujete u prethodnu teoriju o ovisnosti, ova nema nikakvog smisla, no ako vjerujete u teoriju profesora Alexandera, to itekako ima smisla, zato što se trebate zamisliti u nekoj stranoj državi u džungli gdje ne želite biti i gdje ste prisiljeni ubijati ili gdje možete poginuti svakog trenutka. Tu se korištenje heroina čini prihvatljivim načinom za suzbijanje straha. Kad se vratite svom domu gdje vas čekaju obitelj i prijatelji, to je kao da vas je netko izvadio iz prvog kaveza za štakore i stavio u park za štakore. Može se zaključiti da i nije sve u kemiji, nego i u kavezu u kojem se nalazimo.

To nas dovodi do zaključka da o ovisnosti moramo razmišljati i na drugačiji način jer ljudi imaju potrebu za interakcijom s drugim ljudima. Kad smo sretni, ta je interakcija jasna, živa, ali u slučaju tjeskobe ili depresije naći ćemo nešto što će nam biti slamka spasa. To može biti beskrajno buljenje u televizor, mobilni telefon, računalo, igranje video igara, kockanje, drogiranje... U slučaju održavanja kvalitetne interakcije u slučajevima ovisnosti zadovoljit ćemo našu prirodnu potrebu i ovaj način za odvikavanje dovest će pomalo do pozitivnih navika.

Ovisnost je samo jedan od simptoma koji ukazuje na sve veću otuđenost među ljudima koju sve više osjećamo.

Prema istraživanjima broj prijatelja je od polovice 20. st. počeo opadati, a time je primat preuzeo slobodni prostor ili posao.

Kad tome dodamo ovisnost, jasno je da takve ljude izbacujemo iz društva ne pomažući im pronaći posao i ne dajući im drugu priliku. Stavljamo ih u male kaveze u kojima se osjećaju još gore, a onda ih još i mrzimo što se nisu oporavili. Predugo smo razmišljali samo o fizičkom oporavku od ovisnosti, treba početi sustavno raditi na socijalnom oporavku jer i bez ovisnosti nismo društvo koje na prvi pogled teži vječnim vrijednostima.

Moramo graditi društvo koje izgleda kao park štakora, a ne kao izolirani kavezi. Trebat ćemo promijeniti neprirodni način na koji živimo i ponovno otkriti jedni druge. Suprotno od ovisnosti nije trijeznost, nego je suprotno povezivanje s ljudima. Ovisnike, prema tome, ne

bismo trebali izbacivati i izolirati iz društva, nego im iskreno pomoći kako bi se oporavili i opet postali važni članovi zajednice.

Svebor Vidiček 8. razred OŠ

OŠ Vladimira Vidrića, Kutina

Voditeljica: Valerija Galic Antolić

Tetoviranje – opasna moda

Popularnost tetoviranja među mladima neprestano raste, no jesu li svjesni opasnosti i posljedica do kojih tetoviranje može dovesti

Povijest tetoviranja

Povijest tetoviranja vrlo je duga. Vjeruje se da tetoviranje postoji koliko i ljudska rasa. Prvi dokaz tetoviranja je tetovirana koža ledene mumije Otzi stare oko 5400 godina. Sve do nedavno ukrašavanje lica i tijela unošenjem boje u kožu imalo je različita značenja, a tetovaže su smatrane žrtvom jer zahtijevaju bol, krv i vatru.

Riječ *tattoo* dolazi od riječi *tatau* koja na jeziku Maora znači *označiti*. Tetovaže su često označavale pripadnost određenoj društvenoj ili vjerskoj skupini, njima se označavao položaj u obitelji ili plemenu, značile su ljubavne zavjete, kazne, njima se liječilo...

Žene Maora tetovirale su se kako bi smanjile stvaranje bora, u staroj Grčkoj tetovaže su smatrane egzotičnima i bile su popularne kod žena, pripadnici germanskih i keltskih plemena imali su tijela prekrivena tetovažama.

Pojavom religija tetovaže poprimaju negativno značenje. U židovskoj, muslimanskoj i kršćanskoj religiji svete knjige zabranjuju ukrašavanje tijela, a tetoviranje se smatra poganskim običajem.

Povijest tetoviranja Hrvata vezana je uz vjerske razloge. Ono je bilo narodni običaj u selima između Sinja i Šibenika te kod Hrvata u Bosni i Hercegovini, a potječe još iz vremena Turaka. Tada su tetoviranjem *označene* djevojčice između 5 i 15 godina kako bi ih se zaštitilo od

otmice i preobraćenja na islam. Takvo se tetoviranje zove sicanje, a po-drazumijevalo je tetoviranje križića po šakama, čak i po čelu i prsima.

Tetoviranje danas

Dok su u povijesti razlozi tetoviranja bili raznovrsni, danas se ljudi tetoviraju prije svega zbog estetskih razloga. Nekada su tetovaže označavale pripadnost ili položaj u društvu, danas su najčešće osobne, a njihovo je značenje često poznato samo vlasnicima tetovaža. Tetoviranje je postalo iznimno moderno, a popularnosti tetoviranja kod mladih najviše pridonose slavne osobe. Jedna od najpopularnijih glumica na svijetu Angelina Jolie ima više od 20 tetovaža. Njezine tetovaže su neobične i jedinstvene, a njihovim stalnim pokazivanjem potiče i druge na tetoviranje. Lil Wayne, slavni reper, ukrasio je svoje tijelo s više od 100 tetovaža, a članovi benda One Direction zajedno ih imaju više od 150. Lista slavnih koji su tetovirani vrlo je dugačka, a najpoznatiji među mladima su David Beckham, Miley Cyrus, Demi Lovato, Nicki Minaj, Johnny Depp, Eminem...

Ipak, nisu svi ljudi za tetoviranjem, a razlozi su brojni. Iako je danas tetoviranje jako moderno, još uvijek velik broj ljudi smatra da su tetovirane osobe problematične i povezuje ih se s kriminalom. Mnoge zgraža činjenica da tetovaže ostaju vječno i da ih je jako teško ukloniti, a neki ne žele riskirati zbog bolesti. Ima i onih koje tetoviranje ne privlači. Među njima je i Niall Horan, član benda One Direction, koji je rekao da tetoviranje jednostavno nije za njega iako mu se sviđaju tetovaže ostalih članova benda.

Slavni nogometaš Cristiano Ronaldo nema niti jednu tetovažu jer je davatelj krvi. Lista slavnih koji nemaju tetovaže vrlo je kratka.

U posljednje vrijeme javnost je užasnuta zbog novog hita – tetoviranja očiju. Ubrizgavanje pigmenta u oko vrlo je opasno i može dovesti do sljepoće, ipak popularnost ovog trenda sve je veća.

Opasnosti

Iako je tetoviranje moderno i estetski privlačno, mnogi mladi zanemaruju ili ne znaju za opasnosti do kojih može dovesti tetoviranje.

Tetovaže su vječne, a ljudi koji ih nose još uvijek su žrtve predrasuda. Nije pravedno prosuđivati ljude po njihovom izgledu, ali to se i dalje radi pa tetovirane osobe često teško mogu dobiti posao. Osim što tetovaže mogu narušiti ugled ili položaj u društvu, one mogu narušiti i zdravlje, a to je puno važnije i opasnije.

Događa se da neiskusni ili neodgovorni tattoo majstori nemaju dovoljno dezinfekcijskih sredstava ili ne mijenjaju igle zbog čega dolazi do bakterijskih i virusnih infekcija. Posebno su opasne virusne infekcije koje se prenose krvlju: hepatitis B, hepatitis C te infekcija HIV-a. Virusne infekcije mogu dovesti do smrti.

Problem mogu biti i boje kao i metali koji se u njima nalaze (aluminij, bakar, krom, željezo i živa) jer se ubrizgavaju u kožu pa mogu izazvati lakše ili teške alergijske reakcije.

Mladi i tetoviranje

Koliko je tetoviranje kod mladih popularno, potvrđuju i učenici 8. razreda naše škole. Od dvadeset učenika, njih trinaest (65%) želi se u budućnosti tetovirati. Neki su toliko nestrpljivi da se žele tetovirati odmah nakon osmog razreda, a većina bi to učinila kada postanu punoljetni. Pohvalno je da se nitko od učenika, koji se žele tetovirati, ne bi tetovirao bez znanja roditelja. Zanimljivo je da se sve djevojčice iz razreda žele tetovirati, a među učenicima koji se ne žele tetovirati samo su dječaci.

Više je razloga zbog koji se učenici 8. razreda žele tetovirati, a na pitanje što ih najviše potiče odgovorili su da su to slavne tetovirane osobe koje su im uzori. Neki smatraju da je tetoviranje umjetnost, a nekima se tetoviranje jednostavno sviđa. Najčešće žele tetovirati citate iz Biblije, stihove pjesama, imena članova obitelji i dragih osoba ili crteže životinja i cvijeća.

Sedam učenika (35%) ne želi se tetovirati, a kao razloge navode strah od bolesti, da ih tetoviranje ne privlači ili da žele biti dobrovoljni davatelji krvi. Zabrinjavajuće je da samo 5 učenika (25%) zna da tetoviranje može biti opasno za zdravlje.

Što ako se predomislimo

Uklanjanje tetovaža vrlo je zahtjevan posao jer su tetovaže trajne i nije ih lako skinuti. Uklanjaju se na različite načine, ali niti jedan ih ne ukloni u potpunosti. Najstarija metoda, koju su rabili stari Grci, je salibrazija. To je bolna metoda u kojoj se koriste kristali soli koji struganjem oštete kožu do pojave krvi.

Danas se manje tetovaže uklanjaju operacijom, ali poslije operacije ostaju ožiljci. Koriste se i pilinzi koji sadrže kemikalije kojima se uklanja pigment, no ova je metoda opasna jer može dovesti do trovanja. U posljednje vrijeme tetovaže se uklanjaju laserima, a najbolji su Q-switch laseri koji djeluju ciljano samo na pigment i ne oštećuju kožu. Tetovaže nikada ne možemo ukloniti jednim laserskim tretmanom, potrebno ih je više pa je lasersko uklanjanje tetovaža vrlo skupo.

Mladi tetoviranjem žele pokazati svoj stil života ili prenijeti poruku svijetu. Donošenjem brzih odluka često dovode u opasnost svoje zdravlje. Prije tetoviranja treba dobro razmisliti, razgovarati s roditeljima i proučiti moguće posljedice. Važno je znati da tetoviranje jeste moda, ali opasna.

Tena Grujić, 8. razred OŠ
OŠ Sirača, Sirača
Voditeljica: Suzana Hunajk

Baku – grad u kojemu povijesno središte priča modernu priču

Dvomilijunski azerbajdžanski glavni grad Baku smjestio se na zapadnoj obali Kaspijskoga jezera i danas je kulturno, industrijsko i prometno središte te zakavkaske države. Svoju bogatu povijest bilježi više od tisućljeća, ali je pravi zamah doživio u prošleme stoljeću zahvaljujući iskorištavanju nafte. Danas to područje davnoga Perzijskog Carstva svoju islamsku kulturu upotpunjuje zapadnjačkim utjecajem svrstavajući se na razmeđe Bliskoga istoka i Europe.

Kao reprezentativka Hrvatske u tae kwon dou prošle godine putovala sam u Baku, glavni grad Azerbajdžana. Jedino što sam o tome gradu znala bilo je da se prije dvije-tri godine tamo održao Euro-song, ali kako ne pratim tu vrstu glazbe, nisam vidjela nijedan kadar te države ni toga grada. Ni znanja s nastave Geografije nisu mnogo pomogla: istok, Azija, islam, bivši SSSR. Moja su očekivanja bila povezana sa sportskim uspjehom – što bih očekivala od grada koji se ni na jednome turističkom letku i ne spominje?

Iz Zagreba smo krenuli u Beč, a nakon presjedanja poletjeli u Baku. To mi je bilo prvo letenje avionom i osjećaji su varirali od straha do ushićenja. Let nije dugo trajao, ali je sat u zrakoplovu stalno remetio moju predodžbu o vremenu. Kako smo letjeli prema istoku, sati su se samo ubrzavali: razlika između Zagreba i Bakua iznosila je četiri sata. Dok je moj mobitel pokazivao 13 sati, pri slijetanju je bilo kasno popodne – 17 sati. Već prvi susret sa zračnom lukom Hejdar Alijev počeo je buditi znatiželju u meni i remetiti očekivanja o toj državi. Arhitektonski bi ta luka prije pristajala nekoj zemlji Zapada. Da nisam na Zapadu, brzo sam se uvjerila.

Vozeći se u hotel, u čudu sam promatrala ulice bez pješačkih prijelaza, pješake koji stihijski prelaze cestu, zvukove automobilskih truba i sirena. Iako semafori postoje, vozačima je dopušteno (ili je to dio njihove prometne kulture) trubiti na sve što im smeta: crveno svjetlo, prelazak pješaka, prestrojavanje i sl. Pravi je to rat trubama, a prednost odnosi onaj s najvećom i najglasnijom. A da i ne govorim o povicama kroz otvoreni prozor. Sve mi je to izgledalo konfuzno i podsjećalo na neke filmske kadrove iz akcijskih filmova. Pogled su mi privlačili veliki plakati na kojima je uvijek isti lik s početka ove priče – Hejdar Alijev, prvi azerbajdžanski predsjednik i vječni podsjetnik na doba komunizma. Već na putu do hotela izmjenjivale su se povijesne građevine s modernim arhitektonskim čudima. I naš je hotel Askar bio stakleni div nedaleko od samoga centra prijestolnice s kojega se širio pogled na – gradilište. Prvotno razočaranje pogledom nestalo je već sljedećega jutra kad smo izišli iz hotela.

Zahvaljujući dobroj organizaciji natjecanja, ono malo slobodnoga vremena iskoristili smo za upoznavanje Bakua koji, po riječima delegata naše reprezentacije koji nam je bio priučeni vodič, zbog njegova blještavila, elegancije, ali i povijesti i kulture nazivaju Parizom Istoka. Vozeći se taksijem (koji su crne boje i podsjećaju na londonske, s taksistima koji će vas provozati okolo-naokolo ne bi li zaradili što više), putovali smo stoljetnim vremenskim zonama od prastarih vremena na arheološkim iskopinama, preko srednjega vijeka razgledajući stari utvrđeni grad Baku (danas pod zaštitom UNESCO-a) do suvremenoga svjetskoga grada na obali Kaspijskoga jezera.

Šećući povijesnim dijelom, osjećala sam da je neka drevna energija zarobljena unutar samih zidina staroga grada. Kao da pokreće prekrasno vezene tepihe koji su izloženi u tzv. „dućanima letećih ćilima” čijoj se ručno rađenoj kvaliteti divi cijeli svijet. Bogati, zlatom vezeni ornamenti i teške tkanine jednako krase izloge kao i prekrasne azerbajdžanske žene kojima je to ujedno i statusni simbol.

Dok smo u Hrvatskoj navikli na svakome uglu vidjeti kafić, u Azerbajdžanu su to tradicionalne čajane iz kojih se uz specifične mirise raznih čajeva i začina šire melodije tradicionalne mugamu glazbe. Čaj je, naime, u Bakuu simbol gostoprimstva i iskreno sam se iznenadila kada su mi prije glavnoga jela servirali čaj, a još više kad su po završetku poslužili tzv. dovgu, piće za bolju probavu

Nikako se nisam mogla naviknuti na tu mješavinu kiseloga mlijeka i zelenoga začinskog bilja, ali je svakako djelovalo jer sam skoro pala vagu na službenome vaganju natjecanja izgubivši nekoliko kilograma. Kako se u čajanama okupljaju isključivo muškarci, potražili smo neko modernije okupljalište. Taksi nas je iskrcao na Baku Boulevardu, nacionalnome parku (posvećen znate već komu) i najpoznatijoj bakuanskoj šetnici koja se širi već više od stotinu godina. Danas je to glavno mjesto za razna okupljanja i druženja, kulturni i trgovački centar. Staklena arhitektonska čuda, skupocjeni automobili meni nepoznatih marki i brojne jahte vezane u luci na obali Kaspijskoga jezera dokaz su novopečenoga bogatstva. Kao da su izišli iz kakva vremeplova budućnosti odudarajući od staroga srca grada koji mi je sada djelovao kao da je kozmetički dotjerani Orijent.

Mjesto je to koje turisti redovito posjećuju zbog zabavnoga parka i glazbene fontane. Upravo se tu održao i Eurosong, a tu je i na svijetu najviša zastava: vijori na stupu od 162 metra, a velika je 70 metara. U cijelome Bakuu samo tu ćete vidjeti kućne ljubimce u šetnji jer se, prema riječima delegata, po tradiciji u Azerbajdžanu ne drže kućni ljubimci jer se smatra da su to prljave životinje i da im nije mjesto uz ljude.

Ljudi su topli i ljubazni, a jedino me začudilo to što su gotovo sve žene više od svojih partnera. Ako se ikad odlučite posjetiti Baku, budite spremni na to da nitko ne zna dobro engleski te ćete često dobiti nešto što niste naručili. U mjenjačnicama obvezno prebrojite manate (službena valuta Azerbajdžana) jer kad nas je pri promjeni novca prodavač do suza nasmijao filmskom frazom *I'll be back!*, vrlo smo brzo shvatili da se mi moramo vratiti jer nismo dobili dogovoreni tečaj te da pravilo cjenkanja vrijedi i za mjenjačnice. Ako ste ljubitelj težih slastica oduševit će vas rahatlokum i šerbet kao najpoznatije bezalkoholno piće koje je slično našoj limunadi, ali zasigurno puno slađa verzija uz dodatak orijentalnih začina.

Da, sve je to Baku – živi primjer rastrganosti između kontinenata, ruskih navika i krute tradicije Azije te beskrajne zadivljenosti Europom. Po završenome prvenstvu, osim osvojenoga petog mjesta, zauvijek će mi ostati u sjećanju spoj nespojivog, ali još dugo neću poželjeti kus kus koji je sastavni dio gotovo svakoga kavkaskog jela. Ako ga ikad ponovno posjetim, znam da ga neću prepoznati kao ni on mene, jer Baku je poput čovjeka: svakoga dana raste i mijenja se naočigled.

Laura Glasnović, 8. razred OŠ

OŠ Ante Kovačića, Zagreb

Voditeljica: Vesna Čondić

Gorka priča slatkog kraja

Igrani film za djecu *Charlie i tvornica čokolade* priča je o djetinjstvu, skromnosti, obitelji, siromaštvu, ali i o najomiljenijoj dječjoj slastici – čokoladi. Autor filma je Tim Burton, američki redatelj poznat po filmovima o Betmenu. Kad je 2005. režirao „Charlija”, film je u kategoriji scenografije bio nominiran za Oscara.

Film je nastao prema istoimenom dječjem romanu engleskog pisca norveških korijena Roalda Dahla izdanog 1964. godine. Zanimljivo je da je o ovoj knjizi još 1971. snimljen film i TV serija.

Charlie i predgrađe

Početak filma prikazuje predgrađe velegrada u kojem živi Charlie Bucket u obitelji s još šest odraslih osoba (mama, tata, dvije bake i dva djeda). Vrijeme i prostor u filmu nisu imenovani ni jasnije određeni. Može se pretpostaviti da je vrijeme radnje doba nakon pojave prvih televizija prošlog stoljeća.

Charlijevi žive u maloj, trošnoj, drvenoj kući koja ima samo dvije sobe i tri kreveta. U filmu je njihov bijedan život uspješno prikazan kao i ugođaj tmurnog i siromašnog predgrađa. Prevladavaju sivi tonovi. Boje kao da nema. Po danu nema sunca. Uz to su ulice pokrivene snijegom, a po danu je sumorno i gotovo jednako mračno kao i po noći kada gore ulične svjetiljke mliječnobijele boje. Odjeća glumaca, osim što je iznošena i stara, također je u tamnosivim i smeđim bojama. Lica Charlijeve obitelji su blijeda s podočnjacima, a njihove kose nepočešljane. Kadrovi su crno-bijeli kao da su snimani u doba prvih filmova u povijesti. Naravno, svi ti filmski postupci opisuju jednu tužnu i siromašnu obitelj na rubu velegrada. U njoj je zaposlen samo gospodin Bucket, Charlijev otac koji radi u tvornici zubnih pasta gdje cijeli dan stoji na nogama i zavrće kapice na zubnim pastama. Takvim poslom teško može zaraditi dovoljno za potrebe svoje sedmeročlane obitelji. Tako Bucketovi svaki dan jedu kuhani kupus. Charlie je skroman i dobar dječak koji jako žudi za čokoladom. Njegova je želja još veća zato što svaki dan prolazi kraj ogromne tvornice (koja liči na srednjovjekovni dvorac) iz koje se širi predivni miris čokolade.

Nažalost, Charlie samo jednom godišnje ima priliku jesti čokoladu – kad mu je kupe roditelji za rođendan.

Pet zlatnih ulaznica

U središnjem dijelu filma sivilo kadrova razbijaju zlatne ulaznice i šarenilo omota brojnih čokoladica tvornice Willyja Wonke. Radnja najednom postaje ubrzana. Kadrovi su kraći i brži te dolaze iz različitih krajeva svijeta: Njemačka, Amerika, Azija... Prikazuje se kadar u kadru tj. vijesti s televizije. Kreće nagradna igra. Čuju se bučne najave novinara i prikazuju se mase ljudi koje hrle u trgovine kupiti čokoladu da bi pronašli pet zlatnih ulaznica kojima će ući u najpoznatiju tvornicu na svijetu s najukusnijim čokoladama. Da nam radnja još više zagolica maštu, iz tvornice samo izlaze kamioni s paketima čokolade, a nikad ne ulaze radnici. Nakon četvero djece s lošim osobinama: proždrljivko, razmaženka, bezosjećajna sportašica i ljuti dječak, Charlie je peti dječak koji slučajno dobiva ulaznicu.

Willy Wonka vodi djecu u razgledavanje tvornice

Radnja je sve napetija. Kod gledatelja budi želju za sudjelovanjem i pustolovinom. Scenografija je raskošna, kao u snu, puna raznih oblika i boja. Pojavljuju se i čovječuljci na zelenim livadama u crvenim odijelima veličine do koljena koji rade i pjevaju kao patuljci iz Snjegulice. Tu je čokoladna rijeka sa slapom koji miješa najukusniju čokoladu, stabla sa slatkijima umjesto plodova, vjeverice koje ljušte lješnjake, brod u obliku konjića, šareni laboratoriji i strojevi, televizija od čokolade, čokoladne dvorane itd. Radnja je sad napeta jer se tijekom zanimljivog putovanja, koje vodi vlasnik Willy Wonka u fraku s cilindrom, otkrivaju neobično primamljive situacije u kojima zbog svojih mana ispadaju takmičari.

Tako na kraju pobjeđuje Charlie koji nasljeđuje upravljanje tvornicom, a njegova obitelj dobiva pristojan život.

Izvanrednu ulogu Willyja Wonke odigrao je glumac Johnny Depp, svima poznat iz filmova: Pirati s Kariba, Alisa u zemlji čudesa, U šumi itd. Potpuno je utjelovio lik neobičnog tvorničara.

Film me očarao kontrastnim bojama i scenografijom. Ispočetka crno-bijeli kadrovi postupno dobivaju sve više boja da bi u zadnjoj trećini gledali raskošne palete šarenila i oblika svega prikazanog. Gotovo kao u mašti ili bajci redatelj je prenio knjigu na ekran. Naravno, u tome se poslužio filmskim trikovima i računalnom animacijom koje naše oko ne primjećuje. Glazba u filmu je nenametljiva, ali pojačava dojam onog što prikazuje. Na početku je spora i dubljih tonova, a kasnije sve veselija dok u tvornici patuljci i vjeverice pjevaju. Time glazba naglašava Charlijeve osjećaje i osnovnu misao filma.

Ovaj je film ispunio sva moja očekivanja. Potpuno me uvukao u svijet fantazije. Naučio me da se dobro dobrim uvijek vraća, da ništa u životu nije bez razloga i da se na kraju dobro uvijek izdigne iznad zla. Film preporučujem svima koji su željni zanimljive i uzbudljive priče, a posebno djeci moje dobi zato što, pored izvrsne režije i ostalih filmskih elemenata, nosi i snažnu poruku. Kada bismo izbacili čokoladu i sve ono slatko i primamljivo iz našega života, ostala bi nam tužna priča jednog dječaka i njegove obitelji koju proživljavaju i neki naši vršnjaci. Na kraju imam i jedan savjet: kad budete gledali film, da bi vam doživljaj bio potpuniji, počastite se sebi najdražom čokoladom!

Klara Brničević 5. razred OŠ

OŠ Jesenice, Dugi Rat

Voditeljica: Renata Kovačić

Najprodavanija knjiga za tinejdžere u Americi i Velikoj Britaniji Greška u našim zvijezdama Johna Greena, konačno, i u hrvatskim knjižarama.

Nema greške – Greška (je) u našim zvijezdama

Knjiga se čita, gotovo, u jednom dahu ili ovisno o tome koliko dugo možeš zadržati dah, stranice listaju same, a slova lete kao na pokretnoj traci. Vruće ljetno popodne, u ugodnom carstvu klima uređaja, kratila sam uz tinejdžerski bestseller Greška u našim zvijezdama. Knjiga me osvojila na prvu! J. Green knjigu je napisao u spomen na preminulu šesnaestogodišnjakinji koju je poznao. Nisam zažalila ni za jednom prolivenom suzicom ili potrošenom papirnatom maramicom čitajući knjigu.

Vrijedilo je!

Tema je uzbudljiva, ljubavna, pomalo srcedrapateljna, ali i mladenački lepršava i životna.

Čitajući Grešku srce mi se steglo nekoliko puta, a oči su mi zasuzile i kada je glavnim likovima bilo jako teško i kada sam zajedno s njima prasnula u smijeh.

Hazel i Augustus, neizlječivo zaljubljeni

Hazel Grace Lancaster mrzovoljna je i cinična šesnaestogodišnjakinja koja se zbog raka štitnjače ne odvaja od boce s kisikom. Na majčino inzistiranje nevoljko odlazi na sastanak oboljelih od raka. I... pogađate! Tamo susreće njega – Augustusa Waltersa!

Ubrzo joj se sviđa zgodan inteligentan sedamnaestogodišnjak kojem je zbog bolesti amputirana noga.

Hazel (poput mene) voli čitati i želi upoznati pisca svog omiljenog romana. Kavalir Augustus uspije dogovoriti u Amsterdamu susret s piscem Peterom von Houtenom.

Izlet u Amsterdam još više zbliži mladi zaljubljeni par.

(A zanesena čitateljica još dublje utone u svijet romantike i zaboravi na stvarni svijet oko sebe i uzaludno mamino upozorenje da nije dobro čitati u mraku i kvariti oči!)

Uspješna ekranizacija bestselera

Progutavši knjigu u jednom danu, jedva sam dočekala pogledati film Krive su zvijezde. I kako obično biva, film nije ni sjena knjizi. U filmskoj adaptaciji izgubilo se značenje poznate rečenice iz Shakespeareova Julija Cezara: "Greška, dragi Brute, nije u našim zvijezdama, nego u nama, jer smo podanici."

Ali ipak – vrijedilo je provjeriti kako je mladi holivudski redatelj Josh Boone uspio s budžetom od 15 milijuna dolara ostvariti zaradu od 300 milijuna dolara na američkim kinoblagačnama. Filmski kritičari kažu da je redatelj odlično slijedio Greenov fantastični stil pisanja i pogodio ukus *smartfon* generacije. Uspjehu filma zasigurno su pomogli mladi, lijepi, *swatki* holivudski ljepotani **Shailene Woodley** i **Ansel Elgort**.

Društveno angažirana i osvještена Shalien za potrebe uloge odrezala je svoju dugu kosu i donirala je za izradu perike za djecu oboljelu od raka. I mene je oborio neodoljiv Anselov osmijeh i šarm kao i krupni kadrovi prekrasnih zelenih Shailenininih očiju.

Film me, kao i knjiga, rastužio i potaknuo na razmišljanje.

Nije važno koliko je život kratak. I najkraći trenuci mogu biti vječni, mogu nam značiti najviše – a najviše je uzvracena ljubav. Stoga, iskoristi svaki dan svoga života – poručuju nam junaci ove ljubavne priče.

Nema greške – Greška u našim zvijezdama idealno je ljetno štivo za one koji imaju 13 i 3/4 godina i vjeruju u LJUBAV!

Josipa Gabud, 7. razred OŠ

OŠ Marije Jurić Zagorke, Zagreb

Voditeljica: Melita Horvatek Forjan

Moja staza i dalje teče

Ja sam Marin Kujundžić, rođen hladnog prosinca 2002. godine u Splitu, kao prvo dijete, i to muško, u obitelji Ivane i Josipa Kujundžića. Toliko su me željeli, a toliko se namučili i načekali dok sam stigao kući, u Ivanbegovinu, nakon dvomjesečnog boravka u bolnici. Čudno i neobično dijete. Promjena sredine nije mi teško pala. Vrlo brzo i spremno uključio sam se u životni tijek, kako uz obitelj, tako i uz vrtače, doce, šume moga zavičaja. Krševit krajolik, pomalo surov i grub, na mene nije tako djelovao. Postao sam topao i osjećajan dječak, tako barem kažu.

Živim u sprezi s prirodom koja me okružuje, u kojoj rastem i sazrijevam, koja je istovremeno plemenita i bogata, gola i siromašna. Moja majka, stroga i blaga, čvrsta i nježna, baš kao i priroda oko mene, prati i nadzire moje odrastanje. Utire mi životnu stazu, pokušava je učiniti sretnom i ljudskom, ali me i uči da tvrdo kamenje na putu ne smijem zanemariti. Duboko sam ukorijenjen u svaku poru svoga zavičaja, u svaku boru svojih predaka. Ganga, kolo, klapska pjesma dio su mog života, osjećam ih i pjevam. Skladam pjesme, ponajviše za svoju dušu. Napišem i poneki stih nadahnut surovim kamenjarom, rijetkim raslinjem i nježnim osjećajima koji me često prožimaju. Žedan sam kamen na studencu. Trebam ljepotu, trebam bistru vodu, trebam riječi... One same izviru, teku, obrušavaju se sivim udolinama.. U meni pjeva zavičaj, rijeke, kolajna jezera ovija mi srce. Ispunjavaju mi nutrinu i bude nježnost i nevinost mojih četrnaest godina.

Život je preda mnom, životna staza i dalje teče. Kakva mi iznenađenja nosi? Što će njome teći, bistra voda ili mulj pun strahova i crnila? Što poželjeti? Zdravlje prvenstveno i život bez nedaća. Svjestan sam da mi roditeljski savjeti i pomoć trebaju. Ni učitelje ne smijem zaboraviti. Čvrste su ruke koje me pridržavaju i usmjeravaju prema budućnosti, a mirisno bilje i postojani kamen moga djetinjstva oplemenjuju i šire moje vidike te me čine boljim čovjekom. Hvala im svima.

Marin Kujundžić, 7. razred OŠ

OŠ Tin Ujević, Krivodol

Voditeljica: Tonka Jonjić

„Jedna koza za jedan glas”, alegorija života?

Kad bismo realno željeli procijeniti unutarnje stanje neke suverene države, pogled bismo trebali usmjeriti prema djeci te iste države. Kako ona postupa prema njima, koliko ulaže u njih, u njihovu edukaciju i, općenito, pripremu za život koji ih očekuje kao odrasle, samostalne i odgovorne građane. Nemaju svi oni jednake uvjete za rad, ali dužnost je države to im omogućiti, a dalje je na njima da se izbore za sebe i osiguraju si budućnost.

Pogledamo li nizozemski dokumentarni film „Jedna koza za jedan glas” redatelja Jeroena von Velzena, snimljenog 2014. godine, primijetit ćemo važnu činjenicu... Djeca rođena u gospodarski nerazvijenijim državama „trećeg svijeta” imaju veću volju za radom i krajnjim uspjehom u odnosu na djecu iz „razvijenijih” zemalja, kojima je, za razliku od njih, mnogo toga „servirano na srebrnom pladnju”.

Za ovaj je film uzet, čini se, najjednostavniji primjer iz siromašne Afrike, ali to je samo na prvi pogled. Radnja je smještena u kenijskoj srednjoj školi Majaoni gdje se, uz usvajanje temeljnih znanja i osnovnih socijalnih vještina, razvijaju i radne navike učenika. Priča prati Saida, Magdalene i Harryja – troje učenika koji potječu iz različitih sredina i imaju različite preduvjete za rad. Said je sin nekog bogatog poduzetnika koji je najvjerojatnije radom ostvario blagostanje svojoj obitelji. Njemu su novac, hrana i odjeća na dohvat ruke. Vrlo je popularan u školi i ima mnogo prijatelja. Magdalene, djevojka iz ruralne obitelji, suočava se s problemom muške dominacije u školi. Posljednji, Harry, potječe iz siromašne radničke obitelji te mora raditi da bi preživio.

Svi oni imaju svoje snove, nade i strahove. Said bi jednoga dana htio postati vojni časnik, general! Magdalene bi htjela postati pravica, omogućiti ženama ravnopravnost u svakodnevnom životu i lakše uključivanje u politiku. Na kraju, Harry želi postati predsjednik države! Svima im se ukaže prilika, a to su izbori za predsjednika škole. Naime, osoba koja pobijedi dobiva moć, bolji položaj od većine učenika i korak je bliže svojim snovima. Njih se troje odlučio kandidirati i započne voditi predizbornu kampanju, svatko na vla-

stiti način sa svojim obećanjima i programom. Said ima novca na pretek i koristi slatkiše kako bi potkupio siromašniju djecu, koja si te slastice vrlo rijetko ili uopće ne mogu priuštiti, te zloupotrebljava njihovo povjerenje. S druge strane, Harry ponovno radom dolazi do novca kojim i on kupuje slatkiše svima onima KOJI SU GA SASLUŠALI. On ne kupuje njihove glasove. Ne traži bezuvjetnu odanost. Samo ih moli da dobro razmisle za koga će glasovati jer poslije će možda trpjeti zbog pogrešne odluke. Magdalene im obećava da će se brinuti o njima poput majke te, u međuvremenu, kao i Said, počinje uključivati i glazbu u svojoj borbi za predsjedničko mjesto. Vidjevši kako je zaostao u izbornoj trci, a u želji da mu pomognu, Harryju obitelj poklanja kozu. Ne znajući što bi s njom, Harry oponaša zapadne predsjedničke kandidate i na nju lijepi svoj predizborni slogan „Harry za pobjedu”. Vidjevši da ni to nije pomoglo i da njegovi protukandidati zadobivaju prednost, odlučuje se na zadnji očajnički čin. Ubija kozu i njeno meso dijeli biračima, koji pohlepni i punih trbuha obećavaju svoje glasove, tražeći još mesa. Konačno, došao je izborni dan, glasovanje. Nakon obavljene „dužnosti”, učenici nestrpljivo očekuju rezultate i ime novog predsjednika ili predsjednice škole. Na samom početku izgleda kako je Harry na samom vrhu, a Magdalene ga prati u stopu. Ipak, nakon nekoliko trenutaka, gube svaku nadu u pobjedu. Konačni rezultati: Said (dvadeset i tri glasa), Harry (osam glasova) i Magdalene (osam glasova). Kraj priče. Kao i u većini slučajeva, pobijedio je onaj koji je imao najviše novca. Iskrenost i želja za promjenama na dobro? Ne.

Uzmemo li ovo djelo kao alegoriju, primijetit ćemo zanimljivu i istinitu činjenicu. „Zlatnoj mladeži” u životu je gotovo sve osigurano, te vrlo malo ili uopće ne radi i ne bori se za život. U odnosu na nju, pripadnici siromašnijih društvenih slojeva „od malih nogu” isključivo svojim radom i trudom dolaze do rezultata te se lakše prilagođavaju novim poslovnim i životnim okolnostima. Premda ne pobjeđuju uvijek, iz „sukoba” izlaze pametniji, mudriji i s puno više iskustva od suparnika. Žene su, nažalost, još uvijek diskriminirane u današnjem društvu koje se smatra „demokratskim i civiliziranim”.

Ukoliko već niste, iskreno vam savjetujem da pogledate film „Jedna koza za jedan glas”. Možda ćete u njemu prepoznati sebe i, ako je potrebno, ispraviti svoj način gledanja na život.

Matej Ivčević, 2. razred SŠ

Srednja škola Brač, Supetar

Voditeljica: Rina Vidović

The Rocky Horror Picture Show

Više od 40 godina „apsolutnog uživanja”!

Od kazališne predstave do statusa kultnog filma – što čini *The Rocky Horror Picture Show* fenomenom modernog doba?

Što povezuje u jedno znanstvenu fantastiku, *rock'n'roll* pedesetih, horor B filmove, humor i bodbildere? Zvuči nezamislivo, ali upravo se to može naći u satiričnoj mjuzikl-komediji s elementima izvanzemaljskog *The Rocky Horror Picture Show*. Iza tečnog kaosa mrežastih čarapa i haltera začinjenog dozom čiste erotike krije se mnogo više no što oko susreće. Možda na prvi pogled izgleda kao puka parodija, ali osim cilja da zabavi, filmu je težnja da uzburka čuvstva i oslobodi granica pritom pružajući priliku i za iskreni smijeh.

Radnja je poput vožnje vrtuljkom – dinamična, šaroliko simpatična. Mladi nedavno zaručeni par Brad i Janet jedne kišne noći, primorani kvarom na automobilu, posjete dvorac ekscentričnog znanstvenika Frank-N-Furtera nesvjesni ludog spleta događaja u koji će biti uvučeni kad „slatki transvestit iz Transseksualne Transilvanije” otkrije svoju „omiljenu opsesiju”.

Adaptiran iz kazališne predstave, zadržao je kazališnu produkciju i glazbu uz teatralnost „dasaka koje život znače”, a same pjesme odišu melodramatičnošću i glamurnošću cabareta te drskošću rocka. Od originalne kazališne postave tu su Tim Curry (kao Frank-N-Furter), Richard O'Brien, ujedno i pisac cijelog komada (kao Riff Raff, Fran-

kov sluga), Patricia Quinn (kao Magenta, služavka) te Nell Campbell, a.k.a. Little Nell, (kao Columbia, *groupie*). U ulogama Brada i Janeta našli su se Barry Botswick i Susan Sarandon, jedini američki glumci u glavnim ulogama. U manjoj ulozi pojavljuje se poznati roker Meat Loaf. Geste i mimika čine se, nekada, prenaglašeni, ali namjerno radi šoua samog. Družina je usklađeno funkcionirala, već uhodana u cijeli šou, usavršavajući pjesme i koreografiju, a Brad i Janet, iako pomalo naivni i ukočeni, uspjeli su se nekako uklopiti u ansambl. Redatelj Jim Sharman režirao je i predstavu i film te ne tako uspješan nastavak *Shock Treatment*, ali sa samo \$1,2mil. uspio je stvoriti krasno režiran stominutni mjuzikl.

Glazba je priča za sebe – energična, senzualna, provokativna, a još uvijek ugodna za slušanje nakon ručka. reko zabavnih do ozbiljnijih brojeva, kvaliteta je postojana i užitak je svjedočiti emocionalnim avanturama simpatičnih protagonista. Frankove dionice draže i zadržavaju jednaku mjeri svojom izražajnošću i bojom, posebno u *Sweet Transvestite* i *I'm Going Home*, dok ostali glumci padaju u drugi plan, ali nisu zanemareni. Zapaženi su i plesni zabavni brojevi *Time Warp* Riff Raffa, Magente, Columbie i zboru, i *Hot Patootie – Bless My Soul* Eddieja (Meat Loaf). Za Susan Sarandon (Janet) ne može se reći da ima velike glasovne mogućnosti, ali njena uloga to je dobro podnijela i u krajnjoj liniji nije tolika zamjerka odabiru glumice. Mjuzikl unutar mjuzikla, *The Floor Show*, zaokružena je cjelina koja povezuje motive cijelog filma te se odvija na pozornici, koračajući svojim kazališnim stopama i dodajući šarm burleske cijelom *horror-halloween* ugođaju.

Lokacija snimanja, Oakley Court zdanje – vikorijansko-gotička ladanjska kuća (dvorac) iz 1857., već je i sama po sebi kulturna buduća da je tamo sniman broj filmova iz gotičke „Hammer Horror” produkcije. Interijer i scenografija su iskričavi, afektirani, pomalo banalni, ali prihvatljivi za dvorac transseksualnih bića s drugog planeta.

Od korzeta i haltera do cipela na platformu i perja, kostimi su ekstravagantni i provokativni slijedeći temu cabareta i transvestizma, dok mladi *heroj* i *heroína* veći dio filma provode u nevinom bijelom donjem rublju. Komplementirajući kostimima, šminka je jaka, scenski

izražajna i potpuno prikladna za grupu razuzdanih vanzemaljaca. Zaštitni znak, Frankovu šminku, dizajnirao je uvaženi vizažist Pierre La Roche (radio je i za Davida Bowieja), a Tim Curry sam ju je nanosio!

Curry, kojem je to ujedno bilo i prvo pojavljivanje na filmu, briljantno je odigrao ulogu Frank-N-Furtera. Karizmatični i šarmantni Frank tip je „zlikovca” kojeg je teško mrziti, upravo suprotno – nešto u njemu neprirodno očarava, čak se ni sami Brad i Janet ne mogu oduprijeti (seksualnoj) privlačnosti koja izbija iz njega. Činjenica da je Frank transvestit, svjestan svoje seksualnosti te veoma slobodan po tom pitanju, čini ga još primamljivijim. Timove upečatljive grimase i mimika savršeno su se uklopile u lik – vrhunski odigran, Dr. Furter zavodi u jednom trenu dok u drugom prepada na mrtvo ime.

Otvorenim pokazivanjem seksualnosti i skrivenih želja puti (*Don't dream it, be it*), *Rocky Horror* simbol je istraživanja ljudskih erotskih strana i pronalaženja samopouzdanja izadovoljstva te kao takav utječe na mlađe generacije.

Film slavi hedonizam, originalnost i slobodu izražavanja te ostaje aktualan do danas što dokazuje i dugovječnost prikazivanja. *The Rocky Horror Picture Show* drži rekord u najdužem periodu izvođenja u kinima – konstantno je prikazivan od premijere 1975. godine. Doduše, prvo je doživio neuspjeh i loše reakcije publike i kritičara sve dok se nisu počela odvijati „ponoćna prikazivanja” – jedan od razloga razvijanja kulta. Naime, publika je krenula „razgovarati” s platnom, odgovarati i ponavljati dijalog te čak koristiti različite rekvizite u određenim trenucima filma – rižu za vjenčanje u uvodnom dijelu, vodene pištolje za kišne scene, gumene rukavice za laboratorijske zgrade, zvonca, karte, konfete te čak tost i wc-papir. Ponoćne izvedbe postale su mjesto okupljanja i druženja entuzijasta (koji su čak izvodili cijeli komad pred kino-platnom (*shadow cast*) kostimiranih u likove iz filma, svih onih koji se ne uklapaju, neobičnih i ekscentričnih te zapečatile kulturni fenomen stvoren oko *Showa*.

Film nije za svakoga, on iskače iz uobičajenih okvira regularnog ukusa, ali osvaja odane sljedbenike i dan-danas. Dobra volja i otvoren um i film će vas sigurno uvući u vrtlog svih boja seksualnosti i čudnih,

skrivenih predjela duše, a vi ćete se s užitkom prepustiti. Jer to je što kulturni film radi, utječe na ljude, kompleksan je, izdiže se nad ustaljenim uzorcima i ostavlja publiku da „drhti s nestrpljenjem”. Biva više od filma samog – način življenja, način razmišljanja. Film koji ima status kulturnog, sigurno ga ima zbog nekog razloga, a je li on valjan ili nije, svatko se mora uvjeriti sam za sebe.

Emu Muža, 3. razred SŠ

Gimnazija Velika Gorica, Velika Gorica

Voditelj: Igor Subotić

Gangsterski hip hop glazbenici – pisci vlastitih tragedija

Snaga uličnog znanja

„Nitko nije preživio na ulici bez zaštitne maske. Nitko nije mogao šetati ogođen. Morao si imati ulogu. Trebao si biti diler, pripadnik bande, razbijač ili sportaš jer bi u protivnom za tebe ostala samo jedna uloga – uloga žrtve.” (Jerry Heller)

Sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća u New Yorku se razvio novi obećavajući žanr glazbe nazvan rap. Taj spoj jazza, funka i izgovorene riječi postupno se iz prašnijavih podruma Bronxa proširio na ostale gradove istočne obale SAD-a, postao donekle priznat i vrlo popularan većinom među crnačkom mladeži. Ne samo da se puštao na zabavama i na *partyjima* nego i na javnim prosvjedima kao oblik revolta. Ali, jedva da je zapeo za oko bijelcima ili ljudima u visokom društvu – nitko nije gledao na njega kao na nešto važno.

No, sve se promijenilo kada je zapadna obala stupila na scenu.

Compton, Kalifornija. Sredinom osamdesetih taj je grad, južno od Los Angelesa, slovio za jedan od najnesigurnijih na svijetu. Vrvio je opakim, poglavito afroameričkim bandama od kojih su najraširenije bile zloglasni Crips i Bloods, suparnici koji i dan-danas siju smrt po cijeloj Sjevernoj Americi. Ukratko, Compton nikako nije bio grad u kojemu bi netko poželio živjeti.

Ali, Eric „Eazy E” Wright teško da je imao drugog izbora. Rođen od majke tajnice i oca pošlara, sa svojih metar i šezdeset i sitnom građom ne bi doživio duboku starost na ulicama Comptona pa nije dugo trebalo da počne graditi štit oko sebe, točnije, da postane ono što mu je jedino moglo donijeti uličnu reputaciju – diler droge, kako je kasnije opisao njegov budući menadžer i prijatelj Jerry Heller.

Eric se snašao, zaradio navodno nekih 250 tisuća dolara od preprodaje kreka i onda mu je poznanik, mladi siromašni DJ, također rođeni stanovnik Comptona, Andre Romelle Young iliti Dr. Dre i predložio da uloži novac u hip hop biznis, točnije, u izdavačku kuću. Privukli su mahom mlade i ambiciozne *wannabe* glazbenike iz istog okruženja i snimili ploču. Ostalo je povijest.

Danas kulturna grupa N.W.A.svoj debitantski album počinje rečenicom „*Sada ćete svjedočiti snazi uličnoga znanja*”. Nije vam baš bistro što to točno znači „ulično znanje”? Nakon te poruke počinje pjesma koja drži naziv same ploče – *Straight Outta Compton* – a još jedna danas poznata holivudska zvijezda, tada mladi i adrenalinom nabijeni Ice Cube počinje repati o tome kako ima kalašnjikov koji će uperiti u tebe ako ga budeš zafrkavao, da će se policija morati potruditi uhvatiti ga, kako mu je kriminalni dosje veći od onoga koji posjeduje Charles Manson itd. Eazy-E svoju dionicu započinje riječima da je on „brat koji će ubiti tvoju majku” te da ga boli briga za mekušca kojega bi upucao.

Uglavnom, cjelokupni album i imidž tih momaka iz grada Comptona, tadašnje američke prijestolnice kriminala, bandi, droge i rasistički raspoloženih policajaca vrtio se oko stava *uzmem pušku – ubijem te – razbijem te-otkinem ti glavu* i tako dalje. Taj pojam „uličnog znanja” koji je Dr. Dre predstavio publici početkom naslovne pjesme albuma može se upravo sažeti u tih nekoliko motiva. Momci iz N.W.A. svima su željeli dokazati da su žestoki, agresivni i prkosni – malo je reći da su uspjeli u svom naumu.

Nakon gotovo cijelog desetljeća ignoriranja koje je hip hop doživljavao usprkos izlaganju zanimljivih, pametnih, često i vrlo osviještenih tekstova, mnogi su se političari, sociolozi, svećenici i ostali utjecajni ljudi digli kao kvasac u pećnici te napokon primijetili rap i zauzeli su,

vjerovali ili ne, najnegativniji mogući stav prema njemu. Malo više od deset godina nakon nastanka hip hop kulture u pregrađu New Yorka, u pregrađu Los Angelesa razvio se znatno kontroverzniji podžanr repanja koji je popularno nazvan *gangsta rap* i, odvojivši se od dotadašnjih socijalno angažiranih oblika hip hopa, podigao prašinu koja se ni danas nije slegla.

Promiče li gangsta rap nasilje?

Kritike o žanru koji je u međuvremenu, zanimljivo, postao najprofitabilnija varijacija rapa ikad, prštale su i od ljevičara i od desničara, religioznih vođa, nekolicine novinara i mnogih drugih. Isticali su kako taj zloglasni *gangsta rap* promiče nasilje, homofobiju, mizoginiju, rasizam, anarhiju, silovanje, drogu, alkohol, materijalizam i općenito sve ono što brižni roditelji uče svoju djecu da ne rade – točnije, kriminal.

Izvođači takvih tekstova jednako su se žestoko branili govoreći kako je sve što oni rade prenošenje stanja s njihovih ulica, kako je njihova umjetnost refleksija njihove realnosti. Isticali su novinarima, koji su imali skeptično mišljenje prema njihovim tekstovima, da su i oni sami neka vrsta novinara koji izvještavaju o onom što se događa u njihovom kvartu i da su pritom brutalno iskreni.

Gangsta rap se u međuvremenu proširio do neviđenih granica i danas je neupućenima gotovo pa sinonim za cjelokupni hip hop. Kada biste nekog sredovječnog građanina Hrvatske pitali što misli o repanju, vjerojatno bi se odmah zgrozio na sam spomen te riječi zamišljajući opasnog crnca s hlačama do koljena i zlatnim lančugama oko vrata kako šeće ulicom s pištoljem u ruci i samo čeka na kome će upotrijebiti taj alat.

No, je li takav stav opravdan ili je puki produkt neznanja, kao što je mišljenje da se rokeri drogiraju ili da su, primjerice, plavuše glupe? Točnije, radi li se o običnom, možda čak i rasističkom stereotipu ili o pravoj slici ne samo gangsta rapa, nego općenito hip hop umjetnika? I kakvi su, naposljetku, ti reperi uopće ljudi? Vratimo se malo na N.W.A. i spomenimo ponovno Icea Cubea koji je svojedobno napisao većinu tekstova za njihov kulturni album, što znači da je bio tvorac svih

tih brutalnih stihova i mnogo puta se u njima prozvaao gangsterom. No, činjenice govore drukčije. O'Shea Jackson, kako mu je pravo ime, zapravo je miran i obrazovan dečko koji je studirao arhitekturu na sveučilištu u Phoenixu. U privatnom životu otac je četvero djece, u braku je već više od dvadeset godina i u slobodno je vrijeme trener školskog košarkaškog tima svog sina. Teza da su gangsta rap tekstovi samo odraz stanja na ulicama u Jacksonovom slučaju zasigurno drži vodu.

Ali, ne i u slučaju Jacquillea Pollarda iliti Bobbyja Shmurde koji je svojom pjesmom iz 2014. naslova *Hot Nigga* postao zvijezda preko noći i učinio od sebe možda i najvećeg *one-hit-wondera* desetljeća. U tom je ljetnom *bangeru* tada dvadesetogodišnji Shmurda bez pardona rekao kako dila drogu od petog osnovne i kako je ubio tko zna koliko osoba. I to se, na njegovu žalost, pokazalo točnim kada ga je policija u prosincu iste godine uhitila i strpala na Rykerov otok, najzloglasniji zatvor na Istočnoj obali zbog optužbi za umorstvo, krađu i mali milijun ostalih prekršaja. I on nije jedini primjer pravog zločinca-repera.

Odgovor je na to vječno pitanje jesu li gangsta reperi nužno i gangsteri sasvim jasan – i jesu i nisu. Sve zavisi od čovjeka do čovjeka, tj. kakav je tko, ali osobe koje proizvode takvu glazbu vrlo su rijetko i sami kriminalci; mnogo su važniji krugovi ljudi koje njihove pjesme privuku i sve ovisi kako će netko takve stihove shvatiti. Na primjer, zamislite da ste gangsta reper iz ružnog susjedstva i da napišete naturalistički nastrojenu pjesmu o tome kako vi i vaši kompići šmrčete kokain i pucate iz pištolja, iako ste u cijelom životu možda samo pošmrkali nešto malo ljepila dok ste bili klinici. Objavite pjesmu, različiti ljudi ju čuju, različitim ljudima se sviđa (hejtere nećemo ni spominjati jer u ovoj priči nisu važni). Jedan tip se divi tome kako hrabro prenosite ono što se događa u vašem kvartu, drugi misli kako je zakon uživati droge i koristiti vatreno oružje, a treći tip kojemu se pjesma sviđa upravo i radi to što vi opisujete u svom djelu. I tada on snimi sličnu pjesmu i tako, na primjer, nastaje pojam repera-gangstera. Bobbyja Shmurde.

Cijela stvar je prilično konfuzna i kako god bilo, gangsta repere „pozitivce” stavlja u dosta neugodnu i nepovoljnu poziciju jer, iako oni sami nisu nužno kriminalci i njihov cilj je, kako oni tvrde, više

socijalno-politička borba, a ne dopuštanje „negativcima” da stupe na veliku scenu, ponekad (truli) plod njihova rada bude upravo ovo potonje što nas dovodi do idućeg prigovora koji ljudi imaju na rap, a to je da on uči djecu nasilju.

To nije samo problem hip hopa, već i nekih drugih žanrova glazbe, poput *heavy metala*, ali i raznih video-igara te osobito nasilnih filmova. Oko toga su se vodile brojne sociološke rasprave, napisan je mali milijun knjiga o tome, a tema postane aktualna čim neki tinejdžer, koji je ljubitelj ratnih igara, uleti u svoju školu s puškom i upuca nekoga. Nijedan zdravi reper s nasilnim sadržajem u svojim pjesmama, filmski redatelj s fetišem na umjetnu krv ili *game developer* s iznutricama koje lete po ekranu nikada nije izjavio kako je njihov rad namijenjen mlađoj publici jer, vjerovali ili ne, *zaista* nije. Uz to, većina mladih koja se i dokopa takvog sadržaja rijetko kad postanu sadisti i psihopati – ako se to i dogodi, teško da je to uvjetovano utjecajem pop-kulture; analize uvijek pokazuju kako su takvi pojedinci jednostavno poremećeni sami po sebi.

Repanje je pričanje priče

Postoji više elemenata ukomponiranih u poimanje „uličnog znanja” i psihologiju gangsta repera. Mnogi pogledi vrte se oko poštovanja kao temelja za gradnju dobro podmazanog stroja koji predstavlja ulicu. Također, materijalizam je izuzetno prisutan i uz suprotstavljanje/korištenje nasilja jedan je od ključnih poveznica za dobivanje tog famoznog respekta. Ali, vrlo je zanimljivo primijetiti kako su gangsta reperi zapravo čisti nihilisti koji ruše sve ono prijašnje i koji ne vjeruju ni u što. Zanimljive su i njihove egzistencijalne dvojbe: u takvim djelima često su prisutni kontrasti između života i smrti i reperi se često pitaju isplati li se uopće živjeti kada znaš da ti svaki dan može biti posljednji.

Ono što u globalu navodi te mlade ljude na pisanje pjesama o već nabrojenim temama nesumnjivo je njihova okolina. Glazbenici i općenito svi umjetnici uvijek imaju razlog zbog kojega rade ono što rade i zbog kojeg odabiru određene teme, a to je u dosta slučajeva ono što

vide kada otvore ulazna vrata kuće, pa ni gangsta reperi nisu iznimka. Stavite se još jednom u njihovu poziciju – da ste mladić koji živi u području punom kriminala i bandi, čemu biste posvetili svoje pjesme? Nećemu što vas tišti i čemu svaki dan svjedočite. S čim se oni susreću? Kao dio društvene skupine bez privilegija koje imaju, recimo, stanovnici američkih prigradskih naselja, tamošnja se mladež sukobljava s nasiljem – moraju ga gledati, slušati o tome, čitati o tome, razgovarati. I cijela ta hijerarhija ulice poštuje zakon džungle – kao na primjeru Eazy-E-a: ako niste kriminalac, na dnu ste hranidbenog lanca. Ne želite to postati? Snimite album o tome što se događa oko vas i izgradite si obrambeni zid jer ćete tako zadobiti kakvo-takvo poštovanje i garanciju da vas netko neće sutra upucati kada pođete kupiti kruh i mlijeko u trgovinu. Ukratko, alternative koje se nude stanovnicima opisanih kvartova verbalne su manifestacije moći, dominacije i ulične reputacije.

Gangsta rap i njegovi umjetnici, proizvodi ulice i društvenog stanja jednostavno predstavljaju geto i ono što se u njemu događa. Možda je njihova simbolika sirova i ogoljena, ali je nerijetko i istinita. Njihovi stihovi slušateljima predstavljaju upute za razumijevanje profila ljudi koji hodaju po njihovim kvartovima, bilo da drže pištolj u rukama ili stoje ispred njega s rukama u zraku ili ne rade ni jedno ni drugo. Repanje i jest neka vrst pričanja priče, samo što se ovdje govori o vrlo ružnim, ali realnim noćnim morama koje već desetljećima progone SAD i ne namjeravaju prestati jer, kako se čini, nikoga nije briga za njih. Gangsterski nastrojani hip hop glazbenici su u mnogim slučajevima pisci tragedija čiji se likovi mogu naći svuda oko njih, a nekada i u njima samima. Jedino je pitanje hoće li ti likovi jednoga dana nestati, to jest, hoće li se unutargradski problemi riješiti.

Andrija Golub, 4. razred SŠ

Gimnazija Petra Preradovića Virovitica

Voditeljica, Zdenka Kos, prof.

Alat za napad na neznanje

Najvažniji lijek protiv virusa HIV-a jesu solidarnost i suosjećanje te poticanje poštovanja

Od reportaže do filmskih sudbina

Dokumentarni film „Oasis” ili „Oaza za prezrene i odbačene” dirljiva je priča o odbačenima, bolesnima, o društvenim tabuima i borbi protiv njih, o oazi, ali ne samo kao o fizičkom mjestu nego i stanju uma u kojemu su svi ravnopravni, jednako vrijedni, prihvaćeni... Redatelj filma meksički je novinar *Alejandro Cardenas*, kojemu je ovo prvi dokumentarni rad, ali i jedan od najvažnijih projekata do sada. Film je kratkometražni i traje 52 minute.

Pišući reportažu o zapatistima, pokretu koji su osnovale Maje (Indijanci), slučajno je otkrio hostel *Oasis (Oaza)* u mjestu San Juan de Dios na Yucatánu (Meksiko) gdje su prihvaćeni homoseksualci koji boluju od AIDS-a i želio je saznati više o majanskoj kulturi, transvestitima, homoseksualcima, doprijeti do malenih sredina, smanjiti diskriminaciju te u svijetu dokumentaraca prikazati teme koje zaslužuju da ih se čuje. Film donosi tri priče, tri života koji se dnevno suočavaju s tri bitke: bitkom protiv izopćenja iz zajednice zbog svoje homoseksualnosti, bitkom za poštovanje zbog svojih domorodačkih korijena i najtežom od svih bitaka – onom protiv AIDS-a.

Tri priče, tri života, tri bitke

Film započinje u hostelu „Oasis” - mjestu gdje su oni manje vrijedni, mjestu odbačenome od grada, od ljudi. To je mjesto oaza mira u atmosferi netolerancije i diskriminacije, koje ujedno i čine lošu sliku Yucatana prikrivenu u svijetu. Prvi od tri štićenika koji se pojavljuje u filmu bio je *Gerardo Chan-Chan*. On je želio oprost i reintegraciju s obitelji. Zahvalan je Bogu što ima HIV jer smatra da treba prihvatiti sebe onakvim kakav jesi, ali njegova obitelj nije ga prihvatila. Kada je bio malen, otac mu nije bio odan, a kada je obolio, obitelj nije željela jesti iz posuđa iz kojega je on jeo... Dugo vremena morao je skrivati

svoju bolest, a za lijekove koje je pio protiv HIV-a govorio je da su lijekovi za leukemiju. On širi nadu i ljubav prema životu u svemu što radi (na primjer u pjevanju, čišćenju prozora, razgovoru s biljkama, vrtlarstvu...).

Deborah je bila simbol ljubavi, ali i „prodaje ljubavi” – prostitucije. Kada je *njegov* otac saznao da je homoseksualac, napustio je kuću, a kasnije se i Deborah sklonio u Oasis. Svake večeri prurušavao se u ženu i prostituirao, što se tolerira u Meridi, glavnom gradu Yucatanu. Jedan od razloga zbog kojega je to činio bio je i novac potreban za lijek protiv AIDS-a.

Treći štićenik je *Reynaldo Lopez Chable*, koji ima četrdeset godina. Dobio je AIDS sa svojih 36 godina tijekom putovanja Meksikom. Kada je saznao od čega boluje, nije želio prihvatiti stvarnost nego je bježao od nje, pokušavao ju zaboraviti, zanemariti bolest i život s njom, smatrati ju lošim snom koji je s njime svakoga sata, svake minute. Ali i nakon dijagnoze nastavio se baviti prostitucijom, a za sve što mu se dogodilo u životu, krivio je Boga. Nakon nekoga vremena shvatio je da mora nastaviti raditi i boriti se s onim što mu je ostalo od života.

U filmu je prikazan i *Carlangas*, koji umire u periodu snimanja filma. Snimljen je i njegov sprovod, koji je održan u potpunoj anonimnosti, bez prisutnosti njegove obitelji ili prijatelja, bez imena na grobu i simbol je svega što se danas, u 21. stoljeću ne bi smjelo događati.

Zaboravljene teme

Sadržaj filma veoma je potresan, tužan, dirljiv... Ključna tema filma jest borba s AIDS-om. On prikazuje teme o kojima se malo govori, a koje bismo rado izbjegli zaboravljajući da su i one dio nečije (pa tako i naše) stvarnosti i života, a to su: neprihvaćenost, homoseksualnost, prostitucija. Radnja filma odvija se sporo i rastegnuto s mnogo sporednih linija radnje, koje prikazuju mijenjanje života u kratkome vremenskom razdoblju, smrt i sprovod koji se događaju tijekom boravka u Oasisu ili pak život izvan njega. Dugi i otegnuti kadrovi utječu na radnju filma, potiču na razmišljanje, suosjećanje (kao na primjer kadrovi koji prikazuju štićenike Oasisu, njihova lica, odjeću, pogreb

Carlangasova tijela, Gerarda samoga u svojoj sobi obuvenoga u cipele s visokom potpeticom, Deborah šminkajući se...). Za razvoj radnje filma ključan je odnos štićenika Oasisa prema životu, svakodnevna borba s njime, koliko god on težak bio, i s problemima koji su ih zadesili, a slike, zvukovi, glazba i riječi reflektiraju ogromnu bol, ljutnju, tugu, ljubav i dostojanstvo.

Film je sniman iz različitih kutova (rakursa), a neki su od njih normalan rakurs (Reyna Patricia kada govori o svojoj smrti), gornji rakurs ili ptičja perspektiva (Reynaldovo našminkano lice u ogledalu) i donji rakurs ili žablja perspektiva (Gerardo Chan Chan u invalidskim kolicima). Objekti i osobe snimane su s različite udaljenosti (plana). Planovi koji se pojavljuju su: total plan (hostel Oasis izvana i priroda koja ga okružuje), polutotal (Gerardo sâm u svojoj sobi), detalj-plan (Reynaldovo našminkano oko), srednji plan (Deborah prerušen u ženu), krupni plan (Reynaldovo našminkano lice...). Glazba se u filmu pojavljuje u trenucima žalosti, boli, očaja, tuge prerusavanja u ženu (Reynaldo koji nanosi šminku)...

„Čaša vode, let ptica i zrake Sunca”

Dokumentarni film „Oaza za prezrene i odbačene” donosi nam teme koje nisu toliko česte u svijetu dokumentaraca, ali su važne za odnose u svijetu, odnos prema ljudima oboljelima od AIDS-a, onima rođenima s privrženosti istome spolu, ljudima koji se bore s teškim problemima, a utjehu su, nažalost, pronašli u prostituciji. Redatelj filma rekao je da je ovaj film alat za napad na neznanje i poticanje poštovanja, a Oasis prilika za otvaranje vrata spolnoga odgoja. Poručuje nam da je najvažniji lijek protiv virusa HIV-a solidarnost i suosjećanje. Film nam donosi jednu od važnih poruka koja nas čini ljudima, a to je da ne osuđujemo i ne optužujemo druge jer nemamo pravo suditi nekome čiji život ne poznajemo. Kako kaže jedna indijanska molitva: „*Veliki Duše, pomogni mi da nikoga ne sudim dok nisam pola mjeseca hodao u njegovim mokasinama!*”. Stvarnost je uistinu teška, što nam ovaj film i prikazuje. Vrlo često postajemo slabi i nemoćni u borbi s njome, ali ako naučimo cijeniti, kako Gerardo kaže: „*čašu vode, let ptica i zrake*”

Sunca”, tada ćemo uspjeti prebroditi i najteže životne trenutke. Ovaj film preporučila bih mladima kao i odraslim osobama s obzirom da se pojavljuju dosta teške i bolne scene. Nije mi se sviđjelo toliko detaljno opisivanje prostitucije; smatram da je bilo dovoljno spomenuti ju kao jedan od problema, osobito u Meksiku.

Film je do sada obišao petnaestak festivala diljem svijeta (Finska, Rusija, Estonija, Kuba...), a hrvatska je premijera bila održana 11. studenog 2015. godine u Studentskom centru u Zagrebu.

Doris Mašić, 1. razred SŠ

I. gimnazija, Zagreb

Voditeljica: Antonija Sikavica Joler

Razgovor s piscem Kristianom Novakom

„Moja su vrata rečenice”

Bivši gimnazijalac vraća se u svoju srednju školu kako bi nam približio pisanje

U vrijeme milijunskih naklada kvalitetnu knjigu vjerojatno je teže naći nego ikada prije. Što u današnjem literarnom svijetu uopće znači kvaliteta? Kvaliteta se s kvantitetom izjednačava sve češće, broj prodanih primjeraka određuje uspjeh izdane knjige. U moru domaćih naslova 2013. isplivala je Črna *mati zemla*, kojom su se oduševili i kritičari i publika, koja je proglašena drugačijom, nazvana osvježenjem. Knjiga je osvojila Tportalovu nagradu za roman godine i druga priznanja. Njen autor, Kristian Novak, bivši je učenik moje škole i dovoljno pristupačan i otvoren da mi odgovori na pitanja o svojim iskustvima u pisanju i da demistificira objavljivanje nagrađivane knjige. Želim savjete od stručnjaka koji sam za sebe tvrdi da to nije.

Kemija – katalizatori i lakmus papiri

U Gimnaziji Čakovec bili ste u novinarskoj grupi profesora Ivana Pranjića. Danas ga ističete kao jednu od osoba koja je imala klju-

čan utjecaj na Vaše pisanje. Vaši srednjoškolski tekstovi objavljeni su u Čagiju i *Antologiji međimurske mlade lirike*. Kako ste i zašto počeli pisati?

Počeo sam tako da sam prevodio na hrvatski tekstove svojih omiljenih bendova, više iz zabave. Sljedeća je faza bila da sam metafore iz tih prijevoda proširivao, sužavao, interpretirao sve slobodnije, pokušavao pronaći način da se isto ozračje ili emocija dodatno iskaže, potvrdi ili negira. I to je još uvijek bila zezancija i ne može se smatrati pisanjem u pravom smislu riječi. Negdje u 1. razredu gimnazije prof. Pranjčić nam je čitao sjajne stihove naših vršnjaka ili starijih generacija i tada mi se učinilo da bih tako nešto mogao i ja. Pisao sam pjesme, a profesor ih je uređivao. On tvrdi da tu nije bilo puno posla, ali znam da to nije istina. Dugo vremena ni o knjigama ni o nagradama nisam razmišljao kao o nečemu dostižnom. To je bilo za neke druge ljude. Sada vidim da jest dostižno. Čini mi se da, ako zagrabiš duboko i dotakneš ono najdublje u sebi, u tom si se trenu obratio cijelom svijetu.

Tko danas prvi čita Vaše tekstove?

Moja 9 godina starija sestra. Ona je žestok kritičar, ne trpi viškove u tekstu, ni prazan hod. Ona će mi doslovno reći: "Ak nemaš nikaj pametno za reći, nemoj pisati pisanja radi." Ona traži – a to i ja tražim od sebe – da pisanje ima smisla, da se ne radi iz rasonode ili vježbe. Iako su i to legitimni razlozi pisanja, čini mi se da sam posložen tako da pišem o onome što me doista žulja. Ako hoću rasonodu, odem u planine.

Zatim čita moja supruga, koja je izvrstan lakmus papir za motivaciju likova i logiku radnje.

Na kraju čita moj urednik Kruno Lokotar. On dobiva na čitanje i preko 150 rukopisa godišnje, a od toga objavi možda 5 ili 6. Ako tekst prođe takvo sito, barem znaš da nije totalno smeće.

Fizika – 3. Newtonov zakon – akcija i reakcija

Što ako je obrnuto? Ako Vas filteri uvjeravaju da je dobro, ali se ne možete riješiti osjećaja da nešto nije na mjestu? Možda je stvar u

nesigurnosti ili perfekcionizmu. Kako naučiti vjerovati čitateljima, provjeri kvalitete i kad ju ne slušati?

Odlično pitanje, ali bojim se da nisam ni dovoljno pametan ni dovoljno iskusan da dam neki određen odgovor. U pravilu, ako dugo radiš na nekom tekstu, izgubiš osjećaj razaznavanja dobrog i lošeg u tekstu i čini se da tada tuđe oči mogu bolje procijeniti. Ako imaš potpuno povjerenje u čitatelja, prepusti se. Ipak, ne smijemo svačiju kritiku ozbiljno shvatiti. U srednjoj su mi školi prijatelji za svaki tekst rekli da je odličan i bilo je nemoguće procijeniti što stvarno misle. Treba slušati filter ako znamo da on nije filtriran. Ipak, mislim da je bolje rješenje pustiti tekst neka odleži nekoliko mjeseci, zaboraviti na njega pa ga onda opet uzeti u ruke. Onda ti se može i razbistriti što to ne valja s njim pa ga lijepo preradiš.

Spomenuli ste da Vaš urednik Kruno Lokotar objavi oko 5 posto rukopisa koji mu se nađu na stolu. Što mislite da nedostaje ostalima?

Postavio sam mu isto pitanje. Kada izbacimo one gramatički, pravopisno i strukturno neispravne (kojih ima u velikom broju), ostaju tekstovi kojima fali sukob, fali im dinamike. Za mene u pripovijedanju središnje mjesto zauzima upravo sukob. To može biti sukob bilo koje vrste, može biti međuljudski, sukob čovjeka i prirode, pa i čovjeka i samoga sebe. Međutim, to trenje pokreće radnju prema naprijed. Nitko ne želi čitati priču na 250 stranica o savršeno sretnom i mirnom susjedstvu. Žele čitati priču o tome kako u takvo susjedstvo došli netko tko će zaljuljati *status quo*. Tko nam pada na pamet? Diler droge. Kontroverzni televizijski voditelj. Obitelj klaunova. Ili možda samo obitelj koja govori čudnim naglaskom. Bilo što od toga pokrenut će radnju i tada će se razotkriti od čega su sazdana naši likovi, kako reagiraju na prijetnju, koliko su hrabri, lukavi, odlučni. Mogućnosti je bezbroj, sve ovisi o tome što želite reći o svijetu u kojem živimo.

Biologija – fiziologija lika

Mnoge romane pamtimo po originalnim likovima, a ne po radnji. Likovi su središte dobrog teksta. Gdje povući granicu? Dobri liko-

vi imaju svoje specifičnosti, ali ako ih je previše, postaju umjetni. Kako pronaći ravnotežu u stvaranju lika?

U svakom slučaju, mislim da ravnotežu nije lako pronaći, ali likovi svakako moraju biti trodimenzionalni. Da bi priča funkcionirala, moraju imati svoju čežnju ili izazov u životu, moraju imati svoje kvalitete, ali i svoje loše strane. Ne treba se kao autor bojati loših strana svojih likova, oni ih ne čine manje zanimljivima, niti se čitatelji zbog toga manje s njima poistovjećuju.

Zbog manjka ili viška loših strana likovi se ponekad slučajno pretvaraju u superheroe ili karikature, postaju nestvarni.

Što fali superherojima i karikaturama? I njih trebamo, zato smo ih i izmislili. Mislim da i superheroji i karikature mogu biti zgodni modeli za gradnju lika koji će se kretati nekakvim realističkim fikcionalnim prostorom. Svi dobri superheroji imaju i svoje svijetle i svoje tamne strane. Kome bi bio zanimljiv Batman da je samo *good guy* koji pomaže ljudima, da nema i svoju mračnu stranu, a kome Joker da mu motivacija nije jedan vrlo ozbiljan stav prema suvremenom ljudskom društvu?

Teorija u praksi

Doktorirali ste 2011. godine, objavljene su tri Vaše knjige, dvije prozne i jedna znanstvena. Koja je Vaša metoda: kako do motivacije i radnih navika?

Za disciplinu je primarna motivacija. Ako imaš jasnu viziju što želiš imati u rukama za mjesec dana, pola godine ili 4 godine, idi prema tome i raditi satima dnevno neće biti nikakav problem. Drugo, bilo bi dobro imati dio dana koji je rezerviran samo za pisanje, uzeti si jedan dan pauze u tjednu, ali inače ne odstupati od toga. Treće, ali na to se ne da utjecati, treba imati inspiraciju. Kad je ona tu, a nije uvijek, nije problem ni pisati stoječki, u redu na blagajni, usred glasne gužve u autobusu. Samo, kao što je netko rekao, inspiracija se ne čeka. Po inspiraciju se ide toljagom. Drugim riječima, treba ostati blizu teksta, pisati, prepravljati i brisati, da bi se inspiracija konačno pojavila.

Što ako inspiracija nestane? Zašto nastaviti pisati nakon blokade, razočaranja i nezadovoljstva? Je li pisanje vrijedno frustracija?

Ako pisati jednostavno moraš, onda i nema druge opcije. Da znam oblikovati stvari rukama, radio bih kipove. Da imam vješć potez, slikao bih. Moja su vrata rečenice. Mislim da sam na ovome svijetu barem djelomično zato da pripovijedam i pokušavam stvarati lijepe rečenice. I na to se sve svodi – pišem zato što moram. Razočaranje boli, posebno kad je riječ o tako intimnoj stvari kao što je tekst. Nema druge nego istrpjeti i vratiti se u svoje središte, u introspekciju, pa pokušati još jednom.

Za kraj, koji su Vaši savjeti vezani uz upis na fakultet? Kako savladati strah od promjena i opustiti se oko izbora?

Sjećam se da nakon 4. razreda nisam imao pojma što bih upisao. Na Pravni fakultet u Zagrebu išlo je puno ljudi iz moje generacije pa sam odlučio probati. Sve što sam znao o pravu bilo je iz odvetničkih serija, nisam znao u što se upuštam. Imao sam osjećaj da učim telefonski imenik napamet, jednostavno nije išlo. Puzirao sam godinu i prebacio se na Filozofski. Velika je to promjena i velike su to odluke, ali čini mi se da ima pozitivna stvar u svemu tome: neće se ništa strašno dogoditi ako ne upišete iz prvog pokušaja što ste naumili ili ako shvatite da vas ne zanima to što ste upisali. Smijete pogriješiti, smijete i više puta, samo ne smijete odustati, ne smijete se bojati neuspjeha. Fakultet je samo jedna od stanica.

Laura Majer, 3. razred SŠ
Gimnazija Čakovec, Čakovec
Voditeljica: Zlatka Grahovec

Osvrt na predstave Dramskoga studija *Novi život*

A i vi vodite ljubav?

U zadnjem tjednu adventa imala sam priliku prisustvovati izvedbama dviju predstava Dramskoga studija *Novi život*. Misli koje su mi se tada javile i spoznaje do kojih sam došla ostavile su duboki utisak na mene. Ove slijepe osobe naučile su me gledati

Zapitate li se ponekad kako slijepi vide svijet? Što njih ispunjava i čini sretnima? Kao mala bila sam uvjereni da slijepi vide samo crnu i bijelu. Ne pitajte me zašto, nemam pojma. Pokušala sam staviti se u njihovu kožu. Dijete k'o dijete: radoznala, ponekad sam čak hodala po kući zatvorenih očiju. Suosjećala sam s tim ljudima. Mislila sam si: ako ja padnem kraj zdravih očiju, kako onda oni jadni? Ili... ako meni treba 100 gladnih godina da odlučim koju ću *prokletu* haljinu odjenuti za Novu godinu, kako si oni kupuju odjeću? Meni, osobi koja voli zalaske sunca, morske valove... nezamislivo je da je nekome oduzeta mogućnost da svijet vidi očima! Odgovore na svoja pitanja napokon sam pronašla ove školske godine na adventskom tjednu kazališta slijepih i slabovidnih. *A kako vi vodite ljubav* i *Jučer sam se sjetio plave* predstave su sličnih, ali ipak različitih sadržaja, povezanih istom katarzom: knedlom u grlu i suzom u oku. Priznajem, nije mi se svidjela ideja ostati u gradu dodatna dva sata, ići na zadnji vlak, biti gladna kao *pas*, ali sam otišla, radi društva. Kako bi mi bilo žao da nisam otišla! Možda mi nećete vjerovati, ali glava mi je bružala od silnih spoznaja koje su prolazile kroz nju. Nikada u životu nitko mi nije toliko *otvorio oči* – a ni znala nisam da ne vidim svijet! Nitko mi nije ukazao na prave vrijednosti koje ljudi zanemaruju. Valjda sam to sama trebala shvatiti ili... sam trebala odgledati ove predstave.

Ne žalim sebe, žalim ljude koji vide, a ne vide

Vojin Perić, čovjek koji je s 11 godina izgubio vid, oduševio me svojim riječima i pokazao mi koliko je život lijep ako ga čovjek zna promatrati. On, zajedno sa svojim prijateljima iz kazališta, ima puno

više optimizma od nas koji, eto, imamo sreće pa nismo ni za što *zakinuti* u životu. Ni za što osim, možda, za osjećaj zahvalnosti. Imamo darove koje ponekad ne znamo iskoristiti. Znete, ono kada dobijete dar za rođendan, otvorite ga i ostavite da skuplja prašinu... To radimo i s darovima koje smo dobili rođenjem. Jedan bismo dan radije u Pariz nego da imamo *dva zdrava trbuha*, a drugi bismo dan dali sve samo da ozdravimo a jedva smo prehladjeni. I tako cijeli život u krug: uporno želimo ono što nemamo! A ove slijepe osobe s *dasaka koje život znače*, za koje sam mislila da će zračiti negativnošću i ogorčennošću, one vole svijet. One su me naučile kako ga gledati. Iznenadilo me koliko su puni energije, koliko sretni, iskreno sretni. Gledajući ih, gotovo da sam zaboravila da gledam predstavu slijepih i slabovidnih osoba. Oni ne rade dramu oko toga, ni životnu ni ovu na daskama, zato jer ne vide; naprotiv: ne žele da ih žalimo. Oni žale nas, nas koji vidimo a ne vidimo.

Jučer sam se sjetio plave govori o plavoj boji, plavoj boji koju netko voli iako je nikada nije vidio. Pomalo avangardan pristup izvođenju ostavlja vas zamišljenima i nakon što predstava završi. Što je plava? Samo zvuk izgovaranja te riječi. Samo opis neba koje nikada nisu vidjeli. Milenko Zeko, Dajana Biondić, Vojin Perić i Suzana Bliznac ispričali su nam svoje priče o tome kako su postali slijepi. Suzana nikada nije ugledala svjetlo, ali mrzi zelenu, ne zvuči joj lijepo... Da se naježiš! Mrziti nešto što nikada nisi vidio zato jer ti zvuči ružno. Život je ponekad nepravedan – koliko smo često to pomislili. Suzana ne misli tako! Kaže da se ne misli zatvarati u sobu i plakati nad sudbinom. Njezina je najveća ljubav pjevanje, to joj uljepša svaki dan. Uvjeravam vas da pjeva kao slavuj! Morali biste otići poslušati je. Vojin voli voditi ljubav i mnogo mu je smješnija vaša pomisao da on to ne može, jer je slijep, no što je vama slika slijepe osobe koja vodi ljubav.

U ime svih slijepih

Mnogo je predrasuda u društvu u kojem živimo. Smetaju nam bijele izbočine na podu, lupkanje štapom, odbrojavanje uređaja na semaforu. Bježimo od slijepih da se ne bismo zarazili. Damo im mali prostor u

nekom kazalištu da glume, da se osjećaju korisnima, ali ne želimo im priznati status kazališta. Tražimo ih da glumce koji vide pouče kako da glume biti slijepi. Dolazimo na njihove predstave, sjedimo u mraku i smijemo se tome kako se znaju šaliti na vlastiti račun. Pomislimo kako im ne bismo rado bili u koži i već na izlasku zaboravljamo na njih. Ostavljamo ih iza sebe, u prošlosti, u njihovoj tami. Tami koja nije crne boje. Nisam mogla zamisliti kako je biti slijep jer zatvoriti oči ne znači ne vidjeti. Slijepi osobe ne vide ništa.

Ne tražim vas da žalite slijepi, da im trčite kao *blesavi* da biste im pomogli prijeći cestu ili nešto treće što vam padne na pamet kada ih ugledate. Tražim od vas da volite život. Jedan je i nema reprizu. Sami pišemo svoju priču. Netko mudar jednom je rekao da nećemo žaliti za stvarima koje smo napravili, nego za onima koje nismo, a trebali smo. Potpisujem! Možda imam premalo iskustva, ali nakon nekoliko sati ispred ovih slijepih glumaca shvatila sam da mi u životu ne nedostaje baš ništa. Jasno, čovjek je biće koje uvijek teži nečem većem, višem, boljem. I dobro je to jer, da nije tako, o čemu bismo maštali, što bismo sanjali? Ali naučite uživati i u trenutku koji egzistira sada. Pamтите svaki zalazak sunca, svaki osmijeh koji ste darovali nekome.

I ne zaboravite zapamtiti boje...

Danijela Marušić, 1. razred SŠ

Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb

Voditeljica: Harieta Barbarić

Sve naše pijavice

U Splitu se 6. siječnja, na blagdan Sveta tri kralja, u popodnevnim satima, na području Meja, s južne strane Marjanskog tunela, dogodila pijavica koja je iznenadila građane. Razbila se o Marjan koji i dalje „barjak svoj vije”, ali nas možda i opominje da se ne igramo s prirodom.

Naime, pijavice u ovo vrijeme godine na tom lokalitetu su vrlo rijetke. Prema službenoj statistici u posljednjih sedamdesetak godina to se dogodilo samo jednom. Nisu li nam Bog, ili priroda, kako hoćete, na sami blagdan Bogojavljenja, htjeli nešto objaviti i poručiti.

Pijavica u Splitu, uznemirila je i one najstarije. Ne pamte da se nešto slično dogodilo. Božić smo dočekali u majicama, a sada početkom nove godine iznad nas struje neke čudne vremenske promjene koje svakako imaju odraz i u glavama onih koji redovito prate vremensku prognozu. Nevrijeme se dogodilo na Mejama u razvikanom gradskom kotaru. Ima li u tome simbolike i je li to znakovito?

Čuvši prve vijesti na radiju, osjetila sam da bih možda mogla napisati zanimljivu reportažu pa sam sa svojih „zabačenih” Mejaša, s drugog kraja grada, pohrlila na mjesto događaja. Obula sam svoje sive čizmice i zakoračila na sivi asfalt. Možda će nakon ovoga ipak sutra nadoći neka druga boja. Htjela sam upitati sugrađane koji su svakako poslije ovog neobičnog događaja morali skinuti svoje „ružičaste” naočale i promisliti malo o sebi i drugima. O zemlji i moru, o vjetru i kiši, o zraku i oblacima. O životu.

Kiša je počela padati oko 14 sati, a pijavica se pojavila poslije 15.30. Nevrijeme je trajalo četrdesetak minuta, a onda je kiša gotovo sasvim prestala. Uletjela sam u prvi žuti „Prometov” autobus koji vozi u tom smjeru kako bih prije noći mogla vidjeti što se zapravo dogodilo, nadajući se i nekom zanimljivom sugovorniku, „svjedoku događaja”.

Autobus se lijeno spuštao niz Dubrovačku ulicu, nebo je bilo čudne, apokaliptične boje. Što se dogodilo s tim nebom, s tim suncem? Znači li to da ono nije uvijek tu za nas, ili mi nismo za njega? Jesmo li kao mali prolazni smrtnici izgubili svoje mjesto pod dobro nam znanim suncem?

Ne treba se čuditi nevremenu

U autobusu je življe nego inače. Svi sve znaju. Možda je ovaj događaj napravio i nešto pozitivno. Ljudi su na tren ostavili mobitele i počeli razgovarati. Tako sam doznala da je zbog nevremena promet

kroz Marjanski tunel jedno vrijeme bio obustavljen, da su oštećeni semafori i rasvjetni stupovi te izvaljena stabla, da je nosilo krovove s kuća i što sve ne... Jedan stariji gospodin, po govoru se činilo „stari morski vuk” je tumačio znatizeljnim kako se pijavica zapravo stvorila u moru i kako se s morem nije igrati. Izašla je iz mora između Čiova i Splita i počela divljati kod bazena na Zvončacu, i dodao: „A niko ne spominje njezine dve sestrice koje su se izdigle iznad mora, a nisu udarile po Marjanu već su se lipo vratile u more. E, sad vi čekajte kad će one! Ovo nam je samo opomena, samo opomena. Kažem vam ja, more je početak i svršetak svega.”

I evo me na Mejama. Sumrak je i rijetki su prolaznici. Pitam se na koga je to pijavica usmjerila svoje strijele: na Meštrovićevu galeriju, na Muzej, ili na zgradu Banovine.

U svakom slučaju, mene i dalje prati sivilo. Tražim sugovornika. Prolazi grupa mladića kojima je izgleda svejedno što se dogodilo i kako će sutra vrijeme: Dok se drugi smiju jedan odgovara: „Današnji događaji. Ma, koji događaji? Ovde ti se ništa ne događa. U tome i je problem. Ma šta, misliš na ono nevrime? Neš ti događaja, tako je u Americi svako par dana. Nosi cile kuće pa opet nikom ništa. Naši oko toga dižu halabuku, nepotrebno. Nikome se nije ništa desilo, a da i je – šta je izlazija po takvon vrimenu? Sad će najgore bit ljudima iz održavanja, oni će sve to prinit priko svoji leđa.

Uostalom, dosta smo i bili bez briga, triba nas nešto dobro zviznit. Odosmo mi na tulum. A ti ostavi se novina i ti gluparija. Svi ti oni lažu. Nego lipo pođi s nama i pusti pijavice na miru. Svak svakomu siše krv. Takvo ti je vrime.”

Nisam imala kada razmišljati o tom što mi je momak rekao već priđoh starijem gospodinu koji je upravo ušao pod natkriveno stajalište. Započela sam s naučenom splitskom ironijom:

„Dobar dan, barba, ima li kiše?”

„Dragosti, ne fali kiše. Fali ovde nečeg drugog. Mislin ti općenito na ovaj grad, na ljude. Ma i ne samo grad – cili svit. Ovo ti se danas sve svodi na – puno ljudi, nigdi čovika. Ništa ti ovo nije ka šta ja pantin. Sve se izokrenilo. Ljudi su krivi – ko će drugi. Beštije ne čine ovo šta

mi radimo pa čemu se možemo unda nadat. Nije se čudit nevrimentu. To nas neko opominje.”

Uputila sam se pješice prema Rivi. Pala je večer. Tamo ću svakako sresti više ljudi i čuti više komentara. Razmišljam kako smo ja i ovaj barba zapravo istomišljenici. Čovjek je odgovoran za ova neobična događanja. Sebi smo toliko udovoljili i uzeli mnogo toga što nam kao ljudima ne pripada. Zbog svoje pohlepe puno smo toga sebi podložili, a zaboravili da bi i mi morali biti nekome podložni. Pomiješanih osjećaja nastavljam prema ugodnijem i poznatijem lokalitetu.

Naš Marjan – pravi junak

Prošla sam zapadnom obalom i eto me na našoj glavnoj šetnici Rivi, među prodajnim kućicama, u splitskom božićnom gradu. Svjetleće lampice podsjećaju koje je vrijeme godine, ali uglavnom zatvoreni izlozi i raznesene biljke i lišće narušavaju takozvanu božićnu idilu.

Rijetki su prolaznici. Na ovakvu sliku moje oko nije naviklo. Prilazim jednom starijem čovjeku koji mi se nije činio tipični građanin. Hodao je naokolo očito ne znajući ni sam kamo bi krenuo. Upitala sam ga što misli o tome što se dogodilo. Čim je počeo govoriti, osjetila sam da je odnekud iz Zagore.

„Nije ti to, mala moja, nikakva pijavica. Pijavica ti je nikakva glitina koja se stavljala na kožu bolesnin judima da jin ispije otrovanu i nečistu krv. Tako je puno njizi ozdravilo. Ono šta je bilo danas – to ti se zove vijar. A to ti je s đavlije strane. Tako ja jedanput kopa u docu. Bilo je proliće i baš lip dan. U srid podne zametnu se niki vitar pa sve oko mene vrtilo u krug; lišće nosi i drveća do zemje savija. Reka bi sve će polomit. Ja baci motiku, prikrstin se i lego na zemju. Domalo se sve utišalo koda ništa nije ni bilo. A i drugima u selu se je slično događalo. Kažen ti ja to je vijar i njega đavli zameću. Šta jadni čovik o tomu zna.”

Pogled mi zastane na našem Marjanu. Osim što je jedini izvor kisika Splicićanima, danas se pokazao kao pravi junak. Kažu da je on „razbio” tu vrtložnu neman. Priroda još uvijek samu sebe regulira. Ne znam jesmo li to zaslužili.

Pri povratku kući u autobusu nekoliko ljudi sjede i gledaju u orošene prozore. Gledam i ja. Gledam i razmišljam. Zaista su došla neka čudna vremena. Kao da se u prirodi gubi harmonija. Na jednoj strani zemlje divljaju vode i navaljuju poplave, na drugoj sve pred sobom brišu snježne mećave, na trećoj ljudi umiru od gladi i žeđi i bukne požari.

Tko bi znao za sve naše pijavice i vijare koji su se nadvili na ovaj planet. Koliko je za to kriv čovjek i njegova trka za materijalnim. Je li još tkogod kriv? Životinje zasigurno nisu.

Veronika Jović, 3. razred SŠ

I. gimnazija, Split

Voditelj: Ivica Šušić

Nakon prvenstva u Poljskoj: hrvatska rukometna reprezentacija još uvijek jedna od najuspješnijih, što god netko mislio o tome

Za broncu trebalo je znoj prolijevati

Od svih medalja u povijesti države, 13 smo ih dobili zahvaljujući Kaubojima. Naučimo se cijeniti postignuća koja ne nose sjaj odličja. Poduprimo naše sportaše – oni će nam to znati vratiti.

Maratonska bitka, 1. stoljeće prije nove ere i Grk zvan Fidipides koji je pretrčao 42 kilometra kako bi Ateni donio vijest o pobjedi nad Perzijancima. Priča završava tragično – smrt uzrokovana iscrpljenošću. Godina 1896., prve moderne Olimpijske igre u Ateni, i još jedan Grk, Spiridon Louis, pobjednik prvog olimpijskog maratona, mladić koji je najbrže prošao udaljenost od 42 195 kilometra.

Od tada pa do danas, svijet sporta broji mnoštvo uspjeha i neuspjeha, srušenih svjetskih rekorda i inspirirajućih priča. Takva je i ona koju pišu hrvatski rukometaši. Od brojnih hrvatskih medalja, 13 ih pripada rukometnoj reprezentaciji, uključujući i ovu posljednju koju su Kauboji jučer osvojili u Poljskoj. No, nismo ovdje da brojimo uspjehe, već da vidimo što stoji iza njih.

Godine žrtvovanja

Milijuni ljudi diljem svijeta registrirani su kao profesionalni sportaši. Njihov je posao da pokušaju biti najbolji u onome što rade najbolje i da se svakim danom trude biti mrvicu bolji nego prije. Njihov se posao sastoji od prosječno šest sati treninga dnevno, 365 dana u godini. To su ljudi koji se bave fizički i mentalno izuzetno teškim aktivnostima u kojima je ulog ogroman, a dobitak upitan.

U prvom planu treba izdvojiti brojna odricanja neophodna za postizanje bilo kakvog uspjeha u sportu. To se u sportskim počecima uglavnom odnosi na izbjivanja s raznih školskih događanja, izleta, druženja s prijateljima i izlazaka koji su preveliki luksuz za sportaše. No, ako mislite da je tu odricanjima kraj, sjetite se da je bavljenje sportom poznato kao vrlo skup hobi pa su novčana odricanja također neizostavna. Drugačije prehrambene navike se možda stavljaju u drugi plan jer smatra se da valjda nije problem imati točno određene jelovnike i planove koliko je grama čega dopušteno unijeti u organizam. Ukratko, s jednim sportašem zaokupirano je minimalno pet stručnjaka koji se brinu o svemu potrebnom, od kondicijskog trenera pa sve do sportskog psihologa.

Biti sportaš znači biti svjestan da ti svakog dana prijeti mogućnost ozljede te izbjivanje sa sportske scene na određeno vrijeme, a nije ni rijetkost da trpe ozljede kako ne bi platili cijenu pauziranja. Biti sportaš znači učestalo biti pod pritiskom da moraš uspjeti kako ne bi razočarao obitelj i bližnje, ali još bitnije, da ne bi razočarao samog sebe te doveo u pitanje godine mukotrpnog rada i žrtvovanja. Biti sportaš znači biti odgovoran prema navijačima koji prate svaki tvoj nastup i svaki put očekuju maksimum. Biti sportaš znači imati jednu jedinu priliku pokazati sve ono što si trenirao mjesecima. I biti sportaš također znači biti konstantno uspoređivan s drugim sportašima, a svi oni teže istom – da budu najbolji.

Često ih se pita: Čemu sve to? Ima li smisla sve podrediti jednom cilju, odricati se, a u isto vrijeme ne znaš hoćeš li uspjeti, hoćeš li ostvariti sve ono o čemu si sanjao čitavo vrijeme? Kažu da ima. Isplati se. Jer iza svega toga stoji vlastito zadovoljstvo i ispunjenost,

želja i motivacija, ljubav i strast prema onom što rade. Jer na kraju dana, iako nisu zadovoljili druge, znaju da su zadovoljili sebe radeći ono što vole. To je najvažnije. Ono čemu bi svatko trebao težiti, bio sportaš ili ne.

Neopisiva lakoća komentara

I nakon svih ovih saznanja, zar nije zanimljivo čuti laike kako s lakoćom kritiziraju i komentiraju sportaše zanemarujući koliko je truda i napora uloženo u jednu utakmicu, u jedno natjecanje, koliko je znoja proliveno, koliko je bilo potrebno vjerovati u vlastite mogućnosti kada nitko drugi nije i koliko žrtvovanja stoji iza svega toga. Hrvatska rukometna reprezentacija jedna je od uspješnijih reprezentacija u državi, a tužno je kako se, usprkos tome, 6. mjesto na posljednjem Svjetskom prvenstvu u Kataru smatralo neuspjehom. Zaista se nadam da će ovo brončano odličje biti ipak dovoljno dobro za sve nas. Ostaje samo nada da ćemo u budućnosti više cijeniti i ona manja postignuća, da nećemo umanjivati važnost već značajnih rezultata te da ćemo pružiti potporu jer to je zapravo jedino korisno što mi navijači možemo učiniti. Za sve ostalo, potrudit će se oni sami. Trebaju samo činiti ono što su i dosad činili, dati sve što imaju i zatim dodati još malo svaki dan!

Ana Brenčić, 4. razred SŠ

Srednja škola Mate Blažine, Labin

Voditeljica: Ana Paliska

Koliko se naš jezik promijenio otkad je nastao *fejs*?

Lajkom do propasti

Facebook je najrasprostranjenija, danas svima poznata, društvena mreža. Sve više mladih se pridružuje njoj pa Facebook broji preko 1,3 milijarde aktivnih korisnika. Cilj ove društvene mreže potaknuti mlade da što više komuniciraju jedni s drugima i lakše dolaze do informacija. Ali, to u nje-

govnoj realizaciji i nije baš tako. Mladi su postali ovisni o Facebooku i virtualnoj komunikaciji pa ova mreža donosi sa sobom mnoštvo problema.

Je li Facebook preokrenuo društveni život?

Na nekim su društvenim mrežama, poput Facebooka, stavljene dobne granice pa djeca mlađa od 13 godina ne bi smjela imati svoj profil. No nije teško pronaći mlade koji lažiraju svoju dob za svoj Facebook profil. Osim što mnogi lažiraju dob, većina mladih pokušava sebe prikazati u idealnom životu. Ničiji život nije savršen, ipak, ulazeći u Facebook profile poznatih osoba, možemo vidjeti slike koje nas ponekad dovode do ljubomore. Osim što nam se čini da poznate osobe imaju savršene živote, većina pokušava idealizirati sebe i svoj život. Kamo god idu, podijele svoju lokaciju, stavljaju objave da pobude zavist vršnjaka. Današnji mladi uglavnom provode svoje slobodno vrijeme zatvoreni u sobi, vezani uz krevet i mobitel. Dopisuju se o nebitnim stvarima, a dovode se, također i u situacije u kojima komuniciraju s nepoznatim ljudima, točnije, upoznaju ih preko Facebooka. Možda se to i ne čini lošim, ali postoje ljudi koji prave lažne profile kako bi doznali neke informacije i „upoznali” ljude. Kada bi se dogovorili za izlazak uživo, ti ljudi se ne bi pojavili ili bi napravili nešto što nije ugodno. Postoje mnogi slučajevi koji su dokaz da takvo upoznavanje nije dobro. Nedavno se u Engleskoj dogodio napad na muškarca koji se dopisivao s djevojkom, a kada su se dogovorili za upoznavanje uživo, ona je došla s prijateljicama te su ga one pretukle. Mladi bi trebali biti upućeni u opasnosti društvenih mreža da bi znali u koje svrhe se smiju koristiti, a u koje ne. Ipak, nije sve tako crno. Ako imamo prijatelje, rodbinu ili nekoga u obitelji tko ne živi u blizini, dobro nam dođe aplikacija i prilika za besplatno komuniciranje. Facebook se može pohvaliti i mogućnošću glasovnog poziva i videopoziva, ali mladi uglavnom ne iskorištavaju te prednosti. Ova društvena mreža je promijenila svijet, nekima na bolje, nekima na lošije, sve ovisi kako se prema njoj odnose i kako ju doživljavaju, a i sama je predložak za ostale društvene mreže koje danas broje milijune korisnika, a to su Instagram, WhatsApp, Viber, Twitter i dr.

Nekada VOLIM TE – sada ly

Uz preveliko oduzimanje vremena Facebook mladima oduzima komunikaciju „licem u lice”. Dok su se pisala pisma, uvijek se pazilo da ona budu napisana čitko, gramatički točno s potrebnim pravopisnim znakovima. Točka na kraj rečenice, veliko slovo na početak... Kad se tek počela koristiti internetska komunikacija, mladi su se pridržavali pravopisa i smatrali tu vrstu komunikacije bržim načinom slanja pisama. Svi su se dopisivali, a što je Facebook nudio više ažuriranja, tako se i mladost ažurirala. Nedavno, netko je odlučio izostavljati samoglasnike u svakoj riječi pa smo tako dobili današnje kratice poznate svima, a to su: *dns* (danas), *vcrs* (večeras), *ktb* (kod tebe), *nmg* (ne mogu), *nznm* (ne znam) i mnoge druge. Ljudi su primijetili da im razmišljanje o tome gdje treba ići zarez ili navodnici ne treba pa su odlučili zanemariti pravila. Ionako bismo svi razumjeli što je netko htio reći ako napiše *hrvatsko narodno kazalište*. Malim slovom! I tako je sve počelo... Na kraju smo od rečenice *Hoćemo li ići večeras van?* dobili *idmo vcrs van?*. U današnje vrijeme svi su u dobrim odnosima preko interneta. Neki ljudi se poznaju virtualno, a uživo se ne znaju obratiti jedni drugima. To je posljedica površnih odnosa. Također, mladi se često dopisuju i izjavljuju ljubav preko poruka pa tako više ne koristimo riječi poput ”Volim te”, nego nove riječi koje kada se pošalju navodno znače i više nego samo ”Volim te”, a to su: *vtnnnc* (volim te najviše na cijelom svijetu), *lysm* (*love you so much*), *ly* (*love you*) i dr. Mladi više ne obraćaju pozornost ni na dijakritičke znakove pa dolazi do problema u govoru i pismu. Postoje oni koji, još uvijek, izgovaraju dobro, ali odrediti pismeno je li negdje č ili ć veći im je problem. Da bi stvar bila lošija, mladi zaboravljaju knjige i uglavnom čitaju internetske članke, koji isto tako nisu uvijek ispravno napisani, a sigurno im ne daju priliku da obogate svoj rječnik. Danas se ljudi boje javnog nastupa, govora pred mnogo ljudi. Zašto? Možda je upravo jedan od razloga to što se sve više komunicira preko računala ili mobitela. Naravno, lakše je prepirati se i pričati tako jer ljudi ne vide kako se zapravo osjećaš dok pišeš. Ipak, osmišljen je nov način kako

da drugima pokažemo naše osjećaje. Za to su danas značajni *emoji*! I kada si tužan, i kada si sretan, i kada ti se spava, i kada kolutaš očima, i kada ti je nešto zaista smiješno. Ne moraš više pisati jer za sve to postoje naljepnice koje pokazuju upravo ono što osjećaš. Ipak, ne čudi što je oxfordski rječnik kao riječ 2015. godine odabrao upravo *emoji* koji plače od smijeha.

Kojim ćemo hrvatskim pričati za 100 godina?

Osim što kratimo riječi, u današnji rječnik ulaze mnoge posuđenice. Naravno, poznajemo ih mnogo jer svi govorimo vlastitim narječjem i nitko ne govori uvijek standardnim jezikom. Uvijek se u Dubrovniku čuje *đe* umjesto gdje, u Splitu *lipo* umjesto lijepo, a u Zagrebu *deloš* umjesto da radiš nešto. To je također dio našeg jezika. Ali s pojavom interneta, mladi su dobili mogućnost gledanja filmova, serija ili čitanja raznih članaka na engleskom. Sve društvene mreže su, naravno, u izvorniku na engleskom jeziku. Tako dolazimo do pojave anglizama u našem govoru. Isto tako, češće ćemo vidjeti napisano *lajk* nego *like*, *fejk* umjesto *fake*, a riječ *fejs* već je dugo poznata. Ne samo da je kratica, nego i pohrvaćena riječ. S druge strane, zar će netko reći da je napravio *samoslik*, a ne *selfie*? Vjerojatno bismo se svi smijali ili uopće ne bismo razumjeli tu riječ. Nikad kraja mijenjanju rječnika! U naš jezik su se uvukle ne samo kratice hrvatskih nego i engleskih riječi. Ne postoji razgovor tinejdžera u kojem se ne spominje nama najpoznatija kratica *omg*, što u prijevodu znači – O, moj Bože. Također, ostale nisu zanemarive: *tnx* (*thank you* – hvala), *lol* (*laughing out loud* – glasno se smijem), *ly* (*love you* – volim te), *btw* (*by the way* – usput) i mnoge druge koje koristimo, a nismo ni svjesni njihova podrijetla. Nije loše znati strane jezike, ali nije u redu nametati neke riječi kao hrvatske, koje to sigurno nisu. Trebali bismo smisliti svoje riječi istog značenja kao engleske riječi, a koje ćemo rado primiti i koristiti u svakodnevnom govoru.

Virtualna komunikacija ne može zamijeniti stvarnu

Razgovarajući sa svojim vršnjacima, saznala sam da većina najviše griješi u razlikovanju velikih i malih slova, ali i kod uporabe zareza. Kako i ne bi, kad svi na *fejsu* uvijek koriste mala slova bez obzira na imena ili početke rečenica. U školi i na javnim mjestima trude se da razgovaraju književno, ali često im izlete riječi kao što su *kužiš, kon-taš, aj* i ostalo.

Svi mi smo pod utjecajem dviju okolina: javne – gdje bismo trebali pričati i pisati standardnim jezikom, i internetske – gdje nam se nameću kratice i nepravilan jezik. Mislim da bismo se svi mogli prilagoditi, ali paziti na posuđenice jer bismo trebali svi čuvati i poštivati svoj jezik. Naravno, riječi bismo trebali što manje besmisleno kratiti ili posuđivati da nas jednoga dana netko ne bi upitao kojim to mi jezikom govorimo. *Pdaj omg od str sig pisen prvpisno tcno!*

Matija Borovac, 1. razred SŠ
Gimnazija Metković, Metković
Voditeljica: Martina Pačić

Bez doma i domovine

Svijet u kojemu živimo oduvijek su potresale razne podjele. Svaka globalno važnija i medijski popraćeniya situacija poticala je čovjeka na promišljanje, neke i na djelovanje. Medijskom manipulacijom čovjekovo se mišljenje kanalizira isključivo jednome od dva dijametralna „tabora” i dijeli na -file i -fobe, gubi se politički pluralizam stavova, a javne se rasprave svode na „za” ili „protiv”. Njemački filozof Karl Jaspers sredinom je prošloga stoljeća definirao pojam „granične situacije”. To su situacije nakon kojih govorimo o onome što je bilo „prije” i „poslije”, odnosno nakon kojih se čovjek promijeni. Izbjeglička kriza mogla bi biti granična situacija, kako za svakog europskog građanina, tako i za kolektivni europski poredak. Ta je kriza itekako uzdrmla javnost i, uz nebrojne probleme i strahove koje zadaje građanima

Hrvatske (ali i čitave Europe), potvrdila gore navedena razmišljanja o polariziranosti svijeta.

Prije svega, važno je naučiti oslovljavati pridošlice s Bliskog istoka. Na početku krize digla se velika strka dežurnih moralnih autoriteta u Hrvatskoj, pod vodstvom Vesne Teršelič, inicijative „Dobrodošli” i ostalih boraca za „bolje sutra”. Pokrenuta je medijska akcija kojom bi se momentalno obustavilo svako korištenje izraza *imigrant* u javnome prostoru, pa je predloženo da se te *jadne* ljude okarakterizira kao izbjeglice. Ta je inicijativa očito rezultat mukotrpnog i temeljitog lingvističkog istraživanja nakon kojega je *google translate* englesku riječ „refugee” preveo kao „izbjeglica”. Dokazana je ništa drugo nego manjkavost engleskog rječnika u usporedbi s puno kompleksnijim hrvatskim jezikom koji razlikuje naizgled slične, ali jako različite pojmove poput prognanika, izbjeglice i imigranta. Tako se riječ „izbjeglica” definira kao osoba koja je zbog ratnih okolnosti morala prijeći granice matične države dok se ne ostvare uvjeti za povratak. Jedan pogled u rječnik i jasno je da tu nije riječ ni o kakvim izbjeglicama jer je s istoka krenuo cijeli val naoko političkih imigranata s ciljem kućenja u nekoj gospodarski stabilnijoj državi Europe. Od medija se mogla očekivati žestoka borba za „jedinim bitnim” u krizi, a to su građanska prava i potrebe imigranta koje nerijetko prelaze u privilegije. Tako se pred kamere u prvi plan guraju mala djeca u plaču te žene koje padaju shrvane teretom i naporima puta. Često slušamo i o tragičnim sudbinama majki koje su ostale odvojene od svoje djece. Za solidarizaciju s tim majkama potreban je minimum ljudskosti, ali nemoguće je očekivati da će individualne tragedije zasjeniti problem kolektivnog, masovnog pohoda na Europu. Kada je umrla prva žrtva migrantske krize, o tome smo danima slušali na vijestima. Smrt je dala vjetar u leđa napadima na dugotrajne procese evidentiranja ljudi koji dolaze jer, eto, ljudi počinju umirati u redu za registraciju. Starija žena doživjela je srčani udar zbog vrućine. Nije li to slučaj kakav se za vrijeme ljetnih dana u Zagrebu viđa svaki dan? Pa ipak, ta je vijest popraćena ogromnom medijskom pažnjom. Imao sam osjećaj kao da će se svakog trena otvoriti nebo i da će pokojnicu Valkire odnijeti

u Valhalu. Možda sam neprikladno ironičan, ali mediji doista znaju pretjerati u iskričljavanju istine, pa tako dođe i do kontra-efekta. Tako je slika mrtvog dječaka na turskoj obali, koja je obišla svijet, pokazala svoje naličje kada su u javnost izišle fotografije na kojima fotoreporter pomiče to jadno, nepomično tijelo da bi dobio što bolji kadar. Dokaz je to da, kao i u svemu, propagandu treba umjeriti.

Kao i svaka kultura, i europska je građena na temeljima – rimskome pravu, grčkoj kulturi i kršćanstvu. Što možemo očekivati od civilizacije kojoj se sva tri temelja danas zdušno potkopavaju? Da se opasno uruši. Zanimljiv je i fenomen stigmatiziranja onih koji brane stabilnost i poredak Europe. To je dobro poznat trik svakoga totalitarnog sustava. Osobu koja ne dijeli vaše mišljenje označite fašistom i izbacite ga iz naoko demokratske rasprave, jer s fašistima se ne raspravlja (a drugih argumenata ionako nemate).

Usudio bih se komentirati i političku situaciju u Siriji, koja je naposljetku i dovela do krize. Na čelu države godinama je bio Bašar Al-Asad, javno označen kao diktator i nedemokrat. O njemu i njegovome režimu može se misliti što želite, ali neosporna je činjenica da je taj čovjek držao kontrolu i red u Siriji, a svrgnut jer nije odgovarao bjelosvjetskoj politici. Cijelu situaciju u Siriji i promjenu režima te ostale zakulisne igre možda najbolje dočarava pripovijetka velikog engleskog mislioca i „apostola zdravog razuma” G.K. Chestertona, Žuta ptica. Priča počinje dolaskom ruskog znanstvenika, profesora Ivanova, u časnju englesku obitelj. On je fanatik za emancipaciju i ukidanje svih ograničenja – ukratko, temeljiti je libertarijanac. Uživajući u povlasticama gosta, profesor počinje provoditi svoje libertarijansko djelovanje oslobađanjem kanarinca iz krletke. Nakon što odleti kroz prozor, kanarinca napadnu i ubiju divlje šumske ptice. Tako i Amerika uživa u povlasticama globalnog policajca i u tuđoj se kući ponaša kao u svome domu. Amerika je pokušala Siriju osloboditi „kaveza” u kojemu ju je držao Asad, ne imajući na umu sigurnost koju Siriji taj kavez pruža. Neumjerenom slobodom ubija se poredak i otvaraju vrata kaosu. Očito je da su, kad se bolje pogleda, dvije političke krajnosti (diktatura i liberalizam), vrlo bliske.

Mnoga pitanja ove krize i dalje ostaju neriješena. Zašto ti ljudi zahtijevaju, a nikada ne mole? Odakle tim ljudima toliko novaca ako su nekoliko godina unatrag trpjeli siromaštvo i nasilje? Kako to da su mnogi od njih tako lijepo uređeni, odjeveni, posjeduju najnoviju tehnologiju i većina pristojno govori engleski jezik? Zašto odbijaju hranu, vodu, novac, pomoć, želeći jedino stići na točno određeni cilj? Kada bi utemeljitelj filozofije povijesti, Giambattista Vico, bio živ, siguran sam kako bi cijelu krizu ocijenio kao jedan strašni anticivilizacijski čin. Svatko od nas trebao bi se pitati u što zapravo vjeruje, čemu se priklanja, što zagovara; moralni poredak ili neograničenu čovjekovu slobodu.

Mene i dalje muči uistinu teško pitanje: imam li ja ikakvu moralnu obvezu pomagati ovim ljudima? Muči me i kako prepoznati istinu u svemu, što misliti o vijestima koje mediji filtriraju od Reutersa koji je istinu već filtrirao. Cijela migrantska kriza za mene ostaje, kao što je Churchill rekao za Rusiju, „zagonetka zamotana u misterij unutar enigme”.

Marko Mihoković, 4. razred SŠ

XI. gimnazija, Zagreb

Voditeljica: Ivana Babić

Popis sudionika

NOVINARSKI IZRAZ – radijske emisije – osnovne škole

- 1. OŠ Dubovac, Karlovac**
IGRICE NAŠE SVAKIDAŠNJE – ZABAVA ILI OVISNOST
Učenice: Dora Kučan, Sara Lončar
Voditeljica: Branka Božić
- 2. OŠ Petrijanec, Petrijanec**
CARICI
Učenice: Ena Kurečić, Klara Leskovar
Voditeljica: Željka Rabuzin
- 3. OŠ Hreljin, Bakar**
STRAH
Učenice: Marta Šikić, Michelle Vidas
Voditeljica: Doris Šimičević
- 4. OŠ Suhopolje, Suhopolje**
MOJ PRIJATELJ ŠALABAHTER
Učenici: Leona Sever, Josip Bijelić
Voditeljica: Renata Galetić
- 5. OŠ Dobriša Cesarić, Požega**
ŽELIM VRATITI LJUBAV
Učenici: Toni Grgić, Petra Mišić
Voditeljica: Marija Mrkojević
- 6. OŠ Ivan Goran Kovačić, Slavonski Brod**
ONI I ONE
Učenice: Rea Anabela Kolar, Sandra Bohm
Voditeljica: Marija Matić

7. **OŠ Dr. Franjo Tuđman, Beli Manastir**
AH, TAJ PUBERTET
Učenice: Ena Mišir, Ena Špoljarić
Voditeljica: Lidija Šumiga
8. **OŠ Petra Kanavalića, Korčula**
VIŽIJA SV. MARTINA
Učenici: Franko Fabris, Frano Fillippi
Voditeljica: Suzana Petković
9. **OŠ Rudeš, Zagreb**
KOSA LJUBAVI
Učenice: Stela Nekić, Paula Žitnik
Voditeljica: Mirjana Jukić
10. **OŠ Marije Jurić Zagorke, Zagreb**
SUPER FRAN
Učenice: Mirjana Vrankić, Iva Križan
Voditeljica: Ana Brčić Bauer

NOVINARSKI IZRAZ – radijske emisije – srednje škole

1. **Zrakoplovna tehnička škola Rudolfa Perešina, Zagreb**
ZULU-TANGO-SIERA 040
Učenici: Ana Marija Antić, Lovro Nikola Pračinec
Voditeljica: Nina Selman-Hrvatić
2. **Prirodoslovna i grafička škola, Rijeka**
RIJEČKI VJERNI PSI
Učenici: Sara Vrban, Bruno Butorac
Voditeljica: Ana Anić
3. **Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile, Pazin**
PRSTENAC GREN ZADIT
Učenici: Vanessa Šujević, Luka Švić
Voditelj: Bernard Jurjević

4. **Srednja škola Mate Blažine, Labin**
NEKA NE OSTANE ŠUTNJA
Učenici: Sanela Isanović, Konstantin Porodin
Voditeljica: Ana Paliska
5. **Gimnazija Josipa Slavenskog, Čakovec**
SAMO SEBI JEDNAKO
Učenice: Karla Ladić, Lana Lovrec
Voditeljica: Barbara Markač-Despinić

NOVINARSKI IZRAZ – školski listovi – osnovne škole

1. **I. Osnovna škola, Vrbovec**
CVRKUT
Učenica: Valeria Drvenkar
Voditeljica: Helena Naimkadić
2. **OŠ Kostrena, Kostrena**
BROŠTULIN
Učenik: Ivan Tonković
Voditeljica: Ina Randić Đorđević
3. **OŠ Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica**
HLAPIĆ
Učenica: Lucija Volenik
Voditeljica: Renata Sudar
4. **OŠ Ivan Goran Kovačić, Slavonski Brod**
MALI GORAN
Učenica: Nika Grgić
Voditeljica: Marija Matić
5. **OŠ Šimuna Kožičića Benje, Zadar**
DITE ZADARSKO
Učenica: Lucija Špralja
Voditeljica: Darija Vidaković

6. **OŠ Šime Budinića, Zadar**
ČEHULJICA
Učenica: Rahela Košta
Voditeljica: Silvana Rados
7. **OŠ Ratfala, Osijek**
KGB
Učenica: Ema Miščević
Voditelj: Marinko Plazibat
8. **OŠ Bijaći, Kaštela**
ŠKOLSKI LIST „KAPLJICE“
Učenica: Paula Pavlović
Voditeljica: Ivanica Debak
9. **OŠ Monte Zaro, Pula**
ZARO
Učenica: Tia Lena Hinić
Voditeljica: Dragica Pršo
10. **OŠ Marina Držića, Dubrovnik**
VIDRA
Učenica: Martina Terakaj
Voditeljica: Maris Prce
11. **OŠ Draškovec, Draškovec**
DRAŠKO
Učenica: Andreja Matjačić
Voditeljica: Ivana Beti
12. **OŠ Brestje, Zagreb**
KLIK
Učenica: Magdalena Lukić
Voditeljica: Dubravka Ljubičić

13. **OŠ Jure Kaštelana, Zagreb**
ČAROBNA FRULA
Učenica: Ella Dobrić
Voditeljica: Maca Tonković
14. **OŠ Antuna Mihanovića, Zagreb**
MIHIĆ
Učenica: Jelena Crnogorac
Voditeljica: Vanja Jurilj
15. **OŠ Marije Jurić Zagorke, Zagreb**
ZAG
Učenica: Tea Trčak
Voditeljica: Ivana Hrenar

NOVINARSKI IZRAZ – školski listovi – srednje škole

1. **SŠ Ban Josip Jelačić, Zaprešić**
BAN 11
Učenica: Lara Fiolić
Voditeljica: Željka Winkler
2. **Škola za umjetnost, dizajn, grafiku i odjeću, Zabok**
TABULA NOVA
Učenica: Sandra Benčić
Voditelj: Nikola Sinković
3. **Prirodoslovna i grafička škola, Rijeka**
KAMEN MUDROSTI, KAMEN LUDOSTI
Učenica: Sara Vrban
Voditeljica: Andrea Fodor Matijević
4. **Katolička gimnazija s pravom javnosti, Požega**
NAUTES
Učenica: Jana Jularić
Voditelj: Miroslav Paulić

5. **Gimnazija Matija Mesić, Slavonski Brod**
OTROVNO PERO
Učenica: Nikolina Vidaković
Voditeljica: Andrijana Nemet-Kosijer
6. **Gimnazija Nova Gradiška, Nova Gradiška**
ZVONO
Učenica: Leonora Barišić
Voditeljica: Silvija Pečnjak
7. **Isusovačka klasična gimnazija s pravom javnosti u Osijeku, Osijek**
SEMPRE MAGIS
Učenici: Franjo Balat
Voditeljica: Vera Bilandžić
8. **X. gimnazija Ivan Supek, Zagreb**
CENER
Učenica: Ivana Bekavac
Voditeljica: Ružica Filipović
9. **III. gimnazija, Zagreb**
MIMLADI
Učenica: Lea Bartulin
Voditeljica: Maja Ilić
10. **Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb**
LABOS
Učenica: Kaja Barić
Voditeljica: Henrieta Barbarić

DRAMSKO-SCENSKI IZRAZ – pojedinci – osnovne škole

- 1. OŠ Stjepana Basaričeka, Ivanić-Grad**
Zoran Pongrašič, CRVENKAPICA NA DRUGI NAČIN
Učenik: Rafael Orač
Voditeljica: Melita Vuković
- 2. OŠ Rugvica, Dugo Selo**
Miroslav Krleža, KHEVENHILLER
Učenica: Nikolina Stipić
Voditeljica: Andrea Behetić
- 3. OŠ Oroslavje, Oroslavje**
Martina Mirt Ordanić, KUHAČA
Učenica: Jana Šalec
Voditeljica: Ankica Šuk
- 4. OŠ Banova Jaruga, Banova Jaruga**
Jan Noha, CO TEDY? / ŠTO ONDA?
Učenica: Elizabeta Snovak
Voditeljica: Dana Stakor
- 5. OŠ Popovača, Popovača**
Katarina Brkić, ČELICA MAJA
Učenik: Marko Javorski
Voditeljica: Martina Ivić
- 6. OŠ Slunj, Slunj**
Zvonimir Balog, PUŽ NA CARINSKOM PREGLEDU
Učenik: Lovro Štefanac
Voditeljica: Katica Brajdić
- 7. OŠ Petrijanec, Petrijanec**
Dobriša Cesarić, VOČKA POSLIJE KIŠE
Učenica: Valentina Balog
Voditeljica: Željka Rabuzin

8. **OŠ Tužno, Tužno**
Sanja Vučkovečki, ČRNI DNEVI, adaptacija teksta Šime Storića
Poljubit ću je uskoro možda!
Učenik: Patrik Brežnjak
Voditeljica: Sanja Vučkovečki
9. **OŠ Mihovil Pavlek Miškina, Đelekovec**
Mihovil Pavleka Miškina, VI
Učenica: Ana Puhar
Voditeljica: Vanja Raletić
10. **OŠ Berek, Berek**
Senka Silvar, ZNAŠ LI
Učenica: Ema Sedlić
Voditelj: Zvezdan Banas
11. **OŠ Dolac, Rijeka**
Alphonse Daudet, KOZA GOSPODINA SEGUINA
Učenik: Lucijan Mofardin
Voditelj: Vedran Laković
12. **OŠ Podmurvice, Rijeka**
Zlatko Krilić, BAKICA ZVANA BABA
Učenica: Lea Vukoja
Voditelj: Denis Pilepić
13. **OŠ Čavle, Čavle**
Sanja Pilić, POSLOVICE I PROBLEMI
Učenik: Bruno Baćac
Voditeljica: Lidija Molnar Čargonja
14. **OŠ dr. Franje Tuđmana, Korenica**
Enes Kišević, SVOJ DJECI SVIJETA
Učenica: Karla Adamović
Voditelj: Ante Kovač

15. **OŠ Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica**
Jasminka Tihi-Stepanić, BOCA ISTINE
Učenica Petra Papa
Voditeljica: Sanja Pavelko
16. **OŠ Lipik, Lipik**
Sarah Kane, 4.48 PSIHOZA
Učenica: Klara Rajković
Voditeljica: Ana Knežević
17. **OŠ Josip Kozarac, Slavonski Šamac**
Ana Verić, RAZGOVOR S POKOJNOM BAKOM
Učenica: Lana Lešić
Voditelj: Josip Galović
18. **OŠ Antun Mihanović, Nova Gradiška**
Nikola Šop, PJESMA NAJMANJEM ČOVJEKU
Učenik: Matko Vojnić
Voditeljica: Morana Plavac
19. **OŠ Šime Budinića, Zadar**
Mladen Kopjar, PATULJAK NA TORTI
Učenik: Roko Novoselac
Voditeljica: Marina Marijačić
20. **OŠ Stjepana Radića, Bibinje**
Lincoln Peirce, NATKO VELIKI, ulomak iz romana
Učenik: Antonio Vuica
Voditeljica: Jasminka Adžić Sikirić
21. **OŠ Josipa Antuna Čolnića, Đakovo**
Sanja Pilić, POLJUBAC, I TO PRVI
Učenik: Nino Juroš
Voditeljica: Blaženka Uzun

22. **OŠ Ivana Filipovića, Osijek**
Sanja Pilić, ZAFRKANCije, ZEZANCije, SMIJANCije I LUDANCije
Učenik: Borna Krušlin
Voditeljica: Darija Atlagić
23. **OŠ Draž, Draž**
Jure Kaštelan, PJESME KOJE NISAM NAPISAO
Učenica: Eva Barišin
Voditeljica: Jelena Mijatov
24. **OŠ Pirovac, Pirovac**
Božidar Prosenjak, CIJEPLJENJE
Učenik: Franko Jan Selman
Voditeljica: Anita Vrkić
25. **OŠ Dragutina Tadijanovića, Vukovar**
Zoran Pongrašić, TRNORUŽICA (ILI 100 GODINA SAMOĆE)
Učenik: Teo Šarić
Voditeljica: Nikolina Burčak
26. **OŠ Ivana Mažuranića, Vinkovci**
Ivana Šego, STARKE
Učenik: Jakov Zucić
Voditeljica: Ivana Šego
27. **OŠ Gradac, Gradac**
Sanja Polak, OPROSTI NAM, PAULINA
Učenica: Luna Peko
Voditeljica: Ranka Radoš
28. **OŠ Stjepana Ivičevića, Makarska**
Sanja Pilić, SASVIM SAM POPUBERTETIO
Učenik: Jure Topić
Voditeljica: Ljubica Carević

29. **OŠ don Lovre Katića, Solin**
Sandra Ružić Čajevec, KUĆNI LJUBIMAC
Učenik: Frane Atlaga
Voditeljica: Neva Strizrep
30. **OŠ „Stjepan Radić“, Imotski**
Tin Ujević, SVAKIDAŠNJA JADIKOVKA
Učenica: Ivana Kukavica
Voditeljica: Eleonora Jonjić Olujić
31. **Osnovna škola Milana Šorga, Oprtalj**
Zvonimir Balog, KAD JOŠ NISAM ZNAO RAČUNE
Učenik: Aleksej Vasiljev Slavik
Voditeljica: Sanja Petrov Vlahović
32. **OŠ Vidikovac, Pula**
Mate Balota, GOVORE DA NISAN FIN
Učenik: Bruno Pendić
Voditeljica: Sanja Pereša Macuka
33. **OŠ Slano, Slano**
Ema Pongrašić, ZAŠTO NE VOLIM IZLETE
Učenica: Matea Majdandžić
Voditeljica: Nataša Pasković
34. **OŠ Župa dubrovačka, Mlini**
Fani Perun, NAŠA ŽUPA
Učenik: Orsat Moretić
Voditeljica: Janja Leščan
35. **OŠ Tomaša Goričanca, Mala Subotica**
Ivica Jembrih, DOTEPENEC
Učenica: Severina Lajtman
Voditelj: Božidar Vadlja

36. **OŠ Horvati, Zagreb**
Sanja Pilić, SMIJEH
Učenica: Tonka Kovačić
Voditeljica: Dubravka Rušnov
37. **OŠ Ljubljana, Zagreb**
Erich Kastner, BARUN MUNCHHAUSEN VUK KOJI VUČE
SAONICE
Učenik: Niko Pavlinović
Voditeljica: Mira Jurić
38. **OŠ Antuna Gustava Matoša, Zagreb**
Ivo Jakovljević, ŠIBENSKI TEŠTAMENAT
Učenica: Gabrijela Perišić
Voditeljica: Vjera Mrvelj
39. **OŠ Antuna Mihanovića, Zagreb**
Zlatko Krilić, PRVI SUDAR
Učenik: Tin Pišonić
Voditeljica: Nives Glavak
40. **OŠ Žitnjak, Zagreb**
Tomislav Zagoda, VELIKA DILEMA
Učenica: Anita Jurinović
Voditeljica: Margareta Milačić
41. **OŠ Otok, Zagreb**
Ilija Zovko, E, TO SAN TIJO REĆ
Učenik: Dino Tomić
Voditeljica: Helena Marić

DRAMSKO-SCENSKI IZRAZ – pojedinci – srednje škole

- 1. SŠ Ban Josip Jelačić, Zaprešić**
Tin Ujević, ZAPIS NA PRAGU
Učenik: Fran Hercog
Voditeljica: Zdravka Kramarić
- 2. SŠ Zlatar, Zlatar**
Anita Šalec, MORTI BUŠ JOŠ STIGEL
Učenica: Barbara Milički
Voditeljica: Ljerka Gjalski Markulin
- 3. Gimnazija Sisak, Sisak**
Ranko Marinković, GLORIJA
Učenik: Mihovil Mioković
Voditeljica: Vesna Rogulja Mart
- 4. SŠ Slunj, Slunj**
Vesna Parun, DA SI BLIZU
Učenica: Marina Stipetić
Voditeljica: Mirela Jurčić
- 5. Prva gimnazija Varaždin, Varaždin**
Emilija Kovač, DRAMA APSURDA
Učenica: Helena Petek
Voditeljica: Tatjana Ruža
- 6. Srednja gospodarska škola Križevci, Križevci**
Miroslav Krleža, BABA CVILI POD GALGAMA
Učenik: Fabijan Lončar
Voditeljica: Enisa Blašković Gagro
- 7. Gimnazija Daruvar, Daruvar**
Hrvoje Šalković, OKO CUCKA PA NA MALA VRATA
Učenik: Leo Žukina
Voditeljica: Hedviga Marjanović

8. **Prva sušačka gimnazija u Rijeci, Rijeka**
Cvjetana Miletić, DVE SUZI SMEHA
Učenik: Sven Sušanj
Voditeljica: Draga Žunac
9. **Gimnazija Andrije Mohorovičića, Rijeka**
Miroslav Krleža, GOSPODA GLEMBAJEVI
Učenica: Laura Šalov
Voditeljica: Vesna Brala
10. **Gimnazija Eugena Kumičića, Opatija**
Maja Kamber, MOJA TATA, IZ ZBORNICA LIDRANO 2014.
Učenica: Sara Puharić
Voditeljica: Marijana Trinajstić
11. **SŠ Plitvička Jezera, Plitvička Jezera**
Milan Begović, BEZ TREĆEGA
Učenica: Laura Vuković
Voditeljica: Željka Brozović
12. **SŠ Marka Marulića, Split**
Sarah Kane, 4.48 PSIHOZA
Učenica: Martina Jukić
Voditeljica: Valerija Ivanac-Jelenčić
13. **Katolička gimnazija s pravom javnosti u Požegi, Požega**
Ranko Marinković, KIKLOP
Učenik: Petar Petrović
Voditeljice: Marijana Ćorluka
14. **Gimnazija Nova Gradiška, Nova Gradiška**
Jean Baptiste Molière, ŠKRTAC
Učenik: Karlo Szabo
Voditeljica: Silvija Pečnjak

15. **Gimnazija Franje Petrića, Zadar**
Yann Martel, PIJEV ŽIVOT
Učenik: Luka Knez
Voditeljica: Sanja Vlahović
16. **Prirodoslovno-grafička škola, Zagreb**
Miroslav Krleža, BALADA U PRVO SNJEŽNO JUTRO
Učenik: Ante Parunov
Voditelj: Ivica Antić
17. **Gimnazija Antuna Gustava Matoša, Đakovo**
Vesna Parun, OTVORENA VRATA
Učenica: Elena Penava
Voditeljica: Vesna Vuksanović
18. **Gimnazija Beli Manastir, Beli Manastir**
Tin Ujević, VISOKI JABLANI
Učenica: Dunja Vlahek
Voditeljica: Janja Matijević
19. **Graditeljsko-geodetska škola Osijek, Osijek**
Melita Rundek, KUPIT ĆE TI TATA KOTURALJKE
Učenica: Emilija Pilekić
Voditeljica: Stela Macakanja-Bačić
20. **Gimnazija Antuna Vrančića, Šibenik**
Milan Begović, BEZ TREĆEGA
Učenik: Ante Vukov
Voditeljica: Ivana Marelja
21. **Gimnazija Županja, Županja**
William Shakespeare, CIJELI SVIJET JE POZORNICA
Učenica: Dorothea Višić
Voditeljica: Katarina Berać Vuić

22. **SŠ Jure Kaštelan, Omiš**
Rainer Maria Rilke, ZAPISCI MALTEA LAURIDSA BRIGGEEA
Učenik: Mate Tavrić
Voditeljica: Milena Popović
23. **II. gimnazija, Split**
Ivan Raos, VRČINA
Učenik: Zdravko Vukelić
Voditelj: Boris Škifić
24. **V. gimnazija, Split**
Ivana Sajko, ŽENA BOMBA
Učenica: Katarina Baretić
Voditeljica: Marijana Voloder
25. **V. gimnazija, Split**
Lucija Radan, ŽEDNOJ ZEMLJI
Učenik: Tonči Gabelić
Voditeljica: Diana Vitković
26. **Gimnazija Pula, Pula**
Antun Gustav Matoš, CANTICUM CANTICORUM
Učenik: Patrik Bolković
Voditeljica: Meri Šimunov
27. **SŠ Mate Balote Poreč, Poreč**
Rade Šerbedžija, ZABORAVI
Učenica: Marina Žužić
Voditeljica: Snježana Radetić
28. **Gimnazija Metković, Metković**
Ibrica Jusić, MAČKA
Učenik: Ivan Vidović
Voditeljica: Suzana Nižić

29. **Gimnazija Josipa Slavenskog, Čakovec**
Ranko Marinković, KIKLOP
Učenica: Ana Zrna
Voditeljica: Zdravka Skok
30. **I. gimnazija, Zagreb**
Alessandro Baricco, NOVECENTO
Učenik: Filip Sever
Voditelj: Ivan Janjić
31. **V. gimnazija, Zagreb**
Darko Biljanović, NOĆAS SAM
Učenik: Saša Biljanović
Voditeljica: Majda Bekić-Vejzović
32. **Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb**
Tom Topor, LUĐACI
Učenica: Ena Beč
Voditeljica: Goranka Lazić
33. **Gimnazija Sesvete, Zagreb**
Ivo Brešan, PREDSTAVA HAMLETA U SELU MRDUŠA DO-
NJA
Učenik: Ivan Tolić
Voditeljica: Željka Župan Vuksan
34. **Poštanska i telekomunikacijska škola, Zagreb**
Nick Zagone, BRAINSTORM
Učenik: Ivan Kokić
Voditeljica: Ines Vinovčić
35. **III. gimnazija, Zagreb**
Aleksandra Hampamer, OČUH I KOPILE
Učenica: Jelena Pavlović
Voditeljica: Valerija Bilić

36. **IV. gimnazija, Zagreb**
Konstantin Simonov, ČEKAJ ME
Učenica: Iva Rašić
Voditeljica: Vesna Mihelčić

DRAMSKO-SCENSKI IZRAZ – skupine – osnovne škole

1. **OŠ Eugena Kvaternika, Velika Gorica**
Ivana Brlić-Mažuranić, KAKO JE POTJEH TRAŽIO ISTINU
Učenici: Martina Jančić, Ema Kovačić, Tvrtko Hrženjak,
Lucija Žagar, Anika Debeljak, Petra Kruhak, Martin
Mijadžiković, Dominik Belačić, Josip Pavlečić, Sven Malkoč
Voditeljica: Dubravka Adžaga
2. **OŠ Ksavera Šandora Gjalskog, Zabok**
prema bajci Davida Mellinga „Kraljevska Pusa“ prilagodile učiteljice i učenici, KRALJEVSKA PUSA
Učenici: Jelena Boić, Tin Grabrovečki, Tin Gregurić,
Leonarda Gustović, Karlo Jerneić, Karla Kutleša, Klara
Mužar, Marija Ptujec, Roko Rožić, Magdalena Škreblin
Voditeljica: Ruža Novak
3. **OŠ Selnica, Selnica**
dramska skupina, IGRAJMO SE BAJKI
Učenici: Karlo Vinko, Bojan Oršoš, Gabriela David, Dora
Hren, Dora Flac, Luna Sakač, Juraj Vičević, Luka Bodulica,
Jana Flac, Tena Perhoč
Voditeljica: Roberta Barat
4. **OŠ Nova Rača, Nova Rača**
Anita Malek, DRMEŠ
Učenici: Arijan Maričić, Dorotea Raljić, Luka Klarić, Andrej
Šimunić, Dorijana Dolanjski, Petra Miličević
Voditeljica: Anita Malek

5. **OŠ Ivana Gorana Kovačića, Gornje Bazje**
Marina Mađarević, IGRAJ (Š)KOLO, VESELO
Učenici: Karmen Đurđević, Maria Katančić, Ana Njegić,
Gabrijela Matošević, Katarina Han, Luka Skupnjak
Voditeljica: Marina Mađarević
6. **OŠ Turanj, Karlovac**
Ivana Brlić-Mažuranić, REGOČ
Učenice: Nina Gaćeša, Petra Halar, Sara Paladin, Eva Stipić,
Kruna Stipić
Voditeljica: Željka Petković
7. **Prva osnovna škola Ogulin, Ogulin**
Astrid Lindgren, PIPU U ŠKOLI
Učenici: Lucija Stipetić, Marija Bacanović, Idora Magdić,
Ante Tripalo, Marija Galović, Jelena Galović, Antonio
Tonković, Anja Ivošević, Danijela Bertović
Voditeljica: Vesna Pešut Vuković
8. **OŠ Ivana Rabljanina, Rab**
Drew Daywalt, PASTELE U ŠTRAJKU
Učenici: Nino Pende, Franka Mikelić, Ida Krstinić, Ana
Katarina Travaš, Paola Lupić, Klara Miš, Lora Dumenčić,
Lana Vidas, Marko Ribarić, Magdalena Španjol Macolić
Voditeljica: Gordana Čuk-Ribarić
9. **OŠ Vladimira Nazora Pazin, Pazin**
Dramska skupina, MUHA U USTIMA
Učenici: Anamarija Ritoša, Martin Tomišić, Lana Kalac,
Josipa Ferenčić, Anja Fakin, Nikolina Mahović, Franceska
Milohanić, Antonia Pastorčić, Ethiene Šimac
Voditeljica: Marija Baćac

- 10. OŠ Vladimira Nazora, Rovinj**
Prema djelima Z. Baloga i P. Kanižaja, DA SMO ROĐENI
Učenici: Nikka Brajković, Joshua Lee Fletcher, Quinn Lee
Fletcher
Voditeljica: Dejana Tavas
- 11. OŠ Stjepana Radića, Čaglin**
Ivana Razumović, prema: Ezop, Lisica i roda, LISICA I RODA
Učenici: Claudia Pamer, Ivana Tušek, Maja Stankivić, Iva
Vidmar, Ivan Nekić
Voditeljica: Ivana Razumović
- 12. OŠ Milan Amruš, Slavonski Brod**
Max Lucado, DRVENCI
Učenici: Martina Sušac, Sara Dugalić, Karlo Plehandžić,
Nikolina Antunović, Božica Lužanac, Slaven Lugonić,
Magdalena Mijić, Gabrijel Pavlešin, Ivica Gunčević
Voditeljica: Jelena Bandić
- 13. OŠ Stjepan Radić, Gundinci**
Ivana Simić Bodrožić, HOTEL ZAGORJE
Učenici: Marija Mateja Kokanović, Terezija Knežević
Voditeljica: Blaženka Brlošić
- 14. OŠ Voštarnica, Zadar**
Ana Milković, Ivana Birsa, NIJEMI FILM
Učenici: Mateo Ćirak, Mihovil Čakarun, Petar Jurjević, Filip
Mrđen, Oliver Baričević, Ivan Čačić
Voditeljica: Ana Milković
- 15. OŠ Petra Krešimira IV., Šibenik**
Narodna priča, VILA I STARAC
Učenici: Nina Mikulandra, Lara Budiša, Lana Rnjak, Mavro
Drmać, Mihovil Grčić
Voditeljica: Nataša Jurić Stanković

- 16. OŠ Trstenik, Split**
Viktoria Caktaš, LAŽEŠ, MANUELA
Učenici: Leonarda Šparmajer, Deni Čulina, Danijela Huljaj,
Marija Šunjić, Manuela Buzov, Luka Tino Šajin, Eva Čelan,
Leonardo de Stefani, Tina Šarić
Voditeljica: Viktoria Caktaš
- 17. OŠ Marjan, Split**
Tomislav Najev, TRAGOM BAŠTINE O NAMA
Učenici: Nora Ban, Zara Grubešić, Damira Bočina
Voditelj: Tomislav Najev
- 18. OŠ Lapad, Dubrovnik**
Martina Skvrce i Gordana Rokolj, „PRIČA S POPRETA“
Učenici: Tea Ivanišević, Karlo Šarenac, Mara Bezek, Karlo
Đurović, Lovro Pavlović, Ema Šušić, Orsula Soko, Mia
Butigan, Dominik Burum, Nina Muhoberac
Voditeljica: Gordana Rokolj
- 19. OŠ Brestje, Zagreb**
Narodna pjesma, KAJ SEM ZASLUŽIL
Učenici: Agneza Hadrović, Marina Buntić, Paulina Gaši, Asja
Bjelić, Petra Matjanec
Voditeljica: Ankica Blažinović-Kljajo
- 20. OŠ Prečko, Zagreb**
Tekst bajke prilagodila Vedrana Juroš, VUK I SEDAM
KOZLIČA
Učenici: Fran Capan, Ana Kaniža, Toni Livaković, Mauro
Magašić, Lana Stanišić, Kristina Vučina, Katja Žutić
Voditeljica: Vedrana Juroš

21. **OŠ Petar Zrinski, Zagreb**
Dramska skupina, TRAČ
Učenici: Martina Batur, Grgur Hajdari, Luka Filipović, Petra Magdalena Kes, Bruno Lovreković, Petar Muslim, Mirta Maršić, Leda Petrović, Petra Kolundžić
Voditeljica: Vera Pišćević

DRAMSKO-SCENSKI IZRAZ – skupine – srednje škole

1. **SŠ Krapina, Krapina**
DRAGUTIN TADIJANOVIĆ, MARGAN TADEON
Učenici: Jan Puljko, Dea Presečki, Dorotea Rukav, Dina Leško
Voditeljica: Dunja Belošević
2. **Gimnazija Josipa Slavenskog, Čakovec**
ANTONIJA MRLA I NINA BOČKAJ, A GDJE SMO
Učenice: Antonija Mrla i Nina Bočkaj
Voditelj: Ivan Pranjić
3. **Gimnazija dr. Ivana Kranjčeva, Đurđevac**
ANA HUZJAK KIŠVAN, AL' NEMA VEZE
Učenici: Bojan Ban, David Islam
Voditeljica: Ana Huzjak Kišvan
4. **SŠ Petrinja, Petrinja**
MIRO GAVRAN, ANTIGONA
Učenici: Tea Harčević, Frano Miholjević
Voditeljica: Gordana Šelendić
5. **Srednja strukovna škola Vladimir Gortan Buje, Buje**
DUNJA JANKO, NOMINIRAM TE!
Učenici: Dora Udovičić, Nina Turina, Lana Flanjak, Marko Grahovac, Ivana Tubak, Mrijana Kuljanac, Melisa Kernović, Samuel Pincin, Ela Mijatović, Dea Valenta
Voditeljica: Dunja Janko

6. **SŠ Markantuna de Dominisa, Rab**
DORIAN ANTEŠIĆ I VINKO BEG, SMAK SVIJETA U ZE-
MLJI APSURDA
Učenici: Mate Rukavina, Ivan Blagdan, Kristofor Gulić, Filip
Hranić, Dorian Antešić, Vinko Beg, Marin Puljar-Matić,
Stela Tomljanović
Voditeljica: Margarita Čutul
7. **Gimnazija, Požega**
DUŠKA GALIĆ, MOJ SVIJET (KAZALIŠTE SJENA)
Učenici: Irena Markanjević, Jakov Gugić, Tomislav Ivanković,
Iva Marketanović, Barbara Bošnjak, Borna Vlašić, Andrej
Soldo, Karla Križanac
Voditeljica: Duška Galić
8. **II. gimnazija, Osijek**
DRAMSKA SKUPINA, ZBILJA?
Učenici: Verena Nađ, Ema Brkić, Antonio Čičić, Nikola
Radoš, Martin Hengl, Antun Zlomislić, Toni Kulić, Matej
Sudarić, Nadja Lazić, Dorian Vrtačnik
Voditeljica: Ivana Vučemilović-Šimunović
9. **SŠ kneza Branimira, Benkovac**
DUJE IVANDIĆ, MAJA VRSALJKO I BARTUL VUKSAN
ČUSA, DITE MATERI
Učenici: Duje Ivandić, Maria Jonjić, Melita Petrić, Katarina
Pavlović, Dragana Raič, Frane Patača, Karla Vrkić, Anamria
Pešut, Veronika Komšo
10. **Ekonomska i trgovačka škola, Dubrovnik**
NIKOLA NALJEŠKOVIĆ, ŠESTA KOMEDIJA
Učenici: Marina Žuvela, Melko Dragojević, Dario Gverović,
Kristina Raguž-Vodenac, Marija Sliško, Marija Ivanković,
Marija Lonac
Voditeljica: Katica Vidojević

11. **II. gimnazija, Split**
BORIS ŠKUFIĆ I UČENICI, LUKINO EVANĐELJE
Učenici: Monika Sarač, Mia Franulović, Luigi Šago, Nina Čagalj, Franko Kelam, Nikola Punda, Duje Šimig, Sven Rakić, Zdravko Vukelić, Antonija Grljušić
Voditelj: Boris Škifić
12. **I. gimnazija, Zagreb**
MIROSLAV KRLEŽA, ADAM I EVA
Učenici: Andrea Kosier, Bartul Bulić, Lana Bogović, Iva Sabljak, Mislav Matijević, Grga Cipek, Tina Perić, Barbara Srček, Filip Sever, Lena Medar
Voditelj: Ivan Janjić
13. **III. gimnazija, Zagreb**
OLJA LOZICA, RECES I JA
Učenici: Ozana Kosić, Andrija Vajda, Toma Serdarević, Marin Suić, Jelena Pavlović, Lukrecija Bednjički, Lea Klarić Marzinović, Valentina Kolak, Uršula Kokor, Matija Vljajić
14. **V. gimnazija, Zagreb**
MIROSLAV KRLEŽA, KRLEŽINE BALADE
Učenici: Klara Cik, Lovro Ludvig, Monika Ranogajec, Lara Granoša, Leonarda Frljak, Krunoslav Trninić, Tomislav Neumann, Petra Šalković, Damian Humski
Članovi povjerenstava Smotre LiDraNo 2016.

Članovi državnih povjerenstava Smotre LiDraNo 2016.

Članovi središnjega odbora

Mirela Barbaroša-Šikić
Marijana Češi
Mica Mladineo-Desnica
Antonela Nižetić-Capković
Miroslav Mićanović
Anita Šojat
Adriana Tomašić
Maja Zrnčić

Članovi za literarni izraz

Miroslav Mićanović
Branko Čegec
Zoran Ferić
Dubravko Jelačić Bužimski
Enes Kišević
Zorica Klinžić
Olja Savičević Ivančević

Članovi za dramski izraz

Barbara Rocco
Jadranka Korda Krušlin
Stephanie Jamnicky
Damir Poljičak

Mario Kovač
Jasen Boko
Marijan Nejašmić Banić
Vlasta Ramljak
Luka Dragić
Jasna Palić-Picukarić

Članovi za samostalne novinarske radove

Antonela Nižetić-Capković
Snježana Marić
Borna Lulić
Saša Drach

Članovi za školske listove

Anita Šojat
Mija Pavliša
Srećko Listeš

Članovi za radijske emisije

Adriana Tomašić
Lada Martinac Kralj
Srđan Nogić

LiDraNo, 1991–2016.

- 1991. Zagreb
- 1992. Rijeka
- 1993. Čakovec
- 1994. Pula
- 1995. Virovitica
- 1996. Dubrovnik
- 1997. Zadar
- 1998. Križevci
- 1999. Šibenik
- 2000. Supetar
- 2001. Novi Vinodolski
- 2002. Rovinj
- 2003. Šibenik
- 2004. Umag
- 2005. Dubrovnik
- 2006. Zadar
- 2007. Novigrad
- 2008. Dubrovnik
- 2009. Pula
- 2010. Šibenik
- 2011. Šibenik
- 2012. Šibenik
- 2013. Primošten
- 2014. Primošten
- 2015. Šibenik
- 2016. Šibenik